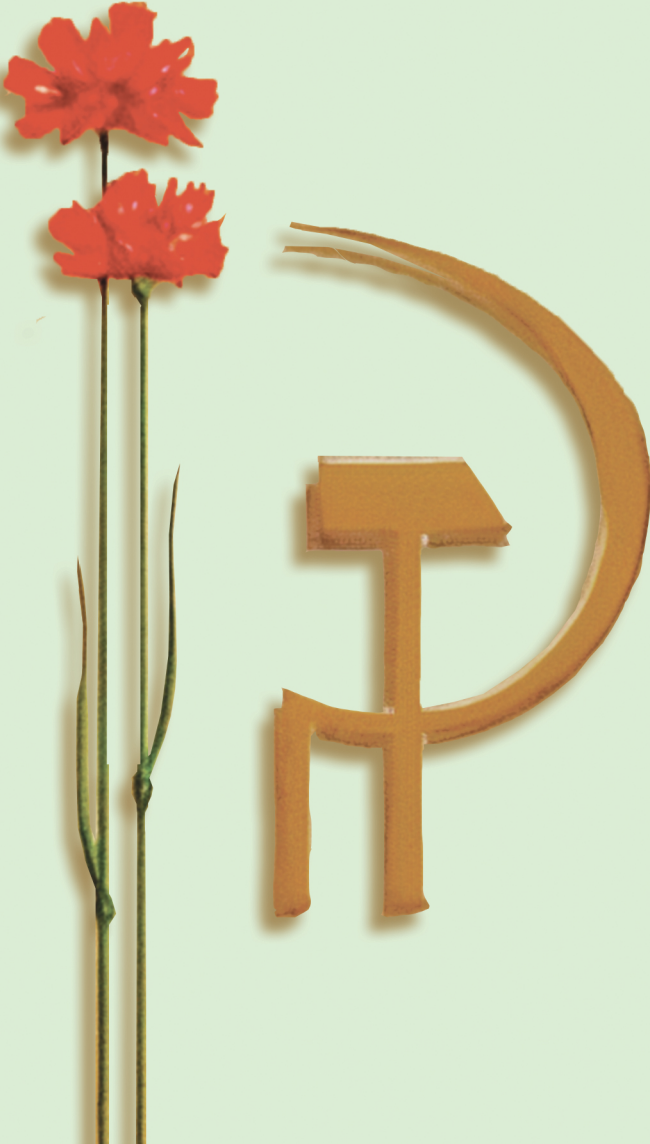

LENİNİST TEORİ

"Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz."

- » Saptamalar
- » Çanlar Dünya Savaşı İçin Çalıyor
- » Diktatörlük, Demokrasi ve Devlet
- » "Ukrayna Gerilimi"nin Tarihsel Arka Planı
- » Dünün Değil Bugünün Devrimcisi
- » Özgürlük
- » Çürümeden Çöküş: Kapitalist Uygarlığın Sonu
- » Mükemmel Bir Hayatın Olanakları
- » Kapitalist Uygarlığın Sonuna Doğru
- » Fikret Başkaya'nın "Çöküş" Kitabı Üzerine
- » Leninist Teori ve Yazın-Edebiyat
- » Sürdürülemezliğin Otopsi: "Zırh İçindeki Ölü"
- » Yeni Evrede Açan Kısır ve Zehirli Çiçek

Kitap Dizisi - 2

Leninist EORI

Leninist Teori
Kitap Dizisi

Kapitalist Uygarlığın Sonu

ISBN
978-605-70149-4-8

Baskı
Alesta Ajans Basım
Medya ve Bilgi Tek.
San. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven İş
Merkezi No:83B Blok D.349
Topkapı, Zeytinburnu / İstanbul

Basım
Eylül-2021

Yeni Dönem Yayıncılık
Basım Dağıtım Eğitim Hizmetleri
Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.

İskenderpaşa Mah. Sofular Cad.
No: 8/3 Fatih - İstanbul
Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57

yenidonemyayinci@gmail.com
mucadelebirligi10.net

içindekiler

<i>c. dağlı</i>	05	<i>Saptamalar</i>
<i>taylan ışık</i>	11	<i>Çanlar Dünya Savaşı İçin Çalıyor</i>
<i>özgür güven</i>	19	<i>Diktatörlük, Demokrasi ve Devlet</i>
<i>sinan kaleli</i>	33	<i>“Ukrayna Gerilimi”nin Tarihsel Arka Planı</i>
<i>abbas gün</i>	41	<i>Dünün Değil Bugünün Devrimcisi</i>
<i>ali varol güenal</i>	49	<i>Özgürlük</i>
<i>dosya</i>	56	<i>Kapitalist Uygarlığın Sonu</i>
<i>umut çaktır</i>	57	<i>Çürümeden Çöküşe: Kapitalist Uygarlığın Sonu</i>
<i>aybel gün</i>	79	<i>Mükemmel Bir Hayatın Olanakları</i>
<i>özgür güven</i>	87	<i>Kapitalist Uygarlığın Sonuna Doğru</i>
<i>c. dağlı</i>	99	<i>Fikret Başkaya’nın “Çöküş” Kitabı Üzerine</i>
<i>kenan kızıl</i>	109	<i>Leninist Teori ve Yazın-Edebiyat</i>
<i>temel demirer</i>	117	<i>Sürdürülemezliğin Otopsi: “Zırh İçindeki Ölü”</i>
<i>i. cevât çetiner</i>	129	<i>Yeni Evrede Açan Kısır ve Zehirli Çiçek</i>
<i>a. aydın</i>	161	<i>Vefa Yoldaş İle Çalışmalarda</i>
<i>mehmet yeşiltepe</i>	171	<i>Vefa Serdar’ın Ardından</i>
<i>nurettin erenler</i>	175	<i>Sevgili Vefa’ya Vefa İle</i>

Saptamalar

..... c. dağlı .....

TARİH ÖNCESİNDEN İNSAN TARİHİNE

Kapitalist toplum, tarih öncesi-
nin son toplumdur. Tarih öncesi (ilkel
komünal toplum hariç), uzlaşmaz sınıf
çelişkilerine ve karşıtlığına dayanır.
Kapitalist toplum, emek-sermaye birli-
ğine ve mücadelesine dayanır.

Aralarında diyalektik bir ilişki
var. Proletarya ile kapitalistlerin çıkar-
ları taban tabana zıttır. Tarih öncesi çelişkilerinden arındırılmaz. Kapitalist toplum çelişkilerinden soyundurulabilir mi? Tarih öncesi kendiliğinden sona ermez. Yapısında taşıdığı toplumsal çelişkilerin gelişmesi ve keskinleşmesi, buna eşlik eden sınıf savaşımıyla, savaşımın en ileri noktaya varmasıyla müzelik olacaktır.

Bir toplumsal kutupta (çalışma-
yan; zenginlik) servet birikimi, karşıt

kutupta (çalışan; yoksulluk) sefalet birikimi tarih öncesinin temel ilkesidir. Bu ilkeye dayanan toplumsal biçim, tarihin itici gücü olan sınıf savaşlarının temelidir. Toplumsal kutupluluk ve sınıf savaşımı tarih öncesinden çıkarılamaz. Tam da kutupluluk yapısı nedeniyle, tarih öncesinin koşulları insanlık dışıdır.

Ekim 1917 ile birlikte, tarih öncesinden, insan tarihine geçiş başlamıştır. Tüm zikzaklara, geriye düşümlere, sancılara rağmen ve bunlarla birlikte geçiş başlamıştır ve devam ediyor. Geçen yüzyıldan bu yana olan şey, tarih öncesiyle, insan tarihine geçiş arasında büyük, sert ve yoğun çatışmadır. Bu, öylesine kapsamlı bir çatışma ki, toplumun her noktasında sürmektedir. Çatışma insan tarihi, tüm dünyanın tarihi olana dek sürecektir.

DEVİRİM BİR DÜNYA GÜCÜDÜR

Gerçeklik dünyası değişmiştir. Değişimin orta yerinde bulunmalarına, değişimin etkisini günlük ilişkilerde ve güncel sınıf mücadelesinde kuvvetli olarak hissetmelerine rağmen, bunu anlamayanların durumu garip bir durumdur. Bunlar, görüşlerinde gerçekliği ortaya koymaktan çok uzaklar. Gerçekliğin oluşumu ve değişimi evrenseldir. 20.yüzyılın toplumsal devrimleriyle başlayan devrimci değişim, tüm dünyayı etkisi altına aldı.

90'larda, sosyalist sistemin dağılması, değişimin daha alt sosyo-ekonomik yapıdan, daha üst sosyo-ekonomik yapıya doğru, bir momentten başka bir momente doğru ilerlemesini ortadan kaldırmaz. İleriye doğru gidiş geçici gerilemeleri, düşüşleri, zikzakları, iniş çıkışları da kapsar. Dolayısıyla, 90'larda olan geçici durum, devrimi bir güç, bir dünya gücü olmaktan çıkarmadı. Devrim, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, özellikle de Paris Komünü'yle birlikte bir Avrupa gücü haline gelmiştir. 1917 Ekim Sosyalist Devrimi ve 1940'lı yılların toplumsal devrimleriyle birlikte, devrim bir dünya gücü olmuştur. Sosyalist sistem bir dünya gücü olan devrimin bir ürünü ve sonucudur. Sosyalist toplum, teorik bir formülasyon olan devrimi hayata geçirdi, onu gerçekleştirdi. Devrim, hiçbir zaman sosyalist sistemle sınırlı olmadı. Devrim, bir dünya devrimi olarak, artık kapitalist dünyanın tümünde etkin bir güçtür. Sosyalist sistem dağıldığında da, devrimler çağı sona ermedi, devrimler ortadan kalkmadı. Ortadan kalkmadığı gibi '90 sonrası yeni bir toplumsal devrimler çağı başladı. Çeyrek yüzyıldır, emperyalist-kapitalist sistemi alt üst eden ayaklanmalar, isyanlar, devrimin nasıl bir dünya gücü olduğunu ortaya koyuyor.

Bir süredir, dünyanın, tek kutuplu olması ya da çok kutupluluğu konuşuluyor. Fakat, gerçek kutuplaşmanın

proletarya ile kapitalistler arasında olduğu unutuluyor. Daha doğrusu gözardı ediliyor. Burjuvazi görünüşte böyle davranıyor, fakat gerçekteyse, attığı her adımı, aldığı her kararı proletaryanın devrimci hareketinin bir güç olduğu gerçeğini hesaba katarak ve bunun yarattığı tehdit altında atıyor. Dünya devrimi, onların sınıf egemenliğini ve sınıf düzenini ortadan kaldıracak bir toplumsal kutuptur, bir dünya gücüdür.

Tüm bu gerçekler ortadayken, sosyalizmi bir hareket olarak, bir güç olarak zayıf göstermek devrimci bakış açısından yoksun olmak demektir.

ÇÜRÜME İÇİNDE ÇÜRÜMEYLE BİRLİKTE

Sosyal reformist hareketler ve yayınları, burjuva toplumun çürümesi hakkında daha sık duruyorlar. Fakat sorun öyle konuyor ki, sanki bu toplumun çürümesi yakın zamanda başlamıştır. Halbuki, bugün olan, kapitalist sınıfın ve siyasi iktidarın varolanı uç noktaya vardırmasıdır. Gerçeği eksiksiz ve tam olarak ifade etmek gerekiyor. Eksiksiz gerçek, ya da gerçeğin özünün en derinlikli anlatımı, kapitalizmin gelişme tarihinin çürüme dışında anlaşılamayacağıdır. Bilimsel sosyalizmin kurucularının görüşlerini iyi bilenler, mesela Marx'ın Kapital'ini derinlikli kavrayanlar, Marx'ın, kapitalizmi çürüme içinde ve çürümeyle birlikte geliştiğini gösterdiğini anlayacaklardır. Lenin, burjuva toplumun çürümesinin geldiği düzeyi ve yol açtığı sonuçları ortaya koyuyor: Toplumun değişmesi bir zorunluluk olduğu halde, devrimci sınıf devrimi gerçekleştirme kararlılığını pratikte gösteremezse, çürüme toplumun en diri güçlerini bile etkisi altına alır.

Bugün söylenmesi gereken tam da budur. İşçi sınıfı, halka ve devrime önderlik etme görevlerini yerine getirmede tam bir kararlılık göstermelidir. Bu görevle bağlantılı biçimde devrimci

sınıf partisi, Leninist Parti halk demokrasisi ve sosyalizm devrimci mücadelesinde öncülük görevlerini yerine getirmek için, devrimci kitle mücadelesini güçlendirmeli ve daha ileri götürmelidir. Sürecin devrimle sonuçlanması buna bağlıdır.

Çürüyen yalnızca toplumun sosyal yapısı değildir; politik kurumlar, tüm politik sistem çürümüş ve yozlaşmıştır. Siyasi iktidar kadar, burjuva muhalefet partileri de aynı derecede yozlaşmış ve çürümüştür. Dolayısıyla burjuva muhalefetin basit bir siyasi eklentisi olarak hareket eden, küçük burjuva sosyalist çevreler de bu çürümenin ve yozluğun bir parçası durumuna gelmektedir. Devrimci komünist işçiler, sosyal reformistlerin ve onların oportünist takipçilerinin bu durumunu doğru kavramalıdır.

Teorik yetenek yalnızca bugünkü özel mülkiyet toplumunun ne derece çürümüş olduğunu ortaya koymak ve bu toplumun kendi sınırlarını göstermek değildir. Çünkü kapitalizmin sınırları, tarihsel olarak belirlenmiştir; çürümeyse onun bir özelliğidir. Teoride asıl yetenek, kapitalist toplumun içinde sosyalizmin maddi koşullarının nasıl oluştuğunu ve olgunlaştığını ortaya koymaktır. Asıl mesele oluşmuş koşulları devrimle sonuçlandırmak ve yeni bir toplumun doğuşunu çabuklaştırmak için ideolojik, politik ve pratik-eylemsel olarak sürece yeni bir itiş vermektir.

KÜÇÜK BURJUVA SINIFSA SINIRLANDIRMALARIN ÖTESİNE GİTMEK

İşçi sınıfı, sonuna kadar tutarlı devrimci bir sınıf olarak, toplumu dönüştürecek bir konumdadır. Devrimci sınıf, tarihsel görevlerini yerine getirmek için, hareketi küçük burjuva sınıfsal sınırlandırmalardan kurtarmalıdır. İşçi sınıfının politik mücadelesi devrimci sınıfın, kendi bağımsız devrimci çizgisinde gelişim gösterebilir. Fakat

devrimci işçi sınıfı hareketi, ideolojik ve politik olarak küçük burjuvazinin etkisi altında kalmıştır.

Mücadelenin başında, küçük burjuva unsurların yoğun olarak devrimci mücadeleye atılması; aynı süreçte bunu besleyecek şekilde, küçük mülk sahiplerinin, tekelci kapitalizm karşısında yıkıma sürüklenmesi, proleterleşme sürecinin hızlanması, işçi sınıfı saflarının bu yeni gelen unsurlarla dolması, küçük burjuva devrimciliğin uzun süre emekçi sınıfın sıralarında yer almasını getirdi.

*Teoride asıl yetenek,
kapitalist toplumun
içinde sosyalizmin
maddi koşullarının
nasıl oluştuğunu ve
olgunlaştığını ortaya
koymaktır.*

Dolayısıyla, küçük burjuvazinin toplumsal doğasında olan ne varsa, işçi sınıfı hareketine taşındı. Küçük burjuva unsurlar da kapitalizmi eleştirirler, ancak bu eleştiri küçük burjuva tarzda yapılıyor. Burjuva kültürüne karşı eleştirel tutumları da aynı tarzda yapılıyor. Bu eleştiri özel mülkiyet sınırlarını aşmaz. Tepkiseldir. Dengesizdir. Bireyseldir. Eleştirdiği toplumsal sistemin yerine daha üstün bir toplumsal sistemi koymayı hedeflemez. Bu demektir ki, kapitalizm karşısında sonuna kadar, içten biri devrimcilik sergilemezler. İstedikleri, düzen içinde daha fazla hareket alanıdır. Bunu, burjuvaziyle sınıf işbirliğine girerek, yasallık çerçevesini aşmayarak, ılımlı bir çizgi izleyerek gerçekleştirmek istiyorlar. Bu nedenle, burjuvaziye karşı bütünlüklü bir mücadeleye girmezler. Bu hareketler, burjuvazinin etkisi altında hareket ederler.

Bunların siyasi yapılarına ve günlük gazetelerine, yayınlarına bakın, orada hem işçi sınıfının çizgisinden izler göreceksiniz, hem burjuvazinin. Aynı zamanda, orada, hem işçi sınıfının, hem de burjuvazinin çizgilerinin, görüşlerinin köreldiğini anlayacaksınız. Günlük sosyal reformist basın ve yayın çeşitli burjuva güçlerin bugün açısından burjuva muhalefet blokunun borazanlığını yapıyor. Burjuvaziyle, burjuva sendika liderleriyle, burjuva partileriyle o kadar iç içe geçmişler ki, kim nerede bitiyor, kim nerede başlıyor, belli değil.

Devrimci işçiler, bugünkü ileri devrimci noktaya, küçük burjuvazinin sınıfsal sınırlandırmalarının, ideolojik ve siyasi çizgilerinin ötesine ve ilerisine geçtikleri için geldiler: Yarın da onları her bakımdan aşarak daha ileriye gidecek ve devrimi zafere taşıyacaklardır.

TARİHSEL AŞILMA VE İDEOLOJİK MÜCADELE

Toplum köklü olarak dönüşüme uğramadan küçük burjuva ideolojik-politik eğilimler, aynı maddi temel üstünde yeniden belirir. Maddi koşulların tamamen aşılması, sosyalizme geçen ülkenin gelişme derecesine ve kapitalizmin dünyadaki durumuna bağlı. Ülke içinde toplum büyük dönüşüm yaşasa da, kapitalizm dünyada varlığını korudukça, küçük burjuvazi ideolojik, siyasal, kültürel vb. olarak bu maddi temelden beslenir. Bu unsurların tüm umutlarının tamamen yıkılması için, komünist dünya devriminin başarıya ulaşması gerekiyor. Bu noktaya varana dek, küçük burjuva anlayış tekrar tekrar karşımıza çıkar. Menşevizm, Ekim 1917'de kesin teşhir olup, ideolojik olarak mahkum edilmesine rağmen, 90'larda, sosyalist sistemin dağılması sonrasında, burjuva ve küçük burjuva çevrelerin yeniden referans noktası oldu. Bu topraklarda; 70'lerin sosyal reformist partileri TKP, TİP ve TSİP, gelişen sınıf mücadelesine ayak uydu-

ramadılar ve sosyalist sistemin dağılmasının da etkisiyle dağıldılar. Fakat 90 sonrasında onların yerine, onların uzlaşmacı, sınıf işbirlikçi eğilimini devam ettiren -farklı ifadelerle de olsa- Sol Parti, EMEP, TKP ve diğerleri aldı.

Devrimci işçi sınıfı ve devrimci sınıf partisi, buradan temel bir sonuç, öğretici bir ders çıkarmalıdır. Yeni toplum tarafından eski toplumun tarihsel olarak eleştirisi, edilgen beklentisine düşülmemeli. İşçiler ve işçi sınıfının devrimci partisi, küçük burjuva anlayışa, eğilime karşı mücadeleyi elden bırakmamalı ve emekçi kitleleri ona karşı ideolojik ve politik olarak eğitmeli ve donatmalıdır.

*Leninist parti,
bugünkü ileri
komünist devrimci
konuma gelmek için
elli yılı aşan bir
devrimci mücadele
sürecinden geçti.*

BURJUVAZİNİN FİKRİ YOKSULLAŞMASI

18. ve 19. yüzyıllarda, düşün, sanat alanında devler çıkaran burjuvazi, artık bunun çok uzağına düşmüştür. O devler ki, düşüncede, burjuva kısırlığa rağmen, kavrayış gücü ve yetenekleriyle, kendi alanlarında büyük yapıtlar verdiler. Bugün bu sınıfta olansa, tam bir fikri çoraklaşma ve yoksullaşmadır. Kapitalizm kriz ve çöküşteyken, bunun üst yapıya yansımaları kaçınılmazdır.

Teori, sanat, edebiyatta zengin ve yaratıcı bir üretim yapanlar komünistlerdir. İlerici konumda olanlardır. Yaratıcı bir çalışma içinde olanlar, eski ilişkilere ve eski anlayışlara eleştiri yöneltlenlerdir. İnsanlar için yeni bir şey sunanlar, gelecek perspektifi olanlar

üretici bir çalışmada bulunurlar. Burjuvazi ise perspektifsizdir. İdeolojik olarak bunalım içindedir.

Burjuvazi, insanların maddi gereksinimini karşılayamadığı gibi, fikir olarak da, insanları tatmin etmiyor. Toplum, her geçen gün, sosyalizm düşüncelerinin etkisine giriyor, ilerici olanı, komünist olanı kucaklıyor.

Komünist fikirler içeriklidir, doğrudur, açıklayıcı ve etkileyicidir. Dolayısıyla sınıflar mücadelesinin bir silahu olan düşünsel mücadelede kesin bir üstünlüğümüz var. Sınıflar mücadelesinin bütün cephelerinde zaferimiz kesindir.

DEVİRİMDEN DAHA AZ BİR ŞEY DEĞİL

Emperyalist-kapitalist sistemi sarsan küresel iç savaş yıllardır varlığını koruyor. Proletarya ve emekçi halk kitleleri her yerde iç savaşı sürdürecektedir kadar bir güç durumunda, enerjik ve savaş yeteneğine sahiptir. Küresel iç savaş sayısız sokak eylemleri, isyan ve ayaklanma biçiminde sürüyor. Doksan sonrası birçok yerde yapılan ayaklanmalar devrimle sonuçlandı. Diğer yerlerdeyse, burjuvazinin sınıf egemenliğini tehdit edecek düzeye ulaştı. Ayaklananlar, birçok ülkede bir devrim için gereken güç ve araçlarla donanımlı. Küresel başkaldırı, dünyanın birçok merkezinde haftalar, aylar ve yıllar sürdü. Başkaldırı, bazen bir ülkenin tümünü, bir kıtayı ve dünyayı tamamen etkileyecek bir gelişme gösterdi. Türkiye ve Kürdistan'da sınıf mücadelesi, on yıllardır, ya iç savaş biçiminde veya iç savaşa yakın bir çizgide gelişti. Bütün bu gelişmeler henüz bir devrimle sonuçlanmadı, fakat bu durum, burjuva egemenliğini tehdit etmesi bakımından bir devrimden daha az bir şey değildir.

Sahnesi tüm kapitalist sistem olan emek-sermaye eksenli savaş, açıktan açığa yürüyor. Sermaye sınıfı savaş kazanmak için, arka arkaya yeni baskı yasaları çıkartıyor, devleti her yönde

güçlendiriyor, daha saldırgan bir politika izliyor. Tekelci kapitalist sistemde, devlet-tekelleşmesi sağlanmıştır. Devlet, faşizmi uygulayacak bir yapıdadır. Faşizm, aşağıdan yukarıya bir parti eliyle değil, devlet tarafından, yukarıdan aşağıya uygulanacaktır. Tüm politik gücüne karşın, kapitalist sınıf, yönetemez durumdadır. Yeniden yönetir duruma gelmek için, Fransa ve başka yerlerde, askeri faşist darbe yapılması istek ve planı, askerler tarafından (emekli generallerin-amirallerin ağzından) gündeme getiriliyor.

Her yerde, tekelci kapitalist egemenliği tehdit ettiği için, ya da tehdit edecek kadar güçlendiğinden, burjuvazinin "bu, devrimden daha az bir şey değildir" dediği bu devrimci süreci, devrimle sonuçlandırmak görevi, devrimci sınıfın ve emekçi halkın önünde duruyor.

HER GÜN YENİDEN VE YENİDEN DÖVÜŞEREK

Devrimin başarıya ulaşmasıyla tanımlanması, işçi sınıfı partisinin tanımlanmasıyla doğrudan doğruya bağıntılıdır. İşçi sınıfının devrimci partisi, her koşulda devrimin çıkarlarını savunur ve devrim için savaşır. Ne var ki, parti her zaman devrimi gerçekleştirecek bir konumda değildir. Partinin devrimi zaferle tanımlayacak duruma gelmesi için devrimci sınıf savaşının çelikleştirici okulundan geçmesi gerekir. Doğru, bilimsel, devrimci bir programa sahip olmak, bir işçi partisini otomatik olarak, devrimin öncüsü durumuna getirmez. Toplumsal devrimlere öncülük eden, devrimin başarısıyla tanımlayan komünist partilerin hepsi, en çetin, en riskli, en şiddetli mücadelelerden geçtiler. Leninist parti, bugünkü ileri komünist devrimci konuma gelmek için elli yılı aşan bir devrimci mücadele sürecinden geçti. Devrime pratikte öncülük etmek için, her gün yeniden ve yeniden dövüşmek gerekiyor.

Çanlar Dünya Savaşı İçin Çalışıyor

..... taylan ışık .....

-I-

Bir süredir, bu köşeden, işçi sınıfının, emekçilerin, Kürt halkının dikkatlerini emperyalist devletlerin hazırlığını yaptıkları bir dünya savaşına çekmeye çalışıyoruz.

Bir dünya savaşını hazırlayan devletlerin başında, ABD ve Britanya ve tüm emperyalistlerin savaş örgütü olan NATO geliyor. Elbette Fransa, Almanya, Japonya gibi emperyalistler ve bunların değişik bölgelerdeki finoları rolündeki bağımlı devletler topyekun bir dünya savaşına gibi felaketin hazırlayıcıları arasında yer alıyorlar.

İnsanlığın büyük yıkımıyla, ama esas olarak emperyalist-kapitalist sistemin yeryüzünden silinmesiyle sonuçlanması muhakkak olan bu savaşın tehlikesi gün geçtikçe yaklaşıyor. Ukrayna'nın Donetsk ve Lugansk Halk Cumhuriyetlerine saldırı planlarını açıkça ifşa etmesi gelişmelere olağanüstü bir hız kazandırdı.

Leninistler daha bir hafta önce Türkiye ile birlikte Ukrayna'nın bir dünya savaşına kırkırtığını ortaya koy-

muş; emekçi sınıfların ve Kürt halkının dikkatlerini bu önemli gelişmeye çekmeye çalışmıştı. Gelişmeler, öngörümüzü, bizim de tahmin etmediğimiz bir hızla doğruladı. Ukrayna'nın Donbass Temas Grubu'ndaki Temsilcisi Aleksey Arestoviç, Ukrayna'nın NATO ile birlikte Rusya'ya karşı bir savaş hazırlığı içinde olduğunu; bu savaşın Kırım'ı, Kırım'ın kuzeyini yani Donbass bölgesini ve Balkanları kapsayacağını artık saklamanın gereği kalmadığını belirtti. Aleksey Arestoviç, Ukrayna basınına yaptığı açıklamada aynen şu ifadeleri kullanıyor:

"NATO'nun, 'Avrupa'yı koru' anlamına gelen Defender Europe 2021 adını taşıyan geniş kapsamlı tatbikatı başladı. Maksat, Baltık Denizi'nden Karadeniz'e olan bölgede, gelin açık konuşalım, Rusya'ya karşı savaş konusu işleniyor" (...) "Başlıca odak noktası Balkanlar, Kırım ve Kırım'ın kuzeyinde kalan her şey. (abç) Bunlar açık kaynaklar, bunu kimse saklamıyor."

Ama Ruslar ayakta uyumuyorlardı. Bu Ukraynalı faşistin malumu

ilan etmesinden iki gün önce Lavrov, Rusya Dışişleri Bakanı, Ukrayna'nın NATO ile birlikte Donbass'ta başlatacağı bir savaşın Ukrayna'nın yerle bir olmasıyla sonuçlanacağı uyarısını yapıyordu. Aynı gün Lavrov ABD'yi "mahalle serserisi"ne benzeterek Ukrayna'nın arkasındaki asıl gücün kim olduğuna işaret etti.

Arkasından Rusya'nın başka yetkilileri art arda açıklamalar yapmaya, bir savaşa kalkışması durumunda sadece Ukrayna'nın değil, tüm emperyalistlerin nasıl bir acı sonla karşılaşacaklarını 2. Emperyalist Dünya Savaşının sonuçlarını hatırlatarak kavratmaya çalıştılar. Örneğin, Rusya Parlamentosu alt kanadı Duma'da Kırım Milletvekili Mihail Şeremet, Aleksey Arestoviç'in açıklamalarını kastederek,

"Maskeler tamamen düştü. Böyle bir açıklamadan sonra Batı'da hiç kimse NATO'nun saldırgan doğasını inkar edemeyecek. Ancak Rusya'ya karşı herhangi bir askeri adım atmadan önce, Büyük Vatanseverlik Savaşı'nın (İkinci Dünya Savaşı) tarihini okumalarını ve yeniden düşünmelerini tavsiye ederim. Bunun sonucu saldırgan için büyük bir talihsizlik olacak" diyordu. Bir başka Kırımlı yetkili ise,

"Tarihimizde daha önce böyle anlar yaşanmıştı, ancak 1812'de de, 1941'de de bu tehditler, saldırganlar için felaketle sonuçlanmıştı. Görünüşe göre Ukrayna diplomasisinin zeka yükünden yoksun temsilcilerine tarih hiçbir şey öğretmemiş, eh demek ki hayat öğretecek" sözleriyle tehdit ve hakaret yağdırıyordu.

Tehdit ve hakaretler havada uçuşurken ilk saldırı haberleri de gelmeye başladı. Ukrayna ordusu, Minsk Anlaşması'yla kullanımı yasaklanan havan toplarıyla Lugansk Halk Cum-

huriyeti topraklarını bombalamaya başladı bile. Şüphesiz karşılığın katlanarak.

İç savaştan kaçınmak için dış savaşa yönelmek. Burjuva sınıfın tarihi boyunca elinden düşürmediği pusula budur.

Tüm bunlar neden peki?

Hemen karşımıza çıkan Kırım ve Donbass bölgesinin Ukrayna tarafından ele geçirilmesi savaşın nedenleri arasındadır kuşkusuz. Ancak bu, tek ve başlıca neden değildir. Gerçeği tüm yönleriyle ortaya çıkarabilmek için Ukrayna'nın durumuna bakmak lazım. Kısaca, Ukrayna, ekonomik ve politik krizin yıkımın eşiğine getirdiği bir çadır devletten öteye gidemedi. Sovyetler Birliği'nin koca mirasından önemli bir parçanın üstüne konmasına rağmen, ne sanayi, ne tarım ne de başka bir alanda bütünlüklü bir yapı oluşturabildi. Faşistlerin üstün görüşmelerine karşı, sınıf savaşı iç savaş boyutlarında devam ediyor ve yeni yetme, yağmacı burjuva sınıf gerçek bir sınıf egemenliği kuramıyor. Bulduğu tek çıkış yolu, dünyadaki tüm öteki benzerlerinin yaptığı gibi, emperyalist güçlere yamanmak. İç savaştan kaçınmak için dış savaşa yönelmek. Burjuva sınıfın tarihi boyunca elinden düşürmediği pusula budur. Ancak Ukrayna burjuvazisi, çadır devleti ve güçsüz ekonomisiyle dış savaşa yönelirken bunu tek başına değil, emperyalistleri de savaşa çekerek yapmaya çalışıyor.

Emperyalistlere gelince... On-

lar, içinde bulunduğumuz yüzyılın başında dünya proletaryası ve emekçi sınıflarına, ezilen halklarına karşı başlattıkları küresel iç savaşı, tüm güç ve kaynaklarını harekete geçirmelerine rağmen kazanamadılar. Aksine, öncesi bir yana, geçen yıl George Floyd'un bir polis tarafından katledilmesiyle başlayan ayaklanmada gördüğümüz gibi, iç savaş ABD topraklarına kadar yayıldı ve halen de devam ediyor. Trump'ın seçimi kaybetmesiyle Amerikan tarihinde ilk defa yaşanan Kongre binasının basılması Amerikan iç savaşının aldığı boyutları göstermesi açısından önemlidir.

Küresel iç savaş, ayaklanmalar, devrimler ve devrim girişimleri, yüzyılımızın "ayaklanmalar yüzyılı" olduğu gerçeği ile tümüyle örtüşüyor. Devrimci durum ve küresel iç savaş emperyalist-kapitalist sistemin bütününe etkisi altına aldığı gibi, genişleyerek ve derinleşerek sürüyor. Covid-19 Pandemisi ise bu sürece olağanüstü bir hız kattı. Artık ayaklanmalar her yerde.

Bütün bu koşullar toplamı, emperyalist-kapitalist sistemin hala liderliğini sürdüren ABD'yi; ABD'yle birlikte Britanya, Fransa, Almanya, Japonya ve daha saymadığımız emperyalist devletler, içlerine kadar yayılan iç savaşları, ayaklanma ve devrim tehlikesini savuşturmak için dünya emekçi sınıflarına, proletaryasına ve ezilen halklarına karşı topyekun bir dünya savaşı başlatma kararı almış görünüyorlar.

Bu savaşın görünür hedefi Rusya'dır, Rusya'nın parçalanmasıdır. Ama asıl hedef dünya emekçi halklarıdır, uluslararası proleter harekettir. Kaliningrad-Kırım hattından Kore Yarımadası'na, Çin'den Latin Amerika'ya, Suriye'den Afrika Boynuzu'na, tüm bölgeler potansiyel savaş ve istila

alanıdır. Bu büyük yıkım savaşı, yerle bir olmakta olan sahte cennetini kurtarma sevdasındaki emperyalist burjuvazinin son büyük çılgınlığıdır.

Devrimci durum ve küresel iç savaş emperyalist-kapitalist sistemin bütününe etkisi altına aldığı gibi, genişleyerek ve derinleşerek sürüyor.

-II-

İlk bölümde genel hatlarını çizdiğimiz gibi, Ukrayna'nın Donbass'a yığınağını artırması ve fiili olarak saldırılara hız vermesiyle bir kez daha ve yeniden fiilen çöken Minsk Ateşkesi, büyük çatışmaların işaret fişeği gibi görünüyor. Keza Kırım'a dönük yığınağın hızlanması ve bizzat Ukrayna askeri yetkililerinin Rusya ile savaşacaklarını, bunun NATO-ABD planı olduğunu ifşa etmesi, büyük yıkım savaşının artık hemen eşikte olduğunu gösteriyor.

Önce şu olgunun altını çizelim: Bazı darkafalıların sandığı gibi, patlak vermesi kuvvetle muhtemel olan bu savaş, esas olarak, bir paylaşım savaşı değil. Eğer patlak verirse, bu savaş bir paylaşım savaşı değil, emperyalist-kapitalist sistemin çöküşünü önlemek için dünya proletaryasına, sosyalizme karşı başlatılmış bir savaş olacak. Alanı Ukrayna, Kırım, Donbass'la sınırlı olmayacak, aksine tüm dünya olacak.

İşaretleri var. ABD emperyalizmi, savaş ve saldırganlık örgütü NATO ile birlikte, Çin Halk Cumhu-

riyeti'nden Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne kadar çok geniş bir alanda savaşı örgütlemeye çalışıyor. Rusya'ya karşı, Türkiye, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, İspanya, Baltık Ülkeleri olarak anılan Letonya, Estonya, Litvanya'yı, Hollanda ve tabii ki komünizme karşı saldırganlıkta sınır tanımayan, Polonya'yı harekete geçirirken, Pasifik bölgesinde de sosyalist Kore ve Çin'e karşı Japonya, Kapitalist Kore, Avustralya gibi devletleri bir araya getirip savaşa hazırlıyor. Vietnam'a, Laos ve Kamboçya'ya bulaşır- lar mı, şimdiden bilemiyoruz. Ancak yeryüzünde sosyalizme ait ne varsa ortadan kaldırmaya çalıştıkları tartış- ma götürmez.

Emperyalistlerin hedefi sosyalizmle yetmiş yıl yaşamış, sosyalizme her fırsatta özlemine ifade eden, sosyalizmin değerlerini şu ya da bu oranda koruyan, sosyalist kültürü hala koruyabilen; kapitalizme yönelmiş de olsa devlet üzerinde kapitalizme karşı frenleyici, engelleyici güçlü bir etkiye sahip olan; güçlü anti-emperyalist duygu ve bilinci taşıyan Rusya proletaryası ve emekçi sınıflarıdır.

Savaşı bir "paylaşım savaşı" olarak görenler şu itirazı ileri sürebilirler: Rusya'nın neresi sosyalist ki, bu savaş sosyalizme karşı olsun. Böyle bir soru- ya yanıtımız şudur: Acem'de halı do-

kunduğunu öğrenmiş olmak yetmez, enine mi boyuna mı dokunur, onu da öğreneceksiniz. Emperyalist devlet- lerin hazırladığı ya da karıştıkları her savaş otomatik olarak mutlaka emperyalist paylaşım savaşı olacak diye bir kural yok. Her savaş kendi tarih- sel gelişimi ve somut koşullarında ele alınmalıdır. Savaşı hangi sınıf ya da sınıflar, hangi sınıf ya da sınıflara karşı başlatıp yönetiyor; meselenin can alıcı noktası budur.

Muhtemel ve belirtileri her ge- çen gün artarak ortaya çıkan savaşı örgütleyen sınıfın emperyalist burju- vazı ve onun işbirlikçi devletleri ol- duğu açık. Peki kime karşı? Rusya'nın emperyalist devletlere eklemlemeye çalışan yeni yetme burjuvalarına, ya da moda deyimle, oligarklarına karşı mı? Elbette değil. Aksine, emperyalist- ler, şayet Rusya'ya karşı savaşlarında içeriden yardım alacak olurlarsa, en büyük desteği işte bu yeni yetme bur- juvalardan alıyorlar, alacaklar.

Emperyalistlerin hedefi sosya- lizmle yetmiş yıl yaşamış, sosyaliz- me her fırsatta özlemine ifade eden, sosyalizmin değerlerini şu ya da bu oranda koruyan, sosyalist kültürü hala koruyabilen; kapitalizme yönelmiş de olsa devlet üzerinde kapitalizme karşı frenleyici, engelleyici güçlü bir etki- ye sahip olan; güçlü anti-emperyalist duygu ve bilinci taşıyan Rusya prole- taryası ve emekçi sınıflarıdır. Sovyet simgelerini ve kültürünü koruyan, bu nedenle faşizme karşı güçlü bir duygu ve bilince sahip olan orduyu tümünden dağıtmak; devlet bürokrasisi içinde sosyalizme eğilim duyan ne varsa, Rusya'nın kendisini dağıtarak, temiz-lemek..

Dolayısıyla, Küba başta olmak üzere, emperyalizme karşı durmaya çalışan sosyalist ve devrimci, halkçı devletlere destek olan Rusya'yı orta-

dan kaldırmak. Çünkü Rusya, saydığımız koşulların toplamı nedeniyle, yeni yetme burjuva güçlere rağmen, hala emperyalist saldırganlığın, yayılmacılığın önünde bir engeldir. Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Lugansk Halk Cumhuriyeti'ne, Küba'ya, Venezuela'ya, sağladığı destek; Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ni emperyalist saldırganlığa karşı kollayan politikası gibi pek çok örnek emperyalistlerin Rusya'yı ortadan kaldırma gerekçeleri arasındadır.

Kapitalizme yönelmesine rağmen, sözünü ettiğimiz koşulların sonucu olarak meydana gelen Rusya'nın tüm bu eylem ve politikalarının, emperyalizme ve kapitalizme karşı savaşıyan dünya proletaryasına, ezilen halklarına, emekçi sınıflarına moral ve hatta maddi bir güç sağladığı açıktır. Rusya'nın, hangi nedenle olursa olsun, Suriye'nin dinci faşist çetelerin eline düşmesini, dinci faşist çete üretim ve ihracat merkezine dönüşmesini engellemiş olması buna bir örnektir. Türkiye'nin emperyalistler hesabına Suriye'yi, Libya'yı, Dağlık Karabağ'ı vb. işgaline taş koymuş olması, emperyalist planları bozmuş olması; ABD, Britanya, Almanya, Fransa'nın, bu haydut devletlerin savaş örgütü NATO'nun Rusya'yı yıkmak istemeleri için yeterli neden değil mi?

Bu bir paylaşım savaşı değildir. Zafer kazanmaları halinde emperyalistlerin kendi aralarında dünyayı yeniden paylaşacak olmaları bu gerçeği değiştirmez. Bu savaş, emperyalistlerin kendi çöküşlerini, kendi içlerindeki ayaklanma ve iç savaş tehdidini önlemek; dünya proletaryasının yeryüzünün her tarafına yayılmış olan proleter isyan, ayaklanma ve devrimlerini ezmek; sosyalizm adına ne varsa yeryüzünden silmek için girişecekleri bir savaş olacak. Bu savaş, emperya-

list burjuvazinin dünyanın geri kalan burjuva sınıflarıyla birlikte dünya proletaryasına, sosyalizme, sosyalist yönelimlere karşı yapacakları bir savaş olacak.

Elbette, Rusya ve Çin'e, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ve dünya proletaryasına karşı bir savaşı başlatmaya cesaret ederlerse. Çünkü nükleer silahlardaki dehşet dengesi bu savaşa olmuş bitmiş gözüyle bakmamızı engelliyor; böyle bir savaşın tüm belirtilerinin ortaya çıkmaya başladığını görmemize rağmen. İyimser ve umut dolu olmak komünistlere göredir...

-III-

Belirtiler çok ve Türkiye bu emperyalist savaş hazırlığının tam ortasında yer alıyor. Gelişmeler, Türkiye'nin Ukrayna ile birlikte bir dünya savaşını kışkırttığına dair tespitimizle tam bir uyum içinde.

Türkiye'nin savaşı nasıl kışkırttığını Türk mediasından öğrenmek mümkün değildi. Biliyoruz ki, "milli çıkarlar" söz konusu olduğunda Türk burjuva basınının istisnasız tümü, şoven bir yayın çizgisi izler, kendi devletlerinin yanında yer alır; devletlerinin işledikleri her suçu gizlemek için ellerinden geleni yaparlar.

Tam da bu nedenle dış medyaya bakıyoruz ve baktığımızda şu haberle karşılaşyoruz:

"Rus medyası, Karadeniz kıyısındaki Kırım'da görülen Türk savaş gemisinin Rus ordusunu alarma geçirdiğini ileri sürüyor. Moskova'dan bugün yapılan açıklamada yeni bir savaş başlaması halinde yok edilecek ülkenin adı verildi.(Lavrov'un açıklaması, -bn.)

Rusya Savunma Bakanlığı'na yakınlığıyla bilinen Avia.pro internet sitesi ise, Mart ayı sonunda Batı Kara-

deniz’de gerçekleşen NATO tatbikatı sırasında bir Türk savaş gemisinin Kırım kıyılarında görüldüğünü ve Rus ordusunun harekete geçtiğini iddia etti.

“Habere göre, Türk gemisi Kırım’a yaklaşarak Rusya’ya meydan okudu, bunun üzerine Rus donanması ve yarımada yerleştirilen füze savunma sistemleri devreye sokuldu. Avia.pro ayrıca, Karadeniz’de altı Rus denizaltısının bulunduğunu da aktardı.(abç)

19-29 Mart tarihleri arasında yapılan SeaShield 2021 tatbikatına Türkiye, ABD, Romanya, İspanya, Bulgaristan, Yunanistan ve Polonya katılmıştı. Tatbikatta yer alan Türk gemisi ise, TCG Kemalreis’ti.”

Bu kapışma ya da daha doğru ifadeyle Rusya’yı tahrik edecek provokasyon girişimi Karadeniz’de oluyor. Ancak kapışma ve provokasyon girişimleri savaş gemileriyle sınırlı değil. Hava kuvvetleri, savaş uçakları da bu işe karışıyor ve neredeyse bir çatışmanın eşiğinden dönülüyor. Durumun ciddiyetini ve savaş olasılığının yüksekliğini göstermesi bakımında, biraz uzun da olsa, haberin özetini aktarmak yerinde olacak.

“NATO, Rus savaş uçaklarının Kuzey Atlantik, Kuzey Denizi, Baltık Denizi ve Karadeniz’de ittifaka ait jetler tarafından Pazartesi günü durdurulduğunu resmen açıkladı.

“Altı saatte 10 kez gerçekleşen havada kapışma, bugüne kadar kozların paylaşıldığı en büyük olay olarak tarihe geçti. NATO, Rus jetlerinin sivil uçaklara tehdit oluşturduğunu belirtiyor.

“NATO açıklamasına göre Norveç F-16’ları iki Tu-95’in önünü Norveç kıyılarında kesti, birkaç saat sonra iki Tu-160 bombardıman jeti de yine Norveç güçleri tarafından engellendi.

“Karadeniz semalarında görülen Rus savaş uçakları için Türkiye, Romanya ve Bulgaristan’dan çok sayıda jet havalandı. Kuzey Denizi’nde uçan Rus jetleri için ise İngiliz ve Belçika hava kuvvetleri harekete geçti.

“Rusya’nın Avrupa’nın göbeğindeki toprağı Kaliningrad yakınlarında, Baltık Denizi’nde havalanan bir Rus deniz devriye uçağının önü ise İtalyan savaş uçakları tarafından kesildi.

“NATO, resmi Twitter hesabında olayı Rus uçaklarını önleyen Türkiye, Belçika, İtalya, Romanya, Bulgaristan, İngiltere ve Norveç bayraklarını paylaşarak duyurdu.

“İngiltere Savunma Bakanlığı, hafta başında bir Rus bombardıman uçağının Kuzey Denizi üzerinde uçması üzerine Kraliyet Hava Kuvvetleri’ne ait Typhoon jetlerinin havalandığını açıklamıştı.

“Rus medyası yalnızca altı saat içinde birçok farklı yerde Rus filosunun NATO’nun hava savunma sistemini zorladığını, ittifakın kurulduğu 1949’dan bu yana havada en büyük restleşmenin yaşandığını yazdı.”

Şimdilik Almanya ve Fransa’nın bu tabloda yer almadığını görüyoruz. Fakat bir dünya savaşının patlak vermesi durumunda bu iki haydut devletin emperyalist cephenin ön saflarında yerlerini alacaklarından şüphe olmalı.

Türkiye’ye gelince... Faşist saldırganlığın tüm karakteristik özelliklerini fazlasıyla gösteren bu devletin hem denizde hem de havada Rusya’ya karşı son derece saldırgan, kışkırtıcı bir politika izlediğini söylemekte bir sakınca yok.

Peki, faşist devletin bu sınır tanımayan saldırganlığı neden? Bu nedenlerden birine değindik. İçeride ve dışarıda sınırsız saldırganlık faşizmin

özüne içkindir; faşizmin temel karakteristik yanısıdır. Başka pek çok nedeni var. Ancak bu nedenlerden öne çıkan ikisine işaret etmek gerekirse; birincisi, tekelci sermaye sınıfı ve faşist devlet, kendi topraklarında süren iç savaşı girişeceği bir dış savaşla bitirmek istiyor; bunun için emperyalist devletlerin daha güçlü desteğine ihtiyaç duyuyor.

İçeride ve dışarıda sınırsız saldırganlık faşizmin özüne içkindir; faşizmin temel karakteristik yanısıdır.

İkincisi, hem bu desteği kazanmak hem de emperyalist devletlere ve NATO gibi askeri kurumlara karşı yükümlülüklerini yerine getirerek emperyalist devletlere “vazgeçilmez bir müttefik” olduğunu göstermek. Biliyoruz ki Türkiye NATO üyesidir ve emperyalist savaş örgütü olarak NATO “yan gelip yatmak yeri değildir”.

Emperyalistler ve Ukrayna ve Türkiye, bir dünya savaşını başlatırlarsa, bunu mutlak kazanma umuduyla yapacakları açıktır. Ancak zafere kazanma koşullarının olmadığını şimdiden ifade etmekte hiçbir sakınca yok. Kehanet değil; koşullar, girişilecek bir savaşın emperyalist-kapitalist sistemin tümünden yıkımıyla sonuçlanacağını gösteriyor.

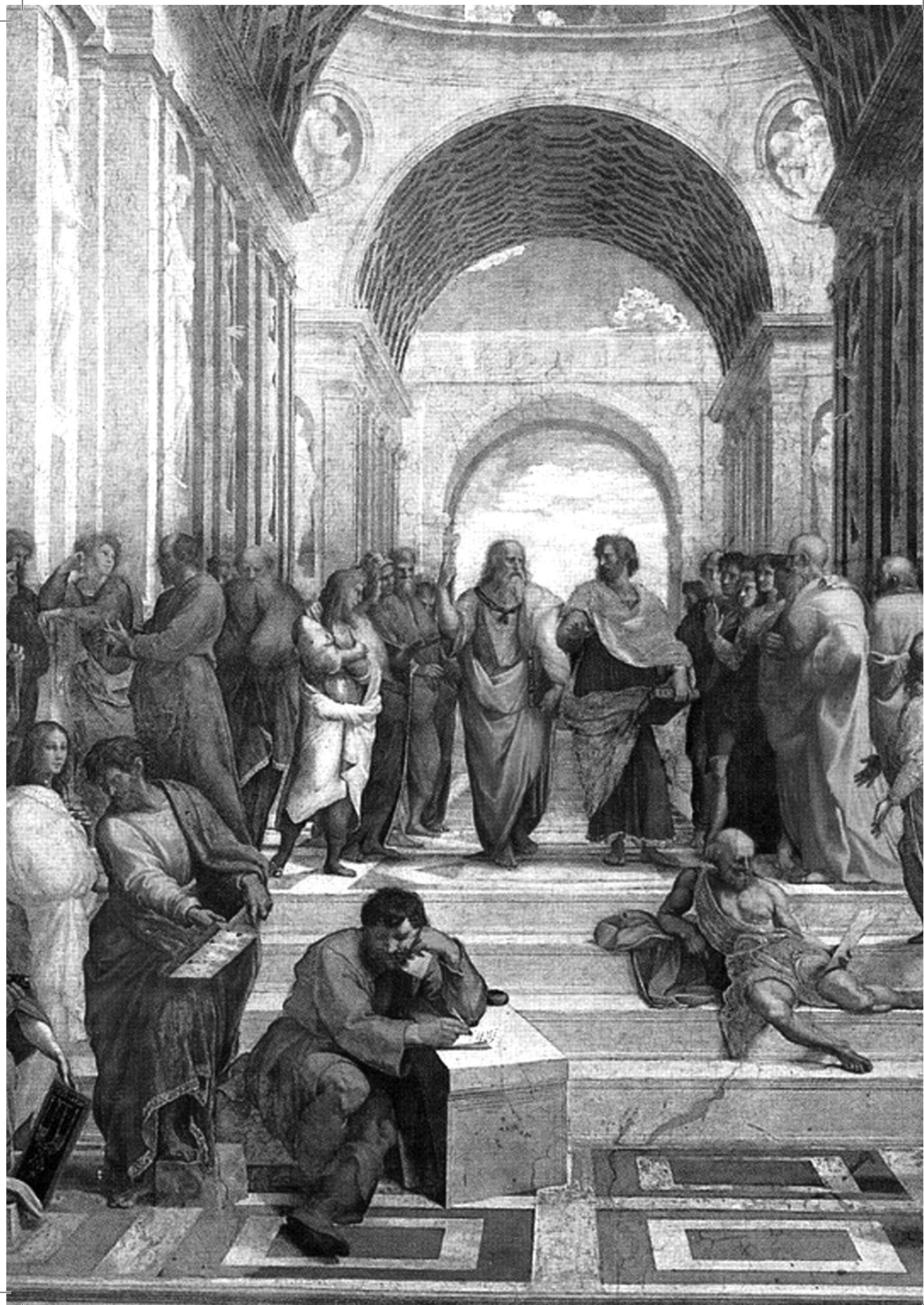
Yukarıda işaret ettik: Küresel iç savaş, devrimci durum, burjuva ege-

menliklere, kapitalizme karşı isyan ve ayaklanmalar, ABD gibi en güçlü emperyalist devletler dahil, her yere yayılmış durumda. Buna, İngiltere gibi, savaşın başını çeken emperyalist devletler dahil. Dünya işçi sınıfı ve emekçi halklar ayakta. Oysa bir devletin bir dış savaşını kazanabilmesinin ilk ve temel koşulu, kendi topraklarının sükunet içinde olması, toplumun ezici kesiminin desteğini kazanmış olması. Dahası, ekonomisinin güçlü ve sağlam temellere sahip olmasıdır.

Emperyalist devletlere ve onların finansu olarak savaşa katılacak bağımlı devletler ise savaşın kazanılması için gereken koşulların tam tersi şartlarda bulunuyorlar. Ekonomik ve politik kriz hemen hepsinin yakasına yapışmış durumda. Pandemi, bu ekonomik ve politik krize büyük bir hız ve derinlik katıyor. Ukrayna ve Türkiye, bunun tipik örneklerini veriyorlar. Dünya savaşı gibi, insanlığı felakete sürükleyecek bir savaş ise, tüm koşulları dayanılmaz hale getirir; kitleler için yaşamı dayanılmaz noktalara taşır. Büyük, sarsıcı ayaklanmalara, devrimlere, devrim girişimlerine asıl o zaman tanık olacağız.

Başta Türkiye ve Kürdistan olmak üzere, dünyanın tüm kapitalist ülkelerindeki proletarya ve emekçi sınıfların, ezilen, yoksul halkların izlemesi gereken yol bellidir. Bu yol, doğacak derin bunalım ve savaş koşullarından burjuva iktidarları yıkarak kendi devrimci iktidarlarını kurmak ve sosyalizme doğru yol almak için yararlanmak olmalıdır. Buna Rusya da dahil.

Girişeceği son çılgınlık, insanlığı büyük bir felakete sürükleyecek olsa da, emperyalist-kapitalist sistemin sonunu getirecektir. Paris Komünarlarının söylediği gibi, “Bu kan denizinin ufkundan kızıl bir güneş doğacak”.

Diktatörlük Demokrasi ve Devlet

..... özgür güven .....

Emperyalist kapitalist sistemin kendi gelişiminin son sınırlarına dayanması; eski toplum olan kapitalizmin bağrında yeni toplumun maddi ön koşullarının ortaya çıkması ve ABD'nin hegemonyasının çöküşüyle birlikte sistemin çöküş süreci... Kapitalizmin dünya ölçeğinde içine sürüklendiği krizin, dünya bunalımının derinleşmesi... Bunun dünyada yarattığı devrimci kriz; kitlelerin devrimci mücadelesindeki yükseliş; proleterya ve halkların isyan ve ayaklanma dalgalarıyla sistemi temellerinden sarsmaya başlaması... Emperyalist efendilerin kendi egemenliklerini sürdürmek ve hegemonyalarını yeniden tesis etmek amacıyla başlattıkları küresel iç savaş... Bütün bunların üzerine gelen pandemi... Dünyanın bugünkü en kısa ve en yalın tablosu bu.

Dünyanın her yerinde proleterya, emekçiler ve halklar, pandemiyle birlikte, doğanın ve insan soyunun devamıyla kapitalizm arasında uzlaşmaz bir karşıtlık olduğunu fark etmeye, bilince çıkarmaya başladı. Şimdi "yeni bir toplumsal düzen" sözü herkesin dilinde.

Bu koşullarda devlet-devrim; diktatörlük-demokrasi konusunu bir kez daha ele almak, pek çok sorunun cevabını bulmakta, "yeni bir toplumsal düzen" arayışına ışık tutmakta bir gereklilik durumuna geldi. Bu bağlamda devletin doğuşu, sınıflı toplumlarda devlet ve özellikle kapitalist (burjuva) devlet, proleter devlet konusunu, zora dayalı devrim konusunu ele alacağız.

DEVLET

İnsanın evrimi aynı zamanda ekonominin evrimidir. Başlangıçta insan yaşamı avcılık ve toplayıcılık esasına dayanan sürü yaşamıydı. Üretici güçlerin gelişimi, tarım ve hayvancılıktan sonra zanaatların ortaya çıkışı, beraberinde toplumsal işbölümünü ve emeğin verimliliğinin artmasını getirdi. İnsanlar ilk defa yaşamlarını yiyecek peşinde koşmadan düzenleyebilecekleri koşullara sahip oldular. Bu aşamada üretici güçlerin gelişkinlik düzeyi henüz emekleme aşamasında olduğu için bütün insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar üretim yap-

maya yetmiyordu. Bu durum toplulukta, ilk başlarda grup özelliği gösteren eşitsizliğe yol açtı. Marx ve Engels'in belirttiği gibi, işbölümü, ilkel biçimde de olsa kast düzenini doğurmuş; toplum bölünmüştü. Burada yavaş yavaş da olsa hiyerarşik bir sistem kurulmaya başlamıştı.

Toplumsal işbölümünün gelişimi zanaatları doğurduğunda, artık üretilen zenginliklerin mülkiyetinde de değişim ortaya çıkmıştı. Başlangıçta klanın ortak mülkü olan zenginlikler, şimdi koyun sürüleri, buğday ya da diğer ürünler biçiminde birikmeye başlamış; önceleri klan yöneticilerinin elinde biriken bu zenginlikler, giderek özel mülkiyet biçimine dönüşmeye başlamıştır.

*Devlet
klana dayanan
ilkel toplumun
yıkıntıları
üzerinde
kuruldu.*

İşbölümü ve özel mülkiyetin doğuşu kaçınılmaz olarak sınıflı topluma varmış, sömüren ve sömürülen sınıflar ortaya çıkmıştır: Özgür insanlar ve köleler ya da köle sahipleri ve köleler. Bu iki sınıf doğar doğmaz köle sahipleriyle köleler arasındaki karşıtlık da ortaya çıktı. Bu iki karşıt sınıf arasındaki çelişkileri ortadan kaldırmak ya da çözmek için değil, köle sahibinin yararına köleleri kontrol etmek, baskı altına almak için bir aygıtla gerek duyuldu.

Bu baskıcı, zorlayıcı aygıt devlettir. Yani devlet daha ilk adımında "bir sınıfın başka bir sınıf üzerindeki", köle sahiplerinin köleler üzerindeki "egemenlik aygıtı" olarak ortaya çıktı.

Devlet klana dayanan ilkel toplumun yıkıntıları üzerinde kuruldu. Ancak devletin kurumlarını doğuran, eski toplum olan klan düzeninin kurumlara

rıydı; ki bu kurumlardan biri, toplumdan doğan, ama giderek ona yabancılaşan silahlı örgütlerdi; bir diğeri klan başkanı ve yaşlılar kurulundan oluşan yargı örgütüydü.

Lenin, "Devlet sınıf çelişkilerinin ürünü ve tezahürüdür" diyor Devlet ve Devrim'de ve ekliyor, "devletin varlığı, sınıf çelişkilerinin uzlaşmaz olduğunun kanıtıdır." (Seçme Eserler 7. cilt)

Marx'a göre ise devlet, bir sınıfın başka bir sınıfı ezme organıdır: İki karşıt sınıf arasındaki sınıf çatışmasını kontrol altına almak amacıyla egemen sınıfın baskısını yasa düzeyine çıkarıp pekiştiren bir "düzen" in kurulmasıdır.

Tarih boyunca bütün sınıflı toplumlar bir devlete ihtiyaç duydular. Bu devletin biçimleri değişiklik gösterse de her zaman egemen sömürücü sınıfın diğer sınıfları baskı altına aldığı bir egemenlik aygıtı olarak var oldu. Köleci antik devletlerde, demokrasi, cumhuriyet ya da monarşi hiç farketmez, köleci sınıfın köleleri baskı altına aldığı, kölelik koşullarına boyun eğmelerini sağladığı bir aygıtı bu devlet. Köleci Mısır, Çin ve Roma imparatorlukları ya da diğer köleci devletlerin hepsinde de bu böyle oldu. Köleci toplumun yıkılmasından sonra, feodal toplumda da devlet, serfi senyöre bağlayan, toprak köleliğine boyun eğmelerini sağlayan bir aygıt oldu. Bu Japonya'dan Osmanlı'ya, Rusya'dan Fransa'ya kadar her yerde böyleydi. Serf, yani köylü, senyörün, yani toprak beyinin toprağında çalıştı, üretti ve elde edilen ürünün aslan payı hep sömürücü sınıf olan toprak beyinin payı oldu: Silahlı güçleri, yasaları, dini kurumları ve diğer bütün örgütleriyle devlet bunun için var oldu.

Bu kapitalist toplum için de geçerli bir durumdur. Bu sefer devlet ücretli kölelik sisteminin, artı emek sömürüsünün ve sermaye birikiminin sürmesi için bütün kurumlarıyla; ordu, polisi, yasaları, mahkemeleri, hapishaneleri, okulları ve dini kurumlarıyla hepsi birlikte burjuvazinin egemenlik aygıtı olarak, ezilen sınıf olan işçi sı-

nının ücretli kölelik düzenine boyun eğmesini sağlamak için vardır. Bütün sınıflı toplumlarda sömürücü sınıf, var olan üretim koşullarının sürüp gitmesi, üretici sınıfın, emekçilerin kontrol altında tutulması için böyle bir baskı aygıtına, devlete ihtiyaç duydular.

Anti-Dühring’te bu konuyu ele alan Engels “Devlet tüm toplumun özel temsilcisi, onun gözle görülür bir organ içinde toplanmasıydı, fakat sadece, kendi döneminde bizzat tüm toplumu temsil eden sınıfın devleti olduğu ölçüde böyleydi.” diyor, “ilk çağlarda köle sahibi yurttaşların, ortaçağda feodal soyluların, çağımızda burjuvazinin devleti.”

20. yüzyılda kapitalizmin emperyalizme evrilmesinden sonra bir başka olgu ortaya çıktı: Devletle bütünleşmiş tekeller. Devlet artık genel olarak burjuvazinin değil, bir avuç tekeli birliğin, mali sermayenin hizmetine koşmuş bir aygıt haline gelmiştir. Her şeye egemen olmaya çalışan, ancak üretici güçleri ve toplumu elinden kaçıran tekeli sermaye, pandemiden sonra her alanda kontrolü yitirdi, kitleler üzerindeki ekonomik, politik baskıyı daha da yoğunlaştırdı. Bu koşullar emekçi sınıfların yaşamını dayanılmaz hale getiriyor; açlık ve yoksulluk kitlelerin öfkelerini daha da büyütüp ayaklanma ve isyanları körüklüyor. Bu durumda kitlelerin devlet karşısındaki tutumu daha fazla önem kazanıyor.

Burjuva devleti, burjuva toplumu anlamak için Marx’a bakmak gerekiyor. Marx 5 Mart 1852’de Weydemeyer’e yazdığı mektupta konuyu en özlü ve en açık biçimiyle koyuyor:

“Bana gelince, modern toplumda ne sınıfların ne de onlar arasındaki savaşımın varlığını bulmuş olmanın onuru bana ait. Benden çok zaman önce burjuva tarihçiler bu sınıf savaşımının tarihsel gelişimini, burjuva iktisatçıları da sınıfların ekonomik anatomisini koydular. Benim yeni olarak yaptığım şey: 1) Sınıfların varlığının, üretimin gelişimindeki belli tarihsel aşamalarla

ilişkili olduğunu, 2) Sınıf savaşımının zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne varacağını, 3) bu diktatörlüğün yalnızca bütün sınıfların ortadan kaldırılmasına ve sınıfsız topluma bir geçiş olduğunu göstermekten ibarettir.” (Seçme Yazışmalar, C-I)

“Bana gelince,
modern toplumda
ne sınıfların ne de
onlar arasındaki
savaşımın varlığını
bulmuş olmanın
onuru bana ait.”

Burada büyük bir tevazu içinde Marx, hem kendi öğretisiyle burjuva öğretiler arasındaki temel farkı ortaya koymuş, hem de Marksist devlet öğretisinin esasını ifade etmiştir. Bir küçük burjuvayı bir Marksistten ayıran şeyin, sınıf mücadelesini sonuna kadar götürmek ve proletarya diktatörlüğüne vardırmak olduğu açıkça görülebiliyor. Yani proletarya diktatörlüğünü savunmayan birisi her şey olabilir, ama asla bir Marksist-Leninist olamaz. Çünkü Marx’ın devlet anlayışının özü, her devletin bir sınıfın diktatörlüğü olmasıdır. Bu sadece burjuvazi ve burjuvazi deviren proletarya için değil, tarih boyunca var olan bütün devletler için geçerli bir belirlemedir. Proletaryanın burjuva egemenliği devirdikten sonra kuracağı proletarya diktatörlüğü, kapitalizmden komünizme geçiş döneminin devlet biçimidir. Elbette her ülkenin kendi özgün koşullarına bağlı olarak birbirlerinden farklılıklar gösterebilirler. Ama bu iktidar öz itibarıyla proletarya diktatörlüğü olarak, sınıfların ortadan kaldırılmasından sonra, binlerce yıllık sınıflı toplum alışkanlıkları ortadan kalktığında sönüp gidecek; sınıflarla birlikte tarih sahnesine çıkan

devlet de sınıflarla birlikte tarihin derinliklerinde kaybolup gidecektir.

Bu konu Lenin'de çok açıktır. Devlet ve Devrim'de "toplum adına üretim araçlarına (devlet tarafından) el konması"ndan sonrası dönemle ilgili olarak Lenin, kesin ve net biçimde devletin "sönüp gitme"sinden ve hatta daha canlı ve renkli bir betimlemeyle "uykuya dalma"sından söz eder. Bu dönemde devletin politik biçiminin en tam demokrasi olduğunu hepimiz biliyoruz. "(...) Burjuva devleti ancak devrim ortadan kaldırabilir. Genel olarak devlet, yani en tam demokrasi sadece sönüp gidebilir." (Seçme Eserler cilt 7)

Engels, Anti-Dühring'te konuyu ele alırken proleter devletin ancak burjuva devletin zora dayalı devrimle yıkılmasıyla kurulabileceğini söyler ve Marx'ın ünlü sözünü hatırlatır: "Zor, yeni bir topluma gebe her eski toplumun ebesidir." Ki Marx bunu zaten hem Felsefenin Sefaleti'nde, hem Komünist Manifesto'da, hem de Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi'nde tekrar tekrar ele alıp nedenleriyle birlikte açıklamıştır.

Marx'ın, Engels'in ve Lenin'in sosyalist devrime dair açıkça ortaya koydukları görüşler, proletaryanın sınıf mücadelesinin onu zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne götüreceği yönündedir. 20. yüzyılda yaşanan proletarya önderlikli bütün devrimler de bu görüşleri pratikte doğrulamıştır. Sözü açılmışken Lenin'in bu konudaki önemli bir vurgusunu belirtelim. Devlet ve Devrim de proletarya diktatörlüğünü "hiç kimseyle paylaşılmayan ve doğrudan doğruya kitlelerin silahlı zoruna dayanan bir iktidar" olarak açıklar. Bunu vurgulamamızın nedeni şudur: 20. yüzyıl Doğu Avrupa devrimleri ve başka örnekler, sonradan sosyalist devrime büyüseler de, Halk Demokratili devrimler olarak gerçekleştirdiler. Yani proletaryanın "hiç kimseyle" paylaşmadığı iktidarlara değil, müttefikleriyle birlikte kurduğu iktidarlara ortaya çıktılar.

Proletarya bir sınıf olarak kendisini kurtarmak için toplumdaki tüm ezilen ve sömürülen kesimlere de önderlik etmek, onları kendi bayrağı altında toplamak durumundadır.

NİÇİN PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

Her şeyden önce burjuvazi dışında, kapitalizm koşullarında geleceğe dair görüşü olan, sonuna kadar gitmeye yetenekli tek sınıf proletarya olduğu için proletarya diktatörlüğü. Burjuva egemenliğin doğayı ve insanı getirdiği yer, bugün bulunduğumuz uçurumun kenarı oldu. Şöyle de söyleyebiliriz; kapitalist toplumda iki temel sınıf vardır: Burjuvazi ve proletarya. Sadece bu iki sınıf gelecek için tayin edici rol oynayabilir. Küçük mülk sahibi sınıflar ise, sınıflar üstü boş bir "demokrasi" hayatının peşinde, bu iki sınıf arasında gidip gelirler. Kırdan olsun kentte olsun, burjuvazi küçük mülk sahibi bu sınıf ve katmanları sürekli olarak parçalayıp dağıtırken proletaryayı birleştirir. Üstelik bir de bu küçük mülk sahibi sınıfları sürekli olarak mülksüzleştirip proletaryanın saflarına doğru iter. Büyük sanayi, büyük ölçekli üretim ve proletaryanın bu üretimdeki yeri nedeniyle, sermaye, istese de istemese de proletaryayı eğitip birleştirir. Proletaryanın üretim sürecindeki yeri ve üretim araçları karşısındaki konumu ve ekonomik varoluşu kaçınılmaz olarak, onu burjuva egemenliğe son vermeye hazırlar.

Proletarya bir sınıf olarak kendisini kurtarmak için toplumdaki tüm ezilen ve sömürülen kesimlere de önderlik etmek, onları kendi bayrağı altında toplamak durumundadır. Çün-

kü burjuva egemenliğe son verdikten sonra "son bir umutla" eskisinden çok daha güçlü bir direniş gösterecek olan burjuvazinin direnişini bastırmada; ekonomik ve toplumsal yaşamı yeniden örgütlenmede yetenekli tek sınıf olan proletarya, ancak diğer ezilen ve sömürülen kesimleri de örgütleyip peşinden sürükleyerek bu görevi başarıyla yerine getirebilir.

PARİS KOMÜNÜ VE DEVLET

İşçi sınıfı daha önce birçok devrimci ayaklanmaya, devrime katılmış, hatta belli bazı başarılar elde etmiş olsa da ilk iktidar deneyimi 1871 Paris Komünü olmuştur. Bu tarihte, daha sonrasında bile işçi sınıfı hiçbir ülkede nüfusun çoğunluğunu oluşturmuyordu. (Bu durum birçok ülke açısından bugün de geçerlidir). Halkın çoğunluğunu harekete geçiren her "halk" devrimi kaçınılmaz olarak proletaryanın yanında şehir ve kır küçük burjuvazisini de harekete çekti. Çünkü, proletarya ve küçük burjuvazi, bürokratik askeri devlet makinesinin ezdiği, baskı altına aldığı, egemen sınıfın sömürdüğü sınıflardı. Halkın çoğunluğunu oluşturan bu iki sınıfın gerçek çıkarı da bu bürokratik-askeri devlet makinesinin yıkılmasında, paramparça edilip dağıtılmasındaydı. Öte yandan, proletarya kırdaki, yoksul köylüler ve tarım proletaryası şahsında sağlam bir müttefik bulur. Tarım proletaryası ve yoksul köylülük, kurtuluşlarını burjuva devletin dağıtılmasında ve kapitalist düzenin yıkılmasında görürler. Lenin'in dediği gibi "yoksul köylülerin proletaryayla özgür ittifakının ön koşulu budur ve böyle bir ittifak olmadan demokrasi kalıcı olamaz ve sosyalist dönüşüm olanaksızdır." (age)

Marx, proletaryanın devriminden önceki bütün devrimlerin eski devlet makinesini ele geçirip yetkinleştirdiğini belirtir. Bütün bu devrimlerin ortak yönü özel mülkiyeti korumak

olduğu için bunu yapmak zorundaydılar. Feodalizmi yıkan bütün burjuva devrimleri de bunu yaptı; askeri-bürokratik devlet aygıtını daha da geliştirip güçlendirdi. Bürokrasi ve daimi ordu, işte devletin asıl gücü. Ama bu ikili yapı aynı zamanda tüm toplumun kanını emen asalaktır. Bu asalak yapı sayesinde küçük burjuvazinin bir kesimi büyük burjuvazinin saflarına çekilip ona tabi kılınır.

Özellikle emperyalizm aşamasında ve yine özellikle finans kapitalin, dev tekellerin egemenliği koşullarında, tekellerin devleti ele geçirmesinden sonra ister krallık ister cumhuriyet biçimindeki bütün "parlamentar demokrasi"lerde bu devlet mekanizması olağanüstü güçlendi. 1. Emperyalist paylaşım savaşından sonra ortaya çıkan faşizm, daha sonra pek çok ülkede devlete egemen oldu. Bu ülkelerde özellikle proletarya ve emekçi sınıflara karşı tam bir bastırma aygıtı olarak etkili oldu; bürokratik ve militarist yapıyla daha da büyüyerek muazzam bir güce sahip oldu. 1

Paris Komünü, parçalanmış devlet makinesinin yerine neyin konacağını gösterdi: Marx'ın Komünist Manifesto'da "egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletarya" dediği, proletaryanın tek başına iktidarından başka bir şey olmayan proletarya diktatörlüğüydü bu. Aslında bu diktatörlük, burjuvazininkinden daha gelişkin bir demokrasiydi. Çünkü daimi ordusu ve polisiyle militarist askeri yapıyı dağıtmış, istisnasız tüm memurlar için seçimle gelme ve yine seçmenler tarafından geri çağırılma (görevden alma) kuralını getirmişti. Üstelik bununla da yetinmemiş, en üst düzey memurun ücretinin kalifiye bir işçinin ücretini geçemeyeceğini belirten bir düzenlemeyle memur ücretlerini işçi ücretlerine endekslemişti. Ki bu uygulamalar daha sonra sosyalist ülkelerde de genel kural olarak uygulandı, uygulanmaya da devam ediyor.

İşte, burjuva diktatörlüğünü yıkarak yerine proletarya diktatörlüğü-

nün kurulmasına yol açan bu eylem, aynı zamanda burjuva demokrasisinin yerine proletarya demokrasisini geçirme eylemidir. Yani burada azınlığın çoğunluk üzerindeki baskısı tersine dönmüş, çoğunluğun azınlık üzerinde baskısı başlamıştır; şimdi egemenliği ele geçiren ezici çoğunluk için demok-rasi işlemeye başlamıştır.

Komün bir proletarya diktatörlüğüdür. Ancak bu diktatörlük, burjuva diktatörlüğü gibi parlamenter bir yapı değil, yasama ve yürütme yetkisine sahip bir çalışma organıdır. Dolayısıyla parlamenter sistemde olduğu gibi her dört ya da beş yılda bir yapılan seçimlerde halkın önüne bir sandık koyup “sizi kimin ezeceğini belirleyin” demiyordu. Halk hem hükümet görevlilerini, hem yargıçları hem de bütün devlet memurlarını kendisi belirliyordu. Ayrıca askeri örgütlerdeki komutanlardan işyerlerindeki ustabaşına kadar hepsi seçimle görevlendiriliyor ve seçenlerin isteğiyle de derhal geri çağırılıyorlardı.

Askeri örgüt demişken, bundan anlaşılması gerekeni de belirtmek gerekiyor: dağıtılan eski ordunun yerini alacak yeni bir ordu, silahlı işçiler ve halk kesimleri. Genel olarak silahlı halk. İşte eski toplumu yıkıntıları üzerinde, silahların otoritesine dayanarak yeni bir toplum kuracak olan güç budur. Marx ve Engels’in özellikle belirttiği gibi, zaferi kazanan her devrim eski orduyu parçalayıp dağıtarak yerine yeni bir ordu kurmuştur. Nasıl ki kölecilikten feodal topluma geçişte Roma lejyonları dağıtılmış, yerini aristokratların ordusu almışsa, feodalizmden kapitalizme geçişte de aynı şey olmuştur. Bizde Osmanlı ordusunun, Yeniçeri ve Sipahi’nin, Kapıkulu’nun, Nizam-ı Cedid’in yerini TC ordusu almıştır. Aynı şey kapitalizmden sosyalizme geçişte de gerçekleşmiş, Sovyetler Birliği’nde eski Çarlık ordusunun yerini ilk etapta silahlı işçilerden oluşan Kızıl Muhafız almış, bu, zamanla Kızıl Ordu’ya dönüşmüştür. Aynı şey, daha sonra Çin

Devrimi’nde de hayata geçmiştir.

Bu konuyu ele alan Lenin, “iktidara çıkmakta olan yeni bir toplumsal sınıf, eski orduyu tamamen darıma- dağın etmeden (gerici ya da düpedüz korkak küçük burjuvalar bu nedenle dağılma üzerine yaygara koparıırken), son derece zor, acılı bir dönemden herhangi bir ordu olmaksızın geçmeden, çetin bir iç savaşta yeni sınıfın yeni ordusunu, yeni disiplinini, yeni askeri örgütünü yavaş yavaş kurmadan, hiçbir zaman bu iktidara ulaşamamış ve iktidarını pekiştirememiştir.” (age) diyor.

Söylenen açık. Eski ordu, militarist yapı dağıtılmadan hiçbir büyük devrim başarıya ulaşamamıştır, ulaşamaz. Çünkü ordu ve polis eski rejimin en büyük ve en güçlü bekçisi, sermayenin egemenliğinin güvencesi, işçi sınıfı ve emekçilerin, ezilen ulus ve ulusal toplulukların tepesindeki sopadır; bu sopa sayesinde sömürüye boyun eğmeleri sağlanır. Bu nedenle burjuvazi hiçbir zaman kendi ordusunun, silahlı güçlerinin yanında silahlı bir halkın, silahlanmış işçilerin varlığını kabul etmemiştir. Devrimin başarısı, eski ordunun dağıtılmasına, burjuva güçlerin silahsızlandırılmasına bağlıdır.

SOVYETLER VE DEVLET

Lenin, “Sovyetler, proletarya diktatörlüğünün Rus biçimidir.” diyor. Sovyetlerin bizdeki karşılığı komite, konsey ya da meclisler olabilir. Hangi biçimin öne çıkacağını önceden bilmek mümkün değil. Bunu yaşamda göreceğiz. Ancak bir şey kesin; savaşımın içinden çıkacak olan bu tip kitle örgütleri, devrimin zaferinden sonra da varlığını sürdürerek iktidar organlarına dönüşeceklerdir. Komite, konsey ya da meclisler en başta işçi sınıfının en geniş kesimlerinin örgütlenmesini sağlayabilecek en demokratik örgütlerdir. Asıl olarak işyeri, fabrika temelli örgütlenmelerdir. Aynı zamanda mahallelerde

de örgütlenebildikleri için daha geniş emekçi kesimlerin katılımına açıktır. Komite ve konsey örgütlenmeleri, bütün emekçi ve sömürülen kesimlerin proletarya öncülüğünde birleşmelerini sağlamaya en uygun örgüt biçimleridir. Aynı fabrikada, işyerinde çalışanlar ya da aynı sokakta, mahallede yaşayanlar tarafından kurulduğu için seçilmeleri ve denetlenmeleri, gerek duyulduğunda hızla değiştirilmeleri de kolaydır. En geniş kesimlerin doğrudan demokratik örgütlenmeleridir. Üst konseylere kendi temsilcilerini seçtikleri gibi, seçim zamanını beklemeden, seçenler tarafından her zaman için geri çağrılabilirler. Bu örgütler devrim öncesi doğrudan mücadele örgütleri olarak büyük bir işleve sahiptir. Kendi örgütlenme alanlarıyla ilgili kararları kendileri alırlar ve uygularlar. Devrimin zafere erişmesiyle birlikte bu örgütler proletarya ve emekçi sınıfların devleti kendi başlarına kurmalarına ve her biçimiyle yönetmelerine olanak tanıyan, bunu kolaylaştıran iktidar organlarına dönüşürler. Zaten devrimin zaferinden önce, mücadelenin en sert, en amansız sürdüğü dönemlerden başlayarak geçici devrim hükümetinin yerel ayakları olarak çalışan bu örgütler, devrimin zaferiyle birlikte bütün iktidarı ellerine alarak emeğin iktidarını kurarlar. Burada eski burjuva devlet aygıtına özgü ayrıcalıklara yer yoktur. Biçimi cumhuriyet ya da krallık ne olursa olsun burjuva devlette zenginlikten, bürokratik gelenekten, eğitimden vs. kaynaklanan, ayrıcalıklar genel kuraldır. İşte emeğin iktidarında bu ayrıcalıkların hiçbirine yer yoktur. Komite ve konseyler, bir iktidar organı olarak sınıfların, halkın duygu ve düşüncelerindeki değişimleri, ihtiyaçlarının neler olduğunu en hızlı biçimde belirleme olanağına sahip oldukları gibi yapılması gerekenleri de aynı şekilde hızla kararlaştırıp uygulamaya koyarlar.

Devrim, sadece iktidarın burjuvazinin elinden proletaryanın eline geçmesi değildir. Devrim, iktidarın

alınmasından sonra da kesintisiz olarak devam eden amansız bir mücadeledir; sınıf savaşının özü değil, biçimi değişmiştir. Yani devrim, proletarya öncülüğünde bütün ezilenlerin sömürülenlerin ve baskı görenlerin kurtuluşu gerçekleşinceye kadar devam eden çok yönlü ve çok kapsamlı bir eylemdir. Burada ezilen ve sömürülen kitleleri bağrında toplayan ve onların örgütleri olan komite ve konseyler, bu kitlelerin anlayışlarındaki, duygu ve düşüncelerindeki, istek ve davranışlarındaki değişimi en doğru ve en hızlı biçimde saptayarak sorunların çözümünü içini harekete geçerler. Bu yüzden komite, konseyler ya da meclisler demokrasinin bugüne dek bulunabilen en geniş ve en yüksek biçimidir.

BURJUVA DEMOKRASİSİ, PROLETARYA DEMOKRASİSİ

Küçük burjuva hareket dünyanın her yerinde olduğu gibi bizde de sınıflar üstü bir demokrasiden söz ederek, her sorunun çözümünün demokrasi olduğunu söylüyor. Sadece kendi başlarına olsalardı, onların hayatları boyunca bu boş hayalin peşinden koşmalarının hiç sakıncası yok. Ama, burjuva toplumda kendi başlarına değiller ve ne yazık ki, proletarya ve halkları da etkileyerek, sorunların gerçek çözüm yolu olan devrim yolundan uzaklaşmalarına neden oluyorlar. Bunun önüne geçmek gerekiyor. Bu nedenle demokrasi sorununu incelemek kaçınılmaz oluyor.

Bir devlet biçimi olarak demokrasi bir diktatörlüktür. İlk ortaya çıktığı antikçağ Yunan şehir devletlerinde köle sahipleri için demokrasi, köleler için diktatörlüktü. Bugünkü demokraside de bu değişmemiştir; egemen sınıf olan burjuvalar için, zenginler için demokrasi, ücretli köleler olan işçi sınıfı için, ezilen ve sömürülenler için bir diktatörlüktür. Demokrasi bir devlet biçimidir.

En demokratik koşullara sahip

bir burjuva cumhuriyette bile demokrasi, kapitalist sömürüyle belirlenen dar sınırlar içinde kalır. Bu yüzden de sadece zenginler için, burjuvazi için demokrasidir; ezilen ve sömürülen bütün sınıflar için bir diktatörlük. Kapitalizmde işçi sınıfı ve emekçiler öyle derin bir yoksulluk, öyle derin bir sefalet kuyusunun dibine atılmıştır ki, onların “her şeyden önce yaşayabilmeleri için gereken zorunlu mallar” peşinde koşmaları gerekir. Yalnız başına bu bile ezilen ve sömürülenleri politik hayatın dışına itmeye yeter.

Proletarya ve halklar her geçen gün kendi deneyimleriyle bütün bu “demokratik kurumların” ne menem bir demokrasiye ait kurumlar olduğunu, burjuva sınıfın demokrasisinden kendilerine acılardan başka bir şey düşmediğini yaşayarak öğrendiler, öğreniyorlar.

Öncelikle demokrasi, kavram olarak, eşitlik anlamına gelir. Bu da zaten kapitalizm koşullarında mümkün değildir. Eşitlik, bir zamanlar burjuvazinin bayraklarına yazılı şiarlardan biriydi, feodalizme karşı mücadele “eşitlik, özgürlük, kardeşlik” diyordu burjuvazi. Ancak iktidarı ele geçirip kendi egemenliğini kurduktan sonra bu kavram artık soyut bir eşitlikten, yasalar önünde eşitlikten başka başka hiçbir şey ifade etmiyor. Oysa eşitlik, gerçek anlamıyla sınıfların ortadan kaldırılması demektir. Proletaryanın eşitlikten anladığı budur, ancak böyle anlaşıldığında, eşitlik, uğruna mücadele edilmeye değer bir hedef olur. Yoksa bugünkü burjuva toplumda, sınıfların var olduğu, üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetinin sürüdüğü koşul-

larda eşitlik proletarya için hiç bir anlam ifade etmez.

Bizde küçük burjuva hareket tarafından uzun zaman AB üyeliği ile gelecek bir Avrupa demokrasisi, hayali körüklendi. Neredeyse 50 yılı aşkın bir süredir hükümetler tarafından da AET’den AB’ye bu masal canlı tutulmaya çalışıldı. Oysa kapitalist toplumda burjuva demokrasisi gerçek içeriğiyle tekel öncesi dönemde kalmıştı ve orada da sadece burjuvalar arasında bir eşitlik sözkonusuydu. Bu dönemde devlet, burjuvalar arasındaki rekabete müdahale etmeyen, aralarında hakemlik yapan bir konumdaydı. Tekellerin egemenliği bu demokrasiyi tamamen ortadan kaldırdı. Tekelcilik demokrasinin inkarıdır; her planda gericilik demektir. Tekelcilik, özgürlük değil, egemenlik peşinde koşar. İşçi ve emekçiler bunu zaten kanlarında, canlarında hissediyorlar. İşçileri örgütsüz, aç ve çaresiz duruma düşüren bu sözüm ona demokrasi ve eşitlik tam bir ikiyüzlülük anıttır. Yasal ya da değil, türlü çeşitli engellerle, ekonomik, politik bin bir çeşit sınırlamayla, kısıtlamayla bu demokrasi işçi sınıfını, ezilen ve sömürülen tüm kesimleri yokluğa, yoksulluğa ve giderek yaşam alanlarının dışına iter. İşçi sınıfı ve emekçiler bunu her gün yaşayarak öğreniyorlar.

Uzun lafın kisası kapitalizmde devlet, daha önce de belirttiğimiz gibi burjuva sınıfın diğer sınıfları baskı altında tuttuğu en gelişkin örgütlü zor aygıtıdır. Nüfusun ezici çoğunluğunun yoksulluğu pahasına, sermaye birikiminin kaynağı olan sömürünün sürmesi için azınlıktaki burjuva sınıf, elindeki devlet aygıtını büyük bir gaddarlık ve zora başvurarak kullanır. Sermaye birikimi ve egemenliğini sürdürmesinin başka yolu yoktur. Zaten kölecilikten başlayarak feodalizme ve bugünkü kapitalist toplumun yeni evresine gelinceye kadar yaşananlar, dökülen kan, en vahşi işkenceler, akla hayale sığmayan cinayetler bu aygıtın baskı ve zor konusunda nasıl ustalaştığının kanıtıdır.

Şiddet olmadan, baskı olmadan, zor olmadan nüfusun çok küçük bir azınlığın egemenliği ve sömürüsünün sürdürülmesi imkansızdır.

Ayrıca kesin olan bir şey daha var, burjuva toplumda, kapitalizm koşullarında bütün toplum burjuva memurlar, burjuva yargıçlar, burjuva parlamento, burjuva hükümet tarafından yönetilmektedir. Aynı şekilde kesin olan bir başka olgu ise, hiçbir kapitalist ülkede önemli sorunlar parlamentolarda değil, tekellerin, borsaların, bankaların en üst düzey toplantılarında ele alınıp kararlaştırılır. Hükümetlerse bunun uygulayıcılarıdır. Özellikle de emperyalizmin yeni evresinde bu daha çok böyledir. Ekonomik tam ilhak sürecinin acımasızca işlediği bağımlı ülkeler söz konusu olduğunda bu kararlar emperyalist merkezlerde alınır, bağımlı ülke hükümetleri de bunu uygulamakla yükümlüdür. Reddedenlerin başına ne geldiğini görmek isteyenler Suriye'ye ve Esad'a bakabilirler. Bugün "en demokratik" olanlar da dahil, bütün kapitalist ülkelerde ezilen, sömürülen yüz milyonlarca emekçinin her gün yaşayarak öğrendiği açık gerçektir.

Burjuva demokrasisinin en önemli kurumlarından ve göstergelerinden sayılan parlamentoya emekçilerin, proletarya ve halkların kendi temsilcilerini kendileri belirleyip seçmelerinin yolu binlerce engelle kesilmiştir. Küçük burjuva hareket yıllardır Türkiye'de sorunların çözüm yeri olarak parlamentoyu gösterip, bu yoldan işçi sınıfını ve halkları burjuvazinin peşine taktılar. 1990'lı yıllardan başlayarak, mecliste grup oluşturacak kadar milletvekilini parlamentoya sokma olanağını da buldular. Ancak yaşananlar, sorunların çözüm yerinin parlamento olmadığını, milletvekillerinin "hadlerini aşmaları" durumunda parlamentodan atılıp tutuklandıklarını, tutuklanacaklarını da gösterdi. 1994'ten sonra olduğu gibi şimdi de onlarca milletvekili, parti eşbaşkanları "dokunulmazlıklarına" rağmen yıllardır zindanlardalar. Bir diğer

"önemli" kurum, "demokratik mevzi" dedikleri yerel yönetimlerde ve belediyelerde de aynı şey yaşandı. Büyükşehirlerden beldelelere seçilen belediye başkanları ve belediye meclisi üyeleri görevden alınıp zindanlara kapatıldı, yerlerine kayyumlar atandı.

Bütün bunların gösterdiği gibi parlamento, belediyeler, seçimler ve bu demokrasinin diğer kurumlarının tamamı, burjuvazinin, emekçileri, işçileri ve halkları oyalamasının, aldatıp bastırmasının birer aracıdır. Proletarya ve halklar her geçen gün kendi deneyimleriyle bütün bu "demokratik kurumların" ne menem bir demokrasiye ait kurumlar olduğunu, burjuva sınıfın demokrasiden kendilerine acılardan başka bir şey düşmediğini yaşayarak öğrendiler, öğreniyorlar.

Burjuvazinin demokrasisine göre güya parlamentoda çoğunluğu sağlayarak hükümet olan burjuva partisi, azınlıkta kalan partilerin de haklarını korumuş!.. Dünyadaki pek çok ülkede olduğu gibi bizde de söylenenlerle yaşananlar birbirinin tam tersi. Öncelikle, bu "koruma" diğer burjuva partiler için geçerli, yoksa emekçilerin, ezilenlerin partileri ve temsilcileri için değil. 60'lı yıllardan başlayarak yaşananlar bunun kanıtlarıyla dolu. TIP milletvekillerine mecliste linç girişimleri, gözü kör edilen vekiller, defalarca kapatılan partiler, zindanlara kapatılan milletvekilleri. Marksist-Leninist olmasına gerek yok, emekçiler, ezilen ve sömürülenler adına hareket eden tüm partilerin payına bu "demokrasi"de, her önemli sorun gündeme geldiğinde, her krizde ya kapatılma ve tutuklanma, ya sıkıyönetim ve cunta, faşist terör, baskı düştü. Latin Amerika'dan Asya'ya kadar bütün dünyada bunun kanıtları var: Endonezya, Brezilya, Şili, Arjantin, Kolombiya, İran, Mısır, Filipinler, Yunanistan, Türkiye, vb. Bunlar ilk anda akla gelen ülkeler. Burjuvazinin demokrasi adını verdiği, kendilerinden başka herkes için diktatörlük olan bu devletlerde proletarya ve halkların

talepleri, yaşamsal sorunları uğruna mücadelelerinin yükselişle ne zaman derin bir politik kriz ortaya çıkıp ekonomik krizi tamamlamışsa, her defasında ya büyük katliamlar yaşanmış ya uzun iç savaşlar patlamıştır. Bu demokrasilerde ezilen ve sömürülenlerin payına hep baskı, zulüm, katliam, ölüm ve acılar düşmüştür.

Bunların açıkça koyduğu gibi, bu demokrasi daima küçük bir azınlığın, kapitalistlerin, zenginlerin, burjuvaların demokrasisi olmuştur. Zaten burjuvazinin demokrasi ufku da bu kadardır. Bu demokrasi güya seçme ve seçilme hakkını, düşünce ve ifade özgürlüğünü, örgütlenme özgürlüğünü, basın özgürlüğünü, toplantı ve gösteri hakkını tanır; hatta bütün bu hak ve özgürlükler anayasa ile "güvence altına" alınmıştır. Ancak bütün bu hak ve özgürlükler anayasaların, yasaların satır aralarındaki küçük ayrıntılarla, "ama"larla öyle budanmış, öyle kuşa benzetilmiştir ki, bütün bu hak ve özgürlüklerden proletarya ve halkların işine yarayabilecek hiçbir şey kalmamıştır. Nüfusun ezici çoğunluğu bu yolla politik hayatın dışına atılırken, politik özgürlükler neredeyse tamamen ortadan kaldırılmış, bu "büyük demokrasiden" geriye, sadece küçük bir azınlık için, burjuvalar, zenginler için demokrasi kalmıştır.

Bugünkü demokrasinin, kapitalist demokrasinin, kitleleri, emekçileri, proletarya ve halkları dışlayan bu ikiyüzlü, yalancı demokrasinin gelişmesinden, giderek genişleyip kitleleri politik hayata çekeceğinden söz edenler oluyor. Aydınlar ve küçük burjuva hareket, eğer doğru politikalar uygular, doğru işler yaparlarsa durumun düzeleceğinden, sorunların "demokrasi" içinde çözülebileceğinden dem vuruyorlar. Daha dün, bunu söyleyenlerin bir kısmı "yetmez ama evet" diyerek, bugün yıkmaya, geriletmeye çalıştıklarını "tek adam diktatörlüğünün" yolunu döşediklerini ne çabuk unuttular?

Şimdi dün bunu yapanlar onlar

değilmiş gibi, "AKP faşizmini geriletme" mücadelesinden söz ediyorlar. Yaşananlar açıkça gösteriyor ki, liberal aydınların ve onlarla aynı sulara kulaç atan küçük burjuva uzlaşmacı partinin söylediklerinin aksine bu süreç "demokrasinin" gelişmesine yol açmadı. Demokrasinin daha da gelişmesi ancak devrimci yoldan olanaklıdır. Yani proletarya ve halkların kendi iktidarlarını kurması, oradan da sosyalizme ve sınıfların ortadan kaldırılmasına doğru ilerledikçe, demokrasi de tam demokrasiye doğru gelişip genişleyecektir.

Sadece Türkiye'de ya da diğer bağımlı ülkelerde de değil, ABD ve AB gibi emperyalist ülkelerin (Fransa, İtalya, Almanya vb.) anayasalarına, yönetim tarzlarına bakın, bu bütün insanlar eşittirden öte, "Bütün insanlar eşit doğar" diyor. Peki ya siyahlar? Afro-Amerikalılar, Latinolar, Kızılderililer de eşit mi? Avrupa için Afganistanlılar, Pakistanlılar, Araplar, Afrikalı göçmenler eşit mi? Gerçek hayatta bunun böyle olduğunu herhalde hiç kimse iddia edemez. Devam edelim. Basın, düşünce ve ifade özgürlüğü; toplantı ve gösteri özgürlüğü varmış öyle mi? Daha öncekiler bir yana, ABD'de ırkçı bir polisin G. Floyd'un gırtlığına basarak öldürmesinden sonra yaşananlar ya da Fransa'da "Sarı Yeleklilerin" eylemleri bu hak ve özgürlüklerin nasıl kağıt üzerinde kaldığını görmek için yeter de artar bile. Öyle çok eskilere gitmeye gerek bile yok, işte son örnek sosyal medya. ABD'de de, Türkiye'de de diğer birçok ülkede de tik tok, twitter, whatsapp vs. ya kontrol altına alınmaya ya da yasaklanmaya çalışılıyor. Yani bize demokratik haklar diye gösterilenler, basın, düşünce, ifade, örgütlenme özgürlükleri, toplantı ve gösteri, iletişim, sosyal medya, seçimler ve diğerleri, hangisini alırsanız alın, bunların demokrasilerinin nasıl yalan, nasıl sahtekar, nasıl ikiyüzlü bir demokrasi olduğunu hemen görürsünüz.

Her şeyden önce bütün bunların, yani basım-yayım araçları, televizyon

şirketleri, kağıt stokları, sosyal medya yayın şirketleri, toplantı salonları vb. hepsinin mülkiyeti ve kontrolü sermaye sahibi sınıfın, burjuvazinin elindedir. Mesela işçiler Lütfi Kırdar'da bir toplantı yapamazlar ya da Zorlu Center'da. Hadi bunlar kapalı salonlar, işçilere Taksim bile yasak. İşçiler Taksim'e çıkmaya kalktıklarında onları polis copu, biber gazı ve tomalar karşılar. Mesela Galatasaray Meydanı kayıp ailelerine, Cumartesi Annelerine yasak. TV, görsel medya, basın mı? Hadi özel mülkiyetten kaynaklı mali sorunları aşmış yaptınız. Bu sefer burjuvazinin yargıçları, hukuku, mahkemeleri ve bunlara ek olarak RTÜK, BİK, vb. kurumlar, eğer gazete, dergi vb. ise bu sefer teknelci dağıtım şirketleri ve daha neler neler... Bütün bunların gerçek yaşamdaki karşılığı emekçiler açısından imkansızla yakınken, burjuvazi açısından emekçilerin beyinlerini uyuşturma özgürlüğüdür.

Buraya kadar anlattıklarımızdan açıkça anlaşılacağı gibi kapitalizmin "en gelişkin" demokrasilerinde bile burjuvazi için işler kötü gitmeye başladığında, yani işçi sınıfı ve emekçiler içine sıkıştırıldıkları burjuva toplumun duvarlarını yıkmak için adım attıklarında, burjuva hükümetler tıpkı Macron'un, Trump'ın yaptıkları gibi polisi, "ulusal muhafızı" yani askeri devreye sokuyor, hemen "olağanüstü hal" uygulamasına gidiyorlar.

Oysa bugüne dek sadece tek yanlı örneklerin yaşandığı sosyalist ülkelerdeki sosyalizm deneyimleri, proletarya diktatörlüğünün, nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan emekçiler için bir demokrasi şöleni olduğunu gösterdi. Sermaye dünyasının bin bir yolla boğmaya çalıştığı Küba'ya bakarak bütün sosyalist ülkelerde demokrasinin nasıl gelişip genişlediğini görürsünüz. Mesela seçme seçilme hakkı: Yüksek Sovyet'e seçilmek için aday olmak istediğinizde önce ailenizin onayı gerekiyor. Sonra çalıştığınız işyerindeki iş arkadaşlarınızın ve yaşadığınız apart-

manda ve sokakta yaşayan diğer insanların onayını, oylarını almalısınız. Mahalle ya da işyeri komitesine seçildikten sonra en üst sovyete kadar adım adım, çalışarak, çözümler bularak gidebilirsiniz. Ama aday olmak için önce en yakın sosyal çevrenizin onayını almak zorundasınız. Yani seçme ve seçilme hakkı daha ilk adımda ailenizin ve sosyal çevrenizin içinde en özgür biçimde kullanılmaya başlıyor. Daha sonra yerel Sovyetten başlayarak yüksek Sovyet'e kadar bu hakkı kullanmanızın önünde hiçbir engel yoktur.

Aydınlar ve küçük burjuva hareket, eğer doğru politikalar uygular, doğru işler yaparlarsa durumun düzeleceğinden, sorunların "demokrasi" içinde çözülebileceğinden dem vuruyorlar.

Peki burjuvazi ne diyor? Çok partili seçimler ve sandık... Bu yoksa seçme ve seçilme hakkı da yokmuş!... Üzerinde durmaya bile gerek yok, hepiniz kendi deneyimlerinizden biliyorsunuz bu "çok partili özgür seçimlerin" ne olduğunu. Basın, düşünce ve ifade özgürlüğü mü? Devrim bu ülkelerde bütün kağıt stoklarına, basımevlerine ve matbaalara el koymadan önce bütün bu ülkelerde, bu hakları kullanmanın önündeki ekonomik ve hukuki engeller, emekçilere bu fırsatı asla tanımadı. Ne zamanki emekçi yığınlar burjuvazinin elindeki basımevlerine, matbaalara, kağıt stoklarına, toplantı salonlarına, konferans merkezlerine vb. bütün toplum adına el koydu, işte o zaman nüfusun büyük çoğunluğu bu hakları özgürce kullanma olanağına sahip oldu; bütün toplantı salonları, kongre merkezleri işçi ve emekçilerin kullanımına açıldı.

Bu tek yanlı sosyalizm deneyimlerinde bile proletaryanın demokrasininin burjuvazinin en gelişkin, en mükemmel demokrasisinden yüzlerce kez, binlerce kez daha demokratik olduğu görüldü.

Şurası kesin, proletarya ve emekçilerin burjuva egemenliğe karşı mücadelesinde olduğu kadar, sermayenin iktidarına son verdikten sonra da demokrasiye ihtiyacı vardır. Çünkü sosyalizme ancak demokrasi yoluyla varılır. Fakat bu, demokrasinin her zaman var olması gereken aşılabilir bir olgu olduğu anlamına gelmez. Demokrasi, proletaryanın kurtuluş mücadelesinde, kapitalizmden komünizme giden yoldaki aşamalardan biridir. Demokrasi konusuna girerken, bunun eşitlik anlamına geldiğini söyledik. Şimdi konuya bir de şu açıdan bakalım: Ezenle ezilen, sömürenle, sömürülen arasında eşitlik olabilir mi? Bu soruya her işçi derhal "asla olmaz" diyecektir. Ama biz konuyu yine de Marksizm-Leninizm bakış açısından ele alacağız. Antik çağda köle ile köle sahibi ne kadar eşitse, bugünkü toplumda da bir burjuvayla bir ücretli köle, yani işçi o kadar eşittir. Ekonomik ve politik baskının olduğu bir yerde eşitlikten söz edilemez. Kapitalist toplumda ezen ve sömüren sınıf olan burjuvazi, devlet aygıtını, bu en gelişkin demokrasi dahi olsa, sömürsünü sürdürebilmek için, sömürülen işçi ve emekçilerin bu sömürüye karşı çıkmalarını engellemek için baskı aracı olarak, egemenlik aracı olarak kullanırlar. Bu nedenle sermayeye dayalı üretim sistemi ve burjuva sınıf var olduğu sürece, ne kadar demokratik olursa olsun, devlet, sömürülenlerin sömürülenler üzerindeki baskı aygıtıdır, bir diktatörlüktür. Ne zamanki proletarya ve emekçiler burjuvazinin egemenliğine bir devrimle son verip kendi iktidarlarnı kurarlarsa, o zaman bu durum tersine dönecek; bu sefer ezilen sömürülen kitleler için demokrasi olan devlet, burjuvazi üzerinde bir diktatörlük olacaktır. Her iki durumda da nüfusun

bir bölümü politik baskı altında olacağından herkes için demokrasiden, yani eşitlikten de söz edilemeyecektir. Ancak tam demokrasinin gelişmesi, yani sınıfların ortadan kaldırılması gerçekleştiğinde herkes için demokrasi olacak ama bu sefer de devletten başka bir şey olmayan demokrasinin kendisi ortadan kalkacaktır.

DİKTATÖRLÜK!.. DEMOKRASİ!..

İktidarın hangi sınıfın elinde olduğuna ve hangi sınıfı baskı altına aldığına bağlı olarak birbirini içeren iki kavram: İktidardaki sınıf için demokrasi, baskı altındaki sınıf için diktatörlük. Burada şunu da belirtmek gerekiyor: "Proletarya diktatörlüğü sorunu, proleter devletin burjuva devlet, proleter demokrasininin burjuva demokrasisi karşısındaki durumu sorunudur." diyor Lenin (age).

Bu söz ilk bakışta sanki azınlık çoğunluk ilişkisi ya da azınlığın çoğunluğa tabi olması gibi algılanabilir. Aslında burada niceliğin niteliğe dönüşmesi ele alınmaktadır. Burjuvazinin yönetim aygıtı olan eski devletin bütün kurumlarıyla birlikte tamamen dağıtılması, yerine silahlı halkın oluşturduğu yeni bir devletin kurulmasıdır. Burada tayin edici olan yan, uzun yıllara dayalı yönetim alışkanlığıyla ve binlerce bağla burjuvaziye bağlı olan eski devlet aygıtının tamamen yıkılması, yerine yenisinin konmasıdır. Bu yeni devlet, her ülkenin kendi özgün koşullarına uygun olarak farklılıklar gösterecek, çok çeşitli biçimler alacaktır. Ancak her ülkede ya hemen ya da bir süre sonra proletarya diktatörlüğü biçimini alacaktır.

Proletarya diktatörlüğü "proletaryanın burjuvaziye karşı uyguladığı şiddetle ele geçirilen ve sürdürülen ve hiçbir yasayla bağlı olmayan bir iktidardır." (age) diyor Lenin. İşte bu, bütün ezilen ve sömürülen kesimleri kurtararak kendi kendisini de kurtara-

cak olan proletaryanın, sömürücü sınıf olan burjuvaziye baskı altında tutmak, kimseyi sömürmesine izin vermemek ve bir sınıf olarak ortadan kaldırmak üzere kendi kendisini egemen sınıf olarak örgütlemesidir. Proletaryanın bu eylemi sadece demokrasinin genişlemesi değildir. Bu bir nitelik sıçramasıdır. Proletaryanın demokrasisi eski toplumun egemen sınıfı olan burjuvaziye ve bir burjuva gibi düşünüp davranmaya alışmış bir avuç azınlığa karşı zorlayıcı tedbirler alır. Demokrasi, nüfusun çok büyük bir bölümü için gerçekleşirken, azınlıktaki eski toplumun efendileri olan burjuvalar için diktatörlüğe dönüşür. Baskının olduğu, zorun olduğu yerde "herkes için demokrasi" değil, burjuvazi için diktatörlük, geniş kesimler için bir demokrasi vardır.

Toplumun tüm üyeleri üretim araçlarını ortaklaşa mülkiyete geçirip mülkiyet bakımından eşitlendiğinde "eşit işe eşit ücret" ilkesi hayata geçecek ve ancak bundan sonra biçimsel eşitlikten gerçek eşitliğe giden yol açılacak; Marx'ın "herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre" diye ifade ettiği komünizmin ilkesi hayata geçebilecektir.

Sosyalizm koşulları altında bu genişleme sadece seçimlere katılma ya da belli zamanlarda gidip oy kullanma biçiminde olmayacak; nüfusun ana kitlesini oluşturan emekçiler günlük idari, yönetsel çalışmalara da katılacak; sosyalist demokrasi koşulları altında herkes sırayla yönetecek; zaman içinde herkesin yönetmesi alışkanlık hali-

ne geldikçe kimsenin yönetmemesine dönüşecek; devlet de giderek sönmeye başlayacaktır. Demokrasi gelişip tüm topluma yayıldıkça demokrasinin kendisi de gereksiz hale gelecektir. Toplumun tüm üyeleri üretim araçlarını ortaklaşa mülkiyete geçirip mülkiyet bakımından eşitlendiğinde "eşit işe eşit ücret" ilkesi hayata geçecek ve ancak bundan sonra biçimsel eşitlikten gerçek eşitliğe giden yol açılacak; Marx'ın "herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre" diye ifade ettiği komünizmin ilkesi hayata geçebilecektir. Devletin sönmesi süreci, ekonominin insanlar üzerindeki baskısının da ortadan kalkması süreci olacak; insanlık ilk defa özgürce yaşayabilecektir.

Denilecektir ki devlet olmayınca suçluları ne yapacağız? Her şeyden önce özel mülkiyet ve sömürü ortadan kalktığında üretici güçlerin gelişiminin önündeki bütün engeller de kalkacak, bütün insanların gereksinimlerini karşılayabilecek düzeyde üretim yapılacak, böylece insanlar üzerinde ekonominin baskısı tamamen ortadan kalkacaktır. Bu durumda hırsızlık, soygun gibi ekonomik suçların tamamı ortadan kalkacak; yine ekonominin baskısı nedeniyle işlenen daha başka birçok suç da ortadan kalkacaktır. Ama hiçbir zaman tek tek insanların suç sayılabilecek bazı davranışları olmaz denilemez. Bu tür tekil olaylar mutlaka olacaktır. Ama bugünden şunu söyleyebiliriz: Bu türden taşkınlıklar için özel bir baskı aygıtına gerek duyulmayacaktır. Devlet sönüp gitmiş olsa da halkın böyle taşkınlık durumlarında olaylara müdahale edip sorunların kolayca üstesinden gelebileceğini söyleyebiliriz. Yani insanın insan üzerindeki her türlü sömürüsünün ve ekonominin baskısının ortadan kalkması insanların toplumsal ortak yaşamın gereklerine alışmalarına bağlı olarak özel bir baskı aygıtına gerek kalmayacak, devlet de yavaş yavaş sönüp gidecektir.

“Ukrayna Gerilimi”nin Tarihsel Arka Planı

..... sinan kaleli .....

Hikaye uzun. Sovyetler Birliği ve sosyalist blokta karşı-devrimci gösterilerin, bizzat yönetimdeki karşı-devrimci kliklerce önünün açıldığı '89-'91 karşı-devrimlerine kadar uzanıyor.

Bu kliğin başındaki Gorbaçov'un "Avrupa Evi" türünden (bugün de Rusya'daki liberaller tarafından ateşli bir şekilde savunulan) zevzeklikleri ve "dışa açılma", "yeniden yapılanma" süslü sözleriyle hayata geçirilen politikalar sonucu sosyalist blok adım adım dağılmaya sürüklenirken, emperyalistler "Gorbi"nin sırtını sıvazlayıp, "NATO, Oder-Neisse hattından doğuya bir milim bile genişlemeyecek" güvenceleri veriyordu.

Sovyetler 1991'de, anayasaya aykırı şekilde dağıtıldı (çözüldü). 1993'te Halk Meclisi'nin Yeltsin yönetimine direnişi, bizzat Clinton'ın teşvik ve yönlendirmesiyle tank ateşiyle kana boğuldu. Askeri zor kullanarak parlamento dağıtılmış oldu. Karşı-devrimci yönetimler, kapitalist restorasyon yolcuları, emperyalist "batı" tarafından akla gelen tüm araçlarla desteklendi. Komü-

nistlerin direnişleri kırıldıktan, iktidar tümenden emperyalizmin işbirlikçileri tarafından ele geçirildikten sonradır ki, özellikle Almanya'nın ısrarları ile Avrupa Birliği ve NATO'nun doğuya doğru genişlemesi gündeme geldi.

1999'da Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya NATO'ya katıldı. Oder-Neisse (Almanya-Polonya sınırı) bir milim bile geçilmeyecek sözü unutulmuştu. Rusya bunu hatırlattığında "bu sözü biz Sovyetler Birliği'ne verdik, ama şimdi böyle bir devlet yok" diyecek kadar ikiyüzlüydüler!

1996'da KP lideri Züganov karşısında seçimleri kaybetti Yeltsin. Ama ABD açık bir şekilde müdahale etti, bariz seçim hileleri yapıldı ve başkanlık koltuğuna yine Yeltsin oturdu! Yeltsin dönemi Rusya'nın tam bir çöküş yaşadığı, ekonominin sosyalist yapısının paramparça edildiği, yağmalandığı dönemdi. Emperyalistler bu yıkım ve yağma hareketinin bizzat içindeydiler. IMF zaten işin başındaydı.

Öte yandan yıkıma uğrayan ülke, emperyalistler için parçalanıp yu-

tulması, basit bir uydu devlete dönüştürülmesi gereken bir ülke konumundaydı. Bu aşağılayıcı tavır ve korkunç iktisadi yıkım (ki o dönem kelimenin gerçek anlamında açlık baş göstermişti kentlerde, milyonlarca insan yiyecek bulamaz durumda sokaklara düşmüştü), tabanda yükselen tepkileri, devlet mekanizması içinde gittikçe belirginleşen bir direnişi doğurdu. Putin, tam bu dönemin ürünü olarak önce başbakan yardımcılığına (1997), ardından başbakanlığa (1999) ve aynı yıl sonunda Yeltsin'e görevden el çektirilmesiyle (istifa etmişti) vekaleten başkanlığa getirildi. O tarihten sonrası, Rusya'nın bu "dağılma dinamikleri"nin durdurulması, ordunun güçlendirilmesi ve ülkenin yeniden güçlü bir konuma yükseltilmesi tarihidir.

1990'daki sözlerini "unutan" emperyalistler, 99'daki genişlemenin devamını 2004 yılında getirdi. NATO o yıl Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya'yı bünyesine kattı. 2009'da Arnavutluk ve Hırvatistan, 2017'de Karadağ ve 2020'de Kuzey Makedonya, NATO üyesi yapıldı. Böylece batı ve kuzeyden Rusya'yı çevrelemiş oldu. Hiç kuşkusuz burada Belarus sorunu vardı. Rusya ile "Birlik Devleti" görüşmeleri yapmaktaydı. Onu düşürmek için çok uğraşıldı. Geçen yılki seçimler ve sonrası biliniyor zaten.

Rusya'nın güneyden kuşatılması için iki ülkenin daha NATO tarafından yutulması arzulanıyordu: Ukrayna ve Gürcistan. Meşhur "renkli devrim"lerin bu iki denek ülkesi, bir şekilde NATO'ya üye yapılarak, Rusya'nın bizzat Karadeniz'den de kuşatılmasını tamamlamak istiyordu emperyalistler. Ama Rusya, Yeltsin döneminin Rusya'sı değildi. Ordusunun modernizasyonunu büyük oranda tamamlamış, IMF borçlarını zamanından önce ödeyerek onu kapı dışarı etmiş, Çeçenya savaşını bitirmiş, belirli oranda kendini toparlamış bir Rusya idi.

Referandumla bağımsızlıklarını ilan etmiş olan Abhazya ve Güney Osetya'yı güç kullanarak tekrar Gür-

cistan'a bağlamak için 2008'de harekete geçti Saakaşvili yönetimi. NATO, İsrail, "turuncu devrimin" Kiev'de iktidara getirdiği Yuşçenko yönetimindeki Ukrayna, aktif bir şekilde destekliyordu Gürcistan'ı. Türkiye, Gürcistan askerlerini eğitiyor, askeri yardım yapıyordu. Osetya'ya saldırdı Gürcü birlikleri. Rusya harekete geçti. Savaş 4 gün sürdü. Bu savaşta Rusya, Gürcistan limanlarının ablukaya alınması yoluyla Türkiye ve NATO yardımlarının ulaşmasını da engellemişti. Gürcistan, yenilgiyi kabul etti. Bu, aynı zamanda NATO'nun da yenilgisiydi. Emperyalistler, planlarını ertelemek zorunda kaldılar, geri çekildiler.

2002'de NATO-Ukrayna Eylem Planı imzalanmış, üyelik için bir çerçeve oluşturulmuştu. Ama Ukrayna'daki Rus nüfus, onların seçimlerdeki ağırlığı, Rusya ile Ukrayna arasındaki güçlü iktisadi, siyasi ve kültürel ilişkiler engel oluyordu bu sürece. Ukrayna'da bizzat emperyalistlerin örgütlediği kitle eylemleri üzerinden (89-91 karşı-devrimleri döneminden beri adına "renkli devrim" dedikleri şey özünde buydu hep) "turuncu devrim" ile Yuşçenko ve ekibini başa getirdiler. Böylece emperyalizme tam entegrasyonu (tam ilhaki) sağlayacak kadrolar iktidara taşınmış oldu.

Ne var ki işler yolunda gitmedi. Yuşçenko ve Timeşonko, gırtlığına kadar yolsuzluğa batmış bu "Batı'nın elemanları", birbirlerine düştüler. Sonrasında seçimleri kaybettiler. Yanukoviç yönetimi kazandı seçimleri.

Derler ki, Hitler "Avrupa Ukrayna'dan başlar" buyurmuş. Burjuva jeopolitikçiler pek sever bu tarz "karşıt konumlanış" üzerinden tarihi ve siyasi okumaları! ABD-NATO emperyalizminin politik aklının da bu geleneğe göre işlediğinden kuşku duyulmasın. Şu an gündemde olan "Avrupa'nın Savunucusu" tatbikatının planlarıyla Hitler Almanya'sının 22 Haziran 1941'de SSCB'ye saldırarak hayata geçirdiği "Barbarossa Harekatı"nın planlarını karşılaştırın, aradaki korkunç benzerliği göreceksiniz.

*Derler ki, Hitler
"Avrupa Ukrayna'dan
başlar" buyurmuş. Burjuva
jeopolitikçiler pek sever bu
tarz "karşıt konumlanış"
üzerinden tarihi ve siyasi
okumaları!*

Sonuçta ABD-NATO emperyalizminin "jeopolitik kafası" da, Ukrayna'nın mutlaka "Avrupa'ya dahil edilmesi" yönünde çalışıyor. İşte bu akıl, 2014'de, Yanukoviç yönetimini devirmek için korkunç suçlar işleyerek darbe tezgahladı. Adına "Maydan (Meydan) Devrimi" dediler. Oysa bu, her tür propaganda aracının devreye sokulduğu, paralı Gürcü keskin nişancılarının kullanıldığı, Kiev'in neo-Nazilerinin silahlandırıldığı, dönemin ABD yetkilisi Nuland'ın deyimiyle "5 milyar dolara mal olan bir operasyon" ile becerdikleri bir faşist darbe idi.

Bu faşist cunta, Rusça'yı yasakladı (ülke nüfusunun yüzde 20'si Rus idi); Sovyet döneminin simgelerini kullanmayı suç saydı; Nazi işgal döneminin işbirlikçilerini ulusal kahraman ilan etti; sokaklarda terör estirdi; komünist partisini yasakladı; Rusya'ya yakın duran burjuva vekilleri bile hırpaladı; Rus nüfusun yoğun olduğu doğu bölgelerinde işi kitle kıyımına vardırı.

Donbass bölgesindeki karşı çıkış, bu yönelime tepkidir. Ki Rus ağırlıklı nüfus sadece Donetsk ve Lugansk'ı değil, Harkov'dan Odessa'ya kadar olan geniş bir alanı kapsar. Donetsk ve Lugansk, bunun küçük bir kısmıdır yalnızca.

O faşist terör döneminde Harkov'da, Donetsk ve Lugansk'ta, Mauripol'de, Odessa'da, Kırım'da... Kiev'deki cuntayı ("Maydan darbesini") tanımadıklarını ilan eden yerel tepkiler başladı. Barikatlar kurdular. Faşistlere karşı kendilerini korumaya aldılar. Kırım, 2014'te referandum yaptı ve yüzde 97 gibi bir oranla Rusya'ya katılma kararı verdi. (Rusya ilhak etti

deniyor, yanlış. Kırım, Rusya'ya ilhak etti, yani katıldı.)

Faşist Kiev birlikleri Mauripol'de barikatları zırhlı araçlarla geçti, terörle kenti sindirdi. Odessa'da barışçıl gösteri yapan insanları, sendika binasını ateşe vererek diri diri yaktılar; yangından kaçanları baltalarla parçaladılar. Harkov'daki direnişi ezdiler. Ama Donetsk ve Lugansk halkı, komünist güçlerin örgütlemesiyle başarılı bir direniş sergiledi. Uluslararası komünist dayanışma gelişti. Rusya, sınırdan yoğun yardımlar gönderdi. Kiev'in faşist birlikleri zorlu çatışmalarla püskürtüldü.

Bu iki bölge, Sovyet yönetimi ilan ettiler. Donetsk Halk Cumhuriyeti (DNR) ve Lugansk Halk Cumhuriyeti (LNR) kuruldu. Daha sonra bu iki cumhuriyet "Yeni Rusya" (Novorossiya) adıyla bir birlik oluşturular.

"Ukrayna gerilimi" dedikleri güncel durumun kısa tarihsel serüveni böyle. Diğer bölümde de bu "tarihsel arka plan" üzerinde yaşanan son gelişmeleri ele alalım.

RUSYA BLÖF MÜ YAPIYOR?

"Rusya sınıra her türden askeri malzeme ve araç sevkiyatı gerçekleştiriyor. Mobil hastanelerden savaş teçhizatlarına çok ciddi bir hareketlilik görüyoruz. Bunun kaygı verici olduğu çok açık. Bu kadar fazla sayıda askeri bir yere topladığımızda bir kıvılcım çıkma olasılığı daha fazla olur."

Bu sözler AB Yüksek Komiseri Borell'e ait. Kuşkusuz Borell, tatbikat bahanesiyle kuzeyde, batıda ve güneyde kaç NATO askerinin Rusya sınırına yığıldığını es geçiyor! Çok sayıda ABD savaş uçağının Polonya'ya yığıldığı, Baltık cumhuriyetlerinde artırdıkları yığınakları vs. konularında konuşmamaı yeğliyor.

Benzer açıklamaları artık gün aşırı bütün AB yetkililerinden, ABD-AB emperyalistlerinden ve NATO'dan duyuyoruz. Bunun ötesinde eski "soğuk savaş dönemi"ni gölgede bırakan "casus oyunları" aldı başını gidiyor. Her

*Şu an için önemli olan,
Ukrayna'yı tümünden mideye
indirerek Rusya'nın
kuşatılması amacının
gerçekleştirilmesi.*

gün bir ülke "casusluk" gerekçesiyle Rus diplomatları "persona non grata" ilan ediyor. Rusya karşılık veriyor. Gerilim, gerilim, gerilim... (Bu arada, dik-kate değer bir şekilde, Rusya'ya "posta koyan" hemen her ülkenin bir ticari işi, bir ihalesi vb. bir anda ABD tekellerine veriliyor, o da ayrı mesele!)

Rusya, sınıra bu denli yığılmak yaparken salt blöf mü yapıyor? Bu korkunç yığılmak sadece caydırmak için mi? Gelin biraz yakından bakalım.

"Eğer vazgeçersek parçalara ayrılırız. Müttefikimiz yok. Dayanmak zorundayız." Bu sözler, bundan birkaç yıl önce yine "Ukrayna gerilimi" dolayısıyla Putin tarafından sarfedilmişti. Net, kesin ve keskin bir ifade! Neyle karşı karşıya bulduklarının bilincinde olduklarını açığa vuran bir ifade...

Rusya, "Ukrayna sorununu" doğrudan kendi varoluşsal sorunu olarak görüyor, burası çok açık. Blöf yapmıyor. Dün çok genel hatlarıyla aktardığımız tarihsel arka plan, aslında bu durumu apaçık ortaya koyuyordu. Ek olarak bizzat Ukrayna'daki belli başlı tarihsel uğraklara bir göz atalım. O zaman Ukrayna'nın bu kapışmada nasıl kritik öneme sahip olduğu daha net görülecektir.

Ukrayna ile NATO çerçeve anlaşmasının, Leonid Kuçma döneminde, 2002'de imzalandığını söylemiştik dün. Görece "orta yol" politikası güden Kuçma dönemi, henüz emperyalistlerle Rusya arasındaki gerilimin su yüzüne vurmadığı dönemdir. Kuçma'nın başkanlığının son iki yılında başbakanlık görevini "Rusya yanlısı" Yanukoviç yaptı.

Rusya kendini topladıkça Ukrayna'daki ağırlığını artırdı kuşkusuz. AB (ve ABD) ile Ukrayna üzerindeki

gerilim yoğunlaşmaya başladı. 2004 başkanlık seçimlerini Yanukoviç kazandı. Emperyalistler derhal harekete geçti. Soros'un "Açık Toplum"undan Washington'un NED'ine, AB fonlarından Kiev'in "oligarklarına" hepsi elbirliği ile seçimi kaybeden Yuşçenko taraftarlarını "seçim hilesi" protestolarına yönlendirdiler. "Turuncu devrim" böyle kotarıldı. 2006 parlamento seçimlerini Yanukoviç'in partisi kazandı. Başbakanlık görevi sırasında başkan Yuşçenko ile sorunlar yaşandı haliyle. "Ukrayna Krizi" patlak verdi. Erken seçimden yine birinci parti olarak çıktı, fakat başbakanlık görevi Avrupalı emperyalistlerin gözdesi Timoşenko'ya verildi.

Yanukoviç, 2010'daki başkanlık seçimini de kazandı. Ama bu sefer karşı cephe, yolsuzlukların ayyuka çıkması, Timoşenko'nun bizzat Yuşçenko tarafından hapse atılması vb. ile dağılmış durumdaydı. Başkanlığa engel olamadı "Batı" cephesi. Ne ki bu, hedeflerinden vazgeçtikleri anlamına gelmiyordu.

Otuz yıl önce, sosyalizmi yıkarak güle oynaya kapitalist üretim ilişkilerini geliştirebileceklerini sanan karşı devrimcilerin elinde, şimdi, ekonomik olarak büyük bir kriz içindeki Ukrayna vardı. Sosyalizmi yıkmışlardı ama burjuva düzeni de oturtamamışlardı. Elde, araftaki bir ülke kalmıştı. Bir taraftan IMF, 17 milyar dolarlık kredi için AB ile anlaşmanın imzalanması için bastırıyor; Rusya diğer taraftan gaz fiyatlarında indirim ve ekonomik yardım için 1 Ocak 2010'da yürürlüğe giren "Gümrük Birliği"ne dahil olmasını istiyordu. Ülke nüfusunun bölünmüşlüğü, "dışarıdaki" bu iki zıt kutbun çekim alanının yansıması gibiydi. Adım adım yıkıma giden ülke, iki karşıt kutup tarafından çekştiriliyordu.

Örneğin 2013 sonlarında, İngiliz emperyalizminin resmi sesi BBC, Ukrayna liderinin tartışmalı Moskova gezisi başlığıyla geçiyordu haberi. "Ama Ukrayna'da AB yanlısı protestocular, (siz bunu AB emperyalistleri olarak okuyabilirsiniz b.n.) Yanukoviç'in Kiev'i Rusya liderliğindeki Gümrük

Birliği'ne sokacak bir anlaşmayı imzalamasından korkuyorlar. ... Rusya önderliğindeki bu birlik halen Belarus ve Kazakistan'ı da içeriyor. Ancak AB yanlısı protestocular, birliği Sovyetler Birliği'nin çağdaş uzantısı olarak görüyor." (abc) diyordu.

Tüm emperyalist camia, elbirliği içinde bir an evvel Yanukoviç'in devrilmesi için çalışıyordu. Kiev, bu "Güm-rük Birliği Anlaşması"na dahil olmamalı, AB ile anlaşma imzalamalıydı. Aksi halde Ukrayna'yı yutma umutları suya düşerdi. Ve daha kötüsü, Rusya'nın parçalanması ve düşürülmesi umutlarının bir başka bahara kalması anlamını taşıyordu. Bütün güçleriyle yüklendiler. Ünlü "Maydan Devrimi" işte böyle, dünya emperyalizminin muazzam acımasızlıkla kotardığı bir operasyonundan başka bir şey değildi.

Faşist darbe sonrası Kiev'de iktidar, neo-Nazi çeteler eliyle, "Batı"nın eline geçmişti . Ama onca emperyalist destek, ekonomik krizin üstesinden gelmeyi sağlamadı. Tam tersine. Ukrayna, kelimenin gerçek anlamında iflasa sürüklendi. Geniş yığınlar, "Batı özgürlüklerini" ve "demokrasiyi" Banderistlerin (Nazi'lerin işbirlikçileri) vahşi terör eylemleriyle tattılar. Yahudi düşmanlığı, yabancı düşmanlığı aldı yürüdü. Ülke, birkaç soyguncu yeni yetme zengin ("oligarklar") tarafından iliklerine kadar sömürüldü, paramparça edildi. Bugünkü komedyen eskisi başkan Zelensky de bir "oligark"ın kuklasından başka bir şey değil. Ya da bir önceki başkan Poroşenko'nun kendisi bir "oligark" idi! "Oligark" eski Sovyet topraklarında kol gezen hırsızların ortak adıdır.

İşin aslı, emperyalistlerin derdi ne demokrasidir, ne de şu anki mevcut haliyle darmadağın olmuş Ukrayna ekonomisinin düzelmesi. O, ikinci plandaki bir hikayedir. Şu an için önemli olan, Ukrayna'yı tümnden mideye indirerek Rusya'nın kuşatılması amacının gerçekleştirilmesi. Çünkü, emperyalist sistem için tehdidin büyüğü orada idi. Pastanın büyüğü de oradaydı...

Soruna bu pencereden bakınca,

Moskova'nın sorunu bir "varoluş sorunu" olarak görmesi, yerli yerine oturuyor. Putin'in yukarıda aktardığımız sözleri de anlam kazanıyor.

Evet, mevcut haliyle "Ukrayna sorunu", Rusya açısından bir "varoluş" sorunudur. Bu nedenle muazzam bir askeri yığınak yapmakta, Karadeniz'e Hazar'dan donanma güçlerini getirmekte, dört başı mamur bir savaş hazırlığı yapmakta.

Rusya'nın bu yığınağı, her şeyden önce Ukrayna'yı sahaya süren ABD-AB emperyalistleri ve NATO'nun bir çılgınlık yapmasının önünü almak. Tek kelimeyle caydırmak. Ama ola ki bir savaş patlarsa büyük bir kuvvetle Ukrayna birliklerini ezip kısa sürede çatışmaları bitirmek. Patruşev'in (ve Lavrov'un) "savaş çıkarsa Ukrayna'nın sonu olur" sözü, üstünkörü söylenmiş bir tehdit değil. Böyle bir savaşın kuzeyde Harkov'u, güneyde Odessa'yı içine alan bir yay şeklinde tüm doğu Ukrayna'yı kopartacağı, "batı Ukrayna'nın" Karadeniz ile hiçbir bağının kalmayacağı, Moldova sınırındaki Transnistria ile doğrudan kara bağlantısının kurulacağı, bir çocuğun bile rahatlıkla görüp kavrayabileceği bir durumdur. Ortada Ukrayna kalmaz, tamamen ikiye ayrılmış bir ülke kalır.

Tabii bu, NATO'nun resmi olarak savaşa dahil olmadığı bir senaryo için geçerli bir durumdur. Eğer NATO resmen savaşa dahil olursa, ortada üzerinde konuşulacak bir konu kalacağını sanmıyoruz. Nükleer silahların ateşlenme riskinin çok yüksek olduğu böyle bir yıkım savaşı, zaten mevcut dünyanın sonu olur.

Bir sonraki bölümde bütün bu gerilim ve çatışma tablosunda Türkiye'nin yerini, ABD-AB ve NATO'nun savaş hazırlıklarını ele alarak konuyu bitirelim.

MÜFLİS İKİLİNİN OLASI PROVOKASYONU

İşin şakaya gelir yanı yok. Her iki taraf da yoğun bir hazırlık içinde.

Dün altını çizdiğimiz gibi, Rusya için sorun bir "varoluş sorunu". Bu yüzden de açıklamalarının tonu her geçen gün sertleşiyor, hazırlıklar hızlanıyor.

Putin, "Bazı ülkelerde çirkin bir alışkanlık filizlendi: her konuda Rusya'ya 'sarmak'. Bu bir spor halini aldı. Uluslararası toplumun tüm üyeleriyle gerçekten iyi ilişkilere sahip olmak istiyoruz. Ancak birileri bu iyi niyeti zayıflık olarak algılasa, Rusya'nın buna cevabı asimetrik, hızlı ve sert olacak. ... Rusya'ya karşı herhangi bir kışkırtıcı eylem düzenleyenler, uzun süredir hiçbir şeyden pişman olmadıkları kadar pişman olacaklar." (abç) diye emperyalistleri uyarıyordu bugün Federal Meclis'te.

Bu tehditlerin boş olmadığını göstermek istercesine sergilenen askeri kapasiteler, sıklaşan tatbikatlar, nükleer silah envanterinin ve balistik füzelelerin modernizasyonu ve tabii özellikle "hava mayınlama" projeleri başta olmak üzere hava savunma ve saldırı sistemlerinin caydırıcı gücü...

ABD gemilerinin Karadeniz'e geçeceği açıklandığında, Ruslar, "Kırım'dan uzak durun" diye çıkışıp Azak Denizi'ndeki Ukrayna limanlarını adeta ablukaya aldılar. Sık sık üst perdeden konuşan NATO, gemi trafiğine izin verilmesini talep eder hale geldi; ABD, gemilerini Karadeniz'e göndermekten vazgeçti.

Kamuoyuna pek konuşmayan Rusya Güvenlik Konseyi Sekreteri Patruşev üst üste sert açıklamalar yaptı. ABD'yi dolaylı olarak Kırım'da terörü desteklemekle suçladı, ardından Kiev'e sopa salladı: "Washington'un desteğiyle Ukrayna, güç kullanarak Kırım topraklarını kontrol altına alma planları konusundaki açıklamalarını giderek sıklaştırıyor. Ukrayna'nın yeni askeri güvenlik stratejisi, Rusya Federasyonu'nu doğrudan askeri bir düşman olarak tanımlıyor. Çatışmaları başlatma nedeni, Ukrayna'nın ABD'nin desteğiyle organize edeceği, kendi askerlerinin öleceği ve askeri araçların imha edileceği provokasyonlar olabilir."

Washington gemi göndermekten

vazgeçince, "Majestelerinin Hükümeti" derhal topa girdi ve Londra'nın Mayıs ayında Karadeniz'e iki savaş gemisi göndereceğini açıkladı. Federasyon Konseyi üyesi Aleksey Puşkov, "Britanyalıların büyük kısmı, önceki askeri müdahalelerin birçok can ve para kaybına mal olduğunu hatırlıyor. Bu yüzden Johnson'un, 'Ukrayna'ya destek amacıyla' Karadeniz'e iki savaş gemisini göndermeyerek tasarruf etmesi daha iyi olur" ifadeleriyle alaylı bir uyarı gönderdi.

Görüldüğü gibi emperyalistler ve NATO açıklama yapıp adım attıkça, Rusya alabildiğine sert karşılıklar veriyor. Ve tam böylesi bir ortamda, Türkiye, diğer pek çok ülkeden daha fazla müdahil oluyorsa. O kadar ki, Lavrov ta Mısır'dan "silah satmanın" diye uyarıyor; Rus basını, Zelensky-İ Erdoğan görüşmesi sonrası RTE'nin "barış" söylemine "Barış için silahlar" alaylı manşetleriyle karşılık veriyor! (Zira Türkiye, Kiev'e 48 adet SİHA satmış, askeri personelini oraya göndermiş durumda.) Hatta Zelensky ile ortak açıklama metninde "Kırım'ın işgalden kurtarılması" (yani Rusya'dan geri alınması!!) için her tür dayanışmanın gösterileceği dile getiriliyor! Dinci faşist iktidarın resmen savaş ilan etmediği kaldı bir tek!

Kimilerine göre bu batağa böylesine dalmasının nedeni "Biden'in hala Erdoğan'ı aramaması karşısında 'bakın ben işinize çok yararım' mesajı vermesi"; kimilerine göre "Halkbank davasının yarattığı baskı"; kimileri için ise "yeni-Osmanlı hayaller"... Hangi kesimden gelirse gelsin, bu değerlendirmeler "bireyin rolü"nü neredeyse temel belirleyen olarak görüyor. Farkında olunsun ya da olunmasın, bu bakış çoğu zaman sistemin aklanmasına götürüyor.

Durumu sadece RTE ve onun "köşeye sıkışmışlığı" üzerinden açıklamaya çalışanlar, ne Türkiye'nin emperyalistlerle ilişkilerini anlıyorlar, ne de yakın tarihin gelişmelerini akılda tutuyorlar. Mesela aynı Türkiye'nin, yine aynı dinci faşist iktidar yönetiminin

de ve henüz dış politikada "muhteşem yalnızlık" çukuruna yuvarlanmamışken, 2008'de Gürcistan'ın Güney Osetya ve Abhazya'ya saldırısının en ateşli destekçisi olduğunu unutmuyorlar. O dönem Gürcü ordusunu eğiten Türkiye idi. 45 milyon dolarlık askeri yardım yapmıştı. Ekipman ve teknik destek sunuyordu.

İşin aslı şudur. Birincisi, Türk tekelci kapitalizmi emperyalizmle çok yönlü bağımlılık ilişkisi içindedir. Türkiye bu anlamda "Batı ittifakının" bir parçasıdır. Değil "tek adam rejimi", bütün burjuva partiler bir araya gelse, kapitalist temel duruyorken "eksen değiştiremezler". İkincisi, TSK bir NATO ordusudur. Bu iki temel nokta, Türk devletinin hemen tüm hareket ve manevralarının ana çerçevesidir. Uluslararası dengelere göre içerisinde az veya çok hareket serbestisi kazandığı gözlemler mevcuttur. Duruma göre bu gözlemler genişler veya daralır. Ama bu çerçevenin dışına taşamaz.

Her burjuva rejim gibi dinci faşizmin de "kendi hırsları" var. Fakat, onun temel misyonu, bu bölgede NATO'nun mızrak ucu olarak görev yapmak. Coğrafi konumuna uygun olarak NATO'nun Rusya karşıtı konumlanışına göre hareket ediyor Türkiye. Ve kuşkusuz bu "genel çıkarlarla" uyumlu kendi çıkarlarının hesabını yaparak "toprak kazanma" amacı güdüyor.

Türkiye'nin Rusya'ya karşı bir savaşı kışkırtması yeni değil. Ukrayna'dan önce Gürcistan'da bunu yaptı. Karabağ'da bunu yaptı. Suriye'de Rus savaş uçağını düşürmesi bir başka örnektir. "Türki cumhuriyetler" bölgesi, çeyrek asırdır karıştırıp durduğu bir bölgedir. Bugün FETÖ deyip durdukları şebeke, CIA operasyonlarının bölgedeki en önemli aparatıydı ve faşist devlet (buna dinci faşist iktidar da dahil) tüm bu yıllar boyunca bu şebkeyi, "Hizmet Hareketi" diyerek aktif bir şekilde destekledi, korudu, kolladı. Gerçekten de "hizmet hareketiydi"; emperyalistlerin ayak işi hizmetlerini gören bir "hareket".

Dinci faşist iktidar ve faşist dev-

let, ABD-AB emperyalizminin NATO vasıtasıyla yaptığı planların bir parçası olarak hareket etmektedir. Bu planlamada İngiltere özellikle öne çıkıyor. Savunma Bakanı Akar'ın son Londra ziyareti, hemen öncesinde Zelensky'nin benzer yollardan geçmiş olması, Akar'ın açıklanan resmi programında dikkat çekici "boşluklar"... tüm hepsi, MI6 (İngiliz dış istihbaratı) marifetiyle yoğun planlamalar yapıldığı şeklinde değerlendiriliyor Rus basınında. Londra'nun gölgesi Karabağ savaşına da, Libya kapışmasına da düşüyor Türkiye aracılığıyla.

Gelişmelerden açıkça görülüyor ki, Ankara'nın (özellikle TSK'nın) yönlendirilmesi, NATO planları dahilinde Anglo-Sakson merkezlerden yapılıyor. RTE birilerine yaranmak aşkıyla bu adımları atmıyor. Yukarıda işaret ettiğimiz çerçeve, ana eksen, dinci faşizmi böyle hareket etmeye sevk ettiği için atılıyor bu adımlar.

İşler henüz bir savaşa evrilmemişti. NATO'nun sıkıştırma hamlelerine Rusya'nın verdiği sert ve ödünsüz karşılıklar, emperyalist cephede bir duraklama ve temkinlilik yaratmış gibi görünüyor. Ama işin tam da bu noktasında, Kiev rejiminin tamamen iflas etmişliği, ayakta duramıyor oluşu, onu bir "maceraya" zorluyor. Benzer dinamikler Karadeniz'in bu yakasında, Ankara'da da mevcut.

Koşullar, Kiev-Ankara ortaklığını, NATO planlarını aşan, onu zorlayan; savaşa sürükleyen provokasyonlar yaratmaya sevk edebilir. Emperyalistler şimdilik yoğun baskı aşamasından ileri gitmeye karar verememiş görünürken, bu müflis ikilinin sahada yaratacağı provokasyonlar, bölgeyi bir anda cehenneme çevirmeye yetebilir.

Bölge ülkeleri işçi ve emekçileri bu savaş kışkırtıcısı rejimleri alaşağı etmediği sürece, er ya da geç, tüm bölgeyi (ve hatta dünyayı) yıkıma sürükleyecek savaşın ateşi mutlaka çakacaktır. Barış umudu, kapitalist rejimleri yıkacak olan proleter hareketlerin zaferlerine bağlıdır.

Dünün Değil Bugünün Devrimcisi

..... abbas gün .....

Devrim değişimdir. Devrimci mücadele de öyle. Her şeyi ama her şeyi değiştirir. Zamanı ve anlamını, koşulları, ilişkileri ve en çok ta devrimcinin yaşam akışını... Devrimin güncelliği hiçbir şeyin kısa süreli de olsa durağanlığına izin vermez. Normal zamanlarda belki de düzenli bir akış halinde sürebilen siyasal öznenin yaşamı, devrimci durumun yaşandığı, devrimin güncel bir olgu olarak ele alındığı koşullarda ileriye sıçrama ya da geriye savrulma biçiminde karşımıza çıkacaktır. İşte bu şartlarda devrimci kadro, ileriye sıçrayışın imkanlarını görüp, atılacak adımın cüretini kendinde ve örgütünde yaratmayı başaramaz.

Devrimcilik bir zamanlama işidir. Gerektiği anda doğru zamanda

devrim için atılması gereken adımları atana, ancak bunu bütünlüklü olarak yapana devrimci denir. Ve devrim ancak bu tanımlamaya uygun devrimcilerin varlığı ile mümkündür. Eğer devrim bugünün güncel sorunu ise, bugünün güncelliğinde ele alınmalıdır, bugünde bir karşılığı olmalıdır. Bunun ötesi berisi yoktur, kalmamıştır.

Devrimin güncelliği hedefin ulaşılabilirliğini ve yakınlığını gösterir. Ama bu bir devrimcinin işinin kolaylaştığı ya da hafiflediği anlamına gelmez. Aksine durum tam tersidir çünkü Devrim Örgütünün ve devrimcinin pratiği muazzam önem kazanmıştır. Devrimin güncelliği, devrimin örgütsel kabiliyetlerimiz, çabalarımız, yaratıcılığımız ve ısrarımız ile yarattıkları-

*Eğer devrim bugünün
güncel sorunu ise, bugünün
güncelliğinde ele alınmalıdır,
bugünde bir karşılığı
olmalıdır. Bunun ötesi berisi
yoktur, kalmamıştır.*

mız ölçüsündeki yakınlığı demektir. Devrim, pratik olarak ulaşılması için bugün hazırlanılması gereken bir hedeftir artık. Bu bizim için büyük bir umut ve büyük bir fırsattır ama aynı zamanda omuzlarımıza devasa görev ve sorumluluklar da yükler. Yani neredeyse elle tutulabilir birer olgu halini almış umudun ve fırsatın büyüklüğü, bir kadro için sonuç alıcı hamleler yaratmasının gerekliliğinden başka bir anlama gelmez.

Nesnel durumun bize devrimin güncelliğini göstermesi, devrimin 'nesnel ve güncel olarak kucağımıza düşeceği' anlamına gelmez. Devrimin nesnel şartlarının oluşması, onun otomatik olarak zafere ulaşacağı anlamına da gelmez. Devrimcinin görevi eskiyi devirmek, değiştirmektir. Şartların değiştirme eylemine bu derece uygun olduğu koşullarda özne ve onu oluşturanların eyleminin önemi artık yaşamsaldır.

Nitelik olarak önemli değişiklikler içeren hiçbir süreç eski dönem alışkanlıkları, tarzı ve şekillenmesiyle karşılanamaz sürdürülemez. Devrim güncel politikanın sorunudur diyenler bunu güncel pratik-politik faaliyetleri, örgütsel faaliyetteki ağırlık noktaları ve pratik yönelimleri ile de göstermek bütünleştirmek durumundadırlar. Kadrolarımızın güncel mücadele pratiğiyle bütünleştiremediğimiz her türlü tespit ve belirleme zamanla sıradan-

laşır, anlamını yitirme tehlikesi taşır. Devrimin güncel bir olgu olduğu bir zaman diliminde devrimci mücadele ancak bu somut bütünlük içerisinde ortaya konabilir.

Dünkü yaşam ve mücadele tarzı devrimin gereksinimlerini karşılayamaz artık. Dün pratikte ortaya çıkması ötelenebilecek olan birçok eksiklik anında ortaya çıkar ve yine dün zamanla telafi edilebilecek birçok hatanın telafisi için var olan zaman aralığı yoktur ya da çok kısalmıştır. İleriye doğru yapılmış bir plan, günün gerektirdiği cüret ve her gün daha fazla ağırlığı yüklenmeye gönüllü omuzlar olmadan hedefe doğru yürümek mümkün değildir.

O halde görev bugünün devrimcisi olmaktır.

Peki, bugünün devrimcisi olmak ne demektir. Bugünün devrimcisi kimdir?

Yaşamını devrimin ilerleyişine uygun biçimde şekillendirebilen ve bunu günün pratiğinde başarabilendir. Yani lafzınız ne olursa olsun güncel pratiğiniz ya da en azından güncel pratiğinizin yönü bugünü karşılamak olmuyorsa, siz yarını istediğinizi iddia ederken pratiğinizin bugünden uzaklaşmasına yine pratiğinizle razı oluyorsanız, bugünde devrimcilik

*Peki, bugünün devrimcisi
olmak ne demektir. Bugünün
devrimcisi kimdir?*

*Yaşamını devrimin
ilerleyişine uygun biçimde
şekillendirebilen ve
bunu günün pratiğinde
başarabilendir.*

Bugün somuttur. Tıpkı gerçek gibi... Bugün somuttur. Tıpkı önümüzde duran görevler gibi... Bugünün devrimcisi de ancak ve ancak bugünün somut gerçekliğine müdahale etmek için kendini ileriye atan kendini bugünün gerçekliğinde somutlayandır.

yapmıyorsunuz demektir. Olması gereken tam tersidir. Eksik pratiğe razı olmayan, eskimiş şekillenişleri kabul lenmeyendir günün devrimcisi.

Bugünün devrimciliği lafazanlığı aşmalıdır çünkü devrimci politika onu hayata geçirmek ve orada sonuç almak için savunulur. Devrimci hedef ve politika büyük bir ciddiyetle, kararlılık ve ısrarla savunulduğunda, onu hayata geçirmek için bütün enerjinizle işe koyulduğunuzda maddi güç haline gelir. Burada çelişkiye, söylemle eylem arasındaki makasın büyümesine tahammül yoktur. Yani tehlike, ama aynı zamanda fırsat da büyüktür.

Ortaya çıkacak nitelik kadronun cüretine ve çabasına bağlıdır. Bu noktada pek çok olumlu, ileri ve cüretli örneklerimiz var ama çok daha fazlasına ihtiyacımız var. Bir kadronun önemi burada ortaya çıkar. Kadro önce kendinde bu niteliği yakalamalıdır. Ama yetmez bununla bütünlüklü olarak bulunduğu alanda yarattığı örneklerle günün devrimciliğini yakalayıp, toplam pratiği ileriye doğru itmeyi de başarmalıdır. Başarmalıdır çünkü ihtiyacımız olan şey sadece örnekler değil her süreçte günün devrimciliğinin gereklerine göre kendini biçimlendirebilecek ölçüde gelişkin bir şekillenıştır.

Bugün somuttur. Tıpkı gerçek gibi... Bugün somuttur. Tıpkı önümüzde duran görevler gibi... Bugünün devrimcisi de ancak ve ancak bugünün somut gerçekliğine müdahale etmek için kendini ileriye atan kendini bugünün gerçekliğinde somutlayandır.

Devrimin kadroları bundan daha azı olamazlar.

SAVAŞÇI İÇİN ÖZGÜRLÜK BUGÜNÜN SORUNUDUR

Bir savaşçının yaşamı, onun özgürleşme çabasından başka bir şeyle açıklanamaz. Özgürlük onun için soyut veya ancak gelecekte gerçekleşebilecek bir olgu değildir. Bugünün sorunudur.

Bugünün savaşçı pratiğiyle ortaya çıkması gereken, ekmek gibi su gibi bugünün bir gerekliliğidir. Savaşçı bilir ki, düne dayanarak ya da yarına güvenerek bugünü savaştırmak ve ortaya çıkacak kendiliğinden akışa razı olmak, savaşçının kendine ihanetidir. Dünde yaşatılan ya da yarına ötelenen, bugünün pratiğinde duyumsanmayan özgürlük, savaşçı için anlamsızdır. Savaşın verildiği anın adı bugündür ve savaşçı ancak bugünde özgür olabilir.

Bugün yapılması gereken kavga bugün yapılmalı, bugün görülmesi gereken hesap bugün görülmelidir. Çünkü, tıpkı Taylan yoldaşın dediği gibi 'Bu öyle bir yolculuktur ki, ilk kavgamız kendimizle, ilk zaferimiz kendimize karşıdır.' Bu kavga verilmeli, bu zafer kazanılmalıdır.

Özgürleşme önce savaşçının kendine müdahalesiyle başlar. Müdahale kolektif bilinçten özümosenin bugünde yaşama geçirilme çabasıdır. Zordur... Ama zorladıkça geliştirir. Ancak büyük bir ısrar ve bu ısrarda bitmez tükenmez bir süreklilik ya-

kalandığında ortaya gerçek sonuçlar çıkmaya başlar. Savaşçı en zorlayıcı derinliğinden, en coşkun doruğuna kadar bugünü kucaklayabilendir.

Onların yolu özgürlüğün yoludur!

Uzun bir bekleyişten geçmişlerdi. Bıktırıcı, yıpratıcı, yorucu... Verilen görevin başlaması öylesine uzun sürmüştü ki yüksek bir kavrayışla hedefe kilitlenmeyi, başaramamış olsalar kırılmalar yaşayabilirlerdi. Ama onlar hedeflerini bir an olsun gözden yitirmeden bu uzun ve zorlu bekleyiş süresini bir avantaja çevirmeyi bildiler. Yarına kilitlenmişken dahi bugünü asla unutmadılar, ihmal etmediler. Bir yandan askeri tecrübe ve niteliklerini arttırmak için buldukları alanda birçok pratiğin içinde yer alırken diğer yandan askeri faaliyetin kurumsal ihtiyaçları için çalışmalara giriştiler. Ve bugün en çok ihtiyacımız olan örnekleri yarattılar.

Yarattıkları örnekler derken kastettiğimiz şey kesinlikle ölümsüzlükleri değildir. Yaptıkları, kattıkları ve yarattıklarından bahsediyoruz. Çeşitli internet ortamlarında binlerce kişi tarafından izlenmiş olan hepimizin bildiği şu füze eylemi videosu... Hedefin imha görüntüsünün ardından 'Yaşasın Halkların Mücadele Birliği' sloganıyla sona eren o eylemde, füzeyi ateşleyen ve hedefle buluşmasına değin kontrol eden el, Taylan Demircioğlu yoldaşın elidir.

Leninist Gerilla Birlikleri'nin kullandığı çeşitli sosyal medya hesaplarında çokça kullanılmış olan bir foto var. Yoldaşlarına eğitim veren bir gerilla. Yüksek bir binada mevzilenmiş, kanasının son ayarı ile uğraşiyor. Kendinden emin ve konusuna hakim... Kobane ve Afrin de içinde olmak üzere birçok cephede savaşmış ve her cephede düşmana darbeler vurmaya başar-

Özgürleşme önce savaşçının kendine müdahalesiyle başlar. Müdahale kolektif bilinçten özümsenenin bugünde yaşama geçirilme çabasıdır.

mış fotoğraftaki gerilla, Leninist gerillanın bu alandaki ilk temsilcisi olan Sinan Ateş yoldaştan başkası değildir.

Önlerine bakmayı hiçbir zaman unutmadılar. En zorlu en yıpratıcı dönemlerde dahi hedeflerine kilitlenmişliklerinde bir esneme olmadı. Ve tüm bu motivasyonu bugünden kopmayarak korumayı başardılar. Yarının, belki de çok daha uzak bir geleceğin temelini atmak için öne atılmış, kendilerini tereddütsüz feda etmişlerdi. Görevleri 'bugün'ün çok ötesindeydi. Bunu biliyorlardı. Ama gözleri ufuktaki geleceğe böylesine kilitliken bile ayaklarını bugüne basmaları gerektiğini unutmadılar. Ve yarattıkları örneklerle yolumuzu açtılar.

Yarattıklarıyla güzelleştirdikleri yaşamı, günü geldiğinde sonsuzlukla buluşturanlar, bizimle de hep bugünde buluşacaklar. Her gelen yeni günde taptaze bir umutla elimizden tutacaklar. Bu yüzden hiçbir zaman dünde kalmayacaklar. Adımladığımız yolda bizi hiç yalnız bırakmayacaklar.

Geleceğe yürüyüş bugünde başlar. Ancak bugünü yakalayanlar geleceği aydınlatan, yol açan örnekler yaratabilirler. Bugünde kendini zorlamayanın, bugünde kendini ileri mevzilerin ihtiyacına göre şekillendirmeyenin, geleceği kucaklayanların arasında adı geçmeyecektir.

Savaşçı için özgürlük bir görevdir. Bugünün görevidir. Ne dünün yi-

ğitlenmeleriyle açıklanabilir, ne uzak geleceklerin düşünmeleriyle. Çünkü yarın bugünde kazanılmadan, geleceği yakalamak imkansızdır. Ve özgürlük ancak bugüne cevap olan, bugünde sorulan sorulardan kaçmayan, verilecek cevaplardan korkmayan bir pratikle var edilir, somutlanabilir.

Savaşçının Özgürlüğü onun eylemidir ve savaşçı için yaşam, bütün alanları bütün süreçleriyle bir bütün olarak eylemdir. Dururken düşünürken, eğitimde ya da savaşırken, pusuda ya da zindandayken fark etmez, eylem ve eylemin her anındaki özgürlük arayışı sürer.

Mekan değişir zaman değişir ama savaşçı tüm koşullarda kendi yürüyüşünde özgürlüğü tekrar tekrar yaratmakla yükümlüdür.

Savaşçı için yarın yoktur! O yarını, hatta bütün bir geleceği bugünde yaşar. Yarını bugündeki pratiğiyle karşılar. Onun görevi ummak değil yaratmaktır. Beklemek değil, hedefe doğru yol almaktır. Onun görevi durmak değil başlamaktır, başarmaktır.

Yarın, bugünde başlamıştır. Savaş ya bugünde kazanılacak ya da kazanılamayacaktır!

Savaşçı bunun farkına varandır!

OLAĞAN GERÇEKLER, OLAĞANÜSTÜ DÜŞLER

"...Zaferin resmini kanatlı çizerlerdi. Oysa, toz toprakla kanla örülmüş ağır ve yaralı ayakları var zaferin."*

Devrim, her şeyden önce olağanüstü bir düştür bizim için. Yeni yepyeni bir hayatın başlayacağı, yepyeni bir dünyanın kapılarını açan bir düş. Her devrimci hayalleriyle, düşledikleriyle adım atar bu yola ama yolun kendisi çokta belirgin değildir henüz. Ne kadar bilindiği zannedilirse zanne-

dilsin, ne kadar hazırlıklı olduğu sanılırsa sanılsın, ne kadar kendine güvenilirse güvenilsin, başlangıç sadece başlamaya yeterlidir.

Yol ancak yürüyünce görülecek ve ancak yürüyerek öğrenilecektir. Zorlayan ama zorladığı derecede de ilerleten, insanlaştıran, devrimcileştiren de budur. Zorlanma olmadan ilerleme olmayacağı bizim yaşamımızın tartışmasız gerçekliğidir. Buna göre zorlanmayan yürümüyor ya da temposu artık yürümek anlamına, ilerlemek anlamına gelmiyor demektir.

Zorlanma olmadan ilerleme olmaz. Sıkıntılar, yetmezlikler, engeller içerisinden umut ve başarı çıkarabilmek için elbette zorlanılacaktır. Tüm bu olağan gerçekleri aşmanın yolu yaşam yada aynı anlama gelmek üzere mücadele pratiğimizle bu olağanlığın dışına çıkabilmemizdir.

Devrimin kadrosu olma anlamında, öznel bir tercih olarak devrimcilik gönüllülük temellidir. Yani hiç kimse bizi illa devrim için çalışacak-sın, devrimin militanı, devrimin kadrosu olacaksın diye zorlayamaz. Zaten istenilmeden yapılabilecek bir şey de değildir devrimcilik. Olağan hiçbir kriterle değerlendirilemeyecek bir yaşam ve olağan bir tarzla yürünemeyecek bir yoldur. Her adımda olağanın (biz düzen diye okuyalım) dışına çıkmamızı bekleyecek ve her olağan çık-

mazda olağanüstüye çıkacak bir rota çizmemizi, yaratmamızı isteyecektir. Hep isteyecek, ısrarla isteyecek hiç vazgeçmeyecektir. İşin kötüsü(!) isteklerine cevap vermemiz için ve isteklerine cevap vermemiz gereken anda ve yine olağan koşullarda, hiç de çekici, cezbedici vaatlerde bulunmayacaktır. Ve bu yanıyla olağan hiçbir dışsal olgu devrimciliği çekici kılmayacak aksine bütün dışsal olgular tersi yönde harekete zorlayacaktır.

Bizim yaşamımızda yeninin ortaya çıkışının sınındığı yer pratiktir. Pratik, hareketle ortaya çıkar ve sonuçlarla görünür olur. Pratik sonuç bazen can sıkır hatta boğar. Bazen ise coşku verir sıçratır. Bazen çabalarımız kısa süre içerisinde sonuçlar doğurur. Bazen ise sonucu görmek için yıllarca süren bir çaba, sebat, hatta inat gereklidir.

Bir gelecek düşümümüz var ama bir de anın korkusu!

Gelecek düşümümüzü her ne kadar toplumsal ilerlemenin kaçınılmaz bir sonucu olarak formüle etsek de, o düş bugün biz inandığımız kadar vardır. Ama anın korkusu, kaygısı, çekincesi çoğunlukla çırılçıplak birer gerçekçiler. Sömürünün olmadığı sınıfsız ve sınırsız bir dünya, olağanüstü bir düşüdür. Oysa baskı, zulüm, işkence, sürgün, zindan ve katliamlar buz gibi olağan gerçekler! Sadece bunlar da değil,

başta çıkılması zor bir sürü yoksunluk, olağan bir yaşamı alt üst eden zorunlu tedbirler, yeraltı, gizlilik... Bizi hangisi ve ne derece harekete geçirecektir?

"Yükselişin en güç anı nedir bilir misin? Aşağıdan yukarıya tırmanmaya başlanıldığı sıra tepeye bakıldığı an değil. Tam ortaya varıldığında, her dönemecin ne olduğu öğrenildiğinde yaşanır en güç an. Koşarak aşağı inilebilir ama çıkmak için yürümek, yürümek gereklidir. Bu yol korkunçtur, taşlarla, çamurla, kanla kaplıdır! Ama yine de bir yoldur işte...!"*

Zorlanma olmadan ilerleme olmaz. Sıkıntılar, yetmezlikler, engeller içerisinden umut ve başarı çıkarabilmek için elbette zorlanılacaktır. Tüm bu olağan gerçekleri aşmanın yolu yaşam yada aynı anlama gelmek üzere mücadele pratiğimizle bu olağanlığın dışına çıkabilmemizdir.

Bütün üstyapısal kurumlarıyla kapitalizm çürümüşlüktür. Tüm kültürel ve ahlaki normlarıyla sadece ve sadece pislik üretir. Sıçratır, bulaştırır, kelimenin gerçek anlamıyla hasta eder! Bu düzen bataklıktır ve bataklıktan etkilenmeye açık olmamız için tam ortasında olmamız gerekmez. Emperyalist-kapitalist dünyada bu sistemle etkileşime kapalı bir yer yoktur. Bu anlamda kapitalist sisteme karşı mücadele aynı zamanda bireyin burjuva kültürden ve onun etkilerinden arınma çabasıdır. Arınma en çok da kapitalizme karşı konumlanmış, ona meydan okumuş onunla kavgaya tutuşmuş olanlar için, bizler için ihmal edilmez bir zorunluluktur. Öyle olmalıdır! Görüntü her ne kadar başka başka biçimlerde ortaya çıksa da birey için esas zorlanma ve paralelinde ilerleme buradadır.

Bizim yaşamımızda yeninin ortaya çıkışının sınındığı yer pratiktir. Pratik, hareketle ortaya çıkar ve so-

nuçlarla görünür olur. Pratik sonuç bazen can sıkır hatta boğar. Bazen ise coşku verir sıçratır. Bazen çabalarımız kısa süre içerisinde sonuçlar doğurur. Bazen ise sonucu görmek için yıllarca süren bir çaba, sebat, hatta inat gereklidir. Bu iki olgu birbirini reddetmez, yadsımaz. Aksine aynı hareketin, çok yönlü gelişiminin parçaları olarak birbirini bütünlerler. Sonuçların bizde yarattığı zorlama, değişim, verdiği hız ve ortaya çıkan sonuca verdiğimiz tepkinin yönü yani her açıdan çabamız ve onun niteliğidir esas olan. Çok fazla tekrar etmiş olacağız (ve sanırım daha da edeceğiz) ama olsun, esas olan harekettir. Burada pratik sonuç değerlendirilmesi gereken olgulardan sadece bir tanesidir. Pratik sonuçlar da görüntü de önemlidir. Ama bu sonucun görüntüsü her ne olursa olsun komünistin ondan yararlanarak yaratması gereken şey değişmez. Yanlışsa yerine doğruyu koyarak, eksikse tamamlayarak, sapmışsa doğrultarak, yaralanmışsa sağaltarak yürümeye, yeni yaratma çabasına, devam etmek!

Grinin yeşile, teorinin pratiğe çevrilmesi zor iştir. Gri ile yeşil arasında, teoriyle ilk kavgayı düşman değil onu bir somutluk olarak ortaya çıkarmakla yükümlü olan verir. Ve bu kavga öyle kolay bitmez. Hatta hiç bitmez! Bu yüzden yenilgi ancak ne için savaştığını bilmeyen, zafer ise nasıl kazanıldığını yaşamayan için mutlaktır! Aslolan yürümek ve yürümekte ısrar etmektir. Devrimcinin yaşamındaki en büyük kavga budur! Düzenle devrimin, olağan gerçeklerle, olağanüstü düşlerin kavgası!

Devrim düz bir yol değildir! Devrimcinin yaşamı da. Engebeli yolları, sarp yamaçları, nefes kesen dik çıkışları, bıçak kesimi inişler ve ulaşılan dorukları da kapsar. Uzun bir yoldur bu.

Hayatın bütünlüklü bir hareket olma durumunu ifade eder. Sürekli ve bütünlüklü bir akıştır. Ama bu akış her süreçte her aşamada aynı değildir. Bazen nehrin içerisinde ufak bir damla, bazen yangınlar çıkartan bir kıvılcım, bazen ise sert esen rüzgara karşı bir kaya olmayı olmayı gerektirir. Bazen en önde tüm gövdenizle ortaya çıkmanızı, bazen halklar denen deryanın içinde kaybolmanızı gerektirir. Bazen her seferinde sözünüzü sakınmamanızı, bazen zamanı gelene kadar susmanızı gerektirir. Ne zaman ne olunması gerektiğini bulmak zordur ve dahası bunu bulduktan sonra OLMAK daha da zordur. Hiç bir zaman kolaylaşmaz ama ilerledikçe, derinleştikçe zorlukları aşacak gücü de yaratır.

*Devrim düz bir yol değildir!
Devrimcinin yaşamı da.
Engelibeli yolları, sarp
yamaçları, nefes kesen dik
çıkışları, bıçak kesimi inişler ve
ulaşılan dorukları da kapsar.
Uzun bir yoldur bu.*

Devrimci mücadele hiçbir zaman kolay olmadı. Şimdi de öyle! Yol hep taşlarla, çamurla, kanla kaplıydı ama bir sürü yolunu bulduk bu yolda yürümenin. Bazan hızlı bazan ağır aksak. Yolun zorluğundan yorulanlar da oldu bazan. Ama yürümek yolun zorluğu kadar, bütün olağan gerçekler yolun bir çıkmaz olduğunu iddia ederken, onun doğruluğunu haykırdığı kadar değerliydi hep. Şimdi de öyle!

*I.Ehrenburgun Fırtına romanından

Özgürlük

..... ali varol günal .....

*“Devrim içinde ve devrim için her Şey
Devrim dışında ve devrime karşı hiçbir Şey”*

Fidel Castro

Özgürlük arayışı... İnsan en ilkel dönemlerinden bugüne en temel, en varoluşsal sorunlarından birisi. Ve elbette bir makale oylumuna sığdırlamayacak bir konu.

Tek bir tanımı olmayan, tanımları dönemden döneme ve hatta kiŐiden kişiye deĖiŐebilen bir kavram: Özgürlük. Ona ilişkin ilk öğrendiğimiz Şey bir sınırının olmak zorunda olduğu; sınırsız olamayacağı... Hatta belki de bir çoğumuzun ona dair ilk öğrendiği aforizma: “Birinin özgürlüğünün sınırları başkasının özgürlüğünün sınırlarının başladığı yerde biter!” Sanırsınız tarla sınırı mübarek; mezuroyla ölçülmüŐ, belirlenmiş; Allah muhafaza dışına taŐarsanız kan bile dökülür!

Özgürlüğün sınırları bazen ticaretle (ekonomiyle), bazen devlet sınırlarıyla, bazen gç ilişkileriyle, bazen sosyal statüyle, bazen hukuk kurallarıyla, yasalarla, mahkemelerle, yürütme erkiyle, siyasi iktidarla; bazen aidiyet ilişkileriyle, toplum sözleŐmesiyle, karşılıklı anlaŐmalar ve mutabakatla, bazen gönüllülük ilişkileri çerçevesiyle vb belirlenmiştir. Ama kavramın kendisinin evrimi ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkilerin evrimiyle atbaşı gitmiŐtir dersek yanlış olmaz.

Şimdilik bu grizgahı kısa tutarak konuyu ele almaya neden gerek duyduğumuza geçelim. Son zamanlarda kavramın kendisi yeniden tartışılmaya baŐlandı. Aslında hiç bir dönem tartışma güncelliğini yitirmemiŐti; ama son süreçte biraz daha fazla aktelleŐti dersek daha doğru olur. Bunun nedenleri de ayrıca tartıŐılabilir; ama emperyalist-kapitalist sistemin tıkanması ve insanlığa kan ve

gözyaşından başka verecek bir şeyinin kalmaması, daha bilimsel bir söylemle tarihsel sınırlarına gelip dayanmasıyla ilgili olduğunu söylemekle yetinelim. Dolayısıyla insanlık bir arayış içinde; en azından varolan “karmaşa”dan çıkabilmek için... Arayış içinde olanlar önlerine ancak çözebilecekleri sorunları koyabiliyorlar; fazlası “ütopya” oluyor. Önlerine çözebilecekleri sorunları koyanlar da sorunların nasıl çözülebileceğine ilişkin bugüne kadar ortaya konmuş olan önermelere, pratiklere vb bakmak zorunda kalıyorlar. Ve Marx’ın o dahiyane sözü burada devreye giriyor: “Komünizm(...) tarihin çözülmüş bilmecesidir ve kendini bu çözüm olarak tanır”. Bu nedenledir ki, özgürlük ya da modifiye edilmiş haliyle özgürlükçülük tartışılan her yerde devreye Marksist düşüncenin girmesi kaçınılmaz oluyor.

David Harvey’in “Sosyalistlerin özgürlüğün baş savunucuları olması gerekir” başlıklı makalesinden sonra konu kendini yeniden gündeme taşıdı diyebiliriz. Başlığın kendisi “değiller mi zaten?” sorusunu hakettiği için konu tartışılmaya ihtiyaç duyuyor.

Evet ne yazık ki, emperyalist-kapitalist düşünce kuruluşları, “sosyalizmin özgürlükçü olmadığı”, hatta “totaliter olduğu” yaftasını sosyalistlerin / komünistlerin boynuna asma başarısını gösterdiler. Buna sol içindeki bazı aklievveller de çanak tutunca, ortaya tuhaf bir manzara çıktı. Sözümona “özgürlükçü” kapitalizm (serbest piyasa), “baskıcı” sosyalizme (planlı ekonomi) karşı!

Buradan ne teoriler üretildi sormayın gitsin! Reel sosyalizm, “özgürlükçü” olmadığı için yıkılmıştı! Sosyalizm, birey özgürlüğünü yoke-

diyordu! Çok partili sistemlerde (kapitalist dünya) özgürlük ve demokrasi vardı, tek partili sistemlerde (sosyalist dünya) baskı ve diktatörlük! Sosyalist dünyanın dağılması, sosyalizmin geriye düşüşü de bu neoliberal şürekânın değirmenine su taşıyordu. Duvarlar yıkılıyor; “özgürlüğe aç insanlar”, hür dünyaya koşuyorlardı! “Proletarya diktatörlüğü”nün simgeleri her yerde devriliyordu; Lenin ve Stalin heykelleri yıkılıyor; komünizmin simgesi orak-çekiç her yerde lanetleniyordu! “Neoliberal globalizasyon”, “anarşizm”, “özgürlükçü sosyalizm”, “özgürlükçü batı”, “çoğulculuk”, “serbest piyasa sosyalizmi”, “birey özgürlüğü” dönemin moda kavramlarıydı...

“Komünizm(...) tarihin çözülmüş bilmecesidir ve kendini bu çözüm olarak tanır”. Bu nedenledir ki, özgürlük ya da modifiye edilmiş haliyle özgürlükçülük tartışılan her yerde devreye Marksist düşüncenin girmesi kaçınılmaz oluyor.

Gerçi bunların hepsinin foyası kısa sürede ortaya çıktı; ama bu süreçte tahrip edebildikleri kadarını tahrip etmişlerdi bile! Bir zamanlar Çekoslovakya’da Dubçek’in “güler yüzlü sosyalizm”, “68 Baharı” ve Polonya’da Leh Walessa’nın “Dayanışma Hareketi”nin yapabildiğinin kat kat fazlasını

kotarmışlardı. “Sosyalizm yenildi”, “Özgürlükçü anlayışlar kazandı” yalanlarını her yana yayıyorlardı; ama tabii mumları yatsıya kadar bile yanmadı! Kısa sürede İngiltere’de Thatcher, ABD’de Reagan eliyle uygulanan kemer-sıkma politikalarıyla kapitalizmin ne kadar “özgürlükçü” olduğu daha iyice anlaşıldı. Ve sonrasında Afganistan ve Irak işgalleri, 11 Eylül provokasyonu ile başlatılan 3. Dünya Savaşı ve günümüzde adını Samuel P. Huntington’dan alarak “Medeniyetler Çatışması” koymaya çalıştıkları Küresel İç-Savaş...

“İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar; ama kendi keyiflerine göre değil; kendi seçtikleri koşullar içinde değil; doğrudan karşı karşıya kaldıkları, belirlenmiş olan ve geçmişten gelen koşullar içinde yaparlar...”

Neoliberal “özgürlükçü” anlayışların geldiği ve dünyayı getirdikleri nokta bu! Ama bizim “sol cennah”taki sosyalizme pamuk ipliği ile bağlı aklıevvellerimiz, “batı”nın bu salvoları karşısında kendilerini öyle bir “savunmacı” çizgiye hapsettiler ki, “planlama ve denetim”in özgürlüğün reddiyesi, “serbest girişim ve özel mülkiyet”i özgürlüğün temeli olarak lanse etmeye çalışanların karşısında teslim bayrağını çektiler.

Kendilerinden emin olmayan, duruşlarını başkalarının söyledikle-

rine göre belirleyenlerin kaçınılmaz yazgısıdır bu! Çıkıp, “sosyalizm, birey özgürlüğünü yoketmez; tam tersine bireyin özgürlüğünün çok yönlü ve bütünlüklü gelişiminin koşullarını oluşturur; bireyi gerçek anlamda özgürlük yönünde motive eder” diye-mediler. Niye? Çünkü özgür değiller; özgürlüğü içselleştirememişler; özgürlük her şeyden önce başkalarının aklıyla değil kendi aklınla düşünmek-tir de onun için.

“İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar; ama kendi keyiflerine göre değil; kendi seçtikleri koşullar içinde değil; doğrudan karşı karşıya kaldıkları, belirlenmiş olan ve geçmişten gelen koşullar içinde yaparlar...” Marksist belgisini unuttukları için. Marksizmde soyut bir “özgürlük” ve soyut bir “demokrasi” anlayışı olmadığını anlamadıkları için. Hâlâ proletarya diktatörlüğünün diğer diktatörlükler gibi bir diktatörlük olduğunu sanan / savunan insanlar / örgütler var ne yazık ki!

Konuya doğru / devrimci bakışın geliştirilmesi için her şeyden önce sınıfsal bakış açısından yaklaşmak gerekiyor. Sosyalist olmanın, komünist olmanın alameti farikası budur. Öyle olursanız, özgürlük ve demokrasiden bahsedilen her yerde “hangi sınıf” için sorusunu sormanız gerekiyor. Hangi sınıf için özgürlük, hangi sınıf için demokrasi? Buradan bakınca her demokrasinin bir sınıfın diktatörlüğü olduğunu ve proletarya diktatörlüğünün de proletarya için demokrasi (ve tabii özgürlük), burjuvazi için diktatörlük olduğunu, olacağını göreceksiniz.

Ve bir de, özgürlüğün keyfiyet değil Engels’in deyimiyle “zorunlu-

luğun bilincine varmak” olduğunu... Ya da isterseniz Marx’ın “özgürlük alanı(nın), zorunluluk alanının geride bırakıldığı noktada başla”yacağına dair öngörüsüne bakabilirsiniz. Tabii hâlâ kendinizi Marksist olarak ifade ediyorsanız; birey(c)ileşme rüzgârına kapılıp uzak diyarlara savrulmadıysanız. Gerçek özgürlüklerin ancak sosyalizmin bizlere kazandıracığı serbest zamanda özgürce yaratıcı faaliyetlerde bulunarak, aklımızı ve yüreğimizi gerçek anlamda özgürleştirerek sağlanacağını, bunun zorunluluğunu kavrayarak düşünüyorsanız...

Bugün, pandeminin böyle ölümcül bir şekilde arttığı koşullarda hangi işçi, emekçi kendi özgür iradesiyle çalışmayı ister ki?

“ÖZGÜRLÜK” AMA NASIL?

12 Eylül askeri faşist diktatörlüğü yıllarında, evlere giriş tarihi pek de eski olmayan televizyonlarda “Dallas” dizisinin yanı sıra, iki dizi daha “sıkı bir şekilde” izlenirdi: “Köle İsaura” ve “Kökler”.

“Dallas”, nasıl tekelci kapitalist dünyanın şatafatlı yaşam tarzına insanları özendirmeye çalışıyorduyorsa, “Köle İsaura” bir o kadar feodalizmin çözülmeye başladığı Güney Amerika’da acımasız senyörlerin serflere nasıl davrandığını ele alıyor; “Kökler” de yine ABD’de köleliğin kaldırılma-

sından hemen önceki ve sonraki dönemlerde siyahilerin yaşadıkları bas-kıları işliyordu.

Herhalde birçoğumuz o yıllarda gösterimde olan bu dizilerde Ceyar’ın sırtışından, Köle İsaura’nın masumiyetinden çok Kunta Kinte’nin gözlerinde parlayan öfkeden ve isyan ateşinden yana olmuşuzdur. Neden? Çünkü hem kendi sınıfsal konumuz gereği kendimizi genel olarak “ezilenler”e yakın görmemizden hem de “özgürlüğün” kölelikten (günümüzde de ücretli kölelikten) daha cezbedici olmasından dolayı...

Bütün yaşadıklarımızdan, okuduklarımızdan, duyduklarımızdan, izlediklerimizden edindiğimiz bilinç, bizlere özgürlüğün hemen öyle istenince edinilebilecek bir şey olmadığını, onu kazanmak için mücadele etmek gerektiğini ve bu mücadeleden başarıyla çıkabilmek için her şeyden önce koşulların olgunlaşmış olması gerektiğini gösteriyor. Buradan hareketle söyleyebiliriz ki, özgürlük sorununa soyut yaklaşamaz ya da bugün bazılarının yaptığı gibi “özgürlük” sözü ağızlarında sakız gibi çiğnenebilecek bir şey değildir. Özgürlük öyle sadece istence (iradeye) bağılıymış gibi de ele alınamaz. Tanımının kendi içinde bunun içerilmiş olduğu söylenebilir, ancak özgürlük sorununu onun koşullarının varolup olmadığına bakmadan tartışmaya kalkışmak onu bağlamından koparıp sadece öznel / iradi bir şeymiş gibi ele almaya götürür ki, yanlıştır.

İnsanların tarihi ancak, önceki yaşanmışlıkların, birikimin üzerinde verili koşullar içerisinde yapabileceği; içinde buldukları tarihsel koşulları atlayarak ya da hiçe sayarak tarih ya-

pamayacakları bilinen bir gerçektir. Bu gerçekliğe aykırı hareket eden herkes, Don Kişot'un kafasını yel değirmenlerine çarpması gibi gerçekliğin katı duvarına çarparak öğrenecektir (Şimdi birilerinin Özgürlük ile ilgili bir yazıda yel değirmeni hatırlatması yapılmasını çok yersiz bulduklarını / bulacaklarını tahmin ediyorum. Ama tam da Brecht'in tiyatrodaki kullandığı yabancılaştırma ögesi gibi bilerek seçildiğini belirtmek istiyorum). Güncel bir örnekle devam etmek gerekirse, Covid-19 Pandemisi koşullarında tarihin verili zorunluluklarının üzerinden atlanarak soyut bir "özgürlük" anlayışından bahsedilebilir mi?

Örneğin kapitalist sistem tarafından üretim araçlarından özgürleştirilmiş (mülksüzleştirilmiş) işçi ve emekçilerin, emek-güçlerini istedikleri gibi satma(ma) "özgürlüğü"nü kullandıklarını düşünün... Hemen arkasından aç kalma, barınaksız kalma, ölme "özgürlüğü"nü de düşünmek zorunda kalıyorsunuz değil mi?

Bugün, pandeminin böyle ölümcül bir şekilde arttığı koşullarda hangi işçi, emekçi kendi özgür iradesiyle çalışmayı ister ki? Ama gelin görün ki, "açlıktan ölme özgürlüğü" ile "pandemiden ölme özgürlüğü" seçeneklerinden birini seçmek zorunda kalan "özgür" işçi ve emekçiler ne yapabilirler ki? Çok bilindik bir sözdür: "Aç insanın parkta oturma özgürlüğü"! (Hoş salgın önlemleri kapsamında artık bu "özgürlük" de kalmadı ya!)

Düşününce tuhaf kaçıyor değil mi? İnsana "böyle özgürlük olmaz olsun" dedirtiyor. Marx, yüz elli yıldan fazla bir süre önce ne kadar güzel söylemiş: "Madem ki insanı biçimlendiren yaşadığı koşullar, [bu] koşullar

en insanî şekilde biçimlenmelidir." Bu koşullar sağlanamamışsa bir özgürlükten bahsetmek olanaklı değildir. Belki Covid-19 pandemisi bilinen bu gerçeği çok daha belirgin hale getirdi ama yinelemekte fayda var: Kapitalist sistem içerisinde "özgürlük" arayışı içerisinde olanlar, kapitalist sistemin dışına çıkmadan, yani bir toplumsal devrimi hedeflemeden bunu başaramayacaklarını bilmek durumundalar. Ancak "Özel mülkiyetin kaldırılması, demek ki bütün insanal duyuların ve bütün insanal niteliklerin bütünsel özgürleşmesidir; ama o [özel mülkiyetin kaldırılması - ç.] bu duyular ve bu nitelikler öznel bakımdan olduğu kadar nesnel bakımdan da insanal duruma geldikleri içindir ki, işte bu özgürleşmedir" (K. Marx, 1844 Elyazmaları).

Yani "özgürleşme" işine bir yerden başlamak isteyenler, önce içinde yaşadıkları toplumsal sistemi (kapitalizmi) ortadan kaldırmalıdır; çünkü bu yapılmadan sağlandığı varsayılan her tür "özgürlük", bir yanılsama olarak kalacaktır. En çok bahsi geçen "Ekonomik özgürlüğümü kazandım" ya da "Hukuksal anlamda özgürüm" sözlerinde olduğu gibi. Bir yerde çalışarak para kazanan ve mesaisini bitirerek işten çıkan ya da yıllarca hapis yattıktan sonra hapishaneden çıkan insanlar, yanlış bir kullanımla "artık özgürüm" diyorlar. Halbuki ortada özgürlükten bahsedilebilecek bir durum yoktur; yalnızca "küçük hapishane"den çıkılıp "büyük hapishane"ye girilmiştir, hepsi bu!

Kapitalist sistemin feodal dönemle kıyaslandığında üretici güçleri bir noktaya kadar geliştirdiği doğrudur. Özellikle 2000'li yıllarla birlikte bilimin, teknolojinin ulaştığı düzey,

İnsanı toplumsal ilişkilerinin bütünü olarak değil de "ilkel benlik" in dışavurumu olarak görenler dahi "özgürlük" ten bahsettikleri her anda neden / nereden özgürleştiklerini de açıklamak zorundadırlar.

dünya üzerindeki bütün insanların çok yönlü gelişimi için fazlasıyla olanak tanımaktadır. Bugün insanlık çok daha az bir çalışmayla çok daha fazlasını üretebilecek durumdadır. Engels'in İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu adlı eserinde anlattığı çalışma koşulları (16-17 saate varan iş saatleri, işçileri işyerinde yatmaya zorlama ve böylece yolda geçireceği zamanı da çalışma saatine dahil etme vb şeklindeki koşullar) bugün artık bulunmuyor; gerekli emek zamanı da makineli üretim vb sayesinde iyice azaltılmış durumda. Tabii bu üzerinde yaşadığımız topraklarda işçilerin biraz daha para kazanabilmek için fazladan mesaiye kalma istemelerinin önünde engel değil! Kapitalistler görelî ve mutlak artı-değer sömürsünü arttırdıkları sürece sorun yok.

Aslında eskiden bir malın ya da hizmetin üretilmesi için gerekli olan zaman günümüzde çok daha kısalmış olmasına, işçi ve emekçiler için kendilerine ait, "özgür" zaman için yeterli koşullar oluşmasına rağmen bu zamanın bile biraz daha para kazanmak için harcanmak zorunda kalınması "özgürlük"ün sınırlarını gösterir!

Marx, Grundrisse adlı eserinde

bu konuyu ele alıyor ve "Toplumun bütünü ve her bir üyesi için, zorunlu emek sürecinin ötesinde bol disposable time [serbest zaman-bn]'ın yaratılması (bireyin ve toplumun tüm üretici güçlerinin gelişebilmesi için serbest alanın oluşturulması), bu emek dışı sürenin oluşturulması, sermayenin perspektifinden, daha önceki tüm evrelerde olduğu gibi bir azınlık için emek dışı süre, serbest zamanın oluşturulması şeklinde gözükür.

Sermayenin ayırıcı yanı buna sanatın ve bilimin tüm imkanlarını kullanarak yığınların emek süresini artırma çabasını etkilemesidir... Dolayısıyla sermaye, bilmeden ve istemeden, toplumsal disposable time'ın koşullarının yaratılmasına, emek sürecinin toplumun tümü için giderek azalan bir minimuma indirgenmesine ve böylece herkesin zamanının kendi kişisel gelişimi için serbest bırakılmasına hizmet etmek durumundadır... [Böylece, bn] işçi kitlesinin kendi artı-emeğini kendine mal etmesi gerektiği de o ölçüde gün ışığına çıkar. Bu bir kez başarılınca... bir yandan zorunlu emek sürecinin tek sınırı toplumsal bireyin ihtiyaçları olarak hesaplanırsa dahi, herkesin disposable time'ı artacaktır. Çünkü gerçek zenginlik, tüm bireylerin üretici güçleridir. Bu noktada artık zenginliğin ölçüsü emek süresi değil, disposable time'dır" (İletişim Yay, sf 656-657) diyor.

Okur bizi böyle uzun bir alıntı yaptığımız için bağışlasın ama Marx tam da burada özgürlüğün koşullarının istemeden de olsa kapitalizm tarafından nasıl hazırlandığını anlatıyor. Kapitalizmin aşıldığı ve tüm üretim araçlarının işçi sınıfının denetimine geçtiği ve artık üretim araçlarının

sermaye olma özelliğini kaybettiği; bilim ve teknolojinin insan ve doğa ile uyumlu bir şekilde geliştiği sosyalist toplumu düşünün. İşte o zaman işçi sınıfı ve emekçiler için, aydınlar ve sanatçılar için, bilim insanları için gerçek anlamda özgürlüğün kapıları sonuna kadar açılmış olacaktır. Ve insanlar bu kapıdan içeriye komünist şairimiz Nazım'ın dediği gibi dağları elbirliğiyle devirerek, "ama elimizin öz biçimi / öz sıcaklığını yitirmeden" girebilecektir.

*Bir topluluğun, bir kolektifin,
"biz" in parçası olmayı
kendilerine zul görenlerin
"benlik"leri bir süre sonra
kendilerine ağır gelmeye
başlıyor ve bu kez de bu
ağırlıktan kurtulmayı
"özgürleşmek" olarak görmeye
başlıyorlar. Ve bu "özgürlük"
sonsuz bir "esaret" e mahkum
olmak anlamına geliyor. Onun
"kendisi" olarak yaptığı son
eylem, "kendisini" öldürmek
oluyor!*

İnsanların yeteneklerinin çok yönlü gelişimi, onların özgünlüklerini de koruyarak, ancak bir topluluk içerisinde mümkün olabilir. Yani bir bireyin kişisel özgürlüğü ancak bir kolektifin parçasıyken gerçek anlamını bulabilir. Özgürlüğü "Kendin olma cesareti" olarak tanımlayan birisi bile bunun ancak karşılıklı ilişkiler dola-

yımıyla gerçekleşeceğini bilir. Bir kıyaslama yapamadığı sürece insanın "kendisinin" ne olduğunu anlayabilme şansı yoktur.

İnsanı toplumsal ilişkilerinin bütünü olarak değil de "ilkel benlik" in dışavurumu olarak görenler dahi "özgürlük" ten bahsettikleri her anda neden / nereden özgürleştiklerini de açıklamak zorundadırlar. Kapitalist sistem içerisinde önce emeğinin ürününe, sonra yanı başındaki insanlara ve en sonunda da kendine yabancılaşan insanlar, çözümü önce kendilerini toplum dışına atmakta sonra tüm insanlardan yalıtılmakta ve en nihayetinde de intihar etmekte buluyorlar. Bir topluluğun, bir kolektifin, "biz" in parçası olmayı kendilerine zul görenlerin "benlik"leri bir süre sonra kendilerine ağır gelmeye başlıyor ve bu kez de bu ağırlıktan kurtulmayı "özgürleşmek" olarak görmeye başlıyorlar. Ve bu "özgürlük" sonsuz bir "esaret" e mahkum olmak anlamına geliyor. Onun "kendisi" olarak yaptığı son eylem, "kendisini" öldürmek oluyor!

Bir kez daha vurgulayarak bitirelim: "Bir ağaç gibi tek ve hür" yaşayabilmek için "bir orman gibi kardeşçesine" kaynaşmak gerekiyor. "Kolektif yaşam" dan yana olunmadan bu sağlanamıyor.

YAYINCININ NOTU: Yazarımız Ali Varol Günal (Vefa Serdar) "Özgürlük" üzerine yazı dizisini 3 makale olacak şekilde planlamıştı. Ancak Koronavirüs nedeniyle hastalanması yazı dizisini tamamlamasına engel oldu. Bir süre sonra da yazarımız, yoldaşımız hayatını kaybetti. Bu yazı dizisi Vefa Serdar'ın son -yayın- makalesidir.

Çürümeden Çöküş: Kapitalist Uygarlığın Sonu

..... umut çakır .....

Marx ve Engels'in, henüz yirmili yaşlarını bitirmeden kaleme aldıkları Komünist Manifesto'nun başlangıç cümlesini kim unutabilir: "Avrupa üzerinde bir hayalet dolaşüyor – komünizm hayaleti..." Unutmayan başkaları da var. Bir süre önce, Beyaz Saray'ın düşmanları, Trump'ın önüne koydukları raporla benzer bir cümle sarf ettiler: "Marx'ın 200. doğum yılında, sosyalizm Amerikan politikasına geri dönüyor."

Hayaletin yolculuğu çok uzun sürdü. Alkışlar duydu, ihaneti gördü; kıyımlar yüklü mücadelelerden geçti, muazzam zaferler kazandı, aynı ölçüde büyük yenilgiler yaşadı. İleri sıçramalarla, geri düşüşlerle, ağır sınamalardan geçti. Ve şimdi, gerçekten tarihi bir eşğin önünde duruyor. Kapitalist uygarlığın nihai çöküşüne açılan bir eşik.

Baştan söyleyelim: Bu çöküş Covid-19 salgını neden olmadı; ama salgın, çok önceden başlayan süreci olağanüstü hızlandırdı. Kapitalizmin bir sona yaklaştığına dair tezler, fark-

lı dönemlerde, Marksist literatürde karşımıza çıkar; bazen salt teorik bir yaklaşım biçiminde, bazen de pratik-politikaya yön veren somut olgular biçiminde. Son dönemde, ikinci biçimin daha ağır basıyor oluşundan memnuniyet duymamak elde değil. Ama, daha dikkat çekici olan, bizzat bu köhnemiş uygarlığın sahiplerinin, yani sermaye sınıfının bu gerçekliği kabul etmeye başlamış olmasıdır. Buna dair pek çok işareti, son yılların Davos toplantılarında, BM raporlarında, ya da ABD'nin ve başka emperyalist merkezlerin strateji belgelerinde apaçık görebiliyoruz. Çoğumuz, paçalarından kan ve irin akan, şatafat ve debdebe içinde çürüye duran bir egemen sınıfın, böylesine derin bir gerçeklik algısına sahip oluşuna şaşırabilir. Onlar olmasa bile, bu sınıf adına düşünmek için bol sıfırlı çekleri ceplerinden taşan nice profesörler, araştırma enstitüleri, çılginca süren dört yüz yıllık partinin müziğini kısıp, "Bayanlar, beyler? Parti bitti!" diyebiliyorlar. Şu da var ki, burjuva sınıfın

kendi çöküşünü kabul etmeye başlaması, sessiz sakin bir köşeye çekilmek sonucu doğurmuyor; aksine, burjuvazi, umutsuzluğun kışkırttığı histeriyle çılgınlaşıyor. İnsanlık, sosyalist uygarlığın eşliğinde dururken, çok kanlı sınınamalar onu bekliyor. Burjuva sınıfın, önlemek yerine, yayılması için her şeyi yaptığı pandemi böyle bir sınamadır.

Bu çalışmada, ilk olarak, bir uygarlığın çöküşünün özgün niteliklerini netleştirmeye odaklanacağız. Çöküşte ortaya çıkan tarihi olgular ve bunların nasıl işlediğine bakacağız.

Çöküşün, her şeye rağmen önlenemez karakterini sergilemeye çalışacağız. Hiçbir gerici savaşın, kırımın, hatta oportünizm kanserinin önüne geçemeyeceği bir süreçtir bu. İnsanlık, dalgalar halinde üst üste bunca salgınlara, devasa boyutlardaki işsizlik ve dile gelmez sefalete, türleri tehdit eden iklim krizine rağmen, iç savaşlardan geçecek, ayaklanacak. Ve nihayetinde, çöküşü artık durdurulamaz kapitalist uygarlığın enkazı üzerinde, sosyalizm temelinde bir uygarlık kurmaya hazırlanıyor.

Bu çalışmada, ilk olarak, bir uygarlığın çöküşünün özgün niteliklerini netleştirmeye odaklanacağız. Çöküşte ortaya çıkan tarihi olgular ve bunların nasıl işlediğine bakacağız. Eski uygarlıkların çöküşü ile, kapitalist uygarlığın çöküşünün ayırt edici yönlerini inceleyeceğiz. Daha sonra, çöküş sürecinin insanlığın emekçi bölüklerinde nasıl yankı bulduğuna, tutum, davranış ve

akıl yürütmede nasıl dönüşümler yaptığına değineceğiz. Ve sonuç olarak, eğer böyle bir dünya olacaksa, pandemi sonrası dünyanın toplumsal devrimleri üzerinde duracağız.

I

Uygarlık (İng. civilization) teriminin bilim literatürüne çok geç bir tarihte girdiği bilinir; 19. yüzyılda... Öncesinde topluma ve tarihe ilişkin idealist veya metafizik kavranış, bütüncül bir yaklaşımın önünde engeldi. Oysa uygarlık, insan toplumlarının hem kültürel hem de fiziksel etkinliklerinin tümüne rengini veren niteliğe ilişkin bir kavramdır. 19 yüzyıl öncesinde ise felsefe, tarih ve edebiyat, kralların yükselişlerinin ve düşüşlerinin hikaye edilmesinden ibaret kaldı. Tarihi harekete geçiren büyük arka plan, yani üretici güçlerin gelişimi ve buna uygun sınıflar mücadelesi; sahneyi kaplayan siyasi çekişmelerin, felsefi ve dinsel tartışmaların gölgesinde kalmıştı.

18. yüzyıl ve 19. yüzyıl başında, insanlığın tecrübe ettiği üç doruk, bütünlüklü bir yaklaşım için ihtiyaç duyulan öğeleri ortaya çıkardı. İngilizlerin ekonomi politigi, burjuva devrimiyle parlak ışıklarını saçmaya başlayan Fransa'daki sınıf savaşmaları ve nihayet soluk ışığıyla zifiri geceyi aydınlatan, Alman idealist felsefesi: Smith ve Ricardo, üretim süreçlerinde emeğin rolünü açıkladılar; Fransız tarihçileri, devrimlere yol açanın sınıf savaşmaları olduğu gerçeğini ilk dile getirenler oldular, ki Marx, kendi katkısının bu savaşmaların proletarya diktatörlüğüne dönüşmek zorunluluğunu göstermek olduğunu söyleyecektir. Ve Hegel, binlerce yıllık felsefi, hukuki, estetik tartışmaların ardında yatan "çağın ürünü insanı" betimledi. Kavramına da zemin hazırladı. Burjuvazi her bilime yaptığı

gibi uygarlık araştırmalarını kapsayan toplum bilimine de kendi damgasını vurdu: Dar kafalılığı... Burjuva sosyolojisi, ilk adımlarında, çoktan ölü uykusuna dalmış Comte'un pozitivistliğini canlandırdılar.

Fransız düşünür A. Comte'a göre, insanlık düşünsel olarak üç evreden geçmiştir. İlki, teoloji aşamasıdır, ikincisi metafizik ve üçüncüsü "pozitiflik aşaması" olarak tanımlanır. Birinci aşamada insan düşüncesinin gerçekliği kavrayışı, kutsal varlıklara bağımlı kılınmış; metafizik aşamada ise öze ve nedene ilişkin bir takım spekülasyonlara sapmıştı. İşte Comte, pozitiflik aşaması için, insan düşüncesinin "dünyanın kökenini ve amacını araştırma fikrinden, fenomenlerin iç nedenlerine ilişkin bilgidir" vazgeçmesini vaaz eder. Geriye kalan, insan aklının, fenomenlerin dayanıklılığı ve benzerliği arasındaki kalıcı ilişkilerin keşfidir. Ancak bu dayanıklı ve benzer fenomenler, iç bağıntıları yönünden incelenmez, sadece sistematik bir yapı oluşturacak şekilde kullanılır. Comte'un pozitivistliği, tümüyle 20. yüzyılda gelişim gösteren burjuva sosyolojisinin temel yöntemi olacaktır. İzinden yürüyen Durkheim, toplumu, tıpkı biyolojik bir organizma olarak tasvir edecek, aile ve kabileden, ulusa kadar hiyerarşik bir kalıbın içine yerleştirecek, pozitivistlere özgü kılı kırk yaran titizlikle, her katmanın tutum, davranış ve düşünme niteliklerini kayda geçirip listelemekle yetinecektir.

Komteçü pozitivistizm, burjuva sınıfın tarih, antropoloji ve sosyoloji yaklaşımını belirledi. Onlar, baktıkları yerde, benzerlik ve farklılıkları, nedene ilişkin hiçbir çabaya girişmeden kayda geçirmekle yetindiler. Günümüzün sosyolojik "alan araştırmaları" aynı temelden hareket eder. Uygarlık kavramı da bu idealist yaklaşımdan nasibini aldı. Bir kez evrensel bağ, iç zorunluluk redde-

dilince geriye, şurada burada rastlanan, tarihi süreçte kendini sistemleştiren ve her biri ayrı bir "mana"yı temel alan, ulusal ve etkin uygarlık tanımlamaları kalır. Bu, aynı zamanda "barbar toplulukları medeniyetin ışığında aydınlatma" propagandasıyla işe girişen emperyalist karakterli tekelci sermayenin de çıkarına uygun bir bakıştı.

Üretim ilişkilerini dışlayan bu uygarlık kavramı, etnik-kültürel bir yapıya dayanır. Bu uygarlıkların nereden doğduğu ve zamanı gelince nasıl-niçin ortadan kalktıklarına ilişkin tek söz edilemez. Bu pozitivist anlayışın, en yakın tarihli yankısını S.Huntington'un "Medeniyetler Çatışması" tezinde görürüz. Tezini ilk kez 1960'larda dile getirdiği bilinen Huntington, tam da 11 Eylül provokasyonu sonrası, burjuva entelektüel dünyanın baş köşelerinden birine kuruldu. Çünkü, kendi hegemonyasını geri kazanmak amacıyla, 3. Dünya Savaşını ilan eden ABD, bu tezde, gerçek amacını gizleyecek yalanlar buldu.

Öyleyse, "doğa biliminin ve felsefenin uzun ve çetin gelişimi tarafından kanıtlanmış" diyalektik materyalizmin, bugün herkes tarafından çok iyi bilinen uygarlık kavramını burada kayda geçirelim: öncelikle, her uygarlık, hangi sınıf egemen ise, onun damgasını taşır. Köleci uygarlık köle sahiplerinin, feodal uygarlık senyörlerin ve kapitalist uygarlık burjuvazinin uygarlığıdır. Egemen sınıfa bu güç ve kabiliyeti veren, üretici güçler ve araçları üzerindeki hakimiyeti, özel mülkiyettir. Öyleyse her uygarlık, bir üretim ilişkisine tekabül eder. Ve bu yanı sıra, bölgesel-etnik değil, evrenseldir. Emeğin sömürülmesi biçimini belirleyen teknik temel, artı-değere el koymanın hem ekonomik, hem siyasal, hem de ideolojik meşruiyetini sağlayan bir "hakkikat rejimi", yani hukuki, dini, ahlaki

yaşamı bir “uygarlık” bütünü içinde değerlendirmeye tabi tutmak, aynı zamanda onun doğuş ve çöküş koşullarını da aydınlatmak demektir.

Uygarlık yavaş ve sancılı bir süreçte can çekişiyor, dağılıyor, toplumun ezici çoğunluğu kamusal hayattan çekiliyor, Stoacılık ve nihilizmin dolduramadığı boşluğu, Hıristiyan inanişinde simgeleşen ideoloji dolduruyordu.

II

Yukarıda özetlenen diyalektik materyalist yaklaşıma dayanarak, mümkün olduğunca kısa ölçüde, köleci ve feodal uygarlıkların çöküşünü, günümüz kapitalist uygarlığın çöküşüyle birlikte ele alacağız. Ama önce, Lenin’den, konuyla alakalı, önemli bir uyarıya kulak verelim:

“Sosyalist devrim ile burjuva devrimleri arasındaki temel farklardan biri şudur: Feodalizmin içinden doğan burjuva devrimlerinin yeni ekonomik örgütleri eski düzenin bağrında yavaş yavaş gelişerek, gitgide feodal toplumun tüm yanlarını değiştirirler. Burjuva devrimlerin karşısında yalnız tek bir görev vardır: Daha önceki toplumsal düzenin tüm kısıtlamalarını süpürmek, bir yana atmak, yıkmak. Bu görevi yerine getiren her burjuva devrim kendisinden isteneni yerine getirmiş olur.

“Sosyalist devrim tamamen farklı bir konumdadır. Yıkıcılık görevine,

inanılmaz ölçüde zor yeni görevler, örgütsel görevler eklenir.”

Yine tüm Marksistlerce çok iyi bilinen bu ayırım, konumuz açısından yol göstericidir; feodal üretim ilişkileri köleci düzende serpildi; aynı şekilde, kapitalist üretim de feodal düzende kendine geniş yer buldu. Fakat sadece sosyalist üretim ilişkileri, kapitalizm altından serpilip gelişemez. Tarihi uzun bir toplumsal evrim olarak ele alırsak, politik devrimler bu evrimin düğüm noktalarıdır. Köleciliği ve feodalizmi yıkıma uğratan politik devrimler, bir anlamda “İ”nin noktalarını koymakla yetinmişlerdir. Kölecilik ve feodalizm, bu yüzden, çok uzun süren bir çürüme ve can çekişme dönemi yaşadılar; eskiyen uygarlığın ölümü ile yeninin serpilip gelişimi, yan yana ve iç içe gerçekleşti. Devrimci sınıflara, köhnemiş düzenin temsilcilerine sanki darbe vurmak kaldı. Bu değişim kölecilikten feodalizme geçişte, imparatorlukların ani çöküşü ve yeni hanedanlıkların ortaya çıkışıyla yaşandı. Burjuvazi ise kimi zaman yukarıdan kimi zaman aşağıdan devrimlerle, hanedanlıkları tarihin çöplüğüne gönderdi.

Çin ve Hindistan gibi antik çağların büyük insan topluluklarının yakın ilişki içinde yaşadığı Asya topraklarında kölecilikten feodalizme geçiş, Araplar, Slavlar, Cermen ve Latin topluluklarından önce gerçekleşti. Yaklaşık M.S. II. yüzyılda feodal devletlerin doğuşu Çin ve Hindistan’da gerçekleşirken, bu süreç Batı’nın büyük halklarında V. yüzyıla sarkmıştır. Bunun başlıca nedeni, büyük Asya toplumlarının toprağın özel mülkiyetine geçit vermeyen doğal koşullarla çevrili oluşudur.

Çok fazla sayıda kabile topluluğunu barındıran Hindistan, ne köleci soylulara ait büyük tarım arazilerine (latifundia) ne de kentlerde yığılı zanaatkar atölyelerine sahip oldu. Orada

yüz binlerce köle, soylular için ev ekonomisi koşullarına hapsedildi. Bir başka deyişle, kölelik, kendi içine kapalı ve kendine yeter küçük tarım topluluğunu çözecek bir üstünlük gösteremedi. Tarım topluluklarının direnci yüzyıllarca sürdü. M.Ö. IV. yüzyıldan, M.S. I. yüzyıla kadar. Kapalı kabilesel üretimi parçalayan esas gelişme, bizzat topluluk içinde yükselen feodal ilişkilerde belirdi. Köleciliğin ilkel toplulukları ayrıştırmayı başaracak güce ulaşamaması, oldukça düşük düzeyde seyreden sınıf savaşımına damgasını vurdu. Köleci hanedanları yıkan, büyük köle ve köylü ayaklanmaları değildi. Bu yüzden Marx, “Hindistan’ın bir tarihi yok” tespitinde haklıdır. Günümüzde bazı çevreler, Marx’ın bu sözünü “Avrupa merkeziliğin yanılması” için kanıt sayıyorlar. Biz ise, burjuvazinin kulaklara fısıldadığını salla başla tekrarlamaya hiç hevesli değiliz. Hindistan için, en azından kölecilikten feodalizme geçişte, gerçek budur.

Çin ise, M.Ö. 17. yüzyıla dek geriye giden köleci devletlere ev sahipliği yaptı. Ve Han sülalesi hanedanlığının yıkımıyla (M.S. II. yy.) kölecilik yerini feodal düzene bırakmıştır. Hindistan’ın tersine, uzun süre can çekişen köleci uygarlığı yerinden eden, Çin’deki büyük köylü ayaklanmalarıdır. Çoğu kez köylülerin aman bilmez isyanlarına köleler de eşlik ettiler. Neredeyse dört yüz yıla yayılan isyanların sonraki dönem destekçileri, geniş birikim ve ilişkileriyle tüccarlar sınıfıydı. Onlar köleci aristokraziyle sürekli kavga içinde kaldılar. Geniş alanlara ve büyük kalabalıklara ulaşmasına rağmen, kanlı ayaklanmalar, güçlü Çin hanedanlıklarını yere sermeyi başaramadı. Giderek sıklaşan isyanların doğrudan sonucu, yerel yöneticilerin merkezi Çin devletinin temelini çürüten birer “savş ağaları”na dönüşmeleriydi. Feodal

düzen buradan fıskırıp gelişti. Nihayet M.S. II. yüzyılda patlak veren, çeyrek yüzyıldan fazla süren ve yüksek örgütlenme düzeyi ile öncekileri aşan “Sarı Külahlılar” ayaklanması, yenilgiye uğrasa da, güçlü Han imparatorluğunun yıkılmasıyla sonuçlanacaktı.

Antik dönemde köleciliğin son büyük kalesi halen ayakta idi. Doğudaki devletlerden farklı olarak Roma İmparatorluğu, köleci uygarlığı kendi coğrafyasının çok ötelere taşıdı. Britanya adalarından İran steplerine kadar, oradan Kuzey Afrika’yı tümünden geçen bir havzada egemen Roma, Doğu devletlerinin elçilerinin bile onlara Pol-ybos yani dünyanın efendileri diye hitap etmelerini sağlamıştı. Bu yüzden, Roma’nın yıkılışı, köleci uygarlığın çöküşünün en tipik örneklerini sergiler.

Roma yükselişinde, başka köleci devletleri dize getirerek büyüdü, burarlardan devşirilen köleler, alışkanlıklarıyla yeterince uysaldı. Fakat Roma, ne zaman ki Cermen ve Slav toplulukları fethetmeye geçti, baltayı o zaman taş vurdu. İkel komünal kabile düzeninin az çok eşitlikçi ortamında yetişen bu yeni köleler ordusu, eskilerle kıyaslanmaz ölçüde isyankardı. Üretim araçlarına sürekli zarar verdikleri için, Roma en sağlam ve en hantal iş aletlerini üretime sürmek zorunda kaldı. Köleci üretim biçimi, teknik bir çıkmaz içinde buldu kendini.

Köleciliğin çöküşünün bir başka unsuru, yine dışarıdan geliyordu. El zanaatında oldukça gelişkin Yakın Doğu halkları, zamanla Roma merkezini üretimden uzaklaştırdılar. Merkez, sadece ticari komisyonlarla, eyaletlerden toplanan haraç ve vergilerle çürümeye yüz tuttu. Bu eyaletlerin üreticileri, Roma’nın zorla kestigi haracı, sattıkları fahiş fiyatlı mallarla geri almayı her zaman başardılar. Roma, tarihin gördüğü ilk enflasyon sarmalına tutuldu.

Basılan sikkeler giderek küçülüyor, Roma parası geçerliliğini yitiriyordu. Bunun sonucu, İtalya yarımadasındaki emekçi nüfusun mülksüzleşmesi oldu. İşsiz, serseri ve asalak bir proleter sınıf doğdu. Bütün işler köle emeği tarafından bağlandığı için, bu özgür proletarya, ücretli sınıf haline gelemedi. Çoğu, seçimlerde adayların parayla satın aldıkları oylara, miting şakşakçılarında dönüştüler. Marx, "Roma proletaryası toplumun kesesinden yaşıyordu" diye yazacaktı. Köleci uygarlığın merkezindeki bu çöküş, Sicilya kölelerinin ayaklanmasıyla denk gelince, benzersiz bir iç savaşın patlaması kaçınılmaz oldu. M.Ö. 88-82 arasında zirve yapan iç savaşta sergilenen şiddet, Roma'nın Kartaca'yı enkaza çevirdiği savaşın şiddetini bile, çocuk oyununa çevirmişti.

Korkunç iç savaşın enkazı kalkmadan sahneye çıkan Spartaküs isyanı, önceki köle ayaklanmalarından farklı olarak, Romalı köleci toplumun yeni yetişen kuşaklarında bambaşka bir zihniyetin kapılarını araladı. Bu yeni kuşaklar artık köleciliğin ömrünü tamamladığını görmeye başladılar. Ayaklanma bastırıldıktan sonra feodalizme beşiklik edecek kolonicilik hız kazanacak, işsiz ve serseri yığınlarla dolu Roma, çok geçmeden, boş ve neşesiz bir kasaba görünümüne bürünecekti. Merkez, köleci uygarlıktaki ağırlığını kaybetmişti. Uygarlık yavaş ve sancılı bir süreçte can çekişiyor, dağılıyor, toplumun ezici çoğunluğu kamusal hayattan çekiliyor, Stoacılık ve nihilizmin dolduramadığı boşluğu, Hıristiyan inanışında simgeleşen ideoloji dolduruyordu.

Köleci uygarlık tam bir çöküş içindeyken, daha ileri bir uygarlığı temsil eden feodalizm, yakınoğu eyaletlerinde canlanmaya başlamıştı. Ve böylece Roma, IV. yüzyılda ikiye bölündü. Konstantinapolis merkez-

li Bizans, kolonicilerin ve canlı ticari merkezlerin desteğiyle, hızla feodal bir imparatorluk halini aldı. Batı Roma ise can çekişmeyi sürdürdü. Ve nihayet, "i"nin noktasını koymak, Roma ordusunda paralı askerlik hizmeti veren bir barbar, Odoacer'a düştü. Kamusal hayattan çekilen Romalılar yerine paralı askerlik için, barbar kavimleri İtalya'ya dolmuşlardı. Odoacer, çocuk imparator Romulus'u göreve gönderdi ve artık bir imparatora ihtiyaç olmadığını duyurup, tüm mühürleri, sancak ve egemenlik simgelerini Konstantinopol'a yolladı.

Feodalizmden kapitalizme geçişte, benzer neden ve sonuçların etkisini görebiliyoruz. Burjuvazi feodalizm altında boy attı, kendi üretim alanı ve ilişkilerini yaydı ve gelişimin belli bir aşamasında, kendine ayak bağı olan feodalizmi devrimler yoluyla tasfiyeye girişti. Feodalizmin tıkanması, çürümesi ve can çekişmesi, en az köleci uygarlık kadar uzun ve sancılı olmuştur. Bunun istisnası, Yeni Dünya'dan geldi. Aztek ve İnka imparatorlukları, çok hızlı, trajik ve acımasız bir kıyımla son buldular.

Çok satan popüler tarih kitabında Jared Diamond (Tüfek, Mikrop ve Çelik) hemen girişte okuyucuyu, 1526'ya akıllara ziyan bir tarihi ana götürür. İnka imparatoru Atahualpa ile işgalci İspanyol Pizzaro birlikleri savaş meydanında karşı karşıyadır. Manzarayı akıllara ziyan kılan, taraflar arasındaki güç dengeleriydi. İmparator beraberinde çoğu köle ve köylülerden oluşan bir milyon kadar bir kalabalığı savaş meydanına taşıırken, Pizzaro'nun tarafında, hepi topu 20 küsur atlı piyade, 200 küsur zırhlı yaya şövalye bulunuyordu. Sadece birkaç saat içinde Atahualpa esir alınmış, koruma ve mahiyeti kılıçtan geçirilmiş, devasa ordusu bozgun halde kaçmaya başlamıştı. Diamond,

tipik pozitivist kavrayışla, bu tarihi sonucu, İnkâ uygarlığının hurafelerle dolu inanç sistemine bağlar. Pizzaro gelmeden önce, efsanesi gelmişti: Beraberinde taşıdığı çiçek hastalığı, ateş kusan arkebüz tüfekleri, yerli oklarının işlemediği demir zırhlar ve en garibi, üstü insan altı at, garip mahlukatlara dair fısıltılar, İnkâ halklarının gözünde İspanyol işgalcileri, gazabından korunmak için tapınakta her gün bir genç insan kurban verdikleri kötücül ruhlar haline gelmişti. Kuşkusuz, Diamond'ın iddia ettiği gibi, bir milyonluk bir orduyu, böylesi hurafelerin savaş meydanında dağıtmaya yetmesi mümkün. Ama yazarın cevabını aramaya hiç girişmediği soru şudur: Neden İnkâ uygarlığı, bu bozguna rağmen yeniden toparlanamadı ve küçük işgalci topluluğu tükürükle boğacak gücü yeniden bir araya getiremedi? Cevap, irrasyonel inanç sisteminde değil.

Gerçek şu ki İnkalar, bağrında feodal ilişkilerin boy verdiği köleci bir imparatorluktu. Uzun zamandır çürüme ve yozlaşma içindeydi. Yeni yeni gelişme olanağı bulan feodal soyluluk, aşırı pahalı hale gelen köleci iktidarı sırtlarında yük gibi görmeleri normaldi. Ve Pizzaro'nun 280 askerle başardığını, prangadan kurtulmak için fırsat saydılar. Bu yüzden, imparatorluğun ölümü, benzerlerinden çok daha kısa sürede gerçekleşti. Bir uygarlık yeterince çürümüş ve kendi bağrında onu aşacak üretim ilişkileri belirmişse, köhne sistemi ayakta tutan "hakikat rejimi", giderek gerçeklikten kopar ve bu haliyle gerçeğin en ufak dokunuşunda bile dağılılabılır. İşte, en az İnkâ inancı kadar irrasyonel Katolik inancının kılıcı olan Pizzaro, aşağılık vahşetiyle Atahualpa'nın kanını döktüğünde, sınıksız bir bohça gibi "hakikat rejimi"ni bir arada tutan en tepedeki dikiş noktasını atmıştı. Bohça dağıldı. İşgalcinin yerli

halklara reva gördüğü vahşet, toplumsal belleğe öyle derin kazındı ki, onların torunları, tam 500 yıl sonra, göçmen yaşadıkları ABD'de patlak veren ayaklanmada, ilk hedef olarak Kolomb heykellerini seçecekti.

Feodal uygarlığın yıkılış süreci, bize daha tanıdık, Kapital'in ciltleri, bu meselenin ekonomi politik boyutlarını ayrıntılı derecede içerir. Bu çalışmada, kapitalist uygarlığa geçiş sürecine ilişkin çok fazla yer ayırmaya gerek yok. Sadece, ele aldığımız mesele açısından altı çizilmesi gerekli birkaç noktayı hatırlatalım.

Bolluk içinde boğulan yönetici sınıflar, bu aylak kalabalıkları idare etmek için, giderek hurafelere yaslanan bir "hakikat rejimi" kurarlar. Ama sonunda bir Galileo çıkar, "Dünya Dönüyor" der, bir Martin Luther çıkar, papalığın cennette arsa satışını protesto eden bildiriye kilise duvarına çiviler

İlki, feodal uygarlık, tüm koşul ve işleyişi gereği, bir dünya hegemonyasına sahip tek bir merkez yaratmadı, sadece, tarihi süreçlerde salınıp duran belli ağırlık noktalarına sahip olabilirdi. Bu yüzden, burjuva devrimler çağı oldukça uzun bir döneme yayıldı. 17. yüzyılın hemen başında Hollanda'da ortaya çıkan burjuva devrimler süreci, 20. yüzyıla kadar farklı coğrafyalarda devam etti. Büyük Fransız Devrimi'nin yarattığı etki, feodal uygarlıkta, oynadığı merkez rolden dolayı değildi, ama

burjuva uygarlık çağının en parlak, en tam resmini sergileyebilmesi ile evrensel değer kazandı.

Feodal uygarlığın çöküşünde de, üretici sınıfların aylak sınıflar haline gelişini görürüz. Buna, büyük göç hareketleri eşlik eder. Bu kez akış, köleciliğin tersine, kırlardan kentlere doğrudur. Bolluk içinde boğulan yönetici sınıflar, bu aylak kalabalıkları idare etmek için, giderek hurafelere yaslanan bir "hakikat rejimi" kurarlar. Ama sonunda bir Galileo çıkar, "Dünya Dönüyor" der, bir Martin Luther çıkar, papalığın cennette arsa satışını protesto eden bildiriye kilise duvarına çiviler.

Bolluk içinde boğulan yönetici sınıflar, bu aylak kalabalıkları idare etmek için, giderek hurafelere yaslanan bir "hakikat rejimi" kurarlar. Ama sonunda bir Galileo çıkar, "Dünya Dönüyor" der, bir Martin Luther çıkar, papalığın cennette arsa satışını protesto eden bildiriye kilise duvarına çiviler

Dikkat çekici bir başka nokta, pek çok uygarlık odağının iki kez çöküş yaşamasıdır. İki çöküş arasında, eski rejimin umutsuz restorasyon çabaları yer alır. Roma, Galya'yı ve Alp geçitlerini kaybettiğinde, aslında fiilen çökmüştü, para pul olmuştu. Bu gidişatı tersine çevirmek isteyen son köleciler hanedanlar, vergileri parayla değil, aynı toplamaya başladılar ve toprağa bağlı zorla çalışma sistemi koydular. Hemen fark edileceği gibi, bu restorasyon önlemleri, feodalizmi daha sağlam temellere oturttu. Restorasyonun başa-

rısızlığı sonrası gelen ikinci çöküş nihai darbeyi içinde taşıyordu.

Feodalizmin son dönemlerinde de benzer restorasyon çabalarına şahit oluruz. Bu yüzden, çoğu yerde burjuva devrimleri iki kez tekrarlanır. İngiltere'de 1640 ve 1689'da, Fransa'da 1789 ve 1870'de. Çarlık Rusyası ise 1861'de yediği darbeyi savuşturdu ama 1917 Şubatında teslim oldu. Almanya ise 1848'de yere serilen ve yeniden ayağa kalkan feodal egemenliğin restorasyon çabalarını, Bismarck'ın "yukarıdan devrimi" ile altedecekti.

Tarihin, akla sığmaz bir şakası mıdır bu tekrarlar. Değil! Meselenin sırrı, ikinci bölümün başında yer verilen, Lenin'in kavrayışında içerilidir. Sosyalizm dışında burjuva ve feodal üretim ilişkileri, eskinin içinde doğup yayılırlar. Ve nihayet kendi yeni uygarlıklarını ilan ettiklerinde ilk tepki, eskinin yine geri dönmesi kaygısıdır. Eski ise, yeni içinde farklı bir işlev kazanabileceği umuduyla doludur henüz. Yeni uygarlık, kaygı ile baş edebilmek için iki yoldan birine başvurur: Ya devrimci şiddetini son noktasına taşır ya da revizyonist bir sapmayla uzlaşma yolu arar. Her iki yol da, yeni uygarlık deneyiminin örmeye çalıştığı "hakikat rejimi"nde, kitlelerin sadakatine darbeler indirir. Ama sonuçta, eskinin restorasyon çabalarının başarısızlığa uğraması, yeninin kaygılarını köreltir. Bu yüzden restorasyon sonrası, ikinci fetih, aldanma ve aldatmanın canlandırdığı sadakatin gücüyle birlikte gelir.

Şimdi, uygarlıkların çöküşünde, iç zorunluluklar tarafından belirlenen bu genel çizgilerin, günümüz dünyasındaki izlerini sürmeye sıra geldi.

III

Kapitalist uygarlığın sonuna ilişkin, Marksistler arası tartışma epeyce

ezbere dayanır. Henüz bir dönek değilken Kautsky, 20. yüzyılın ilk yıllarında kapitalist sistemin “katastrofik” sonuna dair çokça kalem oynatmıştır. Ancak çabası Bernstein’in revizyonizmine tepkiydi. Yalnızca tarihsel eğilimlere taraf olan soyut ve teorik bir tartışmadan ibaretti. Bu iman tazeleme yazılarından 15 yıl sonra Kautsky, ortaya koyduğu ultra-emperyalizm teorisiyle bu kez tam ters bir uca savrulmuş, tekelcilik sayesinde kapitalizmin üretici güçlerini kontrolüne alıp bunalımları sona erdirdiğine, dolayısıyla paylaşım savaşlarına artık gerek duymadığını ilan etmişti. Lenin’in müdahalesi, Kautsky’ye tepkinin ötesine geçer, emperyalist dönemin Marksizm’ini kuracak kıvama ulaşır.

Emperyalizm broşüründe Lenin, “Can çekişen kapitalizm” terimini onurla kullanır, çürüme eğilimini öne çıkarır. Ancak, hem bir devrimci teorisyen hem de sıkı bir diyalektikçi olan Lenin, devrimi hazırlayan eğilimler kadar, karşıt eğilimlerin varlığını da teorik bütünlüğe katar. Bu çürümenin, “...kapitalizmin hızlı gelişmesini dışladığını düşünmek yanlış olur, durum kesinlikle böyle değildir” diye uyarı niteliğini aşan bir teorik düzlemde ısrar eder. Çürüme, gelişimin durması değildir, aksine, çürümeyi yaratan, gelişmenin kendisidir, ama bu “eşitsiz” bir gelişimdir, emperyalist aşamayla birlikte öne çıkarak genel bir yasa haline dönüşür. “Eşitsiz gelişim yasası”, dünyayı sömüren en zengin ülkelerin giderek asalaklaşması, üretimden uzaklaşıp, salt “kazı kazan” birer rantiyeye devletler haline dönüşmesini hazırlar.

Büyük Ekim Devrimi sonrası yaptığı değerlendirmelerde Lenin, teorik saptamalarını daha ileri noktalara taşır ve çağı “kapitalizmden komünizme geçiş çağı” olarak niteler. Varılan bu sonucun, eş zamanlı veya ardı ar-

dına konarak proleter devrim fırtınasına atıfta bulunduğu zannedilebilir. Bu yüzden geçiş, başlangıçta sadece birkaç hatta tek bir ülkede sosyalizm kuruluşu ve zafer kazanmış proletaryanın diğer ülkelerin ezilenlerini yanına çekmeye çalışacağı, az çok uzun bir dönem olasılığını barındırır. Hemen belirtelim, Lenin tek bir ülkede sosyalizmin zaferi olasılığını, Ekim Devriminden önce de 1915’te öngörmüştü. Öngörü, hemen tüm genel geçerleriyle doğrulanmıştır.

Geçiş çağına damgasını vuran “eşitsiz gelişim yasası”dır. En başlıcaları ve çürüyen emperyalist ülkeler, kendi proletaryasının bir kısmını aristokratlaştırdı, sınıfı oportünist kanserle ablukaya aldı. Proleter devrimci ateş emperyalizmin zayıf halklarına, yani o dönem için, kapitalizmin daha az gelişmiş olduğu doğu hattına kaydı. 1980’li yıllara doğru, dünyanın üçte biri sosyalist sistemin parçası haline gelmişti, ama eşitsiz gelişimin sancılarını içinde taşıyarak... SSCB, Doğu Almanya ve Çekoslovakya gibi gelişkin üretici güçlere sahip ülkelerin yanında, Çin, Kore, Vietnam, Burkina Faso gibi muazzam köylü yığınlarına, hatta kabile toplumlarını barındıran ülkeler de bu küresel sosyalist sistemin içindeydi. Emperyalist-kapitalist sistemin asıl büyük kaleleri ayakta kaldığı müddetçe, ne bu geçiş tamamlanabilirdi ne de eski uygarlığın restorasyon çabaları...

89-91 karşı-devrimleriyle dağılan sosyalist sistem tartışmaları, bu çalışmanın konusu değil. Yalnızca iki noktayı vurgulamakla yetinelim. Birkaç ülke dışında, sosyalist iktidarlar yerinden edildi, ancak, insanlık için daha ileriye temsil eden sosyalist uygarlık, tarihin çöplüğüne gönderilemedi; bilime, sanata insanların günlük alışkanlıklarına, düşünme biçimlerine, özlem ve beklentilerine vs. damgasını vurmayı sürdürdü. Diğer nokta şu; çoğu yer

ve zamanda, uygarlıkların iki kez çöktüğünü, kaçınılmaz değilse bile, bunun bir eğilim olduğunu daha yukarıda dile getirmiştik. Nitekim, Leninistler, sosyalist sistemin dağıldığı günlerde, emperyalist-kapitalist sistemin çürümeye çökmeye devam ettiğini, kapitalizmden komünizme geçiş çağının sona ermediğini, şimdi geriye düşen sosyalist güçleri yeniden toparlayacak dinamiklerin, bu kez bizzat emperyalist merkezlerde harekete geçtiğini ısrarla dile getirdiler.

Dikkat çekici olan şuydu; kapitalist uygarlığın sonuna dair tartışmalar, Marksist literatürde kaybolmaya başladığında, sosyalist sistem henüz ayaktaydı. ABD hegemonyasının durdurulamaz görünen yükselişi, faşist darbelerin ezdiği proleter hareketler ve Avrupa'da sosyal-demokrat partiler eliyle sosyalizme karşı bir "demir perde" çekilmesi, Marksistler arası "çöküş" tartışmalarını uzun bir uykuya yatırdı. Gelişmiş kapitalist ülkelerin Marksist solu, değil bir çöküş, kendi ülkelerinde bile devrimci bir iktidar hedefini imkan dahilinde dışına sürdüler. Ve geriye kalan birazcık devrimci düşünce varsa, hepsini "Üçüncü Dünya"dan yükselecek devrim beklentilerine bağladılar. Ve benzer biçimde, bağımlı ve sömürge ülkelerin Marksistleri de, bu Üçüncü Dünyaçılığı benimsediler. Ortaya çıkan sentez şudur; emperyalist merkezler, ancak ve ancak dünyanın kırları (yani bağımlı ve sömürge ülkeleri) tarafından bir ablukaya alınırsa sömürü ve talan kaynaklarından mahrum kalır ve yine ancak bu sayede emperyalist merkezler, çöküşle sonuçlanacak bir devrimci bunalıma taşınabilir.

Bu basit ve o zamana kadarki olgulara uygun düştüğü görülen sentezin, neyi dışladığını ve kendini sakatladığını görmek zor değil: Emperyalist

merkezlerde süregiden sınıf mücadelesinin, kapitalist iç yasa ve zorunluluklarının tetiklediği buhranların, siyasal durumu, buralarda da bir devrime taşımaya olasılığını... Böylesi kilit önemde bir gerçeklik göz ardı edildiğinde, kapitalist uygarlığın sonuna ilişkin öngörü ve analizler, tamamıyla gözden yitip gidecektir.

Görmezden gelinen, 2008 yılında bütün ihtişamıyla geri döndü. Krizin merkez üssü, ABD ve Avrupa olunca, daha da büyük oldu. İşin garip tarafı kapitalizmin sonuna dair net ifadelerin sol cenahtan değil, tekeli sermayenin has ve rafine sözcülerinden gelmiş olmasıdır. Yukarıda ifade edilen sentez, dünya Marksist çevrelerinde öyle kolayca kırılmayan bir kalıp haline gelmişti. Öte yandan, olan biteni en tepeden gözleyebilen mali-oligarşinin sözcüleri, durumun çıkışsızlığının pekala farkındadırlar. "Hiç bilinmeyen bir coğrafyaya girdik" itirafları sökün ediyordu, yine tek bildikleri yoldan yürümekten başka çareleri yoktu.

2008 krizinde, dünyanın belli başlı merkez bankaları güçlerini birleştirip, piyasalara zamanla 15 trilyon dolar pompaladılar. Bu sayede kapitalist sistem bir borç krizi altında kalma tehlikesini öteledi. Yine de, fena halde yanlış giden bir şeyler mutfağın derinliklerinden gelen yanık kokuları, en tepedekilerin huzursuzluğunu besleyip durdu. Huzursuzluk salt borç krizinin yeniden patlak vermesiyle sınırlı değildi; dünya emekçi halkları artık bambaşka şeyler konuşmaya, tartışmaya başlamıştı. İşsizlik, durgunluk, aşırı çalışma, bezginlik, burjuva düzene ve kurumlarına körü körüne itaatin kaybolması ve hiç kuşkusuz tartışma listesinin başına yükselen dehşetli iklim değişiklikleri, alışılmadık doğal felaketlerce sergilenmesi ve tüm bunlara bağlı olarak insanlığın daha önce kar-

şlaşmadığı türden virüs ve salgınlarla tehdit edilmesi...

Sermayenin en yetkili kafaları ekonomik krize odaklananların aksine, bu kez durumun kapitalist uygarlık için ciddi tehditler içerdiğini görmeye; bunları en kodamanların toplandığı zirvelerde raporlar halinde sunmaya başladılar. Ne zaman başladılar? Pandemi ortaya çıkmadan yani 2016'da... Resmi raporların dili bu yıl çözülmüş görünüyordu ya, kapalı kapılar ardında çok daha önce elden ele dolaştığını kanıtlayan haberler yok değil...

Dünyanın efendilerinin en etkili yayın organlarını gün be gün izleyip aktaran Ergin YILDIZOĞLU, Ekim '16 tarihli bir makalesinde, bazı muhafazakâr yazarların şöyle şeyler yazmaya başladıklarını aktarıyor. "Bir mali kriz daha gelirse, hepimizi mülksüzleştirir, hapse atarlar." Birkaç ay sonra bu kez, mali-oligarşinin etkili sözcüsü bir yazıya dikkat çekiyor, oradaki bir başlığa; Politika Dergisi: "Düzen dağılıyor. Böyle giderse yabalarla, baltalarla kapıya dayanacaklar." Modern çağın Romalıları, binlerce yıl sonra, bir başka Odoacer'ın kâbusuyla yatıp kalkmaya başlıyorlar. Bitmedi. Bu kez, Şubat 17'de Hürriyet gazetesinden bir haber: "Teknoloji milyarderleri dünyanın farklı yerlerinde hazırladıkları sığınaklarda, kendilerini korumak için ateşli silahlar stokluyor, (...) en çok korkulan şey ise yeni teknolojiyle birlikte dünya ekonomisinin alt üst olması ve ardından zenginlerle yoksullar arasında büyük bir mücadele başlaması." Dünyanın tepesinde oturanlar, bu mücadelenin yeni başlamadığını 15 yılı aşkın süredir var olduğunu bilmezler mi? O yüzden, onları henüz korkutan, mücadelenin başlaması değil, tarihi sonucuna varmasıdır.

Buraya kadar, haber küpürlerinin ya da kimi yorumcuların yazdıkları

Fakat yine de, şu şımarık zenginler, acaba, Marksist kitapları yalayıp yutmuş kurt politikacı solcularımızdan daha farklı ne biliyor olabilirler? Neyi görüyorlar, hiç kimsenin bilmediği? Cevap basit; hiçbir şey bilmeseler dahi, dünyanın efendileri, kendilerini biliyorlar.

rını yeterli kanıt saymayanlar için, arşiv taramasına biraz daha devam etmemiz gerekiyor. Ve karşımıza bu kez resmi raporlar çıkıyor. Dozu giderek artacak tedirgin raporlar dizisi, Davos'ta toplananların gözünü korkutacak bir hal almaya başlıyor. Davos'un 2017 resmi raporunun başlığı bile her şeyi özetliyor: "Köşeye Sıkışmış ve Öfkeli: Orta Sınıf Krizi!" Emperyal merkezlerin ekonomi ve politika yazısını takip edenler bilirler, onların dilindeki orta sınıf, proletaryadır. Davos'un katılımcıları, rapor üzerine yaptıkları konuşmalarında hep aynı temayı izliyorlar. Özlem YÜZÜAK aktarıyor. "Davos konuşmacıları: Ya artık elde ettiğimiz kazancı toplumun dezavantajlı kesimiyle daha fazla paylaşacağız, ya da yaşanacakların sonuçlarına katlanacağız diyorlar." Belki daha çarpıcı olanı, ABD İstihbarat Konseyi'nin 2016 sonu raporudur. E. YILDIZOĞLU raporun karanlık ve zor bir yakın gelecek öngördüğünü ve adeta "Savaşlar ve devrimler çağına giriyoruz" dediğini aktarıyor.

Yangın bacayı dört yıl öncesinden sarmış. Ve henüz ortada pandemi iz yok; borsalar teker teker işliyor, dünya ticareti hızlı yükselişini sürdürüyor, ne iflaslar zinciri ne de devasa gösteriler var henüz. 2011'in küresel

devrim dalgası geri çekilmiş, ABD’de Trump seçimi kazanmış, başka büyük ülkelerde gerici, ırkçı, faşist partiler iktidar koltuklarını doldurmuş, hani bizdeki oportünistlere sorsan, kesinlikle diyecekleri gibi, yaprak kıpırdamıyor! Fakat yine de, şu şımarık zenginler, acaba, Marksist kitapları yalayıp yutmuş kurt politikacı solcularımızdan daha farklı ne biliyor olabilirler? Neyi görüyorlar, hiç kimsenin bilmediği? Cevap basit; hiçbir şey bilmeseler dahi, dünyanın efendileri, kendilerini biliyorlar. Gelip gidip aynı duvara nasıl tosladıklarını, bütün hırs, heves, üstün zeka ve bilgilerine rağmen (kendilerini hep böyle görürler), o duvarı bir türlü aşamadıklarını...

Hürriyet’in haberinde gözden kaçmayan bir detay var: “Teknoloji zenginleri” deniyor. Evet, işte, tüm onlar, kendilerini zeka ve yetenek yönüyle tüm insanlığın üzerinde görenler, en iyi onlar biliyor o duvarın aşılmazlığını... İşte bir başka haber kurumu; ABD işletmeleri, 916 milyar dolara varan teknoloji sektörünün nakit stokunun %44’ünü elinde bulunduruyor. Apple, Microsoft, Alphabet (Google), Cisco ve Oracle, 2016 sonunda 565 milyar dolar biriktirdi. (19.07.2017) Burada verilen sayılar koca buzdağının görünen yüzü, günümüz kapitalizminin en dinamik, en hızlı gelişen sektörüne ait veriler. Profesör Gizem ÖZTÜRK, negatif faizli tahvillerde biriken paranın 13.7 trilyon dolar olduğunu hesap ediyor. Bırakalım kazanç sağlamayı, banka kasalarında yatsın diye, servet sahiplerinin cepden para ödediği miktar bu. Bir şeyler yanlış gitmiyor, düpedüz ters gidiyor!

Neyin ters gittiğini anlamak için, okurun sabrına sığınarak, birkaç şeyi daha aktarmak zorunlu. ABD’de yatırımların büyüme hızı, 2008 sonrası, yani merkez bankalarının 15 trilyon dolarla piyasaları paraya boğduğu

son durum, 2002-07 dönemiyle karşılaştırıldığında beş kattan fazla düşüş gösterdi. %4.8’den %0.9’a! Bütün emperyalist-kapitalist dünya için durum daha da vahim, bu kez ibre eksiye dönüyor. Tüm bu ülkelerden yatırımların milli gelire oranı %20’den %15’e kadar geriliyor. Anlamı açık: Sermaye sınıfı artık makine ve ekipman için harcanan paraları kısıyor. Neden mi? Çünkü yeni makine ve ekipmanlar daha yüksek artı-değeri garantilemiyor. ABD ve AB’nin “işgücü verimliliği”nin uzun dönemli seyrini gösteren bir rapor şöyle diyor: Zirveyi %5 artışla gören işgücü verimlilik artışı, 2010’dan sonra hızla sıfıra yaklaşıyor. Evet, yanlış okumadınız: SIFIR! Ekonomi yazınında bu duruma bir isim bulunmuş: Sürekli durgunluk. İşin garibi, burjuva ekonomi bilimi, soruna hiçbir açıklama getiremiyor. E. YILDIZOĞLU, konuya dair UNCTAD raporunu özetlemiştir: “Bütün bu olgular, belirsizliklerin derinleşmesi ve kapitalizmin sistemik olarak içine sürüklendiği durgunluk sürecinde, sabit sermaye yatırımlarında isteksizlik ve iştahsızlık ile sonuçlanmasına neden oluyor. (22.05.2019) İştahı ve hevesi kaçan sermaye ise ne yapıyor? Gidip negatif faize yani üste para verip, bankalara servet yığıyor. Yeter ki borç döngüsü tıkanmasın. Bunları okuyunca, insanın aklına hemen Engels’in II. yüzyılda krizin eşliğinde bulunan Roma için söyledikleri geliyor: “Eski kölelik miadını doldurmuştur, artık zahmete degecek bir ilişki değildi.”

Sermaye birikiminin geldiği noktayı özetleyelim: Sermaye artık kazancı garanti görmediği için yeni sabit yatırımlar yapmıyor, yeni bir teknik gelişim seviyesini göze alamıyor ve üretkenliği yükseltmiyor, hâlihazırda işleyen sermayenin aşırı boyutlarıyla başa çıkamıyor. Biriken sermaye ise, durduğu yerde değersizleşiyor. Ve bu

sınırı en iyi, son otuz yılını teknolojik yenilik krallığında geçiren sektörler görüyor, sahipleri kendilerine uzak ıssız bölgelerde ağır silahla donatılmış kaleler inşa ediyorlar. Bu kısa özetten sonra, daha net bir görüntü için, başka bir gelişmeye odaklanacağım; sermayenin merkezileşmesinin çılgınca temposuna... Bu amaçla, bir kez daha Davos'un şatafatlı sofralarına kulak misafiri olacağız.

Her sene soğuk zirvede, OXFAM adlı araştırma merkezinin servet raporu okunur. 2016'da, her iki günde, bir adet dolar milyarderinin ortaya çıktığını ve sayının 2043'e vardığını öğreniyoruz. Çok değil 2008'deki sayı henüz 1125'tir ve 2018'de 2208'e çıkacaktı. Wikipedia'ya bakılırsa o seneki sayı 2751 ve son on yılda servetleri 4.4 trilyondan 9.2 trilyon dolara fırlamış. Asıl çarpıcı olan, bu bir avuç milyarderin en tepedekilerinin ellerindeki servet. Yine OXFAM'a göre, dünya nüfusunun yarısının servetine eş zenginliği elinde bulundururlar. 2016'da sadece 42 kişiler, iki yıl sonra ise, sadece 26. Sayıların kendisinden çok, yıldan yıla gösterdiği sıçrama çok daha önemli. Çünkü yukarıda özetlenen durgunluk, üretkenliğin duruşu, yani yatırımların durması gibi koşullar hesaba katıldığında, OXFAM'ın rapor ettiği sıçramalar, son derece hızlanmış bir merkezileşmeye kanıtlar sunuyor. Ve burada işler biraz daha tuhaflaşıyor: Merkezileşme, büyüklerin birbirini yutması biçiminde gerçekleşiyor. 2008'den bu yana büyük iflaslar ve rakiplerin yutulması olayı pek nadir görünüyor. Bu muazzam merkezileşme, küresel çapta işleyen bir mekanizma tarafından yaratılıyor. Daha küçük milyonlarca, ama milyonlarca işletme, en tepedeki birkaç büyük servet sahibinin cebini doldurmak üzere, birleşmesi karmaşık tedarik zincirleri ve daha da karmaşık finansal

mimari üzerinden sağlanan bir "küresel elektrikli süpürge" için gece gündüz faaliyetler.

Orta Çağın vebası atlı araba hızında yayılmıştı. İspanyol gribinin hızı buharlı trenle kıyaslanabilirdi. Ama Covid-19, jet hızına ulaşmıştı. Daha bilimsel tespiti yapılamadan, çoktan dünyanın beş kıtasına yayılmıştı.

Bu mesele, BM'ye bağlı UNCTAD raporlarına şöyle yansıyor; "Hiper uzmanlaşmaya dayalı yeni uluslararası iş bölümü üretimin her aşamasında teknolojiye ve finansmana ulaşım bağlantılarını parçalayarak, üretimin yatay ve dikey bağlantılarını koparmakta... Bu süreçte tekeli sermaye kendi birleşim yasalarına bağımlı, enformel, kayıt dışı ve hiper sömürü sayesinde çalışabilen küçük sermaye oluşumları yaratabiliyor." (Aktaran ve yorumlayan E. YELDAN, 03.10.2018) Daha yaygın küçük sermaye oluşumları yaratarak ilerleyen bir tekelleşme, gerçekten, sağduyuya aykırı görünüyor. Benzer sağduyuya sahip olanlar, dünyanın tek tekele doğru gidişini kurgularken -ki Lenin, böylesi sağduyulu yaklaşımlara, işin içine diyalektiği katarak her zaman karşı çıkardı- kafalarından geçen aşağı yukarı şöyle bir manzaraydı: Yukarıda birleşen tekeller, daha entegre tesisler, daha büyük çaplı üretimi baştan sona planlayarak, üretimin her aşamasını kontrolleri altında tutacaklardı. Oysa gerçeklik, sağduyunun tam tersine işliyor. UNCTAD raporunun ifadeleriyle: "Yatay ve dikey bağlantıları koparılmış" bir üretim var. En yukarıdakiler

teknolojilerin nerede nasıl kullanıldığını bilmiyorlar, çünkü kayıt dışı hiper sömürü kanallarına akıp kuruyor. Aşağıdakiler ise, hiper uzmanlaşma ya da iş bölümü yüzünden, üretiyorlar ama yaptıkları ürünün bilgisine sahip değiller, çok daha karmaşık ürünlerin tek bir parçasını üretmekle meşguller. Patent ve lisanslar yüzünden pazara erişimleri imkansız, üretim bilgisi, makine, ekipman ve “know-how; ve elbette hepsi için gerekli finansman, tek bir merkezi mekanizmadan dağıtılıyor. Toplamda ortaya çıkan durum şu: En tepedekiler, üretici güçlerin denetimini ellerinden geçiriyorlar, tedarik zinciri halkalarının nereye uzandığını bilmiyorlar, en alttakiler ise ne işlettikleri makinenin gerçek sahipleri olabiliyorlar, ne bilgiye ulaşabiliyorlar, adeta ucuz emek pazarının çavuşbaşları gibi rol üstleniyorlar.

Sanırım artık, çok büyük sermaye birikimine rağmen, neden teknik bir ilerlemenin, üretkenlik artışının ve yeni yatırımların bu birikimin oldukça gerisinde kalışı daha iyi görülür. Serveti ve birikimi elinde bulunduran bir avuç efendinin, asla denetim altına alamayacağı bir üretim yapısı var. Davosçular, en tepedekiler bunu görebiliyorlar. Bir kriz patladığında, neresinden düzeltmeye başlayacaklarını bilmiyorlar. Ya da şöyle söyleyelim. Elindeki yapı, neresinden kapatsan öbür tarafından dikişleri attığı için, kimsenin düzeltmeye dahi cesaret edemediği bir küresel üretici güç; Davosçuları uzak adalarda silahlanmış kalelere doğru süren korkuyu yaratıyor. İşte pandemi, bu dinamit kuyusunun ağzından içeri atılan bir kibrit çöpü gibi dünyamıza arz eyledi. Covid-19, 400 yıllık kapitalist uygarlığın bütün açık-gizli dinamiklerini, herkes için görünür hale getiren potansiyelini burada sayılan koşullara borçlu...

IV

Çinli bilimciler bir pandeminin başladığını söyledikten yetmiş gün sonra, DSÖ'nun gerçeği kabul etmek için gecikmesinin nedeni, bilimsel yorum farkı değildi. Kapitalist uygarlığın efendileri neredeyse on yıldır, sonuçları felaket pandemi olasılığı, üzerine uyarılıyorlardı. Wuhanlı doktorların çılgınlıklarına kulak tıkadılar, çünkü 2018'deki Davos toplantılarında önlerine, hepsinin ıstakoz ve şampanya dolu midelerini bozan bir rapor konmuştu. Orada “ekonomik, finansal, teknolojik, siyasi, ekolojik riskler birbirini besleyerek büyüyor. Bunlardan birinden kaynaklanan krizin diğer alanlara da sıçrayarak sistem çapında krize yol açma olasılığında” bahsediliyordu. Her şeyi altüst edecek beklenmedik olaya, simgesel bir ad bulmuşlardı. Siyah kuğu olayı... Ve ortaya çıkan şey, bir kuğu değil, devasa bir balina olacaktı. Pandemi, raporda tek tek sayılan kriz kaynaklarının, neredeyse hepsini birden harekete geçiriyordu.

Virüsün salgın yarattığı ilk kent olan Wuhan, küresel tedarik zincirinde çok önemli bir halkadır. Burada, küresel ölçekli tekellerin tam elli iki bin işletmeyle ya ortaklığı ya da sözleşmesi var. Bu yüzden virüsün yayılma eğrisi, Çin içine değil dışına doğru oldu. Uçaklar, TIRlar, konteynerler yoluyla... Orta Çağın vebasası atlı araba hızında yayılmıştı. İspanyol gribinin hızı buharlı trenle kıyaslanabilirdi. Ama Covid-19, jet hızına ulaşmıştı. Daha bilimsel tespiti yapılamadan, çoktan dünyanın beş kıtasına yayılmıştı.

İlk haftalarda salgının küresel bir sistemik krize yol açacağını bilen kapitalizmin efendilerindeki panik, emekçi sınıfların yüzündeki şoku kat kat geçmişti. Bu efendiler, başlayan dansın nasıl kaygan bir zeminde yapıldığını

pekala biliyorlardı. Bunun dışında, sadece Leninistler, salgının daha ilk günlerinde, “uygarlığın çöküşü” diyerek, yaşananların gerçek içeriğini ortaya koymuşlardı.

Pandeminin dört dörtlük bir kapitalizör göreviyle hızlandırdığı kapitalist uygarlığın çöküş ögelerini ve bu ögelerin pandemi sürecinde nasıl hızlı bir değişim geçirdiğini tek tek irdeleyelim.

1-Salgın, doğanın ve onun bir parçası olan insanlığın karşılaştığı çok büyük bir tehdidin küresel iklim değişikliğinin yan unsuru, insanları şoke eden ilk büyük darbesidir. Bilimciler iklime uzun süredir dikkat çekiyorlardı. Ama uygarlığın temsilcisi burjuvazi tüm uyarıları duymazdan geldi, ciddiye almadıklarından değil, asıl failin ortaya çıkacağı korkusundan... Sessizlik komplosu uzunca bir süre işe yaradıysa da, iklim değişikliğinin yarattığı alışılmadık hava olayları insanların gündelik hayatlarını etkilemeye başlayınca, bizzat dünya gençliği sorunu masaya yatırdılar. Ve böylece, gerçek suçluyu işaret eden bilimsel analizler, akademik yayınlar indeksinde yazıp gündelik basın manşetlerinde vermeye başladı. Üstelik, alarmin rengi, sarıdan kırmızıya dönmüştü. Bu hesaplamalar, iklim felaketine yol açan karbon emisyonunun yükseliş eğrisini irdeliyordu. Bu eğri kapitalizmin şafağında kıpırdanmaya başlamış, 1950’lerden itibaren dik bir çizgi haline gelmişti. Bu grafik hesaba dayanan bilimciler, en geç otuz yıl içinde önlem alınırca, geri dönüşün mümkün olabileceği umudunu dile getirdiler. Sıcaklık artışı eğer 2 derecenin altında tutulabilirse, burjuvazi en azından bir nesil daha zaferlerin keyfini sürebilirdi. Fakat sonradan anlaşıldı ki, doğa 2 derece sıcaklık artışını beklemiyordu. Yükseliş esnasında yaşanan değişimler, örneğin kuzey kutup bu-

zullarının erimesi ya da devasa mercan topluluklarının yok olması, beklenen zamandan çok daha önce işlerin çığırtından çıkmasına yetiyordu. BM, 2018 raporunda kritik eşğin aşılması tarihini 2030’a çekti. Raporun sonuç cümlesi, on iki yıl gibi kısacık bir zaman diliminin tarihi sonuçlarını özetliyor. “Pek çok canlı türü ve insan uygarlığı varlığını sürdüremez.” Böylece, dört yüzyıllık kapitalist uygarlığa belki de ilk kez bir ömür biçilmiş oldu. On iki yıl! Çöküş, bundan daha net, daha çarpıcı nasıl ifade edilebilir? BM’nin işaret ettiği buzul erimesi ve mercan kayalıklarının yok olması tehdidini insanlık, etinde ve kanında, hastane ve mezarlık arasında koşturup durduğu pandemi döneminde yaşamaya başladı. Pandemi, büyük insanlığın kafası içinde dolanıp duran “Bu uygarlıkta bir geleceğim yok, sadece felaket var!” düşüncesini açık, somut, son derece ürkütücü bir gerçeklik düzeyine yükseltti.

İngiliz sarayının bahçesindeki çimlerin mükemmel düzenliliği, ziyaretçileri hayran bırakır. Bahçevana sorarlar: “İşin sırrı nedir?” Bahçevanın cevabı tatmin edicidir. “Bu işin sırrı, 200 yıl boyunca her gün biçmek.” Dört asır sonunda, kapitalizmin tırpanı köreldi, bahçevanı yaşlandı, emeği disipline eden “hakikat rejimi”, çöken uygarlığın altında kalıyor.

2-Pandemiyle birlikte ekonomik durgunluk, kapitalizmin tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir depresyonla sonuçlanıyor. DSÖ salgını ilan etmeden önce bile, Wuhan'dan kaynaklanan ilk sarsıntının etkileri, felaketin hangi sonuçlara varacağına ilk işaretiydi. Bir araştırma şirketi 2020'nin Şubat ayında, kopan tedarik zincirleri yüzünden dünya çapında beş milyon şirketin hesaplarının alt üst olduğunu raporladı. Bu ilk sarsıntının vurduğu şirketlerin 938'i dünyanın en büyük bin şirketi arasındalar. Yani öncü sarsıntı, en tepedeki kayaları kopartmaya başladı. Mayıs ayı girmeden, düşen dev kayaların arasında yarattığı hasar inanılmazı güç sayılarla dile getirildi. ILO araştırmasına göre dünyada 463 milyon şirket, işyeri, meslek, yok olma riski altına girmişti bile. Ve işsizlik 500 milyonu aşacaktı. Tarihin en sert depresyonu 1929 bunalımında dünyada işsiz kalanlar 50 milyondur. Ve bir kez daha, herkesin aynı gemide olmadığı anlaşıldı. Kapitalizm eşi görülmemiş çapta bir çöküş yaşarken, en tepedekilerin serveti inanılmaz ivmeyle artıyordu. Bu yıl dolmadan, pek çoğu servetini iki ya da üç kat arttırmıştı. Kapitalizmin dört yüzyıllık egemenliği boyunca, böylesine hızlı bir sermaye merkezileşmesi yaşanmamıştı. Bir tarafta yarım milyar şirket, uçurumdan aşağı yuvarlanıyor, diğer yanda, kelimenin gerçek anlamıyla birkaç servet sahibi, baş döndürücü birikimlere el koyuyorlar. Durgunlukla geçen on yılda merkezileşmenin hızı, on yıl boyunca beş katına varmıştı. Ve şimdi durgunluktan depresyona geçilirken, aynı birikim bir yılda elde edildi.

Bu apaçık çelişki, yakından bakıldığında, Kapital'in son kısmında yer alan "Kapitalist Birikimin Tarihsel Gelişimi"ni tümüyle kanıtlıyor.

"Şimdi mülksüzleştirilecek olan kimse, artık, kendi hesabına çalışan

emekçi değil, birçok emekçiyi sömüren kapitalisttir. Bu mülksüzleştirme, kapitalizmin kendi içinde taşıdığı yasaların işlenmesiyle, sermayenin merkezileşmesiyle gerçekleşir. Bir kapitalist daima birçoklarının başını yer. (..)

"Kişisel emekten doğan dağınık özel mülkiyetin kapitalist özel mülkiyete dönüşmesi, halen toplumsallaşmış üretime fiilen dayanan, kapitalist özel mülkiyetin toplumsal mülkiyete dönüşmesinden kuşkusuz kıyaslanamayacak kadar daha uzun süreli, daha şiddetli ve çetin bir süreçtir. Birinci durumda halk yığınlarının birkaç kapitalist tarafından mülksüzleştirilmesi söz konusuydu; ikincisinde ise, birkaç gasp edicinin halk yığınları tarafından mülksüzleştirilmesi söz konusudur." (Kapital, C-I, sf. 657-88)

Marx'ın sözünü ettiği uzun süreli şiddetli ve çetin süreç tamamlanmış mıdır? Birikimin olağanüstü yükselen ivmesine bakılırsa, kapitalizm bu sınırın eşğinde duruyor. Kesin olan şu; "Sermaye tekeli, kendisiyle birlikte ve kendi egemenliği altında fıskırıp boy atan üretim tarzının ayakbağı olma" durumu artık fiili bir gerçektir.

Peki ya Marx'ın aynı pasajında geçen "mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi" için gerekli öznel güç ne durumda? İşte o, kapitalist uygarlığın kalelerini içten parçalayan ve fethetmeye girişen sosyalizmin yükselişi olgusunda kendini gösteriyor.

3-Kapitalist uygarlığın çöküşünün temelinde, çağın asli karakteri yatıyor: kapitalizmden komünizme geçiş çağı. 1917 Ekim Devrimi ile başlayan, 70'lerin sonunda dünyanın üçte birine yayılmış bulunan sosyalist sistem özünde, kapitalist uygarlığın birinci çöküş evresidir. Uygarlıklar tarihinin pek çok aşamasında karşımıza çıkan tarihsel eğilim, burada da kendini gösterdi ve ilk çöküş evresi, restorasyon

dönemiyle yarıda kesildi. Kapitalist uygarlığın kaleleri ayakta kaldığı sürece, restorasyon çabası tükenmez. 89-91 karşı-devrimleri ve 11 Eylül provokasyonu ile yola çıkan 3. Dünya Savaşı, bu çabanın birbirine eklenen ürünleridir. Karşı-devrimlerle iktidarı kaybetmesine rağmen sosyalist uygarlığın insanlara kazandırdığı pek çok nitelik, bu ülkelerdeki etkisini sürdürdü. 3. Dünya Savaşı'nı kendi yönünden başlatan ABD, küresel hegemonyayı kaybetmekle kalmadı, iç savaş süreci içine yuvarlandı. Restorasyon çabalarının geldiği yer tükeniştir.

Pandemi, bu gerçeği tüm çıplaklığıyla göz önüne serdi. Finansal dolandırıcıların peygamberi Soros, karşı-devrimler döneminde, "Evet, bir sınıf savaşı var ve benim sınıfım kazanıyor" demişti, biraz erken ötmüştü horoz... Çok değil otuz yıl sonra, aynı Soros, kapitalist uygarlığın en büyük krizi yaşamakta olduğunu itiraf etti. Sosyalizm, dışarıdan fethedemediği kaleleri, içeriden fethediyordu.

Leninistler ne zaman dünya çapında sosyalizmin yükselişinden bahsetseler, hep müstehzi gülüşlerle karşılandılar; yüzburuşturanlar da cabası! Sanki gizli bir yara, zülf-ü yâre dokunuyoruz. Son otuz yıldır oportünist politikaları belirleyen, sosyalizme duyulan güvensizliktir; geriye kalan miras, torunlara bırakılacak bir mirastır. Ama bu kez, oportünist kulakları tırmalayan türkülerimiz biz söylemeyeceğiz. Peşrev başını, sermaye ve saz arkadaşlarına bırakacağız.

Önceki bölümlerde dünyanın efendilerinin "hepimizi mülksüzleştirecekler, yabalarla ve baltalarla kapımıza dayanacaklar" haykırılarına yer vermiştik. Bu sözler kulaklara fısıldanmıyor, ultra lüks malikanelerin puro dumanıyla dolu kütüphane odalarında konuşulmuyor. Ama açık kaynaklarda,

yayınlarında, finans baronlarının toplandı raporlarında yer alıyor. Çünkü gelmekte olan sermayenin efendileri çok iyi biliyor ve artık onu durdurmaya güçlerinin kalmadığını da... Parano-yaklar korktu mu? Değil. Raporlarda belgelenen bir gerçek... Ve bu korku iklimi, pandemiyle başlamadı. Hemen 2017'nin Davos Raporu açıkça ilan ediyor: "Kapitalizm toplumsal desteğini kaybediyor." Üç yıl sonra yine aynı ekşi suratlarla Davos'ta bir araya geldiklerinde, önlerindeki DEF antetli dosyadan sızan şu detayı dehşet içinde okuyorlar: "İnsanlar milyarlar var olup olmamasını sorgulamaya başladı." Hamlet, bu kez, İsviçre Alpler'inden sesleniyor dünyaya.

İnsanların bu sorgulamasının çarpına ve siyasal sonuçlarına ilişkin çarpıcı araştırmalar var, bir tanesi Ocak '19'da Le Monde'da yayımlandı. Başlık: Uzaktan Gelen Öfke! Araştırma Fransa'yı temel alıyor, fakat gazete, aynı durumun dünyanın hemen her yerinde olduğunu vurguluyor. Halkın %75'i düzenin bir avuç elitin, kişinin, kuruluş ve şirketin menfaatine hizmet ettiğine inanıyor. İnsanların, demokrasi diye yutturulan burjuva politik aygıtlarına inançlarında ciddi bir çöküntü var; %70'i bu demokrasi tiyatrosunu "Bıkkınlık, güvensizlik" duygusuyla karşılıyor. Davos raporları nüfusun %60'ının seçimlerin bir değişiklik yarattığına inancı kalmamış. Sadece sermaye partileri, seçim ve parlamentoya mı bu güvensizlik? Hayır. Forbes, ki Trumpgillerin has yayın organıdır, insanların %75'inin medya kaynaklarına güvenmediğini aktarıyor. Daha açık ifadesiyle, durum şu: Sermaye artık emekçi kitlelere kendi varlık gerekçelerini kabul ettiremiyor. Davos Forumu'nun kurucusu Prof. Schwab her fırsatta aynı vaazı tekrarlıyor. "Kapitalizm, yaşayabilmek için değişmelidir."

İngiliz sarayının bahçesindeki çimlerin mükemmel düzenliliği, ziyaretçileri hayran bırakır. Bahçivana sorarlar: "İşin sırrı nedir?" Bahçivanın cevabı tatmin edicidir. "Bu işin sırrı, 200 yıl boyunca her gün biçmek." Dört asır sonunda, kapitalizmin tırpanı köreldi, bahçivani yaşlandı, emeği disipline eden "hakikat rejimi", çöken uygarlığın altında kalıyor.

Bu güvensizlik, bu öfke nereden kaynaklanıyor bunu biliyoruz. Peki, nereye doğru gidiyor? Cevabını, yine aynı peşrev takımından dinleyelim. Çünkü Leninistler dile getirince, kulaklarını tıkayanlar az değil.

Financial Times'ın kıdemli editörü Martin Wolf, kafası biraz karışık "Böyle giderse, ya faşizm ya sosyalizm" demiş Ocak '20'de, Rosa Luxemburg'a nazire yaparak, ama kafası daha açık olanlar var, sayıları daha fazla. Örneğin, şaşırmanın hiç, Trump'ın danışmanları "Sosyalizmin Fırsat Maliyeti" gibi garip başlıklı raporlarında, Marx'ın 200. doğum gününde sosyalizmin politika sahnesine geri dönüşüne işaret ediyorlar. The Economist ise, gençler arasında üstelik ABD'de sosyalizmin %51 oranında sempati toplamasından ürkmüş. Avrupa'daki durumu masaya yatıran İngiliz The Times ise şöyle diyor; "Bunlar merkez sağ için karanlık zamanlar (...) bir tarafta popülistlerin diğer tarafta sosyalistlerin saldırıları altında, parti içi çatlamaların etkisiyle, iktidarların doğal temsilcileri

olma özelliğini hızla yitiriyorlar." Washington Post'a göre sosyal-demokrat partilerin, merkez sağ ile işbirliği yapma eğilimini sola doğru dümen kırıp terk ederek uyum sağlama çabalarına hayıflanmak gerek. 2020'de toplanan Davos'ta, sermayenin "ağır abilerinden Neil FERGUSON, üniversitelerde akademi camiası arasında, kapitalizm düşmanlığının yayılmasından yakınıyordu. Sadece akademi dünyası mı? Kadın moda dergisi Elle, 2019 sonunda, kapağını bir kadın vekile ayırmış ve şöyle diyor: O bizim gerçek kahramanımız ve bir komünist!"

Sonuç diyor içimizdeki inatçı keçi, sonuç ne? Kuru kuruya bir sosyalizm sempatisi nereye varır ki: Bunu biz biliyoruz da, sermayenin sözcülerinden dinlemeye devam edelim. Financial Times'tan J. Ganesh, "Bilderberg sınıfları çok kaygılı, içinde çalıştıkları düzenin yıkılmasından, gelecek resesyonda patlak verecek devrimlerden, kitlelerin baltaları bileyip hesap sormasından korkuyorlar" diye yazıyordu, henüz küresel salgından bir yıl önce. Ve beklenen kriz, resesyonu geçti, görülmemiş bir ekonomik depresyona dönüştü. Türkiye hazinesinin eski müsteşarı Yaman TÖRÜNER, "Bu salgın kapitalizmin ve demokrasinin sonu olacak" sözleriyle, uluslararası koroya, kabak kemane notaları ekliyordu. Ama belki de en çarpıcı başlık, ABD gericiliğinin en ciddiye alınan yayınlarından, The American Conservative dergisine ait. Dergi ABD toplumdaki çözülmeye, düzeni şu ya da bu yönde yıkmaya kararlı silahlı gruplara işaret ederek "Nazi Almanyası ya da Sovyet Rusya öncesi dönemle, sandığımızdan daha çok ortak yönlerimiz var" yorumunda bulunuyordu. 6 Ocak 2020 tarihli Kongre baskını, bu yorumu gerçek kıldı. Macron'un danışmanı da: "Sarı Yeleklilerin Kızıl Yeleklilere

dönüşmesi yakındır” sözleriyle, sağ olsun, hepimizin yüreğine su serpmiş.

Belki de bu sermaye korosunun peşrevine hiç gerek yoktu. Durumun gerçek niteliğini anlamak için, sadece ama sadece, geçen yıl 200 milyonluk bir genel grev yapan ve şimdilerde, orak çekiçli bayraklarla süslü trenler ve traktörlerle başkent Delhi’yi ablukaya alan, Hindistan proletaryası ve çiftçilere bakmak yeterliydi. Yine de mesele, şu veya bu ülke ya da kıta değil, tüm dünya ve tüm insanlık... Sosyalizmin bu denli güçlü bir dalgayla geri dönüşünün ardında kapitalist uygarlığın çöküşü var. Daha da çarpıcı olanı, insanlığın artık bu çöküş gerçeğini görmesidir. Kalın bir perde kalktı, kapitalist sistemin bütün gizemi açığı çıktı.

V

Hobsbawm, bir kitabında, kraliyet sarayında geçen bir anekdotu paylaşır. İngiliz sarayının bahçesindeki çimlerin mükemmel düzenliliği, ziyaretçileri hayran bırakır. Bahçıvana sorarlar: “İşin sırrı nedir?” Bahçıvanın cevabı tatmin edicidir. “Bu işin sırrı, 200 yıl boyunca her gün biçmek.” Dört asır sonunda, kapitalizmin tırpanı köreldi, bahçıvanı yaşlandı, emeği disipline eden “hakikat rejimi”, çöken uygarlığın altında kalıyor.

Çalışma boyunca, “hakikat rejimi” kavramını kullanmaktan imtina etmedik. Bunun, Fransız düşünür M. Foucault’ya atıf yapan bir terim olduğu gözden kaçmayacaktır. Ne var ki, bu düşünürle aramızdaki fark, gözden kaçmayacak denli büyüktür. Fark, “hakikat”in ne anlama geldiğine ilişkindir.

Diyalektik materyalizmde hakikat gerçeğin insan düşüncesindeki yansımasıdır. Gerçeklik ise nesnel, yani insan düşüncesinden bağımsız var olur. Buna karşın hakikat, dışında-

ki nesneye bakan öznenin, bağlı olduğu sınıf çıkarlarına, bu çıkarların sistematize ettiği düşünce alışkanlıklarına göre bir biçim kazanır.

Yaşadığı çağın ve sonraki bin yılın en yüksek kafası olarak takdir gören Aristoteles “Köle, konuşan bir hayvandır.” diyordu. Oysa bugün, yedi yaşında bir çocuk bile, bin yıl boyunca en yüksek kafa olarak selamlanan zatın bu ifadesini tiksintiyle karşılar, çünkü bir çocuk bile, bu sözün insanın nesnel gerçekliğiyle bir alakası olmadığını sezebilir. Oysa Aristoteles’in sözü, yaşadığı dönemde, köleci efendi ile köle arasındaki ilişkiyi açıklamak bakımından, bir “hakikat”tir. Hakikatin nesnel gerçeğe uygunluğuna karar veren, düşünce ve eylemin gelişim tarihidir.

Foucault için hakikat, nesnelere yansımaları değildir. Her şeyden önce o, tarihle, yalnızca tahakküm kuranları ve tahakküm altına alan iktidarların “ödüllendirme, cezalandırma, gözetleme ve disiplin” yoluyla kurdukları yönetim tekniklerinin, bu tekniğe hizmet eden söylemin “soy kütüğünü açığa çıkarır”. Bu haliyle Foucault’da hakikat, nesnel gerçeğin, nesneliliğin bir yansıması değil, bizzat gerçeğin sınırlarının çizilmesi ve kurgulanmasıdır. “Yargıç, bilim insanı, doktor, askeri uzman vs. konuşana kadar hiçbir hakikat yoktur” tezini ileri sürer. Hegel’in diline tercüme edersek yasak ihlali yaratır.

Marksist yorumla hakikat rejimi, bağlı bir toplumsal sınıfın konumunu, çıkarlarını, doğrudan veya dolaylı yoldan dile getiren ve bu sayede toplumsal yapıyı korumayı amaçlayan fikirler silsilesidir. Ancak, bu fikirler, içinden çıktığı egemen sınıfla sınırlı kalmaz. Sömürülen yığınların düşünce ve yaşam alışkanlıklarına sızar. Günümüz kapitalizminin, kamuoyu yaratma araçlarının yetkinliği göz önüne alındığında, basitçe “sızmanın” ötesinde,

düşünme ve yaşama ilişkin, köklü alışkanlıklar, davranışlar ve tutumlar söz konusudur. Bu nedenle, söz konusu burjuva yetkinliğin çok geride olduğu zamanlarda yazılan Marksist klasiklerde, sık sık dile gelen “egemen ideoloji” ve “ideolojik yanılısama” yerine, toplumun tüm sınıflarını şu ya da bu derecede etkileyen bu tahakküm söylemine atıfta bulunan “hakikat rejimi” kavramını kullanmakta sakınca görmedik.

Lenin, devrimin teori ve pratiğini ön planda tutar ve adeta kestirme yoldan ilerler. O, emekçi sınıfların, ancak devrim zamanlarında, partileri, söz ve davranışlarının ardındaki sınıf gerçekliğini ayırt edebileceklerini belirler. Bu yüzden, gündelik yaşam alışkanlıklarına, geleneksel düşünce kalıplarına “soy kütüğünü” sergileme çabasına pek az ilgi gösterir. Asıl ilgisi bu “hakikat rejimi”ni kökünden süpürüp atacak koşulların gelişimi ve hazırlanması yönündedir.

*Virüsle baş etmenin tek yolu,
bizzat uygarlığın mutasyona
uğraması...*

Bu çalışma boyunca, uygarlıkların çöküş evrelerinde, buna eşlik eden “hakikat rejimlerinin” nasıl hızla çözüldüğüne dikkat çekildi. Ancak, çok uzun dönemlerde kalıcılaşan, bir dizi kurum ve aygıt aracılığıyla yeniden ve yeniden üretilip ayakta tutulan “hakikat rejimleri”, bir bohçayı toparlayan en tepedeki düğüm gibi, egemen sınıf iktidarının aldığı darbeler ölçüsünde dağılır. Pizzaro’nun kılıcından damlayan Atahualpa’nın kanı, köleci bir imparatorluğu dokunulmaz kılan “Güneşin Oğlu” hakikatini darmada-

ğın etmişti ama bunun için, kılıcın önce iktidarı altın tahtından indirmesi gerekiyordu.

Açgözlü, kan dökücüler sürüsü olan Pizzaro’yla kıyaslamak abes görünebilir, ama nefesimizi tutup, burnumuzu kapatıp, tarih biliminin nesnel soğukluğuna sığınacağız ve şunu söyleme cesareti göstereceğiz: Pandemi, tıpkı Pizzaro’nun kılıcı gibi, darbelerini kapitalist uygarlığın en tepedeki düğüm noktalarına sallıyor.

Burjuva iktidarlar, hasarı geri döndüremeyecek ölçüde sarsıldıca, onların egemenliğinde yaratılan “hakikat rejimleri” de çözülüyor ve dağılıyor. The Economist’in ne dediğini hatırlayalım; merkez partiler, iktidarın doğal temsilcisi olma özelliğini yitiriyorlar. Bu partilere “doğal temsilci” özelliğini ne kazandırıyor? Elbette bu, toplumun tüm ezilen sınıflarına şu ya da bu ölçüde sızan egemen ideolojinin, bu sınıfları uygarlığa, konformizme, geleneklere bağlılığa ve “kaderi aşmama” tutumuna mahkum edışıdir. Öyleyse, asıl kaybolan öge, yıkılan iktidarın altında kalan egemen ideolojilerdir. Sonuç ise, tüm dünyada, kaçınılmaz dinamikleriyle geliyor: Derin bir toplumsal kutuplaşma... İster sağ, ister sol ambalajlı olsunlar, merkezdeki partileri eriten, toplumların zıt kutuplarda yığılmaya hız vermesidir.

Pandemiden çok önce Davos BM istihbarat örgütleri zirvelerinde okunan raporlar, tüm sermaye sınıfını eskisi gibi yönetebilme kabiliyetinden mahrum bırakan toplumsal kutuplaşmaya işaret ediyorlar. Bu olgunun çok katmanlı anlamları var. Birincisi, kapitalist uygarlığı ayakta bir arada tutan burjuva sınıfa ait “hakikat rejiminin” parçalanıyor oluşudur. İkincisi, toplumsal kutuplaşmanın seyri, iki ana sınıf proletarya ve burjuvazinin varlık koşullarını bütün kostümlerinden sı-

yırma, çıplak ve dolaysız ideolojisini keskinleştirme yönündedir. Buna bağlı olan üçüncü katman, kapitalist uygarlığın, birinin yaşam koşulu diğerinin yok oluşunu gerektiren bir “mutlak çelişki” tarafından tehdit edilmesidir. Ve dördüncüsü, sınıflar mücadelesinin sınırını çizen güncel pratikte birincil sorunun, “iktidar sorunu” olarak belirlenmesidir.

Pandemi, iktidar sorunu çizgisi üzerinde ileri-geri manevralar yapan kutuplaşmış toplumlara, savaş dönemlerinden beter hastalık-ölüm-işsizlik çemberiyle kuşattı. Daha beter çünkü savaşlar, hatta dünya savaşları, üretimi tam kapasite çalıştırır; fakat pandemi üretimi çöktürdü. Bu ileri-geri manevraların yansıttığı temeldeki sınıf çıkarları, yaşamsal derinlikte ve aciliyet zemininde yeniden tanımlanıyor. Burjuva çıkarlar, pandemi sayesinde, evrensel formuna yeniden kavuşuyor. Çıkarlar etrafında kümeleşen sorunlar, bir türün geleceğini belirliyor, insanlığın yaşayıp yaşamama sorunlarına dönüşüyor. Bir taraf, tüm güç ve prestijini, sermaye birikimini güvenceye alan çıkarların dönmeye yatırırken, diğer taraf, sermayenin bu tutumunun, tür olarak insanlığın geleceğine ilişkin en ciddi tehdit olarak kavramaya başlıyor. Bu sayede pandemi, kutuplaşmanın gerçek içeriğini, güncel çekişme ve didişmelerin kirinden pasından arındırıp, bu kutuplaşmaya evrensel formlar ve idealler kazandırmak, problemi şu biçime büründürüyor: Tür olarak insanlık, geleceğini garanti altına almak istiyor, kapitalist uygarlığın yerine, daha üstün sosyalist uygarlığa bırakmak zorundadır.

Pandemi, insanlığın ufkundan öyle bir çırpıda kaybolmayacak. Yüz milyonlarca insana bulaşan virüs, bu son derece verimli üreme alanı sayesinde, mutasyon yetisini geliştiriyor ve

geliştirilen aşuların etkinliğini önemli ölçüde kısıyor. Kapitalist çarklar dönmeye devam ettiği sürece, bilim, virüsün mutasyonunu alt etmekte zorlanacak. O zaman sorun daha da berraklaşacak: Virüsle baş etmenin tek yolu, bizzat uygarlığın mutasyona uğraması... Çünkü bu dipsiz ve karanlık uçurumun hemen karşı tarafında, aydınlık, umut dolu bir dünya daha uzanıyor. Küba, Kore DHC ve Vietnam, sosyalizm ve sosyalist iktidarlar sayesinde salgından uzakta yaşadılar; ve hemen yanlarında, salgını ancak, tüm üretim çarklarını durduran sosyalist önlemleri ön plana çıkararak aşabilen devasa boyutlu Çin var. Ve bu ülkeler, büyük kalabalıklar yan yana, adeta kapitalist uygarlığa inat, coşku ve sevinç bezeli yılbaşı kutlamaları yaptılar. Kapitalist dünyanın merkezinde ise, incin top oynuyordu. Bütün o uzay yarışlarını, füze ve tankların geçiş törenlerini, hepsini bir yana bırakın, şu yılbaşı görüntülerine bakın. Sosyalizmin üstünlüğünü daha iyi yansıtan ve insanın umut ve neşesine dokunabilen bir görüntüye sahip olmamıştır.

Kapitalist dünyanın -eğer olabilirse- pandemi sonrası döneminde, toplumsal devrimler, insanlığın yaşam ve düşünsel ufkunda derin yarıklar ve de yepyeni kapılar açan bu köklü dönüşümlerin izlerini taşıyacaktır. Güncel bir sorun olarak iktidarın fethinin etrafından dolananlar, kitlelerden yüz bulamayacak. Direnişi, “biyopolitika, kent hakkı, kültürel özdeşleşme” üzerinden kuranların otuz yıldır yarattıkları tantana, nihayet duyulmaz olacak. Çöken eski uygarlığın yerine, daha ileri bir uygarlığı dünya çapında inşa etmek gibi evrensel, enternasyonal ve insanlığın kurtuluşunu hedefleyen politik çizgi, nihayet hak ettiği zemini bulacak, dövüşen sınıfların ellerinde yükselecektir.

Mükemmel Bir Hayatın Olanakları

..... aybel gül .....

“Sefaletini azaltmadan servetini artıran bir toplumsal sistemin özünde çürümüş bir şeyler olmalı.”

Marx

Kısa bir süre önce basında daha çok karikatüristlerin ilgisini çekmiş olması muhtemel bir araştırma yayınlandı. Bu araştırmayı yapanlar, dünyanın en zengin insanının sahip olduğu parayı üst üste yığması halinde Ay’a kadar çıkabileceğini hesaplamışlar. Dünya tekeli Amazon’un sahibi Jeff Bezos gibilerin kişisel servetlerinin yalnızca bir günde 13 milyar dolar gibi devasa bir artış gösterdiğini düşünürsek, bu araştırmaya pekala inanabiliriz.

Tax Fairness’in kapitalist dünya ekonomisinin Titanik’i durumundaki ABD özgülünde yaptığı araştırmaya göre, New York semalarında sokağa taşan ceset kokularına gelen akbaba-

rın dolaştığı günlerde, ABD’de 651 dolar milyarderi mevcutmuş. Bu milyarlerin 2020 Mart ayında 2,95 trilyon dolar olan servetleri, yıl sonuna doğru %36 artarak 4,01 trilyon dolara ulaşmış. Kapitalistlerin yalnızca bu dokuz aylık sürede kişisel servetlerine kattıkları net karı bile ABD toplumuna dağıtsanız, 4 kişilik bir ailenin eline 12 bin dolar geçermiş. Tabii bu hesaplamaların yalnızca kapitalistlerin kişisel servetleri başında yapıldığını unutmamak lazım. Bu hayli yüksek kişisel servet artışları bile, tekellerin bu süreçte yaptıkları karların yanında deveye kulak kalır.

Pandeminin daha da ağırlaştırdığı ekonomik kriz koşulları gerekçe gösterilerek genel olarak tüm dünya işçi ve emekçilerine çok daha düşük ücretler ve çok daha ağır çalışma koşulları dayatılırken, dünya tekelleri ve onların yerel şubeleri tarihlerinin en büyük karlarını

elde ediyorlar. Örneğin Koç tekeli 2019 yılında 779.3 milyon net kar açıklarken, bu net kar daha 2020'nin ilk çeyreğinde 3 milyar 470 milyona fırlamış, yalnızca otomotiv alanındaki net karı %25 artışla bugüne kadarki en yüksek oranını yakalamış. En bağımlısından en hegemon ülkesine kadar, hepsinin ortak yanı, tarihte görülmemiş ölçülerde bir zenginliğin gittikçe daha az elde toplanması, merkezileşmesidir.

Kapitalist üretim sistemi, ilk adımlarını attığı 16. yüzyıldan bugüne, üretici güçleri sürekli gelişmeye zorlayan ekonomik yasaları nedeniyle, muazzam bir toplumsal zenginliğin, bilimsel ve teknolojik gelişmenin oluşmasını sağladı. Bu, üretimin tam toplumsallaşmaya doğru gitmesiyle atbaşı giden bir süreç oldu. Sonuçta üretici güçler, tüm dünya için, iç içe geçmiş uluslararası bir üretim hattında, devasa ölçeklerde, çok çeşitli ve komplike ürünleri üretebilecek seviyeye geldi. Uzak gezegenlere seyahat hayali gerçeğe döndü, 3D yazıcılarda organdan eve kadar pek çok şey üretilebilir oldu. Genetik mühendisliği, biyoteknoloji malzeme bilimi, mekatronik ve bilim dalları aldı başını gitti. En sonu her türlü dünyasal soruna çözüm üretebilecek bir gelişmişlik ve toplumsal zenginlik düzeyine ulaştık. "Ulaştık" diyoruz, ama bu genel olarak üretici güçlerin geldiği ileri düzeyi ifade ediyor. Yoksa kapitalist toplumda toplumsal zenginliğin artması ile toplumun tüm sınıflarının bir bütün olarak zenginleşmesi, yaşam olanaklarının aynı ölçüde gelişmesi aynı şeyler değildir. Kapitalist toplumda üretici güçlerin ürettiği tüm zenginlik kapitalist sınıfta birikirken, işçi ve emekçilerin tarafında daha çok yoksulluk, sefalet, işsizlik, açlık, cehalet, yozlaşma vs birikir.

Kapitalist üretim biçimi genel olarak toplumsal zenginliği çok büyük oranda artırdığı halde, toplumun bu zenginliği üreten üretici kesimini genel bir eğilim olarak görece ve mut-

lak biçimde yoksullaştırır. Toplumsal zenginlik arttığı halde, toplumun genelinin sefaleti azalmaz, aksine artar. Kapitalist toplumda burjuva sınıf zenginleştiği halde, işçi sınıfını daha çok yoksullaştıran "esas nüvedeki çürümüş şey"i biz kapitalist birikimin uzlaşmaz karşıt niteliğinde buluyoruz.

Toplumsal zenginlik arttığı halde, toplumun genelinin sefaleti azalmaz, aksine artar. Kapitalist toplumda burjuva sınıf zenginleştiği halde, işçi sınıfını daha çok yoksullaştıran "esas nüvedeki çürümüş şey"i biz kapitalist birikimin uzlaşmaz karşıt niteliğinde buluyoruz.

"Toplumsal servet, işleyen sermaye, bu sermayenin büyüme ölçüsü ve hızı ve dolayısıyla proletaryanın mutlak kitlesi ve emeğin üretkenliği ne kadar büyük olursa, yedek sanayi ordusu da o kadar büyük olur. Sermayenin genişleme gücü ile emrindeki emek gücünün gelişmesi de aynı nedene bağlıdır. Bunun için yedek sanayi ordusunun nispi büyüklüğü servetin potansiyel enerjisi ile birlikte artar. Ama bu yedek ordunun faal orduya oranı ne kadar büyükse, sefaleti çalışma sırasında katlandığı ıstırapla ters orantılı olan toplam artı nüfusun kitlesi de o kadar büyük olur. En sonu işçi sınıfının düşkünler tabakası ile yedek sanayi ordusu ne kadar yoğun olursa, resmi yoksulluk da o kadar yaygın olur. Bu kapitalist birikimin mutlak genel yasasıdır." (Marx, Kapital C-I, Sf. 661)

Kapitalist birikimin genel yasası, kapitalizmin ekonomik temel yasası-

nın, artı-değer yasasının etkinliğinin somut ifadesidir. Artı-değer elde etme yarışı, zenginliklerin kapitalistlerin ellerinde birikmesine, lükse, asalaklığa, zenginlerin israfına varır. Zenginlikler burjuva sınıfın elinde toplandıkça işsizlik çoğalır, faal işçilerin sömürü derecesi artar ve çalışma koşulları kötüleşir. Sermaye birikimi ile işçi ve emekçilerin yoksullaşması, kapitalist toplumun birbirinden ayrılmaz iki yönüdür.

“Sınıflı toplumlarda her ilerleme, eşitsizlikte ilerlemedir aynı zamanda” (Engels)

Burjuva ideologları, kapitalist gelişmenin tüm toplumu zenginleştirmeye muktedir tek sistem olduğu ve sorunun aslında akılla, vicdanla çözülebilecek bir “paylaşım” meselesi olduğu yalanını çiğneyip dursun, gerçekte kapitalist koşullarda işçi ve emekçilerin yaşam koşullarında olabilecek tek gelişme yönü, görece ve mutlak yoksullaşmanın olabilecek en son sınıra kadar “gelişim”sidir.

Emperyalist ülkeler, bağımlı ülkelerden elde ettikleri devasa servetlerin çok ufak bir kısmını, kendi ülkelerindeki emekçilere bir rüşvet, sus payı olarak verse ve işçi sınıfının burjuva sınıfa karşı yürüttüğü sınıf mücadelesi bu yoksullaşmayı yer yer dizginlese de, bunlar kapitalist birikim yasasının önündeki geçici setlerdir. Nihayetinde emperyalist kapitalist sistemin dünya çapında yaşadığı çöküş, tüm bu geçici setleri de silip süpürüyor. Pandemi ile birlikte emperyalist kapitalist ülke merkezlerinde de, işçi sınıfının kötüleşen yaşam koşulları tüm çıplaklığı ile ortaya saçıldı. Tam da iflasını anlatan bir esnafın sözlerindeki gibi “önce yavaş yavaş, sonra birden”.

Proletaryanın görece yoksullaşması, işçi sınıfının ulusal gelirin toplam payından aldığı miktarın sürekli düşmesi, buna karşın sermaye sınıfının aldığı payın sürekli yükselmesidir. Genel olarak bütün emperyalist kapitalist ülkelerde işçi sınıfının toplam toplum-

sal zenginlikten aldığı pay sürekli azalıyor. Örneğin ABD’yi alalım, FED’in (Ekim 2020) raporlarına göre 50 ABD’li zenginün serveti, nüfusun %50’sinin servetinin toplamı kadarmış. Burjuva sınıfla işçi sınıfı arasındaki makas o kadar açılmış durumdaki, Demokratların 2018’deki Kongre adayı A.Ocasio Cortez, konuyu senato konuşmasına şöyle taşıyor;

Artı-değer elde etme yarışı, zenginliklerin kapitalistlerin ellerinde birikmesine, lükse, asalaklığa, zenginlerin israfına varır. Zenginlikler burjuva sınıfın elinde toplandıkça işsizlik çoğalır, faal işçilerin sömürü derecesi artar ve çalışma koşulları kötüleşir

“Neden mesela çocuklarımızın eğitim ve sağlığına gelince bütçemiz olmuyor? Neden mesela çocuklarımızın ilerde uygun şartlarda büyümesini sağlayacak yüzde yüz yenilenebilir enerjiye gelince bütçemiz olmuyor da, savaş için sınırsız çekler yazabiliyoruz? Daha yeni 2 trilyon dolar değerinde bir vergi kesintisine uğradık ve kimse de paranın nereye gittiğini söylemedi.”

Paraların gittiği yerler elbette tekellerin kasalarıdır. Kolektif sosyal fonlar, tekellere teşvikler, hibeler, yardım paketleri vs. çeşitli adlar altında oluk oluk akıtılıyor.

Proletaryanın mutlak yoksullaşması, işçi sınıfı ve emekçilerin yaşam standartlarının doğrudan düşmesidir. Burjuva sınıf emekçilerin yaşam standardındaki düşüşü gizlemeye, bunu kapitalist bunalım dönemlerine özgü

bir olgu olarak göstermeye uğraşiyor. En yoksul insanların elinde cep telefonu olmasını, TV, buzdolabı vs. gibi şeyler olmasını genel yaşam koşullarının eskiye nazaran oldukça iyileşmesi, modernleşmesi olarak göstermeye çalışır.

“Kapitalist üretim ve birikim mekanizması, bu ayarlamayı sürekli etkiler, bu uymanın ilk durağı nispi artı nüfusun ya da yedek sanayi ordusunun yaratılması son durağı faal sanayi ordusunun da gittikçe genişleyen tabakasının sefalet ve yoksulluğunun bir safra halinde çoğalmasındır.”

Elbette kapitalizm, üretici güçleri daha önceki toplumların yapamadığı kadar geliştirmiş, pek çok metayı oldukça bol ve ucuza üretebilir hale gelmiştir. Ama kapitalist üretim tarzı, daha önceki sömürü toplumlarının tersine işçi sınıfı ve diğer ara sınıfların sınıfsal konumunu yükseltmiyor, geliştirmiyor; aksine, büyük bir kesimi sadakaya muhtaç hale getiriyor. Çiftçinin elinden toprağını, esnafın elinden işletmesini alıyor, toplumun çok büyük bir bölümünü emeğinden başka satacak bir şeyi bulunmayan, o emeği de satacak koşulu bulunmayan hale getiriyor. Bu sadakaya muhtaç duruma gelme Marx'ın sözleriyle “nüfustan ve servetten daha hızlı geliyor”. En yoksulun bile elinde cep telefonu bulunması zenginleşmenin değil, emek gücü ve üretim araçlarının ileri düzeyde gelişmişliğini gösterir. Bu ürünler bu gelişkin düzey sayesinde, gittikçe azalan oranda toplumsal emek zamanını içerirler

ki, en yoksulu bile biraz borca girerek, temel gereksinmelerinden kıskarak bunları edinebilir. Bu durum mutlak yoksullaşmanın azalması değildir. İşçi kapitalist gelişme süresince, son durağa gelene kadar yoksullaşır.

“Kapitalist üretim ve birikim mekanizması, bu ayarlamayı sürekli etkiler, bu uymanın ilk durağı nispi artı nüfusun ya da yedek sanayi ordusunun yaratılması son durağı faal sanayi ordusunun da gittikçe genişleyen tabakasının sefalet ve yoksulluğunun bir safra halinde çoğalmasındır.” (Marx, Kapital C-I, sf. 662)

Dünya genelinde nispi artı nüfusun yedeklik yapısı çöktü. Artık çok kalıcı ve çok yüksek işsizlik oranları ve çalışan kesimi de çalışmaktan bezdiren uzun çalışma saatleri, kötü çalışma koşulları ve oldukça düşük ücretleri var.

ABD'ye bakalım. Chomsky “Occupancy / İşgal Et” ile meydana gelen ciddi değişmeyi anlatır. Sömürülen ülkelerden yağmalanan zenginliğin, bu ülke işçilerine rüşvet olarak dağıtılmasının bile, bu ülke emekçilerinin yoksullaşmasının önüne geçemediği anlaşılıyor. Chomsky 70'ler itibarıyla ABD yardım sisteminin gerilediğini, çalışma saatlerinin uzadığını ve esnekliğini, sosyal güvencelerin sürekli azaldığını anlatıyor. Sonra, ortada bir “3. Dünya” sefaleti olmasa da, ABD'li emekçilerin son yıllardaki standart tartışma çerçevesinin “zengin bir toplumda neden fakiriz” sorusu olduğunun altını çiziyor. Chomsky 1930'ların ortalarına gelindiğinde, koşullar zor olsa da insanların “bu bataktan çıkacağız, her şey düzelecek” duygusuna sahip olduğunu, şimdi ise bu durumun düzelmesi konusunda yaygın bir umutsuzluk bulunduğunu, bunun da ABD tarihinde yeni bir olgu olduğunu aktarıyor. Chomsky kendi toplumuna ilişkin gerçekçi ve gelişmeye uyan gözlemlerde bulunuyor.

2020 yılına geldiğimizde ABD'nin kalan son yıldızlarının da Covid-19 tarafından söküldüğünü gö-

rüyoruz. “Kral” şimdi çıplak ve onun aynaya yansıyan görüntüsünde şunlar var;

-100 yıl sonra ilk kez ortalama yaşam süresi kısaltıldı.

-Ulusal bir sağlık sistemi yok.

-12 milyon insanın kira borcu var ve milyonlarca insan kira ödemek ile sağlık hizmeti almak arasında tercih yapıyor.

-500 binden fazla evsiz

-%20'lere gelmiş bir işsizlik oranı

-Güvencesiz çalışma son derece yaygın.

-30 milyon işsizlik başvurusu 4 hafta içinde yapıldı.

-2 milyonun üzerinde tutuklu-hükümlü

-Sınırlı sayıda doktor yetiştiriyor, ücretler düşmesin diye vs vs...

Yalnızca ABD mi, Avrupa'nın zengin kapitalist ülkelerinde de durum pek iç açıcı değil. Dünyanın en büyük beş ekonomisi içinde yer alan İngiltere'de mülksüzleşen, sokağa düşen insan sayısı hızla artıyor. Evsizler üzerine çalışma yapan Shelter Derneği, 2018 yılında evsizlerin oranının bir yılda %4 artarak 320 bine çıktığını aktarıyor. Yine bir yardım vakfı olan Joseph Rowntree'ye göre milyonlarca çocuk okula aç gidiyor ve her hafta en az 50 evsiz, parlak caddelerin ortasında ölüyor. Covid-19 günlerinde Avrupa genelinde 40 milyonu aşan insanın işsizlik ödeneği başvurusu yaptığını düşünürsek, mutlak yoksullaşma da oldukça hızlı bir sürece girildiğini görmek için falcı olmak gerekmez. İngiltere, diğer tüm kapitalist ülkeler gibi tekellere teşvik vermede, vergi indirimlerine gitmekte kusur etmezken, işçilerin tuvalette geçirdikleri “fazla” zamanın 4 milyon sterline mal olduğunu hesaplayarak Standart Toilets'e 13 derecelik eğime sahip, fazla oturmayı yarattığı rahatsızlık nedeniyle engelleyen bir klozet tasarlayacak kadar da işini biliyor.

Bir diğer örnek İsveç. AB istatistiklerine göre 10 milyonluk İsveç'in %19'u yoksul. Son 40 yılda sınıflar arasındaki gelir uçurumu hayli açılmış. Covid 19 kaynaklı ölüm oranları, nüfussal oran açısından ABD'yi sollamış durumda. 8 bin ölümün çoğu yaşlı bakım evlerinden ve yoksullardan. Belçika'nın nezih başkenti Brüksel'de sokağa çıkma yasağı esnasında evsizlerin bu yasağa uyma sorunu nasıl çözüldü dersiniz? Evsizlere sokakta kalmalarını sağlayacak “evsiz sertifikası” verilerek çözüldü... Bu zengin ülkelerde, emekçilerin son yıllarda ortaya saçılan yoksullaşmaları böyle hızlı bir seyir izliyorken, bağımlı ülkelerde yaşayan emekçilerin yoksulluğunu varın siz düşünün.

Dünya ölçeğinde mutlak yoksullaşmanın tüm göstergelerinin tavan yaptığını görüyoruz. Pandemiyle birlikte emperyalist ülke merkezlerinde bile işsizlik %20-30'lara tırmanmışken bağımlı ülkelerde bu oran %50-60 düzeylerine çıkıyor. Faal olarak çalışabilen emekçilerin alım güçleri sürekli düşüyor, gittikçe daha kötü besleniyor, daha kötü evlerde, daha kötü hayatlar sürdürüyorlar... İş cinayetleri, intiharlar, iş hastalıkları açlık ölümleri tavan yapmış durumda. İşçi ve emekçiler dünya sermayesi tarafından gittikçe kitlesellenen büyük bir kıyımdan geçiriliyorlar. Yaşam koşulları varlığını sürdürme koşullarının altına düşen dünya işçi sınıfı ve emekçilerinin kapitalist üretim tarzının onları getirdiği bu son durakta artık bu otobüsten inmeleri ve kendi kaderlerini kendi ellerine almaları gerekiyor.

Asgari değil, mükemmel hayatlar için...

Emperyalist kapitalist sistemin dünya çapında ekonomik-toplumsal ve siyasal açıdan çöküşü yaşadığı artık herkesin malumu olan, ayağa düşmüş bir konu. Kapitalizmin sonsuzluğunu ilan eden ve sonra hayal ettikleri sonsuz

kapitalizmin gerçeklerle örtüşmediğini hüsrarla gören burjuva ideologları, zengin bir toplumda neden açlığa mahkum edildiklerini sorgulayan, ileri ve zengin bir yaşamın koşulunu üretimin alabildiğine artmış toplumsal karakteri ve zengin bir çeşitlilikten ürün üretebilme kapasitesinde gören, bu bilinçle sosyalizme yönelen, sosyalizmi isteyen geniş bir emekçi kitlenin oluştuğunu ve bu geniş kitlenin isyan ve ayaklanmaya girişerek, emperyalist kapitalist sistemi yıkacak devrimci gücü biriktirdiğini görüyorlar. Bu nedenle de “tamam kapitalizm çok vahşileşti ama aşırılığı düzeltebilir, eşitsizliğini törpüleyebiliriz” inancını oluşturacak, bu inancı oluşturmasa da onu bir süre oyalayacak bazı çözüm önerilerini toplumun gündemine taşımaya çalışıyorlar. Bizzat burjuva cepheye başlayan ve sonra küçük burjuva uzlaşmacı kesimler arasında rağbet gören bu “çözüm” önerilerinin başında herkese şartsız temel vatandaşlık geliri verilmesi ile servetlerden daha çok vergi alınarak bunun topluma transfer edilmesi geliyor.

Temel vatandaşlık gelirinin amacı, üretimin dışına sürülen geniş kitle ile açlık sınırında yaşayan çok büyük bir emekçi kitlenin yaşamını, asgari düzeyde de olsa garanti altına almak olarak konuluyor. Pek çok kapitalist ülke bu konuyu gündemine almış, kimileri de ufak çaplı denemelere girişmiş durumda. Almanya, 3 yıl süreyle 120 kişi üzerinde, temel bir gelir sağlanırsa, bu insanların sosyal davranışlarının nasıl olabileceğini (mesela tembelliğe alışıp alışmayacaklarını) denemeye başlamış, Finlandiya, İskoçya, Kanada, Hindistan, Rusya, Brezilya vb ülkeler bu konuyu tartışmaya değer gördüklerini söylüyorlar. Küçük burjuva kesim de bu tartışmalara katılıyor ve herkese şartsız bir temel gelir verilmesini istiyorlar. Bu talebin bir yanı, yaşamın dışına sürülmüş devasa bir emekçi kitlesini en azından asgari düzeyde de olsa bu sistemin içinde hayatta tutabilmek

iken, diğer yanı neredeyse insansız işletilebilecek bir üretim sistemine doğru giderken işlerinden olacak dünya emekçi kitlesine kapitalizmin “geleceği” içinde bir yer bulma çabasıdır.

Kapitalizmin sonsuzluğunu ilan eden ve sonra hayal ettikleri sonsuz kapitalizmin gerçeklerle örtüşmediğini hüsrarla gören burjuva ideologları, zengin bir toplumda neden açlığa mahkum edildiklerini sorgulayan, ileri ve zengin bir yaşamın koşulunu üretimin alabildiğine artmış toplumsal karakteri ve zengin bir çeşitlilikten ürün üretebilme kapasitesinde gören, bu bilinçle sosyalizme yönelen, sosyalizmi isteyen geniş bir emekçi kitlenin oluştuğunu ve bu geniş kitlenin isyan ve ayaklanmaya girişerek, emperyalist kapitalist sistemi yıkacak devrimci gücü biriktirdiğini görüyorlar.

Bu kadar tantanaya rağmen kimse temel vatandaşlık geliri için bir çerçeve çizemiyor. Bu temel gelire ciddiye alınabilecek bir somutluk bile veremiyorlar. Örneğin “temel bir vatandaşlık geliri”nden kasıt nedir? Asgari bir yaşama yetecek bir gelir mi, yoksa yoksulluk sınırının üstünde iyi standartlarda yaşamaya yetecek bir gelir mi? Örneğin bizimki gibi bağım-

lı ülkelerin emekçilerinin büyük bölümü, açlık sınırında dolaşan bir asgari ücretle çalışıyorlar. Bizdeki sendikalar bizim koşullarımızda açlık sınırını 3 bin, yoksulluk sınırını ise 8 bin TL civarında hesaplıyorlar. Küçük burjuva uzlaşmacılar, bırakın emekçinin bizzat kendi emeğinin ürünü olan toplumsal zenginliğin tümüne sahip olmasını, onun yoksulluk sınırının üstünde bir gelir edinmesini bile savunmuyorlar. Çünkü gerçekçiler! Burjuva sınıfın gönlünden uzlaşma yoluyla, vicdani ahlaki nutuklar ile açlık sınırının üstünde bir ücreti koparamayacakları konusunda gerçekten gerçekçiler. Bu şartsız temel vatandaşlık gelirin nasıl bir çerçeve çizilirse çizilsin, istenen emekçinin asgari hayatlara rıza göstererek burjuvazinin huzurunu kaçırarak devrimci ayaklanmalardan uzak durmalarıdır.

Diyelim ki burjuvazi ister iktidarına yönelen ciddi bir tehlikeyi savuşturmak, isterse de "vicdana geldiğinden" olsun, bu geliri vermeye niyet etti; bu gelir hangi kaynaklardan nasıl karşılanacak? Bir ucu sermaye kasalarına akan devlet bütçelerinden mi, yoksa doğrudan zenginlerin servetlerinden alınacak vergilerden mi? Kapitalist sistem, hedefe bugünkü dünya krizi içinde, son sınırlarına doğru gelmişken, kapitalist birikim yasaının aksi bir bölüşümü kalıcı bir biçimde organize edebilir mi?

Bir burjuva ekonomist, şirketlerin tek sosyal işlevinin kar elde etmek olduğunu söylerken, doğru söylüyor. Hem şirketler hem de emperyalist kapitalist devletlerin tek işlevi sermaye sınıfının elindeki zenginliği arttırmaktır. Pandemi sürecinde dünya tekellerinin muazzam karlar elde ettiğinden bahsettik. Bu karların büyük kısmı, devletlerin tekellere verdikleri hibe, destek, vergi ayarlamalarından edinildi. Kapitalist devletler bizzat işçilerin ücretlerinden kesilen paralar ile oluşturulan fonları bile zengin sınıfa hibe ettiler. ABD gibi zengin bir ülkenin kendi hal-

kına dağıttığı tek şey, pandemi döneminde bin dolarlık bir çek ile cüzi işsizlik paraları oldu.

Ellon Musk, Bill Gates gibi burjuvalar "bizden vergi alabilirsiniz" diye ortalıkta şov yaptıktan sonra, iş vergi oranlarını tartışmaya gelince birden cimrileştiler. Serveti ancak belli bir oranın üzerinde olan, belli bir net karın üzerindeki net karı -şaka değil, aynen böyle- ancak %2-6 arası vergilendirmeye zar zor rıza gösterdiler. Gösterdiler diyoruz ama bunlar yalnızca kuru bir gürültüden ibaret. Zira ortada ne bir zenginlik vergisi var, ne de temel bir vatandaşlık geliri fonunu finanse edecek gönüllü bir kaynak...

Kapitalist sistemden, kapitalist toplumun en geniş kesimini oluşturan işçi sınıfının yüksek standartlarda bir yaşam sürdürmesini, hadi bırakalım yüksek standardı, iyi standartlarda bir yaşam koşulu dahi yaratmasını beklemek yani yeni bir bölüşüm ilişkisi beklemek; "... bir bataryanın elektrotlarından bataryaya bağlı oldukları halde suyu ayrıştırmamalarını ve pozitif kutupta hidrojeni açığa çıkarmamalarını istemek gibi bir şey olur" (Engels).

Oysa Leninistler tarafından sürekli altı çizilen çağın en önemli olgusu, komünist bir dünyayı, her bir insan için zengin ve çok yönlü bir hayatı kurabilmek için tüm öncüllerinin alabildiğince olgunlaşmış olmasıdır. İşçi sınıfı üretim araçlarına el koyarak, onları kendi hesabına işletmeye başladığı andan itibaren her yönüyle muhteşem bir hayatı, sınıfsız sömürsüz bir hayatı kurma olanağına sahiptir. Dünya emekçi kitlelerinde yabana atılmayacak devrimci bir bilinç gelişmiştir ve bu kitle dünya sokaklarına inmiştir. Her kim ki bu koşullarda işçi sınıfı ve emekçilere kendi iktidarlarından daha azını, kendi emeklerinin ürünü olan toplumsal zenginliğin tümünden daha azını önerirse, onun burjuva sisteme hizmet ettiği bilinmelidir.

Das Proletariat, die unterste Schicht der Bewegung der ungeheuren Mehrzahl. Die proletarische Bewegung ist die selbsttätige Bewegung der untersten Schicht der Minoritäten oder im Interesse von

Das Proletariat, die unterste Schicht der Bewegung der ungeheuren Mehrzahl. Die proletarische Bewegung ist die selbsttätige Bewegung der untersten Schicht der Minoritäten oder im Interesse von

Als die gefühllose, bare Zahlung, als die nackte Intellektuelle, die sich nicht um die menschlichen Bedürfnisse kümmert, die sich nicht um die menschlichen Bedürfnisse kümmert, die sich nicht um die menschlichen Bedürfnisse kümmert.

Als die gefühllose, bare Zahlung, als die nackte Intellektuelle, die sich nicht um die menschlichen Bedürfnisse kümmert, die sich nicht um die menschlichen Bedürfnisse kümmert, die sich nicht um die menschlichen Bedürfnisse kümmert.

Kapitalist Uygarlığın Sonuna Doğru

..... özgür güven .....

Tarih boyunca bütün toplumsal sistemlerde egemen olan sınıf, kendi egemenliğinin sonsuza kadar devam edeceği hayalini kurmuş, buna inanmıştır. Sümer kralları, Mısır firavunları, Roma imparatorları, hepsi de kendilerinin ölümsüz olduklarını, sonsuza kadar var olacaklarını, hatta tanrı olduklarını savunmuşlardı. Bazıları, öldükten sonra yeniden dirilip yaşamaya devam edeceklerini; ölümden yaşama kadar sürecek olan yer altı seyahati sırasında ihtiyaç duydukları malzemelerle, köleleriyle hatta karılarıyla gömülmelerini bile sağlamışlardı. Eşi değil, karısı. Zira tanrının eşi olamaz. Olsa olsa karısı olur.

20.yüzyılın sonuna yaklaşırken, emperyalist-kapitalist sistemin efendileri de (başta ABD) "tarihin sonu"nu ilan etti. Kendilerinden önce gelen bütün tarihsel toplumsal sistemler, kendilerine özgü üretim biçimlerine, mül-

kiyet biçimlerine ve bu maddi zemin üzerinde yükselen devleti, hukuku, dini, ahlakı, felsefesiyle bütün maddi ve ideolojik üst yapılarıyla, sonsuza dek sürecek olan kapitalist egemenlik için bir hazırlık olduğunu, artık tarihin gelişiminin tamamlandığını ve kapitalizmin sonsuza dek var olacağını öne sürdüler.

Ancak, onlar ne derse desin, insanlığın ileri yürüyüşünde, bir toplumsal sistem, üretici güçlerin gelişimini sağladığı sürece; bütün toplumun, en azından içinde bulunulan çağın koşullarına uygun olarak yaşamasına yetebilecek maddi ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayabildiği sürece ayakta kalabilir. Bu koşulları sağlamadığı, üretici güçlerin gelişimine engel olmaya başladığı andan itibaren, yalnızca ekonomisiyle, kendine özgü üretim biçimiyle değil, kralları, devletleri, ordularıyla, polisi, hukuku,

ahlakı, dini, sanatı, felsefesiyle; yani bütün maddi ve ideolojik kurum ve kuruluşlarıyla birlikte çökmeye mahkumdur. Bu çözüme ve dağılma ne yaparlarsa yapsınlar engellenemez, geriye döndürülemez. Artık yeni ve daha ileri bir topluma geçişin zamanı gelmiştir. Eski toplumun efendileri ve ideologları bu durumu kabul etseler de etmeseler de, eski toplum artık bir ölüdür; "Mezar kazıcıları" da görevini yapmaya hazırdır.

İnsanlığın ileri yürüyüşünde, bir toplumsal sistem, üretici güçlerin gelişimini sağladığı sürece; bütün toplumun, en azından içinde bulunulan çağın koşullarına uygun olarak yaşamasına yetebilecek maddi ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayabildiği sürece ayakta kalabilir.

Son 40-50 yıldan beri, iyice belirginleşen, neredeyse bütün ülkeleri ve bütün toplumuyla birlikte kapitalist dünyayı saran bir bıkınlık, tükenmişlik var. Sanki bütün bir yaşam biçimi eskimiş ve tel tel dökülmeye başlamış gibi. Çürüme ve çöküş yaygınlaşıyor. Özellikle pandemi, adeta bir katalizör işlevi gördü: Burjuva toplumdaki çürüme ve çöküşü; bu toplumun artık insanlığa hiçbir gelecek vademediğini, burjuvazinin sadece ömrünü biraz daha uzatabilmek için direndiğini herkesin daha açık ve net olarak görüp anlamasını sağladı. Dünyanın her yerinde, insanların çok büyük bir bölümü, yarınlarına büyük bir kaygı ve kor-

kuyla bakıyor. Bilim ve teknolojideki muazzam gelişmelere rağmen toplum, adeta kontrol edilmesi mümkün olmayan kör güçlerin insafına terk edilmiş durumda. Dün, bilim ve teknoloji henüz emekleme sürecindeyken bu kör güçler doğanın kör güçleriydi; bugün ise kapitalizmden ileri gelen, kapitalizmin kendi işleyişinin yarattığı kör güçlerdir. Ve bu güçler bütün toplumu esir almıştır.

İnsanın evriminde başrol emegindir. İnsan emek sayesinde kendisini bilinçsiz doğadan, hayvandan ayırır, emek sayesinde doğaya uyum sağlar. İnsanlar, diğer hayvanlarla kıyaslandığında doğa karşısında zayıf hatta savunmasız sayılır. Ne parçalayıcı dişleri, ne yırtıcı pençeleri ne de kalın kürkleri vardır. Ama bütün bu zayıflığını emek ve bilinç sayesinde tersine çeviren insan; dünyadaki bütün iklim koşullarında, su altında, göklerde, hatta uzayda bile yaşamayı başarabilmiştir. Emek ve bilinç sayesinde, kendisini, doğanın esiri olan hayvan dünyasından tamamen ayıran insan, evrimi sürecinde kendisini, kendi doğal durumunun o kadar üstüne çıkarmıştır ki, kendi yaşam koşullarını, yaşam alanlarını, etkilemede ve düzenlemede diğer bütün canlı türlerinden kıyas kabul etmez biçimde daha üst bir konuma gelmiştir. Ancak bütün bunlara rağmen hala kontrol edemediği güçlerin etkisi altındadır.

Kapitalizm, insanların, kendi kaderlerini ellerine almalarının, kendi yaşamlarını denetlemelerinin ve istedikleri gibi düzenlemelerinin önündeki en büyük engeldir. Her şeye hükmetmek isteyen sermaye ve kapitalizmin işleyiş yasaları, tıpkı doğanın kör güçleri gibi insanın gelişimini ve kendi kaderini eline almasını engelleyen büyük bir güçtür.

DERİNLEŞEN KRİZİN ETKİLERİ

Dünya krizinin yarattığı kitlelerin kesintisiz hareketi, sermayenin çeşitli kesimleri tarafından da kaygıyla izleniyor. Zira kitlelerin hareketi, egemenlerin planlarını, stratejilerini, politikalarını etkileyen, baskı altına alan bir düzeye gelmiş durumda. Sermayeyi panikleten bu hareket, büyük bir hızla kapitalizmi alt etme, kör güçlerini kontrol altına alma yönünde ilerliyor. Bu durum karşısında sermaye, son yıllarda emperyalist ülkeler de dahil pek çok kapitalist ülkede polisin yetkilerini arttıran yasalar, terörle mücadele yasaları vb. ağır baskı yasaları çıkardı. Amacı, kitlelerin daha ileri gitmelerini engelleyerek kapitalist egemenliğin devamını sağlamaktır. Sistemin çöküşünü engellemek, krizini atlatmaktır.

Dünya krizi ve kapitalist uygarlığın çöküşü, sadece ekonomik alanlarda değil, bilimde, sanatta, ahlak ve dinde, felsefede her alanda kendisini gösteriyor; sistemin krizi, ideolojik krizle birlikte daha da derinleşiyor. Şairin dediği gibi, “çünkü ölüm vurmuş damgasını alınlarına” ne yapsalar boş.

Burjuvazinin gençlik döneminde yetiştirdiği büyük düşün ve sanat insanlarıyla bugünküler kıyaslanamaz bile. Aydınlanma çağı zaten başlı başına devler yaratmıştı. Gençlik dönemindeyse Adam Smith, David Ricardo, Kant, Locke, Hobbes, Hegel, Victor Hugo, Charles Dickens, Balzac daha nice büyük ustalar yetiştirdi. 20. yüzyılın sonundaysa ortaya atabildiği zavallı felsefe postmodernizm oldu. Şimdi de gerçekle, gerçeklikle var olan bütün bağlarını kopardıklarını itiraf edercesine “post-truth” dedikleri bir safsataya sarıldılar. 21. yüzyılın başında kendisini tam bir çıkmaz içinde bulan burjuvazinin, ideologlarının, sanat

ve fikir insanlarının eserlerinde dışavuran karamsarlık, burjuva toplumu tepeden tırnağa sarmış durumda. Onların postmodernizm gibi, post truth gibi isimlerle pazarlamaya çalıştıkları bu saçma sapan felsefelerine Marx, 150 yıl öncesinden safsata diyordu.

Kapitalizmin iyi günleri çoktan bitti. Artık kapitalist dünyada neredeyse bütün insanları saran derin bir hoşnutsuzluk, karamsarlık, tatminsizlik hakim. Üstelik bu durum sadece alt sınıflar içinde değil, burjuva toplumun tepesinden başlayarak bütün sınıf ve katmanlara doğru yayılmış durumda. Alt sınıflarda bu duygulara bir de öfkeyi eklemek gerek. Emekçi yığınların bu duygularla dolu olmasının en başta gelen nedeni yaygın işsizlik ve bunun sonucunda çalışan kesimleri de kapsayan güvensizlik. Bu güvensizlik sadece işçi sınıfında değil, alt orta sınıflarda da hakim. Küçük mülk sahiplerinin, esnafın ve çiftçinin yanı sıra, özellikle pandemiyle birlikte mimar, mühendis, öğretmen vb. kesimleri de etkilemeye başladı. Orta sınıflar ellerindeki birikimlerini bitirdi, büyük bir kısmı evini ve arabasını da elinden çıkardı. Şimdi sıra üretim ve geçim araçlarında. Zaten onun da önemli bir kısmı ipotekli ya da hacizli. Pandemi-

Dünya krizi ve kapitalist uygarlığın çöküşü, sadece ekonomik alanlarda değil, bilimde, sanatta, ahlak ve dinde, felsefede her alanda kendisini gösteriyor; sistemin krizi, ideolojik krizle birlikte daha da derinleşiyor. Şairin dediği gibi, “çünkü ölüm vurmuş damgasını alınlarına” ne yapsalar boş.

nin sona ereceği ve işlerin düzeleceği umudu da ilaç tekelleri yüzünden suya düştü. Pandemiye fırsat bilen ilaç tekelleri, daha fazla kar için yaygın aşı üretiminin ve aşılamanın önüne engel üstüne engel çıkarıyorlar. Milyarlarca insan kapitalizmin kar hırsı nedeniyle büyük bir korku ve yıkım yaşıyor.

Bugün kapitalist barbarlık bütün dünyayı yiyip bitirmekte, yeryüzündeki bütün yaşamı doğası ve insanıyla birlikte yok oluşa doğru sürüklemektedir. Altın madenlerine kurban edilen ormanlar Brezilya'dan bu coğrafyaya, Büyük Okyanus'a Hint Okyanusunu birbirinden ayıran Endonezya'dan Afrika'ya dek bütün yeryüzüne yayılmış durumda. Kömür, petrol, doğalgaz gibi fosil tabanlı enerji üzerinde inşa edilen bugünkü uygarlık, yarattığı iklim değişikliği ve küresel ısınma nedeniyle yeryüzünde yaşayan binlerce canlı türünün soyunu kurutmak üzere. Sözüm ona bilim insanları diye bilinenler 65 milyon yıl önce soyu kuruyan dinazorların soyunun nasıl kurduğuna dair yüzlerce tez ortaya atıp spekülasyon üstüne spekülasyon yapabilirler. Ama şurası kesin, bugün yaşanan felaketin tek nedeni ve sorumlusu sermayeye dayalı üretim ve emperyalist kapitalist sistemdir.

ÇALIŞMA HAKKI VE İŞSİZLİK

Marx, insanların yaşayabilmeleri için yiyecek, içecek, barınak gibi maddi mallara ihtiyaç duyduklarını söyler. Bu malları üretebilmek için daha en başından beri, insanların temel yaşamsal faaliyetlerinden biri de çalışma olmuştur. İnsanlar, küçük yaşlardan başlayarak, toplum tarafından çalışmaya yönlendirilir, çalışması için eğitilip hazırlanır. Zira çalışma olmadan maddi malların üretimi olmadan yaşamın kendisi de olamazdı. Elbette

Bir öğretmen ya da bir hekim, yani doğrudan insanın kendisini konu alan meslekler için bile, kapitalizmin dayattığı ücretli kölelik koşulları onları sınıfa ya da hastaneye doğru sürüklediğinde, işlerinden haz duymak, tatmin olmak yerine, büyük bir hoşnutsuzluk, isteksizlik duygusuna kapılırlar.

sadece maddi mallar değil, çalışma olmadan kültür, sanat, bilim, uygarlık vb. de olmazdı. Hemen belirtmek gerekir ki, işsizlik, insanın çalışma hakkının; kendi emeğiyle kendi kendisini gerçekleştirme ve var olma haklarının elinden alınmasıdır. Bu sadece bir insanın sosyal yaşam hakkının elinden alınması değildir, aynı zamanda insanın bir insan olarak kendisine duyduğu öz saygısının da elinden alınması, yok edilmesidir. Bir insanı işsiz bırakmak, onu bir insan olarak toplumdaki dışlamak, toplum içindeki saygınlığını ve yerini elinden almak, bütün yaşamını anlamsızlaştırmak demektir.

Ancak kapitalizm koşullarında çalışmak, bireyin kendi emeğiyle, toplumun bir parçası olarak kendi kendisini gerçekleştirmesi sonucunu yaratmaz. Kapitalizmde çalışmak tam bir angaryadır; ağır, sıkıcı, biteviye ve tüketici bir angaryadır. Kişinin hem kendi kendisine hem de kendi emeğine yabancılaşmasıdır. Kapitalizmde kendisi için sefalet, patronu için servet üreten işçi için çalışma saatleri, işçinin yaşamının bir parçası olarak dahi düşünülemez. Emeğinin ürünü tamamen bir başkasına aittir ve işçi, patronun bakış açısından makineler gibi, hammadeler gibi üretim sürecinde ihti-

yaç duyduğu bir üretim ögesidir. O yüzden iş saatlerinin bir insan olarak işçinin kendisiyle hiçbir ilişkisi yoktur. İşçinin yaşamı iş günü bitip dışarıya çıktığında başlar. Zaten bu yüzdendir ki, ister sanayi sektöründe ister hizmet sektöründe çalışsın, mavi yakalı ya da beyaz yakalı olsun hiç fark etmez, bütün ücretli çalışanlar açısından hafta sonu tatilinden sonra pazartesi günü yeniden işe dönmek, adeta hapishaneye gitmek gibidir. Zaten bu duyguya bir de isim yakıştırılmıştır: Pazartesi sendromu!..

Ücretli çalışanların büyük çoğunluğu için çalışma, hiçbir anlamı olmayan bir eylemdir. En iyi durumda bile işçi açısından katlanılabilir bir şey olarak görülür, bazen de bir an önce kurtulmak istediği tam bir işkencedir. Hatta öyle ki, bir öğretmen ya da bir hekim, yani doğrudan insanın kendisini konu alan meslekler için bile, kapitalizmin dayattığı ücretli kölelik

ABD hegemonyasının arkasında duran sınıai üretim şimdi yok. Bunun yerini hizmet sektörü aldı.

koşulları onları sınıfa ya da hastaneye doğru sürüklediğinde, işlerinden haz duymak, tatmin olmak yerine, büyük bir hoşnutsuzluk, isteksizlik duygusuna kapılırlar.

“Serbest piyasa ekonomisi” dedikleri sermayeye dayalı bu üretim sisteminin devamı için burjuvazinin okulları, sinemaları, müziği, televizyonu, sanatı, edebiyatı vb. her yoldan övgüler düziyorlar. Sözüm ona “özgür bireyler”e sınıf atlamadan başka bir anlamı olmayan “Amerikan rüya-

sı” türünden fantastik rüyalar pazarlıyorlar. Oysa gerçekte milyarlarca insanın yaşamı, bunun tam tersini ortaya koyuyor. Milyonlarca insan işsizlik ve açlıktan muzdarip; büyük kentlerin meydanları gece olup da el -ayak çekildiğinde çöplerden beslenenlerle, sokaklarda yaşayan evsizlerle doluyor. Emekçi sınıflara yönelen ve onların yaşamlarını olumsuz etkileyen sınıfsal saldırılar sürekli olarak artıyor; sosyal güvencelerini, birikimlerini işlerini, evlerini yitiren milyonlar sürekli olarak yaşam alanlarından dışlanıyor, sefaletle sürükleniyorlar.

Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler üretim sürecinde canlı emeğin yerini ve rolünü en alt sınırlara doğru çekiyor; insan emeği yerine makinelerin (bilgisayar, yapay zeka, robot teknolojisi) daha yoğun kullanılmasının olanaklarını yaratıyor. Ancak kapitalist özel mülkiyet ve kapitalist değer yasası buna izin vermez, vermiyor. Teknolojik gelişmeler iş gününün kısaltılmasının ve işçinin kendisine ait serbest zamanının artmasının koşullarını yaratırken, yaşananlar tam tersini gösteriyor; daha çok insan işten atılırken, iş bulabilen “şanslılar” daha uzun çalışmaya zorlanıyor. Marx, 150 yıl öncesinden, kapitalizm altında makineci üretimin iş gününü kısaltmaktan daha çok uzatma eğiliminde olduğuna işaret ediyordu. Makinenin bir uzantısı olmaktan giderek bir gözlemci konumuna geleni işçiler üzerinde, daha çok makineyi denetleme, daha az ücret ve daha uzun çalışma saatleri uygulamaya yönelik yoğun bir baskı var.

TÜREV PİYASALAR VE ASALAKLIK

İkinci Dünya savaşıdan sonra yaşanan ve 1970'lere kadar ancak süren tekeli kapitalizmin dünyadaki “sorunsuz büyüme” dönemi çoktan bitti.

Bugün bütün dünyada, kapitalizmin başından bu yana yaşadığı en büyük ve en derin krizi hüküm sürüyor. Emperyalist kapitalist sistemin bu uzun ve derin krizini aşabilecek herhangi bir argümanı, yolu da yok. ABD, AB ve Japonya gibi kapitalizmin en ileri gelişkinlik seviyesindeki emperyalist ülkelerde bile on milyonlarca işsiz var. Üstelik bu işsizlik, kapitalizmin tekel öncesi döneminde olduğu gibi devrevi krizden kaynaklanan dönemsel işsizlik de değil; bu işsizlik yapısal ve kalıcı bir karaktere sahip. Bu nedenle adeta bir kanser gibi toplumu içten içe yiyip çürütüyor; kendisini güvende hisseden kesimleri de etkileyerek bütün toplumsal dokuya yayılıyor.

*Toplumda akıl dışılık
çare olarak kabul görmeye
başlamışsa, insanlar da
yüzlerini akıl dışı yollara
dönerler.*

Tekelci sermaye artık üretime, sınımalata pek yatırım yapmıyor. Emperyalist ülkelerde yatırımların önemli bir kısmı hizmet sektörüne yönelmiş durumda. Özellikle emperyalizmin yeni evresinde öne çıkan uluslararası işbölümünün yeni biçimi olan tedarik zinciri, sınımal üretimi küçük küçük parçalara bölerek emperyalist merkezlerden bağımlı ülkelere, işgücünün daha ucuz, hammaddelerin daha bol olduğu alanlara kaydırıldı. ABD hegemonyasının arkasında duran sınımal üretim şimdi yok. Bunun yerini hizmet sektörü aldı. Ancak burada bir sorun var, hizmet sektörüne dayanan bir ekonomi uzun süre ayakta kalamaz. Zira

ekonominin motoru sınımal üretimdir, sadece sınımal üretim yeni bir şey yaratır, üretim araçlarını ve hammaddeleri, canlı emekle buluşturarak yeni bir ürün haline getirebilir. Artı değer de esas olarak burada üretilir; faizin de, rantın da, karın da kaynağı artı değerdir, bu olmadan kapitalizm olmaz. Bu yüzden hizmet sektörü de dahil bütün ekonominin lokomotifi sınımal imalattır.

ABD'nin Joe Biden başkanlığındaki yeni yönetimi, şimdilerde bu durumu tersine çevireceğini, sınımal imalatı yeniden ABD'ye toplayacağını söylüyor. Ancak tekelci sermaye bu konuyla artık fazla ilgilenmiyor. Bunun en başta gelen nedeni dünyayı kasıp kavuran aşırı üretim krizi ve bunun yanında yeni iş alanları yaratmanın ve üretim yapmanın yeteri kadar karlı olmamasıdır. Üstelik mali sermaye açısından para piyasaları, spekülasyonlar ve türev piyasalar çok daha karlı. Sermaye de kendi doğası gereği daha karlı alanlara doğru akıyor. Lenin'in "Emperyalizm" adlı eserinde açıkladığı asalaklık burjuva toplumu ve burjuva toplumun tepesindeki tekelci sermayeyi tamamiyle sarmış durumda. Lenin'in "kupon kırarak yaşayanlar" dediği bu kesim için ABD'de yayınlanan "Director"deki makalesinde Morita şöyle diyor: "iş adamları döviz oyunlarına ilgi duyar oldular. Bunun üretken bir teşebbüse yatırım yapma gereği olmaksızın kısa yoldan karlar getirdiğini keşfettiler". (Aktaran, Alan Woods – Ted Grant, Aklın İsyanı).

Bu makalenin yayınlandığı tarih olan 1988'den bu yana köprülerin altından çok sular aktı ve durum şimdi çok daha üst boyutlarda. Türev piyasalarda artık günlük işlem hacmi trilyon dolarlarla ifade ediliyor. Borsalarda ve türev piyasalarda dönün bu büyük kumar, aslında kapitalizmin temellerindeki çürümenin ve zayıflığının

ne kadar büyüdüğünü de gösteriyor.

Krizin yarattığı çürüme ve yozlaşmanın bir sonucu olarak lümpenlik, burjuva toplumun bütün kesimlerinde yaygınlaştı. Marx'ın yıllar önce burjuva toplumun tepesinde ortaya çıkan lümpenlik diye bahsettiği olay, toplumdaki çürümenin de etkisiyle şimdi bir salgın hastalık gibi bütün topluma sirayet etmiş durumda. Sadece tepedekiler değil, toplumun çok çeşitli kesimlerinden insanlar, alkol ve uyuşturucu maddelerle dertlerinden ve sıkıntılarından kaçmaya çalışırken, bir kısmı da tatminsizlik ve doyumsuzluk nedeniyle bu yola başvuruyorlar.

Kapitalizmin yarattığı sıkıntılardan, çaresizlikten kaçış yollarından biri de dindir. Doğanın kör güçleri bütün ağırlıklarıyla ilkel insanın üzerine çöktüğünde, insanlar kaçışı doğaya tapınmakta, animizmde aradılar. Bugün ise doğanın kör güçlerinden daha ağır kör güçler toplumsal sistemin yapısında, ekonominin içinde ve yine bütün ağırlığıyla insanların üzerine çökmüş durumda. Bugün de bu kör güçler karşısında çaresiz kalan insanlar kaçışı dine sığınmakta arıyorlar; camiye, kiliseye, havraya gidiyor, tarikatlara başvuruyorlar.

Toplumda akıl dışılık çare olarak kabul görmeye başlamışsa, insanlar da yüzlerini akıl dışı yollara dönerler. Bu akıl dışı yolların başında çeşitli din ve mezheplere ait tarikatlar var. Toplu intihar törenlerine kadar uzanan bu tarikatlar, kapitalizmin en ileri olduğu ülkelerde kendilerine taraftar bulabiliyorlar. Elbette sadece ABD ve emperyalist ülkelerde değil, bu topraklarda da aynı biçimde insanlar tarikatlara sığınabiliyorlar. Mesela "Adnan Oktar ve kedicikleri"nin sahte cennetindeki vurgun, uyuşturucu ve her türden soysuzluk; "badeci şeyhlerin" insanların cehaletinden, çaresizliğinden yararlanarak yaptığı vurgun ve

ahlaksızlığın, yozluğun tavan yaptığı bu türden tarikatlar, buz dağının görünen kısmı. Benzeri bir tabloyu Ekim Devrimi'nin öngününde Rusya'da görüyoruz. Rusya'da yaşananların hikayesini de M. Gorki, "Klim Samgin" isimli nehir romanında anlatıyordu.

Bilim ve teknoloji robot teknolojisinde kuantum bilgisayarlar, yapay zekaya uzanan muazzam gelişmelere rağmen dünya nüfusunun büyük bölümü, "Ya barbarlık ya sosyalizm" diyen Rosa Luxemburg'u doğrularcasına barbarlıkla kıyaslanacak bir sefalet yaşıyor.

Kapitalist sistemin çöküş sürecinde yarattığı çürüme, yokluk ve sefalet karşısında, devrimci çıkışın dışında, bilinçsizliğin ve çaresizliğin getirdiği arayış nedeniyle bu dönemde din de toplumda etkili olmaya başlar. Bunun bir nedeni de, başta belirttiğimiz gibi, kapitalizmin sonunun dünyanın sonuymuş gibi gösterilmesi, algılanmasıdır. Bu acılar ve sefalet karşısında mistik fikirlere sığınma, çareyi orada aramadır. Bu dünyada kendini gerçekleştiremeyen, istediği yaşamı bulamayan insanların bir bölümü devrimci mücadeleye yönelirken bir bölümü de "öte" dünyaya erteler özlemlerini. Marx'ın genç hegelcilerle polemğinde söyledikleri tam da buna işaret ediyor, "Din ezilen insanın içli ezgisi, kalpsiz dünyanın sıcaklığı, tinnin dışlandığı toplumsal koşulların dinidir". "Din, insani özün doğüstü gerçekleşmesidir."

“YA BARBARLIK YA SOSYALİZM”

Sınıflı toplumların ortaya çıkışından bugüne, insanın tarihsel serüveni boyunca ezilen ve sömürülen sınıfların temel ortak yönleri, bugün olduğu gibi insanların kendi kaderlerini ellerine alma, kendi yaşamları üzerinde egemen olma uğruna verdikleri mücadeledir, gerçek anlamıyla özgürlük mücadelesidir. Daha önceki bütün toplumsal sistemlerde üretici güçlerin gelişim düzeyi, yeterli üretim yapabilme kapasitesine sahip değildi. Bu yüzden bütün insanların ihtiyaçlarını karşılayacak, insanlığın ekonominin baskısından kurtulmasının koşulları yoktu. İnsanlık ilk defa bunu başarabilecek üretim yapma potansiyeline sahip oldu. Bilim ve teknoloji-
deki gelişmeler, insanlığın hem doğa hem de insan hakkındaki bilgi birikimi, ilk defa yaşadığımız koşullar üzerinde egemen olma ve doğa yasalarına uygun olarak dış koşulları istediğimiz gibi düzenleyebilmemizi mümkün hale getirdi. Ama bütün bu gelişmelere rağmen proletarya ve emekçi yığınlar kendi geleceklerini belirlemede

eskisinden daha az şansa sahip, hatta geleceğe çok daha büyük bir güvensizlik ve korkuyla bakıyorlar. Şimdi artık kapitalist üretim nedeniyle sadece ekonomi ve insanlar değil, içtiğimiz sudan soluduğumuz havaya kadar bütün yaşam koşullarıyla doğa, yıkım ve yok olma tehdidi altında.

İnsan soyu bugün, kendi elleriyle yarattığı kapitalist uygarlığın geldiği aşamada bir yol ayrımında: Ya kapitalist uygarlıkla birlikte çöküşe sürülecek ya da kapitalizme son vererek yeni bir uygarlık yaratacak. Bu uygarlık, sınırların ve sınıfların ortadan kaldırıldığı; insanın insan üzerindeki her türlü egemenliğine son verecek, insan emeğinin ürünlerinin kardeşçe paylaşıldığı dünya cenneti olacaktır.

Bilim ve teknoloji-
de robot teknolojisinde kuantum bilgisayarlar, yapay zekaya uzanan muazzam gelişmelere rağmen dünya nüfusunun büyük bölümü, “Ya barbarlık ya sosyalizm” diyen Rosa Luxemburg’u doğrularcasına barbarlıkla kıyaslanacak bir sefalet yaşıyor. İshal ve kızamık gibi basit tedbirler ve aşularla kolayca önüne geçilebilecek hastalıklar nedeniyle her yıl milyonlarca çocuk henüz hayata daha ilk adımlarını bile atmadan kayıp gidiyor. Şimdi de ilaç tekellerinin kar hırsı, açgözlülüğü ve rekabeti nedeniyle Covid-19 bütün dünyayı sardı. Geliştirilen onlarca aşuya ve ilaca rağmen her gün binlerce insan yaşamdan kopup gidiyor. Emperyalist efendilerin egemenliklerini biraz daha uzatabilmek için kah kah burada çıkardığı savaşlarda hayatını kaybedenlerin sayısı ise milyonları çoktan geçti. Afrika’dan Asya’ya, bağımlı ülkelerde çıkarılan savaşlardan ya da yoksulluktan dolayı dünyanın her yerinden ABD’ye ve AB ülkelerine doğru süren göçmen akışı sırasında da en az savaşlarda ölenler kadar insan ölüme sürüklendi, halende sonbahar yaprakları gibi ölüp gidi-

İnsanın evrimi, insanın, doğanın kölesi olma konumuna karşı çıkmasıyla başlar, doğaya olan bağımlılığını kırarak doğanın kör güçlerini tanıyıp bilinç kazanmasıyla sürer. Doğaya karşı verilen bu mücadele, elin ve beynin gelişiminde, dolayısıyla insanın insanlaşmasında belirleyici olmuştur.

yorlar. Meksika-ABD sınırında olsun Avrupa kapılarında olsun, yollarda, toplama kamplarında barbarlıkla kıyaslanabilecek koşullarda milyonlarca göçmen yaşama tutunmaya çalışıyor.

Bütün bunların tek bir açıklaması var: Emperyalist kapitalist dünya ve uygarlık çöküyor; çökerken, kendisiyle birlikte bütün insanlığı da felakete sürüklüyor.

İNSAN-DOĞA; KIR-KENT; KAFA-KOL EMEĞİ KARŞITLIĞI

İnsanın en eski ataları vahşi doğanın parçasıydılar, doğaya bağımlı olarak yaşadılar. Ekonominin evrimine, üretici güçlerin gelişimine bağlı olarak ortaya çıkan işbölümünün gelişimi kafa emeği ile kol emeği karşıtlığından sonra kır kent karşıtlığını yarattı. İşbölümünün kapitalizme varması hem bu karşıtlıkları en üst boyutlara taşıdı hem de insanla doğa arasındaki bağı en alt seviyelere indirdi. Kapitalizm, insanın da bir parçası olduğu doğayla uyumlu bir yaşam yerine, doğayı yağmalayıp metalaştırdı ve insanı doğaya yabancılaştırdı. Bütün bu sürecin vardığı nokta kafa emeği ile kol emeği arasındaki karşıtlığı en üst boyutlara taşıdı.

Kafa emeği ile kol emeği arasındaki karşıtlık, bilimin ve bilginin topluma yabancılaşmasına, egemen sınıf olan burjuvazinin bilimi kendi kontrolü altına almasına vardı. Artık bilgi, bilim iktidarın yararına ve onun denetimi altında. Kapitalizm öncesi dönemde bilgi iktidar demekti, Nil nehri taşması ve mevsim bilgileri, ekip biçme ve selden kurtulma için hayati önemdeydi; firavunlar ve rahipleri bununla iktidar ayrıcalıklarını korudular. Bu gelenek daha sonra da devam etti, bilim kiliselere, medreselere kapatıldı. Aydınlanma çağında ve kapitalizmin

gelişim sürecinde bu kısmen asılabilirdi; bilim kendi başına üretici bir güç durumuna geldi. Üretici güçleri kendi denetimine alan burjuvazi, bilimi de denetimi altına alıp kendi sınıf çıkarları için kullanmaya, başladı.

İnsan doğanın kör güçlerini tanıdıkça onun gizlerini çözmüş, kendi yararına kullanmayı öğrenmiştir. Doğa yasalarını öğrenmek insanı insanlaştırırken aynı zamanda doğa üzerinde egemen olmasının yollarını da açmıştır.

İnsanın evrimi, insanın, doğanın kölesi olma konumuna karşı çıkmasıyla başlar, doğaya olan bağımlılığını kırarak doğanın kör güçlerini tanıyıp bilinç kazanmasıyla sürer. Doğaya karşı verilen bu mücadele, elin ve beynin gelişiminde, dolayısıyla insanın insanlaşmasında belirleyici olmuştur. İnsan doğanın kör güçlerini tanıdıkça onun gizlerini çözmüş, kendi yararına kullanmayı öğrenmiştir. Doğa yasalarını öğrenmek insanı insanlaştırırken aynı zamanda doğa üzerinde egemen olmasının yollarını da açmıştır. Doğayla insan arasındaki bu karşıtlık ve mücadele insanın doğadan kopmasına varan bir kayba yol açmıştır. Bu kayıp, yani insanın doğadan kopuşu evrimin bugünkü aşamasında öylesine derinleşmiştir ki, süreç kendi karşıtına dönüşme noktasına geliş dayanmıştır. Bu çelişkinin çözümü, insan-doğa arasındaki uyumun yeniden kurulmasıdır. Ama çelişkinin bugünkü durumu, bırakalım insan-doğa uyumunu, varlıklarını bile tehdit edecek düzeyde.

Kır-kent ayrımının bir sonucu olarak giderek gelişen ve büyüyen kentler, bugün on milyonlarca insanın yaşadığı metropoller, megapoller halinde beton canavarlara varmış durumda. Hem çeperlerine doğru genişleyen hem de durmadan yükselen gökdelenleriyle bu kentlerle yaşam giderek tam bir karabasan halinde insanların üzerine çöküyor; kalabalık, trafik, kirlilik ve havasızlık pek çok hastalığın beslendiği temel kaynak oluyor. Bu devasa kentlerde yaşayan on milyonlarca insan kötü ve sağlıksız konutlar, yetersiz beslenme ve hava kirliliğinin yanında uyuşturucudan, alkol, kumar, fuhuş ve suç çetelerine, mafya gruplarına kadar uzanan geniş bir yelpazede genel olarak tüm insani değerlerin yıprandığı, insanın kötü tutkularının öne çıktığı bir yaşama itiyorlar, kentlerde yaşayanlar arasında stres ve depresyon sürekli artıyor. Covid-19 salgınıyla birlikte yaşanan süreç ise artık bu devasa kentlerde tepeleme dolu toplu taşıma araçlarında her gün 3-4 saatlik yol zulmüyle; kötü ve sağlıksız konutlarıyla, hava kirliliğiyle, su yetersizliğiyle, çevre kirliliğiyle; sanayi ve yaşam alanlarının iç içe geçişiyle, velhasıl kapitalizmin yarattığı kent yaşamının sorgulanmasını kaçınılmaz hale getirdi. Bu koşullarda bir yaşam yerine, daha önce başlamakla birlikte, pandemiden sonra daha çok insan kent yaşamını ve kariyerlerini bırakıp farklı yaşam biçimlerine yönelmeye başladı.

“ANLAMAK GİDENİ VE GELMEKTE OLANI”

İnsan soyunun uzayın kapılarını aralamaya çalıştığı, yaşamı başka yıldızlara taşıma hayalleri kurmaya başladığı günümüz uygarlığının geldiği aşamada, kendilerine “aydın” diyen sözüm ona “aydınlık” için bile yaşam

Bugün mesele “altın çağ” masallarının hülyalarına dalıp doğal yaşama, tarım toplumuna dönmek değil. Bunu yapmak yüzünü geçmişe dönmek, iyi ve güzel olanı geçmişte aramaktır. Oysa bugün olması gereken geçmişe dönmek değil, tam tersine ileri gitmektir.

bunaltıcı, boğucu. Eğitimli diyebileceğimiz bu kesimler de dahil, insanlar, kapitalizmin yarattığı bencillik ve rekabet nedeniyle depresyona giriyor, farklı farklı çıkış yolları arıyorlar. Bunun akıl dışı yollarına yukarıda değindik. Bu kaçış adına, toplumda ortaya çıkan bu rekabet ve çatışmanın stresini geride bırakıp yeniden doğaya dönmeyi savunanlar da var. Bunlar toprak ve tarımda uğraşarak çok daha basit ve çok daha doğal bir yaşam hayal ediyor; kurmaya çalışıyorlar. Özellikle gençler arasında ortaya çıkan bir eğilim bu. Hatta öyle ki, “altın çağ” hayalleri görenler bile az değil. Ama hemen belirtelim, edebiyat eserlerinde sözü edilen o “altın çağ” hiç olmadı. Tarım topluluklarında yaşayan atalarımızın yaşamı hiç de kolay değildi. Romantik yazarların hayallerinde kurup anlattıklarının aksine insanın evriminin ilk basamaklarında ortaya çıkan bu tarım toplulukları aynı zamanda barbar topluluklardı. İşin doğrusu, bu topluluklar doğal yaşamak zorundaydı, çünkü doğanın kölesiydiler.

Bugün mesele “altın çağ” masallarının hülyalarına dalıp doğal yaşama, tarım toplumuna dönmek değil.

Bunu yapmak yüzünü geçmişe dönmek, iyi ve güzel olanı geçmişte aramaktır. Oysa bugün olması gereken geçmişe dönmek değil, tam tersine ileri gitmektir. Burada asıl olan kimi anarşist fikir fukaralarının komünizm adına savunduğu ilkel komünal yaşam değil, geleceğin sınırsız ve sınıfsız dünyasını, komünist toplumu kurma hedefiyle sosyalizm mücadelesini yükseltmektir.

Burada asıl olan kimi anarşist fikir fukaralarının komünizm adına savunduğu ilkel komünal yaşam değil, geleceğin sınırsız ve sınıfsız dünyasını, komünist toplumu kurma hedefiyle sosyalizm mücadelesini yükseltmektir.

Burjuvazi Aydınlanma Çağı'yla yola çıktı. Bilim, sanat ve teknolojiye büyük atılımlar yaşandı; üretici güçlerin gelişimi büyük hız kazandı. Kendi ekonomisini, üretim biçimini egemen kılan burjuvazi eski devleti ele geçirip bugüne kadar hep olduğu gibi daha da güçlendirdi, kendine göre şekillendirdi. Bugünün modern burjuva toplumunda devrimci komünistler dışında hemen herkes, bu devlet olmadan; ordular, polisler, yargıçlar, hapishaneler, din adamları ve bunların besleyecek vergiler, bu tür kişi ve kurumlar olmadan insanların birlikte yaşayacaklarına hiç mi hiç inanmıyorlar, inanmazlar. O yüzden devletsiz, sınırsız ve sınıfsız bir toplum dediğimizde, kendilerini en bilinçli en aydın kesimler arasında görenler bile bunu hemen "ilkel" insanın yapabileceğini; devlet

olmadan ancak uygarlıktan nasibini almamış "vahşilerin" yaşayabileceğini söyleyerek karşı çıkarlar.

Oysa bilimsel sosyalizmin, Marksizm-Leninizmin proletaryaya ve bütün insanlığa gösterdiği komünizm hedefi bir tarım toplumu değil, ilkel komünal yaşam hiç değil, tam tersine üretici güçlerin serbestçe gelişiminin önündeki tüm engellerin kaldırılmasıyla erişilebilecek olan geleceğin komünizmidir. İnsanlığın bütün bilimsel birikiminin keşif ve icatlarına dayanarak kurulacak olan bu komünizm, insanın kendi elleriyle yarattığı uygarlığın tüm nimetlerinin, sadece bazı insanların değil, bütün insanların ve bütün insanlığın hizmetine sunacaktır.

Engels "Zorunluluklar aleminde özgürlükler alemine" sıçrayış derken, Marx "özgürlük çağı" diye bahseder sosyalizmden. Bu "özgürlükler çağı", insanın tarih öncesi çağı olan sınıflı toplumlar çağının sona erdiği; insanın ilk defa ekonominin baskısından kurtulup kendi kaderini eline aldığı ve kendi tarihini özgürce yazmaya başladığı bir çağ olacaktır. Burada ne hastalık, ne açlık, ne de gelecek korkusu olacak; her insan kendi potansiyelini çok yönlü ve sonuna kadar geliştirebilecek; insanlığın ufkundaki karanlık bulutlar dağılacığından ufku çok daha fazla genişleyecektir. Burada, yaşamak için zorunlu olan maddi malların üretimi için bugüne de çekilen tüm sıkıntılar; insanı insanlıktan çıkaran çalışma koşulları ve baskılar sona erecek; ulusal, sınıfsal, cinsel ve her türlü sömürü sona erecek; cehalet ve çaresizlik yok edilecektir. Bugün kapitalistler tarafından büyük bir açgözlülükle yağmalanıp yıkıma uğratılan yer altı ve yer üstünün tüm doğal kaynakları korunacak; doğayla insan arasındaki uyum kurularak insanlığın hizmetine sunulacaktır.

FİKRET BAŞKAYA

ÇÖKÜŞ

KAPİTALİZMİN

NIHAİ KRİZİ

ÜZERİNE

BİR DENEME

Yordam Kitap

Fikret Başkaya'nın "Çöküş" Kitabı Üzerine

..... c. dağlı .....

Fikret Başkaya, kitabı olan "Çöküş"ün girişinde, bilgili bir marksist pozlarında, herkese, Marx'ın nasıl anlaşılması gerektiği üstüne ders veriyor. Öncelikle, kendisinden önceki Marksistleri dışladığından ya da mahkûm ettikten sonra yola kendi başına devam ediyor. Devamında bir akademisyen yüzeyselliğiyle, bize bir şeyler söylüyor. Bir yerde şunu ifade ediyor:

"Acaba gerçekten ve radikal olarak toplumsal eşitsizliğe, adaletsizliğe, sömürüye baskı ve zulme karşı çıkmış olsalardı, insan özgürlüğünü, insanın emansipasyonunu (kurtuluşunu) sorun etselerdi egemenler tarafından ödüllendirilirler, onca itibara, prestije sahip olurlar mıydı?" (22)

Fikret Başkaya, tarihi kendi gelişimi içinde ele alacağına, onu, kendi kafasında yeniden kurguluyor. Dolayısıyla tarihsel olmayan metafizik sonuçlara ulaşıyor. İnsanlık (elbette filozoflar da) tarihin her döneminde eşitlik ve özgürlükten söz etmediler. Öncelikle not

etmek gerekir ki, her tarihsel dönemin, her çağın kendi düşünce biçimi, kendi ilkesi var. İlkeler, teorik düşünceler, belirli tarihsel dönemlerin ekonomik ve toplumsal ilişkilerinin bir yansımasıdır; kavramsal ifadesidir.

Mesela, marksizmin ilk çağın en büyük filozofu olarak gördüğü Aristoteles'in eşitlik düşüncesi sınırlılıklar gösterir.

"Ne var ki, Yunan toplumu köle emeğine dayandığından ve bu nedenle insanların ve onların emek güçlerinin eşitsizliği bu toplumun doğal temeli olduğundan, meta değerleri biçimi altında, bütün emeklerin eşit insan emeği olarak ve dolayısıyla eşit sayılarak ifade edildiklerini, Aristoteles, değer biçiminin kendisinden çıkaramadı. Değer ifadesinin sırrı yani genel olarak insan emeği oldukları için ve oldukları ölçüde bütün emekçilerin eşit ve eşdeğerde olmaları, insanların eşitliği kavramı halkın bir önyargısı haline gelerek yerleşiklik kazanmadan çözülemez.

Aristoteles'in dehası, metaların değer ifadesinde bir eşitlik ilişkisinin olduğunu görmesindedir. Yalnızca, içinde yaşadığı toplumun tarihsel sınırları, onun bu eşitlik ilişkisinin 'gerçekte' nerede olduğunu bulmasına engel olmuştur." (Marx, Kapital I, s.713)

Eşitlik ve özgürlük fikri insanların arasında daha sonraki çağlarda yerleşiklik kazandı ve çözümlendi.

Filozoflar, iktisatçılar ne zaman görüşlerini egemen sınıfın çıkarlarına göre ayarladılar. Burjuva toplumda, sınıf savaşı henüz seyrekken, daha gelişmemişken, iktisat alanında çığır açıcı düşünceler ortaya koyanlar; sınıf savaşı şiddetlenince, görüşlerini egemenlerin çıkarlarına uyarladılar. Araştırmalarını sonuna kadar götürmediler. Ortaya konan görüşleri, araştırmaları eleştirel biçimde ele alıp, onları sonuna kadar götüren Marx oldu.

Düşünce tarihini, toplumların, sınıfların tarihinden ayrı ele alırsan, kaçınılmaz olarak öznelciğe düşersin.

Sonraki sayfadaysa şu görüşlerle karşılaşırız:

"... bütün filozofların (düşünce adamlarının) asla dünyayı anlamak/yorumlamak gibi halisane kaygıları ve niyetleri yoktu. Eğer öyle olsaydı, insanlık bugünkü sefil durumda olur muydu?" (s.23)

Burada tarihe bakış çok öznelci. Oysa insanlık bugüne kadar büyük bir ilerleme gösterdi. Sınıflı toplumda, mesela kapitalist toplumda ilerleme çelişmelidir. Kapitalist toplumun tüm sınırlılığına rağmen, bu toplumda üretici güçler muazzam bir gelişme gösterdi. Büyük sanayinin teknik temeli devrimcidir. Kapitalist toplumda maddi koşullar gelişmemiş olsaydı sosyalizme geçilebilirdi miydi. Ama Başkaya dar kafalı bir aydın olarak, bugünkü duruma bakıyor, orada sadece sefalet görüyor. Yeni bir toplumun koşullarının oluştuğunu ve olgunlaştığını gör-

müyor. Küçük-burjuvazi hiçbir zaman gerçek bir devrimci bakış açısına sahip olmadı.

Başkaya, tarihsel gelişmeyi filozofların durumuyla açıklayacağına, filozofların durumunu tarihsel gelişmeyle açıklamış olsaydı, doğru sonuçlara ulaşırdı.

Filozoflar dünyayı anlamak ve açıklamak için daha ileri şeyler söyleselerdi dünya daha ileri de mi olacaktı? Birçok kuramcı, iktisatçı kapitalizmin ilişkilerini ortaya çıkarmada çığır açıcı görüşler geliştirmelerine karşın, bu keşiflerden sonra da, kapitalist toplum varlığını sürdürdü. Kapitalizmin yıkılması için, devrimci sınıfın doğrudan devrimci eylemleri gerekiyor. Dünya ancak pratik yolla değişebilir.

Başkaya'nın diliyle olgulara "bütünlüklü" bakmak boş bir söz olarak kalıyor.

TARİHE ÖZNELCİ VE SİĞ BAKIŞ

"Bir üretim tarzı olarak sanayi kapitalizminin ortaya çıkışından bu yana iki yüz elli yıldan az bir zaman geçti. Bu uzun insanlık uygarlık tarihinde sadece küçük bir parantezdir. Buna rağmen bir uygarlık krizi veya sürdürülemezlik durumu ortaya çıkmış bulunuyor. Zira, kapitalizm bir sapmaydı..." (s.24)

Burada ileri sürülen görüşlerin ne iç tutarlılığı var, ne de bütünlüğü. Düşünceler eklektik olduğu için kendi içinde çelişmelidir. Cümleye sanayi kapitalizminin bir üretim tarzı olduğu savıyla başlıyor, daha sonra, bunun bir sapma olduğunu söylüyor. Bir üretim tarzı, önceki üretim tarzının bağrında doğar. Sonra onun yerini alır. Kapitalist üretim tarzı da aynı şekilde oluştu. Burada bir sapma değil, tarihin doğal akışı var. Buna sapma demek için, insanlık tarihinin gelişimi hakkında cahil

olmak, gerekiyor. Sadece cehalet değil, aynı zamanda da öznelci bir yaklaşım sergileniyor.

Aynı yerde söylenen şu saptama da bilimsel olarak yanlıştır. "Kapitalizmde zenginlik baştan itibaren krizlerle yol alması..." Kapitalizm muazzam bir meta üretimi demektir. Meta üretim ise en başta kriz olasılığını içerir. Krizin kendisi henüz ufukta görünmez. Ekonomik kriz, kapitalist meta üretiminin sonraki gelişme aşamalarında ortaya çıkar.

Fikret Başkaya, tarihi kendi gelişimi içinde ele alacağına, onu, kendi kafasında yeniden kurguluyor. Dolayısıyla tarihsel olmayan metafizik sonuçlara ulaşıyor.

SERMAYENİN BÜYÜMESİNİ NASIL AÇIKLIYOR?

"Her kapitalistin bir taraftan emek sömürsünü derinleştirmeyi, diğer taraftan da yeni/ileri teknolojilere ve daha büyük sermayeye sahip olmayı gerektiriyor". (s.26)

Bu ifade kaba ekonomist (vulger) bir yaklaşıma dayanıyor. Kapitalist üretimde, "bir taraftan" ücretli emek sömürsü" diğer taraftan sermayenin büyümesi yer almaz. Sermayenin büyümesi, ücretli emek sömürsünün dolaysız sonucudur. Diğer taraftan sermaye büyümesi denilerek, sanki sermayenin büyümesi, ücretli emek sömürsünden ayrı bir durummuş gibi gösteriliyor.

Aynı paragrafta şunları okuyoruz:

"Kapitalist üretim tarzı teknikçidir."

Kapitalist üretim tarzı büyük sanayiye, bilim ve tekniğe dayanır, fakat kapitalist üretim ilişkileri gelişiminin belli bir noktasında, çağdaş gelişmenin önünde ayak bağı olur. Kapitalizm teknikçidir denilerek, sanki sürekli tekniği geliştiriyor sonucuna varılıyor. Onun teknik yönü belirtilirken, tekniğin gelişimiyle, onun kapitalist niteliği arasındaki çelişki bir kenara itiliyor.

KAPİTALİST ÜRETİM SİSTEMİ VE KAPİTALİST TOPLUM

"...üretim sisteminin toplum karşısında özerkleşmesi..." (28)

Öncelikle belirtmek gerekirse, burjuva toplum, kendi içinde karşıt (düşman) sınıflara bölünmüştür. Aralarında uzlaşmaz çelişki var. Proletarya ile kapitalistlerin çıkarları ve amaçları farklı ve birbirine karşıttır. Dolayısıyla üretim araçları karşısında aynı toplumsal konumda değildir. Kapitalist üretim sistemi, toplumdan ayrı değil, bu toplumun ekonomik temelidir. Bu konuda daha açıklayıcı fikir edinmek için, Marx'ın Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı'nın Önsöz'üne bakılmalı.

Burada asıl belirtilmesi gereken, kapitalist üretimin kapitalistlerin yararına üretim olduğudur.

Çalışma üstüne tarihsel, toplumsal ve teorik bir değeri olmayan bir söz:

"...burjuva toplumunda çalışma bir araç olmaktan çıkıp, bir amaç haline geldi" (s.30)

Gerçekte ise, burjuva toplumunda çalışma (emek) bir geçim (yaşam) aracıdır. Bir işçiyi işsiz bırakmak, onu geçim araçlarından yoksun bırakmak, yaşamın dışına itmektir.

Komünist toplumda ise;

"Emek artık, yalnızca bir geçim aracı değil, ama kendisi yaşamsal gereksinim olur." (Marx-Gotha ve Erfurt prg. s. 30)

KULLANIM-DEĞERİ, DEĞİŞİM-DEĞERİ KARŞITLIĞI

"Prekapitalist dönemin uygarlıklarında kapitalizme özgü, kullanım değeri - değişim değeri ayrımı yoktur. Her üretim etkinliği doğrudan bir ihtiyacı karşılamak için yapılıyordu." (33)

Meta üretimi ya da "kullanım değeri- değişim değeri ayrımı" kapitalizmden çok önceye kadar gider. Engels, basit meta üretiminin 6500-7000 yıllık tarihinden bahseder. Meta üretimi, kapitalist üretimle birlikte egemen hale gelir. Kapitalist meta üretimi, ücretli emek sayesinde egemen duruma gelir.

Meta üretiminde, sadece kullanım değeri -değişim değeri ayrımından söz etmek, gerçek durumu anlamamızı engeller. Aralarında yalnızca bir "ayrım" değil, bir karşıtlık var. Meta üretimi, karşıtların birliğidir.

Meta üretiminde esas olan, üreticinin kendi ihtiyacı için üretim değil, başkasının ihtiyacı için üretim yapmaktır. İhtiyacı değişimle karşılanır.

Basit meta üretiminin olduğu toplumlarda yani prekapitalist toplumlarda, insanlar gereksinimlerini daha çok kendileri karşıladılar. Daha ileri bir toplum önceki toplumun yerini aldıkça, değişim de toplumun yaşamında daha geniş yer tutmaya başlar. Kapitalizmde en gelişmiş, en uygun ve en tam halini alır.

BÜTÜN ZENGİNLİKLERİN KAYNAĞI

Önce F. Başkaya'nın yüzeysel yaklaşımı:

"Artı-değer, kapitalist sistemde tüm zenginliklerin kaynağıdır." (s.35)

Aynı sığ yaklaşım, Marks'ın karşısına çıkıyor. Marks'ın verdiği yanıt bilimseldir, ikna edicidir:

"Emek bütün zenginliklerin kay-

nağı değildir.

Doğa da, emek kadar, kullanım değerlerinin (ve elbette, maddi zenginlikler bunlardan oluşur!) kaynağıdır, ki emeğin kendisi de, doğal gücün, insanın emek-gücünün ifadesinden başka bir şey değildir...

Öncelikle not etmek gerekir ki, her tarihsel dönemin, her çağın kendi düşünce biçimi, kendi ilkesi var. İlkeler, teorik düşünceler, belirli tarihsel dönemlerin ekonomik ve toplumsal ilişkilerinin bir yansımasıdır; kavramsal ifadesidir.

Burjuvazinin, emeğe bu doğaüstü yaratıcı gücü yüklemesi için önemli nedenleri vardır; çünkü insan kendi emek-gücünden başka hiç bir şeye sahip olmadığından, onu, emeğin nesnel koşullarını kendi sahipliğine geçirmiş öteki insanların, bütün toplumlarda ve uygarlıklarda, kölesi olmaya zorlayan, tam da emeğin doğaya bağımlılığıdır. Ancak onların izniyle çalışabilir, dolaşısıyla ancak onların izniyle yaşayabilir." (Marx, a.g.e 23)

Anlaşılacağı gibi F. Başkaya, tüm zenginliklerin kaynağı hakkında ciddi bir araştırma yapmadan başka bir deyişle kendisi öğrenmeden başkalarına öğretmeye kalkışıyor.

AŞIRI - ÜRETİM KRİZLERİ

"Çöküş"te aşırı-üretim üstüne söylenenler:

"Kapitalizm dahilinde 'aşırı-ü-

retim' insanların ihtiyacından fazlasının üretilmesi değildir... Bütün mesele satılabilenden daha çok üretilmesidir. başka türlü ifade edersek, doğrudan realizasyon sorunuyla ilgilidir." (F. Başkaya. 36)

Burada ele alınan görüşler Marks'ın Kapital III'ten aktarılmıştır. Fakat bağlamından koparılarak. Bu karşılaştırmaları yapanlar görecekler ki, konunun konuluğu Kapital'in çok gerisinde kalmıştır.

Marx tarafından sorunun konuluğu:

"Mevcut nüfusa oranla çok fazla yaşam gereksinmesi üretilmemiştir. Tam tersine. Büyük kitlelerin gereksinmelerinin doğru dürüst karşılanması için pek az üretim yapılmıştır." (Kapital III, s.228)

Nüfusa oranla fazla yaşam aracı üretilmemiştir, fakat; kapitalist üretim biçimiyle çelişen şekilde fazla zenginlik üretilmiştir. Yapılması gereken bu çelişkiyi göstermektir.

"Kapitalist üretim tarzı, maddi üretim güçlerinin gelişmesi ve uygun bir dünya piyasası yaratılmasının tarihsel bir aracı olup, aynı zamanda da, bu tarihsel görevi ile buna uygun düşen kendi toplumsal üretim ilişkileri arasında sürekli bir çatışmadır." (a.g.e 222)

Kapitalizmin aşırı-üretim krizleri bu temelde açıklanmalıdır.

Sermaye üretici güçleri mutlak bir biçimde geliştirme eğilimi taşıyor. Fakat tam da bu eğilim, sermayenin, toplumsal ilişkileriyle, kapitalizme özgü üretim koşullarıyla çelişki içinde dir.

Ricardo, sermayenin evrensel eğilimini kavrarken, Sismondi, sermayenin içsel çelişkilerinin, sermayeyi zorunlu olarak yıkıma götüreceğini seziyor.

Kendi içsel çelişkilerinin gelişimi kapitalist üretim tarzının tarihsel olarak belirlenmiş bir üretim tarzı olduğu-

nu ortaya koyuyor.

"...bu üretim tarzının kendi engelleri bulunduğu, nispi olduğu, mutlak olmayıp, ancak üretimin maddi gereksinmelerinin gelişmesinde belirli bir sınırlı döneme tekabül eden tarihsel bir üretim tarzı olduğu ortaya çıkıyor." (a.g.e 229)

KAR ORANININ DÜŞME YASASI

Başkaya, kapitalistlerin kar oranını düşürmemek için aldıkları önlemleri sıralarken, rekabetin etkisini unutmuyor. Kapitalistlerin aralarında, sahnesi hem ulusal sınırlar, hem dünya pazarı olan kıyasıya bir rekabet yaşanıyor. Tüm kapitalist ülkeler rekabet nedeniyle yeni yöntemlere başvurmak zorunda kalıyor. Bir ülkedeki kapitalistlerin yeni üretim tekniklerini devreye sokarak yeni bir tekniği üretim alanına sokarak, bunun avantajlarından yararlanmaları çok uzun sürmez. Çünkü her ileri kapitalist ülke, teknik olarak gelişmiş olduğu için, aynı teknik yeniliği hemen geliştirebiliyor. Böylece yeni bir tekniği ilk devreye sokan ülke, avantajlarını rakiplerine kaptırmış oluyor. Geriye ücretleri düşürmek kalır. Her kapitalist ücretleri düşürmek için, işçilere, sendikalara baskıyı en üst düzeye çıkarıyor. Kapitalistler ücretleri düşürerek, kar oranının düşmesi yasasının etkilerini düşürmeye çalışıyor.

PAUL MASON ETKİSİ

Fikret Başkaya, kitabı "Çöküş"ü yazarken P. Mason'dan etkilenmiş. Mason'ın "Kapitalizm Sonrası"nu okuyan herkes bu etkiyi görecek. Başkaya, P. Mason'un, Kondratyev'in "Uzun Dalgalar" tezi hakkında görüşlerini irdelerken, birden bire tezi bırakıp, 1920-30 yılların Sovyetlerine yönelik eleştiride bulunuyor. Eleştirisi ciddi bir tahlile da-

yanmıyor. Sovyetler Birliğine karşı kullandığı üslup ise son derece hırçın, tepkici ve geri. Bu sözler onun: "Sovyetler Birliği'nin sosyalizmden kaç fersah uzakta..." Bu sözleri söyleyen biri, bir sosyalist değil, olsa olsa bir küçük-burjuva demokrati olur.

Başkaya'nın E. Mandel'e övgüler dizmesi boşuna değildir. Ona göre Mandel "...Marksizmin dogmatik olmayan bir versiyonunu temsil ediyordu."

O, Mandel'in "krizle devrimci durumlar arasında mekanik bir ilişki olmadığını" vurguladığını söylerken, bunu doğru buluyor.

Bu konuda Marx ve Engels'in görüşlerine başvuralım:

"Yeni bir devrim ancak yeni bir krizin sonucunda mümkün olacaktır; fakat aynı zamanda yaklaşan kriz kadar kesindir."

Marx ve Engels 1850 sonbaharında bu teorik analizi yapıyorlar. Bilimsel sosyalizmin kurucularının kriz-devrim ilişkisini kurmaları anlaşılabilir bir durum değildir. Ekonomik kriz sırasında kapitalizme içkin çelişkiler son derece keskinleşir. Devrim de çelişkilerin keskinleşmesi tarafından gündeme getirilir. Fakat devrimin koşulları ne kadar olgun olursa olsun, devrimin gerçekleşmesi için devrimci sınıfın, proletaryanın devrimci eylemleri gerekiyor.

SERMAYENİN BİÇİMSEL EGEMENLİĞİ SERMAYENİN GERÇEK EGEMENLİĞİ

Emekle sermayenin karşılıklı ilişkisinin gelişimi, özüne inilmeden ele alınıyor.

"Kapitalizm, yatay ve dikey olmak üzere ikili bir yayılma ve genişleme seyri izliyor. Yatay genişleme, kapitalist meta ilişkilerinin henüz geçerli olmadığı alanları etkisi altına alması

anlamındadır. Marx buna, 'biçimsel hakimiyet' demiştir. Dikey genişlemeyse, halen kapitalist meta ilişkilerinin geçerli olduğu alanlarda yoğunlaşma anlamındadır. Buna da Marx, reel hakimiyet demiştir" (52)

F. Başkaya Marx'ın görüşünden nüanslara gitmeyi pek sever. Ve burada nüansları yansıtıyor. Ama, nüans gibi görünen farklılıklar, Marksizmden sapmaya kadar varabiliyor. Aldığımız bu pasajda, nüansın nereye dek gidebildiğini görebiliyoruz.

Marx, sermayenin emek üzerinde biçimsel egemenliğinden, boyunduruğundan hiç söz etmez.

"Nasıl mutlak artı-değer üretimi, sermayenin emek üzerinde biçimsel boyunduruğunun maddi ifadesi olarak görülebilirse görece artı-değer üretimi de, sermayenin emek üzerinde gerçek boyunduruğunun maddi ifadesi olarak görülebilir." (Kapital I, s.787)

Marx'ın ifadeleriyle karşılaştırıldığında, F. Başkaya'nın Marks'ın düşüncelerinden ne kadar uzakta olduğu görülebilir.

"UZUN DALGA" VE KAPİTALİZMİN KRİZLERİ

F. Başkaya kitabının 55. sayfasında, "uzun dalga" teorisi üzerinde duruyor. Bunun üzerinde daha uzun duran P. Mason. Başkaya da Mason'dan alıyor. Bu teoriye göre, kapitalizm yaklaşık olarak 40-50 yılda bir yaptığı yeni teknolojik atılımlarla, kendi krizini atlatıyor ve yeni bir krizle yüz yüze geleceğe dek, kapitalizm istikrarlı bir gelişme gösteriyor.

Bu teori, 20.yüzyılın ilk çeyrek yüzyılı içinden itibaren kapitalizmin süreklileşen ekonomik krizinin -genel kriz- üstünü örtüyor. F. Engels, kapitalizmin genel ve sürekli krizinin başladığını belirtir. O, bilinen, refah durgunluk, kriz döngüsü yerine, krizin

kapitalizmin ufkunda hiç eksilmeyeceğini söyler.

Kapitalizmin genel krizi, belli dönemler, büyük ekonomik krizlerle öne çıkar. 1929 büyük ekonomik krizi ve 2008 büyük ekonomik krizi gibi. Diğer bir nokta, kapitalizm her seferinde ekonomik krizi atlattır. Ama yerini daha büyük ve daha yıkıcı krizlere bırakarak ve sonunda, krizlerini atlata-mayacağı bir aşamaya vardırarak.

Filozoflar, iktisatçılar ne zaman görüşlerini egemen sınıfın çıkarlarına göre ayarladılar. Burjuva toplumda, sınıf savaşı henüz seyrekken, daha gelişmemişken, iktisat alanında çığır açıcı düşünceler ortaya koyanlar; sınıf savaşı şiddetlenince, görüşlerini egemenlerin çıkarlarına ayarladılar. Ortaya konan görüşleri, araştırmaları eleştirel biçimde ele alıp, onları sonuna kadar götürülen Marx oldu.

ÜRETKEN EMEK, ÜRETKEN OLMAYAN EMEK

Marx'ın görüşünden bir nüans daha

"Her çalışma sermayenin yeni-den üretimini (büyümesini) sağlamaz." (70)

Doğrusu her çalışma değil, her emektir.

Yazar konuyu sürdürüyor ve somut örnek veriyor.

"Mesela bir şirket veya şirketler grubu bir köprü, bir havaalanı inşaa ettiğinde, kar ederler, ekseriye çok büyük kar elde ederler, ama bir fazla değer, bir yeni değer yaratmış olmazlar."

Anlaşılan, Başkaya, üretken emek ile üretken olmayan emek arasındaki ayırmadan habersiz.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, üretken emek ve üretken olmayan emek, kapitaliste göre ele alınır.

Üretken emek, kapitalistin sermayesini doğrudan büyüten emektir. Üretken olmayan emek ise, kapitalistin gelirinden götüren emektir.

Yazarın yukarıdaki örneğinde kapitalist, köprü, havaalanı yaparken yüksek kar sağlıyor. Yani sermayesini büyütüyor. O bunu, işçilerin el konulan, karşılığı ödenmeyen artı-emeğine (artı-değer) el koyarak gerçekleştiriyor. Yapı işçilerinin buradaki emeği üretken emektir. İşçiler, emekleriyle (emek-güçleriyle) kapitaliste yeni artı-değerler (yeni değerler) kazandırmışlardır. İnşaat işçilerinden bazıları kapitaliste kar getiren köprü, havalanı vb yerine kapitaliste bir villa yapmış olsaydı; burada kullanılan emek kapitalist için sermayesini artırmadığı gibi, kapitalistin gelirinden götürmüş olurlardı. Burada kullanılan emek de üretken olmayan emektir.

EMEK VE META ÜRETİMİ YASALARI

Başkaya "Büyük Dönüşüm"ün yazarı, Karl Polanyi'den şu pasajı olumlayarak aktarıyor:

"...Emek, toprak, para açıkça görülebileceği gibi, meta değildirler. Alınıp satılan her şeyin satılmak üzere üretilmiş olduğu yolundaki önerme bu unsurların durumunda geçerli değildir... Emek, toprak ve paranın meta tanımını, bütünüyle hayaldir." (s.76)

Buradaki değerlendirmelerin bi-

limsel açıdan bir değeri yok. Kendince, emek, toprak ve para üstüne söylenenleri altüst edici şeyler söylüyor, fakat söylenenlerin bilimde bir yeri yok.

Emek, insanın çalışma kapasitesidir ve tarihin her döneminde meta halini almamıştır. Emek (daha doğrusu, emek gücü) ancak belirli koşullarda, belirli toplumlarda, belirli toplumsal ilişkilerde meta olur. Sadece emek ürünleri meta durumuna gelmez. Emegün kendisi üretici emek olur. İşçinin emek gücü özel bir metadır. Dolayısıyla alınıp-satılması, metaların, eşdeğerlerin değişimi yasasına tabidir.

Emek gücünün bir meta olarak alınıp satılması için belli koşulların oluşması gerekiyor; bunlardan biri, emekçinin üretim ve geçim araçlarından yoksun olması; ikincisi de, emeğin dış koşullarının, yani üretim araçlarının vb kapitalistin özel mülkiyetinde olması gerekiyor. Toprak da, belirli toplumsal ilişkilerde meta haline gelir. Para ise, meta üretiminden doğmuştur; genel eşdeğerdir. Meta biçimin, başkalaşım hali olarak para biçimidir.

Ancak üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinde emek, toprak meta olmaktan çıkar.

KAPİTALİST ÜRETİMİN SINIRLARI

Kapitalizmin sınırlarının F. Başkaya tarafından konuluşu:

“Kapitalizmin mutlak tarihsel sınırlarına dayanması” (s.77)

Toplumsal, tarihsel olguları bütün yönleriyle ve derinlikli olarak incelemeden çarçabuk sonuçlara ulaşmak yalnızca F. Başkaya’da görülen bir sıklık değildir. Türkiye ve Kürdistan’da, olguları dış yüzeylerine bakarak değerlendirmek yaygın bir durumdur. Bu topraklardaki sosyalist hareketlerin çoğunun birçok konudaki düşünceleri derin bir kavrayışa dayanmıyor. Üste-

lik, sorunu tam irdelemeden, ilk elde ettikleri düşünceler sanki olgunlaşmış son halini almış fikirlermiş gibi sunuluyor.

Kapitalizmin mutlak tarihsel sınırlarına dayandığını ileri sürenler, Marx’ın bu konuda başka bir şey söylediğini araştırmış değiller.

“Kapitalist üretim tarzı, sınırları mutlak olmayan nispi bir üretim tarzıdır. (Kapital III. s.227)

“AŞIRI-NÜFUS” TEORİSİ

Aşırı-Nüfusun Başkaya tarafından yorumu:

“Aşırı-Nüfus’un doğal kaynaklar üzerinde baskı yaratması bir vakiydir. Ve stabilize edilmesi de arzulanır bir şeydir.” (s.81)

Yazar çok iyi bilinen Malthus’un “aşırı-nüfus” ya da fazla nüfus teorisini yinelemekten başka bir şey yapmıyor. Yazar doğal kaynaklardan söz ediyor, fakat bu kaynakların kapitalistlerin özel mülkiyetinde olduğuna hiç değinmiyor. Kapitalist toplumda nüfus artışının üretim araçları üzerinde baskısı değil, kapitalist üretim araçlarının nüfus üzerinde baskısı vardır. Kapitalist özel mülkiyet koşullarında üretim araçları geliştikçe çalışan nüfus bir kısmı “fazla nüfus” yani işsiz durumuna gelir.

DEVİRİMİN KOŞULLARININ OLUŞMASI

Yazar, 21. yüzyıla girerken “başka bir şey yazmanın” nesnel koşullarının oluştuğunu belirtmeden önce, Paris Komün’ün koşullarını ele alıyor. O sırada kapitalizminin yükselişi karşısında sosyalizmin yenilgisinin zorunlu olduğunu söylüyor. Bunu söylerken Marx’ın Paris Komünü üzerine söylediği bütünsel görüşleri unutupuyor.

“Dünya tarihi, şayet mücade-

le sadece şaşmaz biçimde lehte olan, şanslarla kabul edilseydi, şüphesiz çok kolay yapılırdı." (Marx, 17 Nisan 1871)

F. Başkaya sorun karşısında, devrimci olmayan bir anlayış, reformist bir tavır sergilerken, Marx ise proleter devrimci anlayışın ileri bir örneğini ortaya koyuyor.

Derken, yazar sanki 20. yüzyıl hiç yaşanmamış, 1917'de proleter devrimler çağı başlamamış ve tüm bir yüzyıl, kapitalist dünya toplumsal devrimlere sahne olmamış gibi birden bire 21. yüzyıla atlıyor.

"XXI. yüzyılın başında radikal bir devrimin başka bir şey yapmanın nesnel koşulları artık oluşmuş bulunuyor." (s.138)

Kapitalizmden farklı, daha ileri "başka bir şey yapmanın" nesnel koşulları, geçen yüzyıl birçok ülkede oluşmuştu. Toplumsal devrimler bu koşullarda gerçekleşti. Bugün, daha gelişmiş koşullarda devrim yapıyoruz. Maddi koşullar daha ileri bir topluma geçmek için yeterince olgunlaşmıştır.

20. YÜZYILIN SON ÇEYREĞİ

F. Başkaya 20. yüzyılın son çeyreğinde güç dengelerinin uluslararası burjuvazinin lehine "radikal" biçimde değiştiğini ileri sürerken gerçeğin tamamını belirtmemiş oluyor. Oysa gerçek, dönemin bütünsel değerlendirilmesinde vardır. Bu dönemde şu olgular bize bir fikir veriyor: 79 Nikaragua Sandinist Devrimi, 80'lerde İngiltere'de madencilerin uzun grevi, 12 Eylül koşullarına rağmen örgütlü devrimci komünist mücadelenin sürmesi, Kürt hareketinin büyük bir atılım yapması, Latin Amerika'da henüz varlığını sürdüren gerilla mücadelesi, yine Latin Amerika'da 90'larda iktidarın halkın eline geçmesini sağlayan barikat savaşları, Avrupa'da 20. yüzyılın son yarısının

da görülen en büyük kitle eylemlerinin, ayaklanmaların bu dönemde ortaya çıkması... Ve bu örnekler çoğaltılabilir. Ama F. Başkaya tüm bu olguları görmemeyi tercih etmiş.

İŞÇİLERİN EN SIKI BİRLİĞİ

Ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, F. Başkaya sorunu nasıl ele alıyor:

"Kapitalist işletmede işçiler Türk, Kürt, Sünni, Alevi, kızılbaş, milliyetçi vb. şeklinde ayrışıp her biri kendi kimliğini ön plana çıkardığında asıl çelişki olan emek-sermaye çelişkisi silikleşiyor..." (144)

Dünya burjuvazisi, dünya proletaryasının kapitalizme karşı küresel ölçekte gelişen başkaldırılarını önlemek için, sınıfsal mücadeleyi ulusal, dinsel temelde saptırmak için özel bir politika izliyor. İşçiler buna karşı aydınlatılmamıştır.

Fakat F. Başkaya, işçilerin sınıf örgütlerinde en sıkı ve merkezi birliği için ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunmak gerektiğini de anlamalıdır. Tam da Kürt ulusunun kendi kaderini savunmakla, Türk işçileri tüm uluslardan işçilerin enternasyonal birliğini sağlamış olur. 1917 Ekim Sosyalist Devrimi bunun çok ileri bir örneğidir.

Soruna, bu temelde yaklaşılmazsa, Başkaya'nın argümanları tek başına, sosyal şovenizme varır. Bugüne kadar Türkiye'de bu argümanlarla yıllarca Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı yadsınmıştır.

Sonuç olarak, tüm kusurlarına karşın, "Çöküş"ün kapitalizmin çöküş içinde olduğunu belirtmesi, olumlu bir yöndür. Yazar bu ifadesiyle, Türkiye'de küçük-burjuva sosyalistlerden daha ilerde yer alıyor.

Leninist Teori ve Yazın-Edebiyat

..... kenan kızıl .....

Nedir onun bitmeyen bu coşkusunun sebebi, tükenmeyen enerjisinin, azminin kararlılığının; bir şeyi başarmak için tekrar tekrar ve tekrar denemesinin, başarısızlığı kabul etmemesinin sebebi ne?

Ona "kaybedersem yeniden başlarım" dedirterek, düşmanına meydan okutan bu özgüvenin sebebi ne?

Tökezler gibi olduğunda ya da taşıdığı ağır yük omuzlarını ezmeye başladığında onu sarsarak kendine getiren ne?

Doğa ve insan sevgisinin; gelecek güzel günlere olan sarsılmaz inancının sebebi ne?

Nedir onu, yağlı urganın gölgesinde yahut infaz mangalarının karşısında zapt edilemez bir kale gibi dimdik ayakta tutan şey?

Leninist teori, ister işçi sınıfının içinde, bir fabrikada mesela, isterse de semtlerde, dersliklerde veya kırsalda, dağlarda hiç farketmez; çünkü bu mücadelenin sürdürüldüğü tüm alanlar-

daki kadroların temel malzemesi bu. Kan-ter içinde yürütülen onca faaliyetin, umutlarımızı körükleyerek coşkusumuza arttıran devrimci ajitasyon ve propagandanın, inanç inanç mayalanmış şiirlerin, "Yarın Bizimdir Yoldaşlar" diyen romanların, artık dünyanın birçok kentinin binalarından duvar duvar haykıran "Guernica"nın, fırçasıyla devrimlere emek emek hizmet eden Picasso gibi ustaların, Nazım gibi ozanların, Deniz gibi destan destan yaşayanların kaynağı bu. Kısacası, bu demirci ocağının közü bu, körüğü bu, kömürü bu, örsü bu, çekici bu, demiri bu ve elbette ki o çekici tutan ustaları usta eden de bu; Leninist teori.

Ancak buna rağmen günümüzde; hatta maalesef ki önceden beri edilegelen bir söz var: "Teorinin gri alanı" ya da "Teori gridir". Öncelikle, Marksist-Leninist devrim teorisi ne siyah ne beyaz ve ne de üzerine yeterince düşünülmeden söylendiği gibi saçmaca bir gridir. Bir defa bu benzetme fevkalade

yanlış. Leninist teori bozkırların kireç tutmuş grisine değil, ormanların can tutmuş yeşiline ve yaylaların hayat misali binbir renk çiçeklerine benzer. Fakat bu tarif yetmez; çünkü Leninist teori meydanlarda gürleyen kavga ve devrim dolu kentlerin kızıl sevdasına da benzer. Bu da yetmez, bu yüzden Leninist teori, güzel yarınları müjdeleyen göğün mavisine benzer; ama yine de yetmez çünkü o, yarınlar için çarpışan, o kızıl denizcilerin yelkenlerini dolduran rüzgarın berraklığına benzer.

Leninist teori, ister işçi sınıfının içinde, bir fabrikada mesela, isterse de semtlerde, dersliklerde veya kırsalda, dağlarda hiç farketmez; çünkü bu mücadelenin sürdürüldüğü tüm alanlardaki kadroların temel malzemesi bu.

Tüm emekçileri tüm canlı yaşamı yani dünyamızı kurtaracak olan bu kavga teorisi, bu "zafer yolu" nasıl gri olabilir ki? Bilakis o, dünyanın bütün renkleriyle kuşanmış ve düşmanının dünyanın tüm renkleriyle kuşatmıştır. Gri olan Leninist teori değil, gri olan ne idiğü belirsizden ziyade, ne idiğü artık bütün çapsızlığıyla ortada serili olan burjuva ideolojidir. Kısır döngü, aptallaştıran tekrarlar, "nöron budama"* ve bu grilik onun rengidir. Sadece yaftası değil, en geniş hali, tanımıdır. Onun silueti de, o çirkin cemali de, kanlı ayak izi de, leş kokan gövdesi de, irin bağlanmış gölgesi de gridir.

Peki, değişimi kendi merkezine almakla yetinmeyen, dünyayı devrimci tarzda değiştirmeyi önümüze ilk ve temel görev olarak koyan bu teoriden

hangi alanda ne ölçüde yararlanıyoruz.

Sosyalizm mücadelesi tüm alanlarda zorunlu olarak bütünlüklü yürütülmesi gereken bir mücadeledir. Leninist teori ise bu bütünlüğü sağlayan ana maddeyi ve onu kopmaz bir şekilde bir arada tutan yapısal harcı oluşturur. Tıpkı evrenin ana maddesi olan enerjinin bildiğimiz diğer bütün formlara dönüşmesi gibi, Leninist teori de birçok forma dönüşür ve bu formların her biri bu mücadelenin bir alanını oluşturur.

Şu ana değin mücadelenin her alanı üzerine birçok kereler ciddiyetle durulduğu halde, şüphesiz ki hayatın canlı akışının bir gereği olarak daha birçok kereler yeniden ve yeniden değerlendirmeler yapılmaya devam edecektir. Lakin tüm bu alanlar için şu an bir değerlendirme yapmak hayli kapsamlı ve de çok uzun erimli bir çalışmayı gerektiriyor. Dahası her alan için ayrı ayrı çalışmalar yapmak, her alana bu manada dönem dönem değinmek hem zaman hem de yarar açısından daha yerinde olacaktır. Bu nedenle de bu kısa deyinmede konumuzu; devrimci yazın-edebiyat ile Leninist teori arasında var olan ve daha da çok var olması gereken zaruri ilişkiyle sınırlayacağız.

Sosyalist yazın-edebiyat ve sosyalist yazarlar Leninist teoriye ne derece hakim? İşte sorumuz bu ve maalesef ki çoğu zaman sorunuz da bu...

Her ne kadar notalar gibi seslerin de (harf) sınıfsal bir karakteri olmasa da, o seslerden yarattığımız kelimelerle kurduğumuz cümlelerin var. Birçok davranışımız gibi kullandığımız dil de sınıfsal bir karakter taşır. Bu unutulduğunda ya da görmezden gelindiğinde, başımızın üzerindeki çatıyı tutan taşıyıcı kolonlardan birini kesmiş oluruz. Bu çatı önce eğilecek sonra çökecektir. Neden-sonuç ilişkisinin kaçınılmazlığı, yazın-edebiyat alanı içinde geçerlidir.

Bir sorunu çözmenin en güvenilir yolu, nedenini bulmak ve bu nedeni ortadan kaldırmaktır. Yazın-edebiyat alanındaki sorun karmaşık görünüyor

olsa da çözümsüz değil; hatta karmaşık bile değil.

Bir şeyi bilmekle anlamak; anlamakla da kavramak, birbiriyle sıkıca bağlı olsa da aynı şey değil. Sol-sosyalist yazın emekçileri genel olarak, Marx'ı Engels'i, Lenin'i, onların hayat hikayelerini, yazdıkları kitapları, yürüttükleri mücadeleyi biliyor; hatta daha da ileriye gitmeyi başaranlar ve belli bir noktaya kadar anlayanlar da var.

Evet, anlayanlar var; var ama sorun da bundan sonra başlıyor. Çünkü, dostlarımız marksizmi kavramada eksikler. Devrim tarihini incelemek son derece önemli ve faydalı olsa da, eğer günümüzle bağını kuramıyorsak bu bizi kitap okuyan ve tarih araştırmaları yapan birinden daha ileriye götürmez. Leninist teorinin devrimci özü kavranmadıkça gerçek bir ilerleme olmaz. Zira Leninist teori, yazarın kaleminden vahim hatalar yapıyor. Ve kendini onun yazınsal niteliğini yükselterek yansıtır. Bu teoriyi kavramış bir zihin, sınıf savaşımının edebiyata nasıl yansıtılacağını bilmek bir yana, marksizmin kurucu önderlerinin yaşadığı dönemin koşullarını, günümüz koşullarıyla rahatça karşılaştırabilecek, o günün strateji ve taktiklerini bugünün koşullarına uyarlayabilecek ve bunu da kaleminden okura yansıtabilecektir.

Peki, böyle bir yansıtma var mı veya şu anki yazınsal üretim neyi yansıtıyor?

Birçok davranışımız gibi kullandığımız dil de sınıfsal bir karakter taşır. Bu unutulduğunda ya da görmezden gelindiğinde, başımızın üzerindeki çatıyı tutan taşıyıcı kolonlardan birini kesmiş oluruz.

Bunu kendimize sorduğumuzda kesin bir cevap vermenin mümkün olmadığını görüyoruz. Zira soruyu tüm bir yazın alanını kast ederek soruyoruz. Fakat sol-sosyalist yazın diye adlandırılan alan; hiç de öyle yekpare birbiriyle iletişimde olan, öneri ve eleştiriye açık, dahası kendi içinde nitelikli tartışmaların yürütüldüğü bir yer değil. İçinde bir avuç samimi ve nitelikli yazın emekçisi var, bunları çıkarınca geriye kimin ne dediği anlaşılmayan garip ve gürültü dolu bir kakafoni kalıyor.

Peki, değişimi kendi merkezine almakla yetinmeyen, dünyayı devrimci tarzda değiştirmeyi önümüze ilk ve temel görev olarak koyan bu teoriden hangi alanda ne ölçüde yararlanıyoruz.

Bu nedenle evet ya da hayır demenin mümkün olmadığını için olanı ve olması gerekeni tarif edebilir, dahası, olması gerekene dikkatimizi verebiliriz. Öncelikle Marx, Engels ve Lenin tarafından yazılan klasikleri şöyle bir düşününce aradığımız cevabın burada olduğunu hemen göreceğiz. Bilindiği gibi her ne kadar Marx ve Engels bu konuda ayrı bir kitap çalışması yapmamış olsalar da, başka konuları ele alırken bu konuya da öyle kapsayıcı değinmeler yaptılar ki, daha sonraları sırf bu değinmeler bir araya getirilerek kitaplaştırılabilirdi. Çünkü bu değinmelerde ortaya konan düşünceler hem yazın alanında üretim yapanların, hem de ardıllarının yollarını açacak temel niteliklere sahipti. Lenin ise hayatı boyunca bu konuyu sık sık işledi, ele aldı yeni katkılar sundu. Bunlarla birlikte her üçü de tüm yazınsal üretimlerinin

içine güçlü bir edebiyatı yerleştirdiler. Örneğin Marx'ın Kapital Cilt I'de çocuk işçilerin ve işçi kadınların çalışma ve yaşam koşullarını incelediği bölümde yakaladığı yalın ama gerçekçi ve güçlü anlatım düzeyini, muazzam eserler veren toplumcu gerçekçiliğin ustaları bile yakalayamamıştır. (Diğer akımları saymıyoruz bile!) Üstelik bu kitap, Marx'ın en ciddi konuları ele aldığı adeta temel eseridir. Tabi söylediğimiz gibi sadece Kapital'de değil sadece Marx da değil, her üçü de tüm yazınında edebiyatı kullandı; fakat bununla yetinmediler onlar, bunun nasıl kullanılacağını da gösterdiler. Onların kitapları sadece bilgi kaynağı olmakla kalmaz bu bilginin nasıl kullanılacağını da gösterir. Çünkü Leninist teori aynı zamanda bir eylem klavuzudur ve bu özelliği edebiyat-yazın alanı içinde geçerlidir. İlk yapılması gereken bu özü kavramaktır.

Leninist teorinin devrimci özü kavranmadıkça gerçek bir ilerleme olmaz. Zira Leninist teori, yazarın kalemini vahim hatalar yapmaktan alıkoyar. Ve kendini onun yazınsal niteliğini yükselterek yansıtır.

Bu kavrayış çok önemlidir; çünkü yazarın kalemine hakim olmakla kalmaz, burjuva yazın üslubunun o kirli dilini, o kaba propagandayı ve onun her türden güya "ince" güya "zekice" aslında içi sadece o ahmak "sosyal-mühendislik"le dolu, hesapta "usta işi" aslında bildiğimiz sinsice dokundurmaları dıştalar. Bu basit bir şeymiş gibi görünebilir; ama değil. Kavranıldığı sanılanın ne derece eksik anlaşıldığını ve kavramaktan uzak olunduğunu en çok da bu noktada görüyoruz. Yazarın kalemi kendi dünya görüşünü yansıtmakla

kalmaz, onun bu görüşü ne derece anladığını; hatta kavradığını anlamamızı da sağlar. Bu ister bir edebiyat eseri, isterse de politik bir çözümleme makalesi olsun hiç fark etmez; yazarın politik görüşü ve kavrayış düzeyi bu yazılı metnin içinde eriyik haldedir. Tıpkı bir birine iyice karışarak homojenize olmuş sıvı karışımlar gibi. Fakat yine de okur belli bir çaba ve az bir dikkatle bile bu karışımın muhtevasını zorlanmadan görebilir, görebiliyor da.

Muhtemelen tam bu noktada şöyle bir şey söyleyenler de olacaktır: "Sosyalist bir yazar da diğerlerinden etkilenebilir, bunda hemen kötü bir niyet aramamak lazım." Evet, etkilenebilir ve burjuva yazına ait jargonları üslupları kullanabilir. Fakat biz burada bir niyet tartışması yürütmüyoruz; kaldı ki zaten bu tip olumsuz etkilenmelerin kendisi de Leninist teoriyi kavramakla aşılar, hatta daha iyisi önlenir. Yıllarını bu cephede geçirmiş, baskı görmüş, tutsaklıklar yaşamış, sosyalist kimliğiyle bilinen yazarlar bile bazen Hollywood jargonuyla Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne bir "eleştiri" yöneltiyorsa ya da başkası da kalkıp da Stalin'i Hitler gibi bir faşistle aynı kefeye koyan çapsiz emperyalist propagandaya bir şekilde katılıyor ve üstüne bir de bu rezilliği bize "hatalarımız", "eksikliklerimiz" diye yutturmaya çalışıyorsa; bunu yapanlar ya çok kötü niyetli sosyalizm düşmanıdır ya af buyrulsun, ahmak derecede safdil, ya da Leninist teoriyi yeterli oranda kavramamışlardır. Bizim tüm çabamız üçüncü ve biraz da ikinci kısımdakiler içindir. Keza ilk kısımdakiler için artık çok geç, çünkü Che'nin de dediği gibi: "Biz dostumuza dost, düşmanımıza da düşman deriz."

Biz, bu yazının muhatabı olan sosyalist yazın emekçilerine dost deriz. Yeri gelir yoldaş deriz. Yeri gelir kırmadan, yıpratmadan; bu yaptığın eksik, hatalı; hatta yanlış deriz. Yeri gelir senden şunu bekliyoruz deriz; deriz de hiç birini kendi günlümüzü hoş etmek

için söylemeyiz. Tek amacımız bu mücadeleye biraz daha güç vermek ve bir soluk, bir can daha katmaktır. Bugün sol-sosyalist yazın emekçisi herhangi bir emekçiden daha fazla bu mücadelede taraf olmak zorundadır; çünkü ondan daha bilinçlidir. Bir sosyalist bilgi birikimini de devrimin hizmetine sunar, yeteneğini de. Bu unutulmamalı.

. Çünkü Leninist teori aynı zamanda bir eylem klavuzudur ve bu özelliği edebiyat-yazın alanı içinde geçerlidir. İlk yapılması gereken bu özü kavramaktır.

Yanlış anlaşılmasın biz bu onurlu mücadelenin içinde görev alan tüm devrim sevdalıları olarak, hata yaptığımızda hatamızın, eksiklik gösterdiğimizde eksikliğimizin görmezden gelinmesini asla istemeyiz. Zira bu kendimize karşı da bir kötülük olur. Tersine biz daima hatalarımızın açık yüreklilikle tartışılmasından yana olduk. Fakat dediğimiz şudur; sorunları tespit etmek yetmez, yazın emekçileri çözüm önerilerini de ortaya koyarak ciddiyle tartışmalı, dahası bu sorunu çözecek olanın da yanında olmalı. Çok şey istemiyoruz, gemi mühendisi nasıl tersaneye gidiyorsa, işçi nasıl fabrikaya gidiyorsa, kimyager nasıl laboratuvarına gidiyorsa; devrimci yazın-edebiyat emekçisi de emekçilerin arasına gidebilmeli, girebilmeli. Yalnız öyle basit ve göstermelik temaslardan değil, emeğin kurtuluşu kavgasına katılmaktan bahsediyoruz, başka bir deyişle kapitalizmin yok edilmesinden. Evet, sadece bunu istiyoruz ve bunu en çok da kalemimizle yapmanızı istiyoruz. Gorki gibi, Nazım gibi, Lorca gibi ve on bin-

lerce ve on binlerce cesur devrim edebiyatçısı gibi. Zira sizi besleyecek olan budur. Devrimci edebiyat devrimden beslenir, devrim için verilen kavgadan. Ve devrimci edebiyat devrimi besler, devrim için verilen kavgayı...

Eğer ki yazın-edebiyat emekçisi, bunun yerine klasik tabirle; "yaşadığı fildişi kuleden" emekçilere ve onların devrimine uzaktan, tepeden bakmayı seçerse, ne yeterli oranda doğru çözümllemelere ulaşabilecek ne de okura tatmin edici ürün sunabilecektir. Daha da kötüsü nesnellikten koptuğu için, çok geçmeden burjuva yazın literatürünü giderek artan oranda kullanarak maalesef çalışmalarının içeriğini bu çöple dordurmaya da başlayacaktır.

Oysa bugün devrimci edebiyat emekçilerinin görevlerinden biri de sosyalist yazın-edebiyatın içine sızmış halde ara ara karşılaştığımız bu kirlilikle mücadele etmek, onu kesin bir biçimde dışlayarak reddetmektir. Bu da yetmez, ona karşı etkin bir savaşım vermek; yetmez, bu kirliliği söküp atmak; yetmez, bir daha sızmasın diye önlem almak ve sızdırmaya çalışanlara da bir güzel engel olmaktır. Eğer bu, net bir tavırla ve sürekli yapılırsa işte o zaman devrimci yazın-edebiyat daha da öne çıkmakla kalmaz çok daha fazla egemen de olur.

Bu kolay bir iş değil; ancak bu yapılırsa devrimci yazının kalemi kılıçtan keskin olur. Zira uzun bir dönemdir marifet sanılan şey; "Kılıçtan keskin kalem" geleneğimizin maalesef ki reformize edilmeye çalışılmasıdır. Belki

Leninist teorinin devrimci özü kavranmadıkça gerçek bir ilerleme olmaz. Zira Leninist teori, yazarın kalemını vahim hatalar yapmaktan alıkoyar. Ve kendini onun yazınsal niteliğini yükselterek yansıtır.

Bugün sol-sosyalist yazın emekçisi herhangi bir emekçiden daha fazla bu mücadelede taraf olmak zorundadır; çünkü ondan daha bilinçlidir. Bir sosyalist bilgi birikimini de devrimin hizmetine sunar, yeteneğini de. Bu unutulmamalı.

buna da bir itiraz gelebilir; hatta bütün bunları yapanlar bir an bile üstlerine alınmadan, pişkince anlamazlığa verecek: "Bunları kim yapıyor ki!" diyebilir. Peki o zaman sorulmaz mı, nerede Gorki'nin kalemi, nerede "Ana" nerede ağlak ve bunalım kokan romanlar! Nerede Nazım'ın kalemi, güneşi zapte çıkan; zaferi yazan şiir nerede, nerede şimdi ki kulağa hoş içi boş şiirimtrak zırvalıklar! Nerede Neruda'nın kalemi, faşistlere kafa tutan o kalem nerede, nerede heran öldürülebileceğini bile bile "Badanacı"ya (Hitlere) kök söktüren Brecht'in kalemi... Binlerce ismi ve kalemini daha sayabiliriz; ama yeter mi bilemeyiz. İtiraz edenlere bir cevap olur mu acaba!.. Nerede o kalemler nerede sizin kaleminiz?

O kalemi geçmişte olduğu gibi bugün de aynı umutla, bilinçle, cesaretle taşıyanlar var ve ne mutlu ki varlar; fakat sayıları az. Her ne kadar nüveyi aşarak bir olguya dönüşmeyi çoktan başarmış olsalar da sayıları az. Kırıntılar için övgüler dizmeye onlar dışındaki herkes öyle bir daldı ki, bir avuç cesur yazar dışında kimse devrimden bahsetmez oldu; ve güneşi zapt etmek sanki elbirliğiyle başka asırlara ertelendi. Oysa artık kaybedecek bir tek an bile yok, yok ama yokken devrimden bahsetmek yerine bıktırıcı bir şekilde kapitalizmin teşhirine dalınıp dalınıp gidiliyor. Üstelik bu gidişlerin

tamamı ilerencilik adına geriye geriye gidişten başka bir anlam taşımazken... Solculuk adına usanmadan; ama usandıran savunan şey bir avuç kırıntı hepsi bu işte. Şimdi sormak gerekmiyor mu: Bunu yapan kalemler nasıl "kılıçtan keskin olabilir? Ya da demek gerekmez mi? Bunların ne ucu var ne kömürü, hepsi içi boş kör tahta parçaları ve kalemden çok zımpara kağıdına benziyorlar; amaçlarıysa kendilerinden beter; Kör kalemler keskinleri köreltmek istiyor! Bir durun artık! Bir durun da bakın şu hizmet ettiğiniz şeye: Kapitalizmi yıkmaya yanaşmayan bir kapitalizm teşhiri!!! Her halde siz, öldürülmemize değil, mezarlarımızın yerine itiraz ediyorsunuz!

Çok şey istemiyoruz, gemi mühendisi nasıl tersaneye gidiyorsa, işçi nasıl fabrikaya gidiyorsa, kimyager nasıl laboratuvarına gidiyorsa; devrimci yazın-edebiyat emekçisi de emekçilerin arasına gidebilmeli, girebilmeli.

Vurgulamak gerekiyor ki biz ne herkesi aynı "toptancı bir bakış açısıyla değerlendiriyor ne de hepsinin aynı hataları yaptığını söylüyoruz. Bilakis, dürüst, cesur, iyi niyetli yazın emekçileri ve onların çabalarını, verdikleri mücadeleyi küçümsemiyor, önemli buluyoruz. Onca soruşturma, gözaltı tutuklanmaya rağmen geri adım atmayanları biliyor ve destek oluyoruz. Binbir emekle okura sundukları çalışmalarını ciddiyetle inceliyor ve bu çabayı görmezden gelmiyor, doğru şeyler, güzel şeyler söyledikleri zamanda büyük bir zevkle haklılıklarını teslim ediyoruz. Buna karşılık hata yaptıkları za-

man da eleştirmekten geri durmuyor, "sanatçı naiftir", "yazar hasastır" diyerek hatalarını yok sayma ilkesizliğini göstermiyoruz. Ancak bizim eleştirimiz net, düzeyli, dostça ve yapıcıdır; tamamıyla devrimci eleştiridir ve muhatabını ilerletme dışında bir amaç taşımaz. Onun böyle olmasının nedeni eleştirilerimizde Leninist teoriye dayanıyor olmasıdır.

Bizim dostlarımız samimiyetimizi test etme gereği duymazlar, çünkü bilirler ki Leninistler ilkeli insanlardır. Ve de bilirler ki, tıpkı şu ana değin olduğu gibi ne zaman ileriye doğru bir adım atılırsa biz ikinciyi birlikte atmak için, kollarımızı iki yana açarak karşıladık onları ve aramıza mesafe koyanlara hep şunu söyledik; bu mesafe burjuvaziyle aranızda olmalı dostlarınızla değil!

Tabi bir de hem bizimle hem de burjuvaziyle arasına mesafe koyduğunu söyleyen "tarafsız"(!) olanlar var ki, bunların da bahse değer bir yanı yok. Bu cenahtakiler bu ikiyüzlü yalan içinde tükenmekte tamamen özgürdüler. Aynı biçimde biraz "solcu" biraz "sağcı", bolca çizgisiz liberalizm kokan "yetmez ama evet"çi bir çeşit "buna da şükür"cü akılsızlığı; hem "sağı hem solu eleştiren" ve uyanık geçinen çok satancı (kitap vb) yazarlar da tükeniyor. Bozuk saatin günde iki defa doğruyu gösterdiği saçmalığı bitti. Bir şey bozursa bozuktur, bütün bir yaşamın akışına sırt çevirip an'da bir mutlulukçuk arama beyhudeliği, aklın doğasına bir hakarete benziyor. Ve işte dünyadan bir haber yaşamayı seçen kimi yazarlar da bu bozuk saat misali beyhude, umarsız ve bir an bile doğruyu söylemiyorlar. Tarihin akışına direnen ve bunu da marifet sayan postmodernizm, sürrealizm, oryantizm ve bütün o saçma türevler... sizin için de bir son yazıyor bu yok saydığınız "tarihin akışı."

Çünkü, işte çöküyor kapitalist medeniyet. Kimse de avuntu satamıyor, alıcısı yok çünkü. Artık devrimi yazmayan, devrimi anlatmayan, dev-

rim kokmayan yazının içi boş. Bitti artık, çan çaldı, gong vurdu, zaten çoktan kazılmıştı haşmetmeap burjuvazinin mezarı sıra geldi define... Çoktan, çoktū savunma, son surlarında yıkılıyor ve "kızıl sakallı karınca"lar "filler sultanı"nın elmas sarayını başına yıkıyor. Kaybedenler ağıt yaka dursun biz ise yeni evrenin devrimlerini selamlıyoruz ve haykırıyoruz: "Güneşi zaptedeceğiz", "Güneşin zaptı yakın".

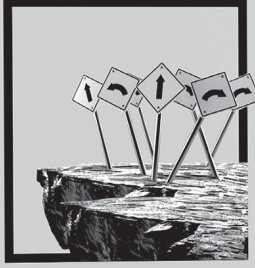
Bu asalak burjuva yaşam biçimi; ancak bu sınıf ve kapitalist sistem yerle bir edilirse yok olabilir. Devrimci yazın-edebiyat ise bu onurlu mücadeleyi yürütenlerin coşkulu şiirlerini, derin anlamlı öykülerini, destansı romanlarını yazacak, yazmaya devam edecek. Evet bunu yapabiliriz; çünkü hammademiz ve harcımız hazır: Leninist teori. Bu harcı karanlara selam olsun!

*Zekamızla ilgili bir beyin durumu. Nöron sayımızın, yetişme çağında kapitalist yaşam biçimi nedeniyle, kullanamadığımız için ciddi bir kısmı ölüyor. Geri dönüşü de yok. Nöroloji bunun için "nöron budama" diyor.

Bizim dostlarımız samimiyetimizi test etme gereği duymazlar, çünkü bilirler ki Leninistler ilkeli insanlardır. Ve de bilirler ki, tıpkı şu ana değin olduğu gibi ne zaman ileriye doğru bir adım atılırsa biz ikinciyi birlikte atmak için, kollarımızı iki yana açarak karşıladık onları ve aramıza mesafe koyanlara hep şunu söyledik; bu mesafe burjuvaziyle aranızda olmalı dostlarınızla değil!

KAPITALİZMİN SONU

SETENAY BERDAN

Üretim araçlarının kolektif karakteri, bu konu üzerinde yeterince durulmuş. Ek olarak, emeğin kolektif ve evrensel karakterindeki gelişim, işte yakından incelenmeyi hak eden nokta burasıdır. Tek bir üründe onlarca farklı emek türünün kullanımı ve küresel tedarik zinciri ile emek süreçlerinin dünya ölçeğine taşınması, vurgulanmaya değer.

Üretici güçlerin komünist bir toplumu yaratma ve sürdürmeye yetenekli hale gelişinin, öyleyse, en derindeki göstergesi, bu güçlerin bir değer yasasına gerek duymadan işleyebilecek özellikler kazanmasıdır. Bir başka ifadeyle; değer yasasının kendisi üretici güçlerin gelişimini engelleyen dar bir deli gömleğine dönüşmüşse, komünist toplumun bütün maddi temeli oluşmuş demektir.

Çalışmamız boyunca değer yasasının işleyişini, tek tek öğelerinin gelişiminin gelip dayandığı noktayı, öğeler arası çelişkinin sürdürülemezliğini ve nihayet, üretici güçlerin değer yasası yerine, daha üstün bir topluma ait yasaları koymayı zorunlu ve kaçınılmaz hale getiren tüm koşulları irdeleyeceğiz.

978-605-70149-0-0

Sürdürülemezliğin Otopsisini: "Zırh İçindeki Ölü"

..... temel demirer .....

konuk yazar

"Sermaye tepeden tırnağa kana ve pisliğe bulanmış olarak gelir."^[1]

Charles Dickens'ın, 'İki Şehrin Hikâyesi'deki deyişiyle, "Dönem, zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsüydü,"^[2] diye betimlenmesi mümkün bir kesitten geçiyoruz. Bu isterseniz, "Burjuvazinin ve onun sömürü sisteminin çürüyüp kokuştığı bir tarihsel dönem," notunu da düşebilirsiniz.

Tam da böylesi günlerde, sürdürülemez kapitalizme, onun III. Buhranı'na daha da fazla kafa yormak, geleceği kazanmanın "olmazsa olmaz"larından ve zindandaki Setenay Berdan da, 'Kapitalizmin Sonu-Teorik Analiz/ Bunalımlar Tarihi'ne^[3] ilişkin derinlikli çalışmayı kaleme alan "kızıl profesör"lerden...

Bilmiyor olamazsınız: Demir parmaklıkların ardında, "Hepimiz, çıkarken kızıl profesör olarak çıkacağız," diyen -Sosyalist Hareketin önemli teorisyenlerinden- Dr. Hikmet Kıvılcım-

lı da zindanlarda kendini yaratabilen "kızıl profesör"lerdendir; tıpkı Antonio Gramsci gibi...

İHD Diyarbakır Şubesi'nin raporuna göre, cezaevlerinde bin 334 ağır hasta ve tutuklu bulunduğu;^[4] hak ihlalleri ciddi boyutlara ulaşmış, sadece 2019'da Marmara Bölgesi'ndeki cezaevlerinden 502 başvuru yapılırken; 2 bin 186 hak ihlali tespit edildiği^[5] coğrafyamızda 2002'den 2019'a kadar cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü sayısının 5 kat arttığı^[6] ve daha da fazlası herkesin malûmuyken; zindanlar sadece zindan değil; aynı zamanda kızıl profesörlerin üniversiteleridir.

Ve "Tarih 2008 sonuydu ve insanlık 'Kapitalizmin Sonu'nu çoktan tartışmaya başlamıştı," notunu düşen Ona göre, "Gelinen aşamada kapitalizm, sadece tarihi misyonunu yerine getirmiş ve tarihi açıdan aşılmış değil. Yalnızca sınıf çelişkilerini son derece keskinleştirmiş değil, ama aynı zamanda ve bunlardan da önemlisi, kapitalizm, üzerinde yükseldiği değerlerin ge-

lişim yasalarının tüm potansiyelini de tüketmiştir.”^[7]

İş bu hâl sürdürülemez kapitalizmin fiziksel sınırlarına ulaşırken; beşerî ve ekolojik bağlamda bir uygarlık krizi ile yüz yüze olduğuna işaret etmektedir.

Sürdürülemez kapitalizmin bu durumunu; “Karanlık yalnızca, ışığın diğer yanı, onun gizli yüzü,”^[8] diyen José Saramago’nun uyarısı ekseninde ele almak “olmazsa olmaz”ken; içinde debelenilen karanlık; müthiş bir aydınlık imkânı ya da daha da beter kapkara bir tehdittir.

Tıpkı, “Kapitalizm zırh içindeki ölüdür,” diyen Antonio Gramsci’nin, “Eski dünya ölüyor ve yenedünya doğmak için mücadele ediyor; şimdi canavarlar zamanı,”^[9] tanımlamasındaki hâl üzere...

“Hepiniz farkındasınız; para da, toprak da, kanun da, fikir de, din de bu dünyada her şey sermayedarlara hizmet eder” vurgusuyla Karl Marx’ın, bir kutupta servetin, zenginliğin, refahın, lüks yaşamın, diğer kutupta ise yoksulluğun, sefaletin, işsizliğin, açlığın birikmesi kapitalist üretim tarzının tipik sonucudur. Bir uçta zenginlik, diğer uçta yoksulluğun birikmesi sermaye birikiminin gelişme yasasıdır. Ve Karl Marx bu yasayı, “kapitalist birikimin mutlak genel yasası” olarak tanımlayıp^[10] ekler:

“Sermaye... bir toplumsal üretim ilişkisidir. Bir burjuva üretim ilişkisi, burjuva toplumun üretim ilişkisidir.”^[11]

“Kapitalist üretimin amacı ürün değil, artı-değerdir.”^[12]

“Mevcut maddi zenginliğin, emekçinin gelişme gereksinmelerini karşılayacak yerde, tam tersine, emekçinin yalnızca mevcut değerlerin kendisini genişletmesi gereksinmelerini karşılamak üzere var olduğu bir üretim

tarzında da, durum, bundan başka türlü olamaz. Tıpkı bir dinde insanın kendi beyninin ürünü olan şeylerin yönetimine girmesi gibi, kapitalist üretimde de, insanoğlu, kendi elinden çıkma ürünler tarafından yönetilir.”^[13]

“Bu toplumun çalışan üyeleri hiçbir şey elde etmezken, her şeyi elde edebilen üyeleri hiç çalışmamaktadırlar!”^[14]

Evet, “İnsan yaşamının bir meta olması için, demek ki köleliliği kabul etmesi gerekir”ken;^[15] ücretli köleliğin kollarında her şeyi metalaştırarak kapitalizm, kaçınılmaz sonuna mündemik imkânı da tarihin sahnesine çıkardı.

Ve de “Bu karmaşa ortasında, kapitalizmin sonunu getirecek Yeni Evre’ye tasarımlar dair başladı. Kapitalizmin tarihsel bir sınırı olduğunu hatırlatan Yeni Evre fikri, bu analiz noktasından aldığı güçle, kapitalizmin son 40 yıldır yaşadığı dönüşümün adını koyuyor”ken;^[16] Setenay Berdan da kapitalizmin bunalımlı tarihine ilişkin teorik analizleriyle dünden bugüne, geleceğ(imiz)e ışık tutuyor.

* * * * *

Sermayenin ne olduğunu anlayabilmek için metaların dolaşım sürecini incelemek gerekir. Çünkü metaların dolaşımı sermayenin başlangıç noktasıdır. Meta üretimi ve “ticaret” diye adlandırılan gelişmiş meta dolaşımı, sermayenin doğup büyüdüğü tarihsel temeli oluşturur. XVI. yüzyılda oluşmaya başlayan dünya ticareti ve dünya pazarı, sermayenin modern tarihinin de başlangıcıdır.

Söz konusu bağlamda sermaye birikim sürecinin anlaşılabilmesi açısından en önemli husus, sermayenin dolaşım hareketinin bütünselliği içinde kavranmasıdır. Karl Marx öncelikle bu hususu açıklığa kavuşturur: Belirli

NOTLAR

[1] Karl Marx, Kapital, C:1, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1965.

[2] Charles Dickens, İki Şehrin Hikâyesi, çev: Meram Arvas, Can Yay., 2018

[3] Setenay Berdan, Kapitalizmin Sonu-Teorik Analiz/ Bunalımlar Tarihi, Yeni Dönem Yay., 2020, 455 sahife.

[4] “Cezaevlerin Bin 334 Ağır Hasta Var”, Birgün, 3 Haziran 2020, s.13.

[5] “Cezaevlerinde 1 Yılda 4 Bin 805 Hak İhlâli”, Birgün, 23 Ocak 2021, s.7.

bir miktarda paranın üretim araçlarına ve emek gücüne dönüşmesi, sermaye olarak iş görecektir bir miktar değer yapacağı ilk harekettir. Bu dönüşüm piyasada, yani dolaşım alanında olur. Hareketin ikinci aşaması ise, üretim sürecine başlangıçta yatırılmış bulunan sermaye bir artı-değeri de içeren metalarla dönüşür dönüşmez tamamlanmış olur. Ancak bu metaların da yeniden dolaşım alanına sokulmaları elzemdir.

Bu ise, üretilen metaların dolaşım sokularak satılmaları, değerlerinin para olarak gerçeklik kazanması, bu paranın yeniden sermayeye dönüşmesi ve bu hareketin durmadan yenilenmesi demektir. İşte "sürekli birbirini izleyen aynı aşamalardan geçerek oluşan bu döngü sermayenin dolaşım hareketini oluşturur."

"Emek-Değer Teorisi"nden (s.35) "Meta Değer Biçimi"ne (s.77) güzergâhında paranın muhtelif formlarını "Para-Değer"den "Sermaye-Değer"e (s.153) dek irdeleyen yazar paranın sermayeye dönüşmesi, meta mübadelesinin içerdiği yasalar ile doğrudan ilişkili olduğunu altını çiziyor.

Kaldı ki Karl Marx'ın da aktardığı üzere, Antik Yunan'ın ünlü tragedya yazarı Sophokles 'Antigone'de, "İnsanoğlunun hiçbir icadı para kadar fesat verici değildir, ülkeleri harap ve yerle bir eden odur/ Hilebazlığı öğretmek mertliği bozar ve böylece asil ruhları fenalığın menfur yoluna saptırır/ İnsanları her türlü hileye başvurur ve onlara her günahı işletir,"^[17] diye yazmıştı.

Meta üretimi, her bireysel üreticinin başka üreticilere bağımlı olduğu, toplumsal bir işbölümü gerektirir. Karl Marx, metalara yüklenen bu gizemli (fetiş) niteliğin, kapitalist üretim biçiminden kaynaklandığını, değer en sonunda ulaştığı para biçiminin bile özel emeğin toplumsal niteliğini ve tek

tek üreticiler arasındaki ilişkiyi aydınlığa kavuşturmak yerine, bunu örtbas ettiğini öne sürüp,^[18] ekler: "Zaman içinde para, metalar gibi insanların da değerlerini belirleyen, herkesin üzerinde bir güç gibi görünmeye başlar. Para artık bir tanrı gibidir."

Evet para metanın değer ölçüsüdür ve tüm toplumlarda sahibinin toplumsal zenginliğini ölçer, maddi zenginliğin genel temsilcisidir. Bu yüzden, burjuva toplumun zenginliği geliştikçe altın ve gümüş gibi değerli madenler için genişleyen bir pazar oluşur.

Ancak paranın kendisi kıymetli hâle gelirken, metalar değersizleşir. Karl Marx böyle bir bunalım durumunu veciz sözlerle betimler: "Burjuva, daha kısa bir süre önce, refah sarhoşluğunun verdiği bilgicçe bir kendine güven duygusuyla parayı boş bir hayal ilan etmişti. Sadece meta, paradır. Ama şimdi dünya pazarında yükselen çılgılık şu: Sadece para, metadır! Aç tavuğun arpa ambarından gayri bir şey hayal etmemesi gibi, onun da ruhu şimdi paranın, biricik zenginliğin peşindedir."

Karl Marx'ın bizzat tanık olduğu örneklerden hareketle, kapitalizmin kaçınılmaz bunalımlarının sergilediği tabloya açıklık getiren satırları çok önemlidir. Bunalım sırasında meta ile kendi değer biçimi yani para arasındaki karşıtlık mutlak çelişki derecesine ulaşırken; artı-değer üretimi kapitalist üretimin başlıca amacı ve hedefidir.

İleri adımlarda kapitalizm büyük kapitalistlerin daha küçükleri mülksüzleştirmeye başlamasıyla, sermayenin merkezileşme eğilimini ortaya koyar. Yani "Bir kapitalist, daima birçoklarının başını yer. Emek sürecinin, gitgide boyutları büyüyen kooperatif şekli, bilimin bilinçli teknik uygulaması, toprağın yöntemli bir biçimde işlenmesi, emek araçlarının ancak ortaklaşa kullanılabilir emek araçlarına dönüştü-

[6] Dilan Esen, "Cezaevleri AKP'nin Eseri!", Birgün, 18 Ocak 2021, s.7.

[7] Setenay Berdan, Kapitalizmin Sonu-Teorik Analiz/ Bunalımlar Tarihi, Yeni Dönem Yay., 2020, s.455.

[8] José Saramago, Körlük, çev: Işık Ergüden, Kırmızı Kedi Yay., 2017.

[9] Antonio Gramsci, Modern Prensi Machiavelli, Siyaset ve Modern Devlet Üzerine, çev: Pars Esin, Dipnot Yay., 2014.

[10] Karl Marx, Kapital, Sermayenin Üretim Süreci, Cilt: I, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1965, s.661.

rülmesi, bütün emek araçlarının bileşik toplumsal emeğin üretim araçları olarak kullanılmasıyla sağlanan tasarruf, bütün insanların dünya pazarı ağına sokulması ve böylelikle kapitalist rejimin uluslararası karakteri, bu merkezileşmeyle ya da birçok kapitalistin birkaç kapitalist tarafından mülksüzleştirilmesiyle el ele gider.”^[19]

Özetle kapitalist sistemin temel hareket yasalarının, sermaye birikiminin yasaları olduğu düzlemde tekelleşmedir bu ya da yaşa(tıl)dığımızın “sırrı”dır!

Evet, evet tekelci kapitalizmin iyice çürüdüğü, insanlığı yıkıma sürüklediği yerkürede kapitalizm ulusal sınırlara sığmayıp, küresel ölçekte yayıldığı emperyalist tekellilik evresidir bu.

En önemlisi de sermayenin kendini sürekli geliştirme eğiliminin, çatışma ve kapitalist bunalımların kaynağına dek düşmesidir: “Kapitalist üretimin gerçek engeli, sermayenin kendisidir,” formülündeki üzere.

Ancak genelleşmiş meta ekonomisi olarak kapitalist üretim tarzının genişletilmiş yeniden üretimi sürdürülebilmek için toplumsal emek üretkenliğini artırma zorunluluğu sürdürülemezlik momentinde tıkanır. Çünkü öne çıkan “yaratıcı yıkım” değil, sadece yıkımdır artık...

* * * * *

Emperyalist evrenin karakteristik özelliği budur.

Kaldı ki sermayenin tekelleşme eğilimini 1843 gibi erken bir tarihte tespit eden Friedrich Engels, merkezileşmenin özel mülkiyetin doğasından kaynaklandığını vurgulayarak, orta sınıfların giderek artan biçimde yok olacağına ve dünyanın yoksullar ve milyonlar olarak bölüneceğine dikkat çekerken,^[20] V. İ. Lenin de 1916’da ka-

leme aldığı ‘Emperyalizm’de tekellerin gelişimini şöyle evrelendirmekteydi: 1) Serbest rekabetin gelişmesinin en yüksek noktaya eriştiği 1860-1880 yılları. Tekeller ancak farkedilir embriyonlar hâlinindedir. 2) 1873 bunalımından sonra, kartellerin önemli gelişme dönemi; böyle olmakla birlikte, bunlar henüz istisna hâlinindedir. 3) 19. yüzyılın sonundaki ilerleyiş ve 1900-1903 bunalımı; bu dönemde, karteller, baştanbaşa ekonomik yaşamın temellerinden biri hâline geliyor. Bu, kapitalizmin en yüksek aşamasına, emperyalizme geçildiği dönemdir artık.^[21]

Tarihsel pratiğin ortaya koyduğu gibi emperyalizm mali oligarşinin küresel egemenliği ve elbette bunun da bir öncesi vardı.

Bilindiği üzere kapitalizm altında sömürgecilik, XVI. yüzyıldan XVIII. yüzyıla uzanan ticari kapitalizm (merkantilizm) döneminde, özellikle coğrafi keşiflerde ve deniz aşırı toprakların fethinde somutlandı. Bu yayılmacılık, sömürgeleştirilen ülkenin zengin hammadde kaynaklarına el konması, metropol ülkenin fazla nüfusunun bu yeni topraklara yerleştirilmesi üzerinde yükseldi. Serbest rekabetçi kapitalizm olarak adlandırılan dönemin (XVIII. yüzyılın ikinci yarısı ve XIX. yüzyıl) sonlarında ise, rekabetin tekelleşmeyi ortaya çıkardığı ve böylece kapitalizmin emperyalizm aşamasına ilerlediği bir geçiş evresi (1870-1900) yaşandı. Fakat sömürgeci İngiliz imparatorluğuna karşı rekabet mücadelesini sürdüren Almanya, İtalya ve Fransa, 1876-1900 yılları arasında gecikmiş biçimde yeni sömürgeler elde ederlerken, dünya da toprak bakımından paylaşılmış oldu.

XX. yüzyılın başlangıcıyla birlikte içine girilen kapitalizmin emperyalizm aşaması, sanayileşmenin devasa boyutlara yükseldiği ve kapitalizmin kelimenin gerçek anlamında bir dünya sistemine dönüştüğü yeni bir dönemi

[11] Karl Marx, Ücret, Fiyat ve Kâr, çev: Sevim Belli, Sol Yay., 1965.

[12] Karl Marx, Artı-Değer Teorileri-1, çev: Yurdakul Fincancı, Sol Yay., 1998.

[13] Karl Marx, Kapital, Sermayenin Üretim Süreci, Cilt: I, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1965, s.592.

[14] Karl Marx-Friedrich Engels, Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri, çev: Muzaffer Erdost, Sol Yay., 1976.

[15] Karl Marx, 1844 Elyazmaları-Ekonomi Politik ve Felsefe, çev: Kenan Somer, Sol Yay., 1976, s.112.

başlattı. Daha önceki dönemlerin görece tek boyutlu ticari ilişkilerinin yerini, sermaye birikiminde muazzam atımlar yapan tekelci güçlerin girift ilişkileri aldı. Mali sermaye, önündeki engelleri aşarak kârlı gördüğü her alana, her bölgeye, her ülkeye akmaya başladı. Kapitalist ülkeler arasında bitmek bilmeyen rekabet mücadelesi, daha önce sömürgecilik temelinde paylaşılmış olan toprakların yeniden paylaşılmasını, yani emperyalist savaşları gündeme getirdi.

Kapitalist gelişme süreci içinde, giderek daha büyük bir kaynaşma temelinde banka sermayeleri ile sanayi sermayeleri iç içe geçti ve böylece mali sermaye oluştu. Bankalar, mali sermayeyi yöneten uluslararası nitelikte kurumlar hâline dönüştüler. Kapitalizmin emperyalist aşamasının temel özelliği olarak, tekeller belirleyici önem kazandılar. Emperyalizm mali sermayenin egemenliğine dayanan bir dünya sistemidir. Emperyalizm bir yeni-sömürgecilik sistemi olmayıp, uluslararası mali sermayenin nüfuz alanlarını yeniden ve yeniden paylaşmasına dayanan bir yayılmacılık tarzıdır.

XX. yüzyılın başlangıcıyla birlikte kapitalizmin yükseldiği emperyalist aşamanın temel özelliklerini, Lenin'den hareketle, şu şekilde vurgulayabiliriz: 1) kapitalist tekelleri birlikler, 2) banka ve sanayi sermayesinin kaynaşması, 3) yabancı ülkelere sermaye ihracı, 4) dünyanın toprak bakımından paylaşımının çoktan tamamlanmış olması, 5) dünyadaki nüfuz alanlarının uluslararası ekonomik tröstler arasında paylaşmaya başlanması.

XX. yüzyıla birlikte, kapitalizmin en öne çıkan yönü sermaye ihracı oldu ve gelişmiş kapitalist ülkelerden ihrac edilen sermaye gittiği geri ülkelerdeki kapitalist gelişmeyi hızlandırdı. Eski sömürge ülkeler kapitalist pazara entegrasyon açısından giderek daha elverişli hâle gelmeye başladılar. Yani,

sermaye ihracının yoğun olduğu bölgeler ve ülkeler, bu nedenle ekonomik açıdan eski dönemlerine oranla daha geri gitmediler. Tam tersine, aslında mali sermaye gruplarının yeterince kârlı bir yatırım alanı olarak görmedikleri ve sermaye ihrac etmedikleri eski sömürge ülkelerin birçoğu diğerlerine kıyasla daha geri durumda kaldılar.

Ve nihayet emperyalizm mali sermayenin uluslararası yayılmacılığı, mali sermayenin imparatorluğuydu ama...

Tüm bunların bir de "Ama"sı var. Yazar yapıtındaki "Spekülasyonun Yükselişi ve Düşüşü" (s.257), "Kendi Temelini Oyan Likid-Değer" (s.272), "Kabuk Çatlıyor" (s.279) ve "Tarihsel Analiz" (s.287-441) bölümlerle "Ama"ya net yanıtlar veriyor.

Görmek, kavramak gerek: Kapitalizm çıkışsızlığa sürüklenirken, çürüyor. Bu durum kendisini pek çok emareyle ortaya koyuyor. Sermayenin yoğunlaşma ve merkezileşmesindeki olağanüstü hızlanmayla birlikte toplumsal eşitsizliğin akıl sınırlarını zorlayan boyutlara ulaşması bunun en tipik göstergesi. Üretim araçları ve dolayısıyla zenginlik giderek çok daha küçük bir azınlığın elinde toplanırken, toplumun büyük çoğunluğu sermayenin köleliğine ve yoksulluğa mahkûm ediliyor.

Yani çok özel bir tarihsel dönemden geçtiğimiz, gün geçtikçe daha fazla belirginleşiyorken; kapitalizmin içinde debelendiği umutsuzluğu daha fazla netleşiyor.

Örneğin "küreselleşme", "tarihin sonu" yalanları karaya oturup, tedavülden kaldırılırken; asalaklaşan ve çürüyen sürdürülemez kapitalizm, en büyük üretici güç olan insanı ve doğayı küresel ölçekte yıkımlara sürüklüyor. Bu belirtiler, kapitalist üretim tarzının üretici güçlerin gelişimini ve dünyanın varlığını tehdit eden bir tarihsel tüken-

[16] Süleyman Acar, "Setenay Berdan'ın 'Kapitalizmin Sonu' Kitabı Üzerine", Leninist Teori, Kasım-Aralık-Ocak 2020-2021, s.74.

[17] Sophokles, Antigone, çev: Ari Çokona, İş Bankası Kültür Yay., 2014.

[18] Karl Marx, Kapital, Sermayenin Üretim Süreci, Cilt: I, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1965, s.88.

[19] yage, s.782.

[20] Friedrich Engels, "Ekonomi Politigin Bir Eleştirisi Denemesi", Karl Marx, 1844 El Yazmaları: Ekonomi

mişlik noktasına dayanmış olduğunun ifadesidir.

Evet kapitalist üretim tarzının doğasından kaynaklanan kriz(ler), sistemi sarıp sarsarken; kriz potansiyelini içinde taşıyan kapitalizm kendiliğinden çökmeyeceğini, "zırh içindeki ölü" olarak yaşamını sürdürme(bile)ceğini de ortaya koyuyor. Bu bağlamda sürdürülemez kapitalizmin yıkılışını nihai kriz kehanetine bağlayan yaklaşımlar özünde yanlıştır.

Burada Albert Einstein'ın, "Kapitalist toplumun ekonomik anarşisi bana göre 'kötü'nün gerçek kaynağıdır," uyarısının altını çizip, bir parantez açalım:

"Kapitalizmin kurbanları birleşip güçlendikçe, içinde yaşadığımız ekonomik sistem sorgulanıyor. Bu da kapitalizm savunucularını ayağa kaldırıyor. Destekledikleri sistemin 'hangi tür' kapitalizm olduğunu açıklamaya koyuluyor, belli koşullar ve sıfatlar icat ediyor. Örneğin 'serbest piyasa' kapitalizmi mi? Kusursuz rekabet var mı, bilinçli mi, sosyal sorumluluk sahibi mi, yenilikçi mi, vesaire mi? Kapitalizm savunucuları bu sıfatlardan bazılarında yoksun olan kapitalizm türlerini eleştiriyorlar. Hatta daha da ileriye giderek, 'gerçek kapitalizm bu değil' görüşünü savunuyorlar.

Türlü sıfatlar icat ederek kapitalizm türlerinde ayırma gitmek, kapitalizm savunucularının eleştirileri de kabul etmelerini sağlıyor. Eleştirel görüşlerin ortaya koyduğu tezler de doğrudan kapitalizme yönelik değil, 'mevcut türleri' üzerine dillendirilmiş oluyor. Böylece savunucular, bir tür kapitalizmden kurtulup, yerine başka bir türünü koyarsak eksiklerin kaybolup gideceğini söyleyebiliyor.

Bu mantığa göre 'serbest piyasa' müritleri, var olan kapitalizm biçimlerine yönelik tüm eleştirileri sindirebiliyor. Gelir adaletsizliğini, istikrarsızlığı,

haksızlıkları onlar da kınayabiliyor. Sonra da piyasanın 'tamamen' serbest olmadığını açıklıyorlar. Ekonomiyi 'devlet denetiminde' olmaktan çıkarıp, 'serbestleştirecek' politikalar savunuyorlar.

Kapitalizm çıkışsızlığa sürüklenirken, çürüyor. Bu durum kendisini pek çok emareyle ortaya koyuyor. Sermayenin yoğunlaşma ve merkezileşmesindeki olağanüstü hızlanmayla birlikte toplumsal eşitsizliğin akıl sınırlarını zorlayan boyutlara ulaşması bunun en tipik göstergesi.

Savunucular için kapitalizm sözcüğünün önüne sıfatlar ilüştirmek, kapitalizmin merkezindeki 'üretim ilişkileri' ile ilgili eleştirilere olanak sağlıyor. Eleştirilen kapitalizmin kendisi değil, önüne konan sıfat oluyor... Köle sahipleri, kölelere seçim şansı vererek kölecilik sistemini kurtarmaya çalıştılar. Fakat insanlar nihayetinde problemin köleciliğin biçimleriyle ilgili olmadığını anladılar. Kölecilik, problemin kendisiydi ve bitmeliydi. Kapitalizm de aynı tarihi dönüm noktasında."^[21]

O hâlde tarihi dönüm noktasında unutulmaması gereken Karl Marx'ın, "Eğer toplumu kapitalist değil de komünist bir toplum olarak düşünürsek, her şeyden önce, ortada ne para-sermaye diye bir şey olacak ne de bundan ileri gelen alışverişleri örten sahtelik,"^[23] uyarısı olmalıdır.

Politik ve Felsefe, çev: Kenan Somer, Sol Yay., 1993, s.370.

[21] V. İ. Lenin, Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, çev: Cemal Süreya, Sol Yay., 1969, s.22.

[22] Richard Wolff, "Kapitalizmin Sıfatları", Birgün, 25 Ocak 2021, s.5.

[23] Karl Marx, Kapital, Cilt II: Sermayenin Dolaşım Süreci, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1976.

[24] Karl Marx, Grundrisse: Ekonomi Politüğün Eleştirisi İçin Ön Çalışma, çev: Sevan Nişanyan, İletişim Yay., 4. baskı, 2014, s.682.

*****

Setenay Berdan çalışması boyunca, "Krizin kaynağının kapitalizm" olduğu gerçeğini ısrarla çiziyor.

Evet "Fren Tutmaz Birikim ve Kâr Oranlarının Düşme Eğilimi Yasası (Sermaye-Değer VI)" de (s.181) de yazarın değindiği üzere kâr oranlarındaki düşüş eğilimi kapitalist krizlerin ortaya çıkışında etkindir. Karl Marx, bu eğilimin, "modern iktisadın en önemli ve en karışık ilişkilerinin kavranması için hayati nitelikteki yasası" olduğunu belirtir ve "tarihi perspektiften en önemli yasadır," der.^[24]

Yani kâr oranlarının düşüş eğilimi kapitalistler arasındaki rekabeti kızıştıran ve dolayısıyla krizleri mayalayan bir faktörken; çanlar kapitalizm için çalıyor.

Kim ne derse desin sürdürülemez kapitalizm, içine girdiği krizle birlikte, çöküşe doğru yol alıyor. Kapitalist üretim tarzının doğasından kaynaklanan krizleri nihai olarak ortadan kaldırmaya hiçbir burjuva hükümetin gücü yetmezken; kapitalist ekonomiye can veren tüm mekanizmalar birer birer tükenirken kapitalizmin kalbine giden bütün damarlar tıkanıyor.

Yazarın "İlk Perde: 1929 Bunalım" da (s.287) işaret ettiği felaket ile sürdürülemez kapitalizmin güncel kriziyle mukayese edildiğinde 1929 Büyük Depresyon dönemini bile aşan bir derinlik ve yaygınlıkta seyrediyor. Yeri gelmişken hatırlatmadan geçmeyelim: 1929-1930 Büyük Ekonomik Bunalımı, "Kara Perşembe" olarak anılan New York menkul kıymet borsasının çöküşü ile başlamış; ABD'de kısa sürede finansal kriz hâline dönüşmüş; 5 binden fazla çoğu tek şubeli yerel bankanın batmasına, 1200 dolayında bankanın da birleşme, satın almalar sonucu faaliyetinin sonlanmasına yol açarak bankacılık sistemini iflas eşiğine getirmiştir. Finansal kriz reel sektöre de sıçrayarak

ABD'de 13 milyondan fazla kişinin işsiz kalmasına, milli gelirin de yaklaşık 1/3'ünün yitirilmesine yol açmıştı...^[25]

İnsan(lık) için belâya dönüşmüş kapitalizmin durumu, görmek isteyen gözler için aslında son derece aşikârken; fiziki sınırlarına yaslanan sürdürülemez kapitalist balon patlamaktadır. Sürdürülemez kapitalizm büyük çöküşüyle yüz yüzedir. Covid-19 salgını ile krizin sonuçları çok daha acı ve net biçimde ortaya çıkmaktadır.

Evet kapitalizmin krizi tüm yalanlara rağmen ağırlaşarak devam ediyor. Yaşananı "pandemi krizi" olarak adlandırmak bir çarpıtmadır; bu tür bir burjuva adlandırma, pandemi olmasa her şey çok daha farklı ve olumlu olacakmış düşüncesini empoze ettiği için problemlidir; ancak pandeminin hızlandırıcı bir faktör olduğu da "sır" değildir örneğin...

√ 2020'nin ikinci çeyreğinde (Nisan-Mayıs-Haziran ayları), ABD ekonomisi yüzde 9, Japon ekonomisi yüzde 10, Hindistan yüzde 24, İngiltere yüzde 22, AB yüzde 12 kadar küçüldü, Çin ekonomisi de ilk çeyrekte yüzde 10 küçülmüştü. Dünya ekonomisi tarihinde bu denli kısa süre zarfında ve bu denli küreselleşmiş bir başka ekonomik çöküş bulunmuyor!^[26]

√ Merkez kapitalist ülkelerde yüzde 10'lara varacak ve hatta aşacak iktisadi küçülmeler, 195 milyon yeni işsiz! Daha şimdiden yalnızca ABD'de dört hafta içerisinde 22 milyon işçi kapı önüne konulmuştur!^[27]

√ İngiltere ekonomisi 1709'dan beri en büyük daralmayı yaşıyorken; 'Ulusal İstatistik Kurumu', ülke ekonomisinin 2020'de yüzde 9.9 oranında küçüldüğünü açıkladı!^[28]

√ 'Euler Hermes'e göre, 2019'da küresel iflaslarda gözle görülür bir artış gerçekleşti. 50 milyon Avro üzerinde ciroya sahip şirketlerin iflaslarında rekor artış yanında kümülatif ciroları

[25] Öztin Akgüç, "Büyük Ekonomik Bunalımdan Çıkış", Cumhuriyet, 1 Nisan 2020, s.10.

[26] Oktay Baran, "Sınırlarına Dayanan Kapitalist Balon", 25 Eylül 2020... <https://marksist.net/oktay-baran/sinirlarina-dayanan-kapitalist-balon>

[27] Oktay Baran, "Kapitalizmin Tarihsel Sistem Krizi", 22 Nisan 2020... <https://marksist.net/oktay-baran/kapitalizmin-tarihsel-sistem-krizi>

[28] "İngiltere Ekonomisi 1709'dan Bu Yana En Büyük Daralmayı Yaşıyor", 12 Şubat 2021... <https://www.>

205 milyar Avro'yu aşan 342 büyük çaplı iflas yaşandı!^[29]

√ 'Uluslararası Finans Enstitüsü'nün 'Küresel Borç Monitörü' raporuna göre, 2020'nin üç çeyreğinde küresel borç tutarı 15 trilyon dolar artarak 272 trilyon doların üzerine yükseldi!^[30]

√ 'Dünya Bankası'nın 'Küresel Borç Dalgaları: Nedenler ve Sonuçlar' raporunda son elli yılda küresel ekonomide dört büyük borç dalgası yaşandığına, her birinin de krizle sonuçlandığına dikkat çekildi. Rapora göre Gelişmekte Olan Ülkelerin (GOÜ) borçları tarihte görülmemiş bir düzeye 55 trilyon dolara, Gayri Safi Milli Hasıllarının (GSYH) yüzde 170'ine dayandı. 2010'dan başlayarak hızlı bir ivme yakalayan küresel borçlar da (merkez ülkelerin borçları da hesaba katılarak) küresel GSYH'nin yüzde 230'una tıramandı!^[31]

Sürdürülemez özellikleriyle kapitalizm artık tarihsel bir gerileme ve durgunluk eğilimi içine girmiştir. Bu bir sistem krizidir, tüm sistemi, onun tüm alanlarını kapsamakta ve sistemi bir varoluş sorunuyla karşı karşıya getirmektedir.

Verili açmazlara ilişkin kapitalist makyajlara gelince; yapay yöntemlerle krizi atlatma ve büyük çöküşü öteleme çabaları, her seferinde krizi daha da ağırlaştırmaktan başka bir işe yaramamaktadır.

Çünkü sürdürülemez kapitalizmin temel açmazı, üretim araçlarının özel mülkiyeti ile üretimin ve üretici güçlerin toplumsal karakteri arasında-

ki çelişkiyle müsemmadır. Bu çelişki iktisadi alanda kendisini kâr oranlarının düşme eğiliminde, aşırı-üretim olgusunda ve kimi belirgin orantısızlıklar/dengesizliklerde açığa vurur. Kapitalizmin yapısal çelişkiden kaynaklanan soru(n)lardan kaçıp kurtulması mümkün değildir.

Sürdürülemez özellikleriyle kapitalizm artık tarihsel bir gerileme ve durgunluk eğilimi içine girmiştir. Bu bir sistem krizidir, tüm sistemi, onun tüm alanlarını kapsamakta ve sistemi bir varoluş sorunuyla karşı karşıya getirmektedir. Kapitalizm insanlık açısından artık tamamen yıkıcı bir çürümeye dönüşmüştür.

Çünkü emeğin yanı sıra doğanın da dizginsizce talan edilmesi, kapitalizm çerçevesinde aşılması mümkün olmayan bir ekolojik kriz de yaratmıştır. Sistem krizinin son derece önemli boyutlarından biridir bu.

Tüm bunlar, on milyonlarca insanın hem yoksul bölgelerden hem de savaş alanlarından kaçıp hayatta kalmak üzere yollara düşmesiyle doğan bir göç krizini de beslemektedir. Bu durum suistimal edilerek ileri kapitalist ülkelerde ırkçılığın yükseltilmesinin bahanesi hâline getirilmektedir. Avrupa'daki faşist hareketler bu konuyu suistimal ederek güç topluyorlar. Dolayısıyla göçmen sorununun doğru bir temelde çözülmesi için mücadele aynı zamanda faşizme karşı mücadele anlamına gelmektedir.

Gündelik yaşamda artan şiddet, suç oranlarındaki patlama, çürüme, yozlaşma ve lümpenleşme ile kendini ortaya koyan bir kültürel insan(lık) krizi de söz konusudur.

Ve nihayet yerküreyi sarıp sarsan distopik manzara, kapitalizmin tarihsel tıkanmışlığıyla, bu tıkanmışlığın sürdürülemezliğinde ifadesini buluyorken; Karl Marx'ın, "Birdenbire patlak

avrupademokrat.com/ingiltere-ekonomisi-1709dan-bu-yana-en-buyuk-daralmai-yasiyor/

[29] "Küresel Düzeyde İflaslarda Gözle Görülür Artış Oldu", Cumhuriyet, 11 Şubat 2020, s.11.

[30] "Uluslararası Finans Enstitüsü: Küresel Borçlar 272 Trilyon Doları Aşarak Rekor Kırdı", 19 Kasım 2020... <http://direnisteyiz28.org/uluslararasi-finans-enstitusu-kuresel-borclar-272-trilyon-dolari-asarak-rekor-kirdi/>

[31] Hayri Kozanoğlu, "Dünya Bankası'ndan Borç Krizi Uyarısı", Birgün, 24 Aralık 2019, s.11.

veren çöküşe kadar"^[32] notunu düştüğü sürecin öncesinde "Kapitalist üretim, sürekli olarak, kendi niteliğinden gelen bu engellerin üstesinden gelmeye çalışır, ama bunu ancak, bu engelleri tekrar kendi yoluna ve hem de daha heybetli ölçekte koyarak becerir."^[33]

Yani kapitalizm soru(n) çöz(e)mez; aksine çoğaltırken; kapitalizmin ekonomik krizleriyle işçi sınıfının mücadelesi arasındaki ilişkiyi mekanik bir tarzda değil, somut yaşamda olayların akışını belirleyen pek çok nesnel ve öznel faktörün diyalektik ilişkisi içinde kavramak gerekiyor.

Krizler işçi sınıfının devrimci mücadelesinde otomatik olarak yükselişlere yol açmıyor. Ekonomi ile siyaset arasında karşılıklı fakat karmaşık bir etkileşim vardır. İşçi hareketinin siyasal ve örgütsel düzeyi, genel moral durumu, mücadele azmi ya da tersine mücadele yorgunluğu gibi faktörler, işçilerin krize gösterecekleri tepkinin de niteliğini belirler. Olumsuz koşullar işçi sınıfını ekonomik kriz karşısında büsbütün geriletip, böylece burjuvaziye soluk alma fırsatı verebilir.

Ancak şunun da kesinlikle unutulmaması gerekiyor: Krizin sorumlusu sermayedir, onun temsilcileridir, patronlardır, onun düzenidir. İşçi sınıfı sorumlusu olmadığı bu yıkımın yükünü sırtlanmayı reddetmeli, kendisine kurtuluşu vadeden iktidardan hesap sormalı ve asıl faturayı o, burjuvaziye ve kapitalizme çıkarmalıdır!

* * * * *

Diyecelerimizi toparlayacak olursak; yazarın "Pompei Kronolojisi"nde (s.441) işaret ettiği düzlemde birbirini izleyen dalgalanmalar sosyal hayatın her köşesinde iz bıraktıkça, patlama döneminden çöküntü dönemine geçiş veya bunun aksi, en büyük

tarihi bunalım ve devrimleri doğuracaktır.

Noam Chomsky'nin, "Alışılmış zihinsel düzenler değiştiğinde devrim patlak verir"; Michael Löwy'nin, "Devrim, kendini özgürleştirmek olmalı," notunu düştükleri devrim, bir devrimci durumu "olmazsa olmaz" kılar; tabii "Devrimin Güncelliği"ne sırt dönmekten ve kapitalist vahşetin hiçbir versiyonu ile uzlaşmayıp, Karl Marx'ın, "Komünistlerin teorisi tek bir cümlede toplanabilir; özel mülkiyetin lağvedilmesi," kesinliğine V. İ. Lenin'in de uyarılarını ekleyerek:

"İşçiler ve tüm emekçiler aç, çıplak, bitmiş ve tükenmiş bir durumda iken saf demokrasiden, genel olarak demokrasiden, eşitlikten ve özgürlükten söz etmek, emekçiler ve sömürülenler ile alay etmek demektir"!

"Ezilenler ile ezenlerin, sömürülenler ile sömürenlerin 'eşitliği' olmaz, yoktur ve olmayacaktır"!

"Kapital iktidarda kaldıkça, değil yalnız toprak, değil yalnız insan emeği, değil yalnız insan kişiliği, değil yalnız vicdan, değil yalnız aşk, değil yalnız bilim, her şey, her şey kaçınılmaz olarak alınıp satılacaktır"!

* * * * *

Son bir şey de Karl Marx'ın, "İktisatçılar nasıl burjuva sınıfının bilimsel temsilcileriye, sosyalistler ve komünistler de proleter sınıfın teorisyenleridir,"^[34] tarifine tıpatıp uyan Setenay'ın Berdan'ın çalışmasının bizlere, Huey Newton'un şu sözlerini anımsattığıdır:

"Bir devrimciyi hapsedebilirsiniz ama devrimi hapsedemezsiniz. Bir özgürlük savaşçısını ülke içinde kovalayabilirsiniz, ama özgürlük savaşımını kovalayamazsınız. Bir kurtarıcıyı katledebilirsiniz, ama kurtuluşu katledeemezsiniz..."

[32] Karl Marx, Kapital, Ekonomi Politikin Eleştirisi, Cilt III: Bir Bütün Olarak Kapitalist Üretim Süreci, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1978, s.430

[33] Karl Marx, Kapital, Ekonomi Politikin Eleştirisi, Cilt III: Bir Bütün Olarak Kapitalist Üretim Süreci, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1978, s.221.

[34] Karl Marx, Felsefenin Sefaleti, çev: Ahmet Kardam, Sol Yay., 1976.

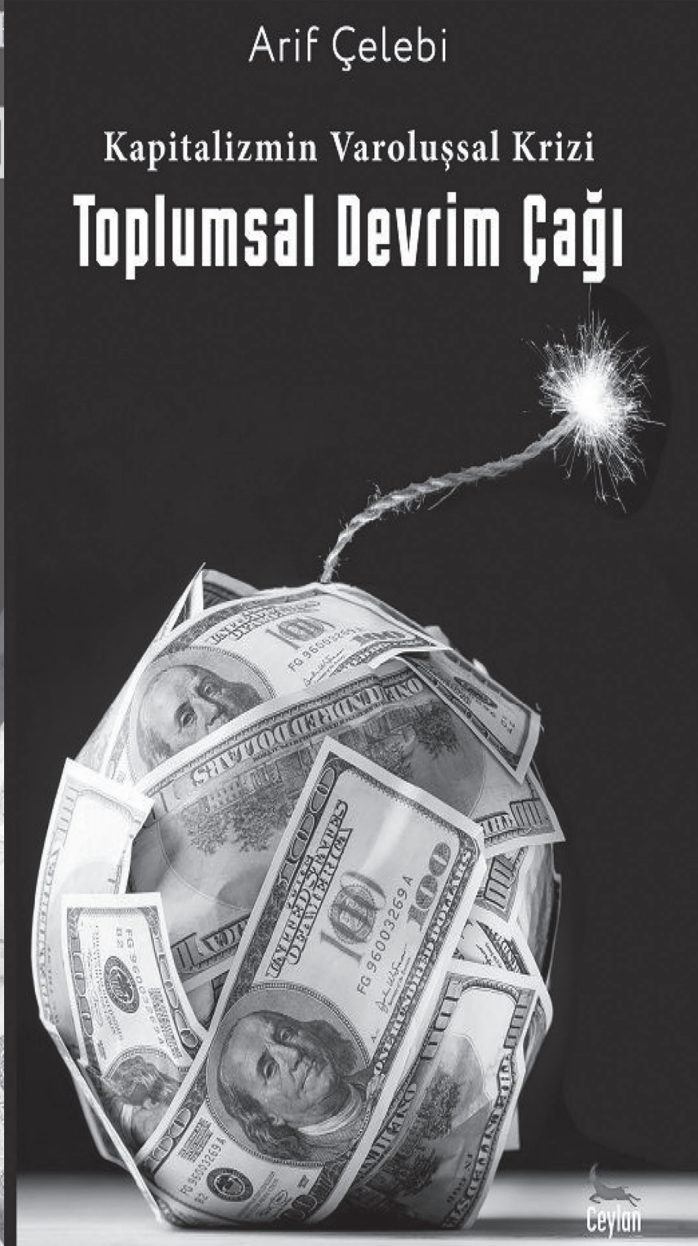
Arif Çelebi

Kapitalizmin Varoluşsal Krizi

Arif Çelebi

Kapitalizmin Varoluşsal Krizi

Toplumsal Devrim Çağı

Ceylan

Ceylan

Ceylan

Yeni Evrede Açan Kısır ve Zehirli iek

..... i. cevaz etiner .....

GİRİŞ

Küçük burjuva sosyalist harekete yönelik eleştirel tavrımızı bugüne kadar, dünyanın somut koşullarında proletaryanın politik perspektiflerine, taktiklerine, çalışma biçimine dönük yaklaŐımlarında ortaya koyduk esas olarak. Bunun nedeni ise açık. Her devrimci Marksist gibi bizim de, devrimin pratik politika konusu haline geldiği dönemlerde aciliyet kazanan Şeyin, proletaryayı, nihai zaferden mahrum bırakacak taktik ve politikalara karşı uyarmak, bilinçlendirmek ve böylece sınıf içindeki küçük burjuva sosyalist etkiyi kırmak olduğunu tespit etmemizdir.

Bu nedenle, teoriye ilgi duyar duymaz Marksizm-Leninizme katkı yapma ya da aşma çabasına giren teori ergenlerinin söylediklerine ilgi göstermedik. Biliyorduk ki, hevesli teori

ergenleri, bir zaman sonra ya kendi gülünçlüklerinin farkına varıp bir kenara çekilme olgunluğu gösterecekler -ki bu enderdir- ya da kendilerini gülünç duruma düşürmede o denli cüretli davranacaklardır ki artık mahallenin “akıllısı” muamelesi görmeye başlayacaklardır. Dolayısıyla iki durumda da bize ihtiyaç duyulmaz. Bu yüzden tüm enerjimizle devrimin pratik politikaya dair ihtiyaçlarıyla ilgilendiğimiz bu dönemde, teori ergenlerinin kendi sonlarına doğru yol alıŐlarını seyretmeyi yeđlemiŐizdir.

Lakin Arif Çelebi, Marksizm-Leninizme katkı yapmaya girişirken öyle bir yol izlemiş ki, bize de bir birkaç Şey söylemek zorunluluğu doğdu. Anlaşılacağı üzere, bu zorunluluğu hissetmemize neden olan Marksizm-Leninizme yaptığı müstesna katkı değil, (dediğimiz gibi, hevesli teori ergenlerinin bu tür çabalarına alıŐkınız) izlenen yol. Ve

yine esas olarak, devrimin pratik politikaya dair ihtiyaçları. Öncelikle bu yolu kısaca özetleyelim.

Arif Çelebi, Marksizm-Leninizme katkı yapmaya girişirken öyle bir yol izlemiş ki, bize de bir birkaç şey söylemek zorunluluğu doğdu.

Yazar Marksizm-Leninizme katkısını "Kapitalizmin Varoluşsal Krizi ve Toplumsal Devrim Çağı" adlı kitabıyla ortaya koymuş. Peki bu çalışmada nasıl bir yol izlenmiş.

Önce Leninistlerin ortaya koyduğu ve 20 yıldır ele aldıkları yeni evreye dair teorik çalışmanın tüm argümanlarına el koymuş. Resmen ilhak etmiş... oh ne güzel!

Leninistlerin teorik çalışmalarının sosyalist çevreler tarafından tırtıklanıp, ardından içi boşaltılarak kendi görüşleriymiş gibi sunulması da yeni değil elbet. Neredeyse bu da sıradanlaştı, alıştık. Ama A. Çelebi'nin yaptığı, bildiğimiz kadarıyla ilk. Tırtıklamada çığır açmış, yeni bir aşamaya geçmiş. O yüzden buna tırtıklama demek hak-sızlık olur. Daha çok, teorinin ilhaki demek uygun düşer ve biz de öyle diyeceğiz. Öteki vakalarla tek ortak yanı, içini boşaltması. Leninistlerin yeni evreye dair teorik çalışmasının iskeletini almış, ama onu ayakta tutan kas ve sinir sistemini bir kenara atarak.

Ama iş burada bitmiyor. Devamı da var. Göz açıp kapayana kadar Lenin'e suikast düzenlemiş, bu suikastı düzenlerken de Kautsky'den yardım almış. Ve bu suikast üzerinden de Marksizm-Leninizme katkı sunmuş. Katkıyı ise, suikast düzenlediği, Lenin'in emperyalizm teorisini ilhak ederek yap-

mış. Ve böylece elde ettiği bulamacı, yeni evreye dair teorik çalışmadan aldığı kavram ve tespitlerle oluşturduğu iskeletin içine boca etmiş. Elde edilen ürün, "Kapitalizmin Varoluşsal Krizi ve Toplumsal Devrimler Çağı" olmuş. Doğrusu, dizi senaristlerine şapka çıkartacak bir yetenek.

Anlaşılacağı üzere gerçekten özel bir vaka ile karşı karşıyayız. İşte bu yüzdendir ki, teori ergenlerine karşı gösterdiğimiz ve bizi de külfetten kurtaran sabrı, bu sefer bir kenara bırakmak zorunda kaldık. Bunu sadece yeni evreye dair teorik çalışmayı ve Marksist-Leninist teoriyi korumak adına değil, yine asıl olarak, pratik politikaya dönük hassasiyetimizden ötürü yapıyoruz. İşçi sınıfını nihai kurtuluş mücadelesinden alıkoyacak politika ve taktiklerin, Marx ve Lenin'in ortaya koyduğu gerçeklerin çarpıtılması üzerinden kendine meşruluk alanı yaratma çabasına sessiz kalamazdık. Dolayısıyla, teori ergeni A. Çelebi'nin üzerinde yükseldiği zemini ayaklarının altından çekip almak gerekti.

SAHNE BİR: YENİ EVRE'NİN İLHAKI

Baştan başlayalım. A. Çelebi'nin "Kapitalizmin Varoluşsal Krizi ve Toplumsal Devrimler Çağı" adlı çalışmasının iskeletinin, yeni evreye dair teorik çalışmanın (Yeni Evre'nin) kavramlarıyla, tespitleriyle oluşturulduğunu söyledik. Bu o kadar açık ki, detaylara girmeden çizeceğimiz tablo bile, resmin anlaşılmasına fazlasıyla yetecektir.

Yeni evreye dair teorik çalışmaya leninistler 2000 yılının başlarında C. Dağlı'nın öncülüğünde başlar. Aslında bu, 90'ların ikinci yarısında filizlenen düşüncelerin olgunlaşmış somutlanmasıdır. Ve o günden bugüne onlarca yazı kaleme alınır. 2000-2002 yılları arasında kaleme alınan yazıların bir kısmı ise 2002 yılında "Yeni Evre" adlı kitapta bir araya getirilir. 2004'te genişletilmiş

baskısı yapılır. Dediğimiz gibi, bu çalışmanın detaylarına girmeyeceğiz. İsteyenler bu kitaba ve devamında gelen makalelere bakabilir. Sadece Yeni Evre kitabında yer alan makalelerin bir kısmının başlığını anımsatmakla yetineceğiz. Çünkü bu bile, Yeni Evre'nin içeriğinin anlaşılması için yeterli olacaktır. "Yeni Evre" "Sıçrama Çağı", "Çağın Gerçeği", "Özgürlük Çağı'nın Tarihsel Koşulları", "Bütünlük Çağı" "Kapitalizmin Yıkımı", "Kapitalizmin Tarihsel Zorunluluğu Bitmiştir", "Nesnellik Toplumsal Devrim Diyor", "Küresel İç Savaş", "Kısa Tarih", "Süreklilik Kazanan Ekonomik Kriz ve İşsizlik", "Yeni Evre Gerçekliğini Herkese Kabul Etti-recektir" vd.

Leninistlerin teorik çalışmalarının sosyalist çevreler tarafından tırtıklanıp, ardından içi boşaltılarak kendi görüşleriymiş gibi sunulması da yeni değil elbet. Neredeyse bu da sıradanlaştı, alıştı.

Görüldüğü gibi, makalelerin sadece başlıkları ve bu başlıkların oluşturduğu bütünsellik bile, yeni evreye dair teorik çalışmanın içeriğini fazlasıyla ortaya koyuyor.

Peki teorisyenimiz A. Çelebi'nin kitabının başlığı neydi? "Kapitalizmin Varoluşsal Krizi ve Toplumsal Devrimler Çağı!" Ne diyelim. Tam da buraya muzipçe gülen surat emojiyi koymak yeterli olurdu aslında ama emoji, sanal dünyadan yazılı metin dünyasına transfer olmadı henüz. Bu yüzden C. Dağlı'nın söylediğini tekrarlayalım: Yeni Evre, gerçekliğini herkese kabul ettiriyor.

Şimdi soralım: A. Çelebi'nin kitabının basım tarihi nedir? Bilmiyoruz. Çünkü yok! Çeşitli makalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulduğu görülüyor. Bu makalelerin yazım tarihi, o da yok! Kitabı okuyan herkes, yazıların Gezi sonrasına en iyi ihtimalle 2010 sonrasına ait olduğunu hissediyor. Evet, ne yazık ki hissettiklerimize dayanarak bir tarih tahmini yapıyoruz. Çünkü tarih yok! Neden? Ceylan Yayıncılık, yayıncılık işinin abecesini unuttuğundan mı? Hayır. Bunun cevabını yukarıda verdik ama tekrarlayalım: 2000-2004 yılları arasında kaleme alınmış Yeni Evre makalelerinin başlıklarından dahi anlaşılacağı gibi, Yeni Evre adlı teorik çalışmanın ilhak edilmiş olması.

SAHNE İKİ: BÜYÜK İDDİA

Şimdi gelelim A. Çelebi'nin büyük iddiasına. "Kapitalizmin Varoluşsal Krizi"ni, kapitalist ekonominin yeni aşamasında bulunduğumuz iddiasına dayandırıyor yazar. Ve bu aşamayı "Emperyalist Küreselleşme" olarak tanımlıyor.

"... 74 krizinden Emperyalist Küreselleşme doğdu" (A. Çelebi, Kapitalizmin Varoluşsal Krizi, sf. 79) diyor yazar.

Kapitalist ekonominin 70'li yılların başında bir krize girdiği sır değil. Gerek burjuva iktisatçıları gerekse uluslararası komünist hareket tarafından bilinen, anlatılan bir gerçeklik bu. Bu krizin, emperyalist kapitalist dünyayı nasıl etkilediği ve sermayenin bu krize nasıl cevap vermeye çalıştığı da bilinen, bolca anlatılan olgular. Ve tıpkı A. Çelebi gibi başkaları tarafından da bu süreci ifade etmek için çeşitli tanımlamalar yapıldı. Dolayısıyla, A. Çelebi'nin 70'ler sonrasını özel bir adlandırmayla ifade etmesiyle ilgili değiliz. Detay sorun olan başka bir şey. Yazarın, bir "doğum"dan bahsetmesi. Doğum, yeni bir şeyin, yeni bir niteli-

ğin ortaya çıkışını anlatır bize. Ve zaten yazar da bu iddiada. Şöyle diyor.

“Emperyalizm döneminde emperyalist sanayi ülkeleri ve yeni sömürge geri tarım ülkeleri biçimindeki bölünme YERİNİ emperyalist mali sermaye ülkeleri ve mali-ekonomik sömürge ülkelerine bıraktı...” (age, sf. 17)

Böylece anlamış oluyoruz ki, 1900’lerin başında başlayıp 1970’lerin başındaki krize kadar devam eden dönem, emperyalizm dönemi. 1974 krizi ile birlikte yeni bir dönem, “emperyalist küreselleşme” dönemi doğuyor! Şimdilik içeriğine, doğruluğu-yanlışlığına girmiyoruz. Söyleneni berraklaştırarak, aşma halini açığa çıkarıyoruz. Bunun için bir alıntı daha aktaralım. Yine içeriğine sonra bakmak üzere.

Yeni evreye dair teorik çalışmaya Leninistler 2000 yılının başlarında C. Dağlı’nın öncülüğünde başlar. Aslında bu, 90’ların ikinci yarısında filizlenen düşüncelerin olgunlaşmış somutlanmasıdır.

“Kapitalizmin serbest rekabetçi aşamasında birincisi, yani artı-değer üretimi belirleyiciydi. Emperyalizm aşamasında mali araçlarla birikim önem kazandı. Fakat birincisi halen egemendi. Emperyalist Küreselleşme döneminde mali araçlarla birikim hızlanmaya ve birincisine egemen olmaya başladı. Bu sermayenin çürümesinden başka bir anlama gelmez...” (age, sf. 77)

Toparlarsak, A. Çelebi, kapitalist ekonominin evriminin 3. aşamasında olduğumuzu söylüyor. İlki serbest rekabetçi kapitalizm. İkincisi, serbest re-

kabet zemininde ve serbest rekabetten doğan emperyalizm. Üçüncüsü, emperyalizmden doğan “emperyalist küreselleşme”. İlk dönemi bildiğimiz gibi Marx ele alır esas olarak. İkinci dönemi yine bildiğimiz gibi Lenin ele almıştır. Ve anladığımız kadarıyla üçüncü dönemi ele alanda A. Çelebi oluyor. Onun ortaya koyduğu teori de, bu dönemin teorisi oluyor.

Gerçi biz, tekelci kapitalizmin yani emperyalizmin, kapitalizmin sonuncu aşaması ve sosyalizmin öngünü olarak biliyorduk ya, neyse. Demek ki, A. Çelebi sayesinde Lenin’in Emperyalizm teorisi aşılmış bulunmaktadır! Yo, yanlış anlamayın. Biz, Marksizmi dogmaya çevirenlerden değiliz. Elbette tarihsel koşullar değişmişse o da aşılır. E, siz de değişti diyorsunuz, emperyalizm, dünyanın sanayi ülkeleri ve tarım ülkeleri olarak bölündüğü dolayısıyla sanayi sermayesinin egemen olduğu bir dönemdi ve bu dönem aşıldı diyorsunuz. 1974’den sonra mali sermayenin egemen olduğu yeni bir dönem, emperyalist küreselleşme doğdu diyorsunuz...

Bu kadar mavra yeter, ciddiyet lütfen dendiğini duyar gibiyiz. Evet bizce de, A.Çelebi’yi ciddiyete davet şart. İcabet edip etmemek kendine kalmış elbet.

Bu teorik açılımın yapıldığı kitaba tarih atmayı unutan A. Çelebi, bilin bakalım başka neyi unutmuş. Marx’tan bolca alıntı yapan yazar, aştığı, üzerinde yükseldiği Lenin’in emperyalizm teorisinden tek bir alıntı dahi yapmamış. Normalde, Lenin nasıl Marx’a dayanarak, onun hazırladığı zemin üzerinden (Hobson ve Hilferding’le ilgili argümanları bir tarafa bırakırsak) emperyalizmi ortaya koymuşsa; A. Çelebi’nin de Lenin’in hazırladığı zemin üzerinden “emperyalist küreselleşme”-yi ortaya koyması beklenir değil mi? Ama böyle olmamış. Unutmuş mudur yoksa görmezden mi gelmiştir sizce. Ya da keşfettiğini sandığı her şeyin ora-

da olmasından dolayı olabilir mi acaba. Evet, muhtemelen. Ama inanın ki, bundan daha can alıcı bir nedeni var, Lenin'in emperyalizm teorisini görmezden gelmesinin. Lenin'in bu teoriyi ortaya koyarken Kautsky ile girdiği polemik.

SAHNE ÜÇ: LENİN'E SUİKAST

Şimdi diyeceksiniz ki ne alaka. Lenin'in emperyalizm teorisini ortaya koyarken Kautsky'yi eleştirmiş olması, teorisyenimizi Lenin'in emperyalizm teorisini anmaktan neden alkoymuş olsun. Biz söyleyelim. Lenin'e düzenleyeceği suikast yüzünden.

Sorun A. Çelebi'nin yeni sandığı şeylerin emperyalizm kitabında olması değil. Sorun, Kautsky'nin savunduğu emperyalizm teorisi, Lenin'in buna karşı çıkışı ve tüm bunların, Lenin'in emperyalizm kitabında yer alması.

Anlatalım. Şimdi, yazarın iddia ettiği neydi. Emperyalizm dönemi aşıldı, emperyalist küreselleşme doğdu. Peki yazara göre emperyalizm dönemi hangi yılları kapsıyor. 1900'den başlıyor. 1974'de bitiyor. Peki, 1900-74 dönemini kapsayan bu emperyalizm döneminin özelliğinin ne olduğunu söylüyor: "Sanayi ülkeleri" ile "tarım ülkeleri" arasındaki ilişki. Sanayi sermayesinin tarım ülkelerini sömürmesi. Ve yazar bu durumun değiştiğini dolayısıyla bu döneme ait emperyalizm tahlilinin de aşıldığını söylüyor. Ve can alıcı soruya geldik. 1900-74 arasında böyle olduğunu tespit eden kim. Bu emperyalizm tanımlaması, tahlili kime ait. Lenin'e mi?

Yazar bir şey söylemiyor. Sadece kapitalizmin tarihsel evrimini ve özelliklerini yazıyor. Serbest rekabet, emperyalizm, emperyalist küreselleşme. Yeniden soralım, burada bahsedilen, 1900-74 arasına dair yaptığınız tahlil Lenin'in mi? A. Çelebi aksini söylemiyor.

Hepimiz biliriz ki, sosyalist hareket emperyalizmden, emperyalizme ait tahlillerden bahsettiğinde, aksi söylenmediği takdirde, Lenin ve onun emperyalizm teorisinden bahsetmektedir. Kimse bunun aksini düşünmez. Söylenenlerin bu teoriye ait olduğunu kabul eder. Teorisyenimiz, "emperyalizm dönemi" deyip anlatınca, akla gelen de doğal olarak Lenin'in teorisidir. Bu yüzden, teorisyenimizin cümlesine, Lenin böyle diyor diye başlayıp başlamamasının bir önemi yoktur. Hele bir de, Leninizmi reddetmemiş bir siyasal çizgideyseniz, o taktirde, emperyalizme dair söylediklerinizin Lenin'e ait olmadığı hiç kimsenin aklına gelmez. Teoriye yakından ilgi duyanların dışında herkes, Lenin'in böyle söylediğini sanır.

Dolayısıyla, "emperyalizm döneminde emperyalist sanayi ülkeleri ve yeni sömürge geri tarım ülkeleri biçimindeki bölünme" dediğinizde, aslında, Lenin'in emperyalizmi böyle tanımladığını söylemiş olursunuz.

Oysa gerçek böyle değil. Lenin'in emperyalizm teorisinin bununla yakından uzaktan alakası yok. Bu emperyalizm teorisi A. Çelebi'ye aittir ama onun özgün düşüncesi de değildir. O, Kautsky'den almıştır. Ve Kautsky'den aldığı emperyalizm teorisini Lenin'e aitmiş gibi lanse etmiştir.

Kautsky'nin ne söylediğini aktaralım; neden böyle söylediğimiz kendiliğinden anlaşılacaktır. Kautsky'nin tanımı şöyle;

"Emperyalizm, çok gelişmiş sanayi kapitalizminin bir ürünüdür. Sanayileşmiş her kapitalist ulusun, gitikçe daha geniş TARIM bölgelerini, bu bölgelerde hangi uluslar oturursa otursun, egemenliği altına almak ya da ilhak etme dürtüsünden ibarettir..." (Lenin, Seçme Eserler, C-5, sf. 93).

Şimdi, teorisyenimizin neden Lenin'in emperyalizm teorisini ve bu teorisine yer verdiği kitabı anmadığı daha iyi anlaşılabilir olmalı. Yazarın Le-

nin'e aitmiş gibi lanse etmeye çalıştığı emperyalizm tahlili aslında Kautsky'e aittir. Ve A. Çelebi, Kautsky ile aynı fikirdedir. Bu yüzden, her cümlesi bu saçma tahlili yalanlar nitelikte olan Lenin'in kitabına başvurması imkansızdı.

Küçük burjuva sosyalist hareketin Marksizm-Leninizme yönelik suikastlarından, arkadan dolanmalarından gerçekten bıktık. Anlıyoruz, küçük burjuva sosyalizmi, Leninizmi taşımakta artık zorlanıyor. Ve uzun zamanlar gerçekleştirdikleri uzaklaşmayı bir kopuş noktasına taşımak istiyor. İstediklerini yapabilirler. Lakin hiç olmazsa, Avrupalı euro-komünistler gibi biraz cesur olsalar da, Lenin yanılmış deseler. Madem böyle düşünüyorsunuz söyleyin. Kautsky haklıydı deyin. Bunu açıkça söyleme basireti gösterin.

Peki Lenin, emperyalizmin, "sanayi ülkeleri" ve "tarım ülkeleri" arasındaki ilişki üzerinden tanımlanmasına ne diyor. 1916'da kaleme aldığı Emperyalizm kitabından aktarıyoruz.

"Bu tanım hiçbir işe yaramaz, çünkü tek yanlıdır... Onu keyfi ve yanlış olarak sadece başka ülkeleri ilhak eden ülkelerin sanayi sermayelerine bağlamakta ve aynı şekilde keyfi ve yanlış bir tarzda, tarımsal bölgelerin ilhakını ön plana çıkarmaktadır.

Emperyalizm ilhak etme dürtüsüdür... Ne var ki burada bizi sorunun bizzat Kautsky'nin kendi tanımı içine soktuğu EKONOMİK yanı ilgilendiriyor. Kautsky'nin tanımındaki yanlışlıklar hemen göze çarpıyor. Emperyalizm için KARAKTERİSTİK olan sanayi değil, bilakis MALİ sermayedir..." (Seçme Eserler, C-5, sf. 93)

Lenin için emperyalizmin karakteristik özelliğinin mali sermaye olması o kadar önemlidir ki, "Emperyalizm ve Sosyalizmdeki Bölünme" adlı makalesinde bu konuya yeniden değinir.

"Sanayi ülkelerinin tarım ülkelerini ilhak etme çabası olarak tanımlayan... Kautsky'nin bu tanımı teorik olarak tepeden tırnağa yanlıştır. Em-

peryalizmin özelliği tam da SANAYİ sermayesinin DEĞİL MALİ sermayenin egemenliğidir, sadece tarım ülkelerini değil, her türlü ülkeyi ilhak etme çabasıdır..." (Seçme Eserler, C-11, sf. 529)

Aslında Lenin'den alıntı yapmayı burada bitirebiliriz. Lenin'in, Kautsky'nin sanayi sermayesine biçtiği belirleyiciliğe vurgulu biçimde itirazı ve yine vurgulu biçimde mali sermayenin emperyalizmin karakteristik özelliği olduğunu söylemesi, A. Çelebi'nin iddiaları için de yeterli bir cevaptır. Ama biz biraz daha devam edelim.

Küçük burjuva sosyalist hareketin Marksizm-Leninizme yönelik suikastlarından, arkadan dolanmalarından gerçekten bıktık. Anlıyoruz, küçük burjuva sosyalizmi, Leninizmi taşımakta artık zorlanıyor.

"Emperyalizm için tam da, sadece tarım bölgelerinin değil, aynı zamanda son derece gelişmiş sanayi bölgelerini de ilhak etmesi karakteristik. (Belçika'nın Almanya'nın iştahını kabartması; Loren'in Fransa'nın ağzını sulandırması); çünkü, birincisi, dünyanın paylaşılmasının tamamlanmış olması, bir yeniden paylaşım durumunda, herhangi bir ülkeye el atmayı zorunlu kılmaktadır..." (Seçme Eserler, C-5, sf. 93)

Daha ne desin Lenin.

Tekrarlayalım. Teorisyen A. Çelebi'nin emperyalizme dair tanımlaması Lenin'e ait değildir. Emperyalizmi sanayi ülkeleri ve tarım ülkeleri arasındaki sömürü ilişkisi olarak görmek ve sanayi sermayesine belirleyici rol

biçmek, Kautsky'e aittir. Ve A. Çelebi buna sahip çıkmaktadır. Sahip çıkmakla kalmayıp, Lenin'in emperyalizm teorisini bu şekilde göstererek Leninizme suikast düzenlemiştir.

Yazarı bu suikastı düzenlemeye götüren, Marksizm-Leninizme dair bütünlüklü ve devrimci kavrayış yoksunluğudur. Lenin'i kavrayamayınca, onu yok saymıştır. Lenin'in 1900'lerin başından itibaren geçerli olan tahliliyle, tüm dünyanın bugün anti-kapitalist bir başkaldırı içinde oluşu arasındaki tarihsel bağlantıyı kuramayan yazar, 1900-1974 arasında Lenin'i yok sayarak bu sorunun üstesinden gelmeye çalışmıştır. Ve 1900-1974 arasına dair doğan boşluğu, Kautsky'nin emperyalizm teorisi ile kapatmaya yönelmiştir. Yaşam boşluk tanımaz.

Lenin'in emperyalizm teorisini ise 1974 sonrasına kaydırıyor. Ama bunu da suikasta kurban ettiği Lenin'in emperyalizm ve mali sermayeye dair düşüncelerini "emperyalist küreselleşme" adı altında diriltilerek yapıyor. Lakin Yeni Evre'nin kavram ve tespitlerini alıp özünü bir kenara nasıl bıraktıysa, aynısını Lenin'in emperyalizm tahliline yapıp, kavram ve tespitlerinin özünü bir kenara bırakıyor.

SAHNE DÖRT: LENİN'İN EMPERYALİZM TEORİSİ AŞILIYOR YA DA İLHAKI OLUYOR

Lenin'e gerçekleştirdiği suikastın ardından, oluştuğunu düşündüğü boşluğu doldurmak için A. Çelebi hemen harekete geçiyor ve

"...74 krizinden emperyalist küreselleşme doğdu", "Emperyalizm ... yerini mali sermaye ülkeleri ve mali-ekonomik sömürge ülkelere bıraktı...", "... Emperyalist küreselleşme döneminde mali araçlarla birikim hızlanmaya ve birincisine egemen olmaya başladı. Bu sermayenin çürümesinden başka anlama gelmez..." diyor.

Yani teorisyenimiz, kapitalizmin yeni evresi olarak takdim ettiği "emperyalist küreselleşme" evresinin en temel özelliklerinin mali sermayenin egemenliği ve çürümesi olduğunu söylüyor. Bu tespit size de yabancı gelmiyor değil mi?

Yazar böyle diyerek doğal olarak, kapitalizmin emperyalizm evresinde yani Lenin'in incelediği aşamada, mali sermayenin egemenliğinin henüz gerçekleşmediğini; bunun ve çürümenin karakteristik bir özellik haline gelmediğini söylemektedir.

Lenin'den az önce aktardığımız alıntılar, durumun böyle olmadığını gösteriyordu. Ama biz yine de, Lenin'in -emperyalizmin doğuşuna ve gelişimine tanıklık eden ve 1916'da kaleme aldığı emperyalizm teorisiyle bunu ortaya koyan Lenin'in- ne söylediğine biraz daha yakından bakalım.

"Fransa'da sanayi sermayesinin gelişiminin yavaşlamasıyla birlikte tam da mali sermayenin özellikle hızlı gelişmesinin, geçtiğimiz yüzyılın 80'li yıllarında ilhakçı (sömürge) politikasının şiddetlenmesine yol açması tesadüf değildir..." (Seçme Eserler, C-5, sf. 93)

Görüldüğü gibi Lenin, dönemin birkaç emperyalist ülkesinden biri olan Fransa'da, sanayi sermayesinin gelişiminin 1880'li yıllarda yavaşladığını ve Fransız emperyalizminin ilhakçı-sömürgeci yönelimini besleyen artık, hızla gelişen MALİ SERMAYE olduğunu söylüyor. A. Çelebi'nin 1970 sonrasında görebildiği gerçekliği, Lenin 100 yıl önce görüyor. Dikkat! Lenin öngöründe bulunmuyor. Mevcut durumu, somutluğu, gerçekliği tespit ediyor. Lenin'den devam edelim.

"Emperyalizm çağının sömürge politikasından söz edildiğinde, MALİ SERMAYENİN ve büyük güçlerin, dünyanın ekonomik ve politik yönden paylaşılmasına çıkan dış politikasının, devletsel bağımlılığın tam bir dizi geçiş biçimlerini yarattığını belirtmek gerekir. Bu çağ KARAKTERİSTİK olan...

politik olan, biçimsel olarak bağımsız olan, ama gerçekte MALİ ve diplomatik bir bağımlılık ağı içine düşmüş çok çeşitli türde bağımlı ülkelerin de varlığıdır. Bu biçimlerden birine yarı sömürgelelere biraz önce değinmiştik. Bir başka biçime tipik bir örnek olarak Arjantin gösterilebilir... Politik bağımsızlığın yanında MALİ ve diplomatik bağımlılığın biraz farklı bir biçimini Portekiz vermektedir..." (Seçme Eserler, C-50, sf. 88)

Yanlış anlaşılmasın, Lenin'in anlattığı 1974 sonrası değil. 1890'larda başlayan ve bunları yazdığı 1916'nun da içinde olduğu ve bizce bugünü de kapsayan çağ. Kapitalizmin sonuncu aşaması olan emperyalizm çağı. Bu çağda emperyalist sömürü politikası, mali sermayenin politikasıdır. Ve yine bu çağın karakteristik, belirleyici, temel, egemen yanı (sonraki on yıllarda bunlara askeri, teknik, teknolojik vb. biçimler eklense de) mali ve diplomatik bağımlılıktır. Lenin'den devam edelim.

"XIX yüzyılın (yani 1800'lerin) son üçte biri, yeni, emperyalist çağa geçti. Tekelden kazanç sağlayanlar, sadece bir ülkenin değil, çok az sayıda birkaç büyük gücün MALİ SERMAYE-SİDİR.." (Seçme Eserler, C-11, sf. 538)

Yine anlaşılacağı üzere Lenin, emperyalizm çağına yani mali sermayenin egemenliği çağına geçişin 1800'lerin son 25 yılında tamamlandığını açıkça belirtiyor.

Evet, haklısınız. Alıntılarla Lenin'i anlatmaya çalışmak, ona haksızlık oluyor. Emperyalizm teorisini, "Bankalar ve Yeni Roller", "Mali Sermaye ve Mali Oligarşi", "Sermaye İhracı" gibi olgular ve bunlara açıklık getiren verilere dayanarak anlatan Lenin'in, emperyalizmi mali sermaye ile birlikte ele alışını daha fazla aktarmaya gerek yok. Detaylara, verilere bakmak için Lenin'in emperyalizm teorisi okunmalıdır. Biz, kısa kısa alıntılarla dahi olsa, 1800'lerin sonlarından itibaren tarih sahnesine çıkan emperyalizm olgu-

sunun karakteristik özelliğinin MALİ SERMAYE olduğunu göstermek istedik sadece.

Dolayısıyla, A. Çelebi'nin mali sermayenin 1974 krizinden sonra sermaye içinde egemen hale geldiği belirlenmesi Lenin ve Leninistler için bir safsatadan ibarettir. Ve yine dolayısıyla, bu safsataya dayanılarak ortaya atılan "emperyalist küreselleşme" teorisi de bir safsatadan daha fazla bir şey değildir. Tıpkı Kautsky'nin ortaya attığı, A. Çelebi'nin sahiplendiği, emperyalizmin "sanayi ülkeleri" ile "tarım ülkeleri" arasındaki ilişki olduğu iddiası gibi.

A. Çelebi, "emperyalist küreselleşme" dönemi için ayırt edici diğer özelliğın ise çürüme olgusu olduğunu söylüyordu.

Buna dair sadece şunu söyleyelim. Lenin'in emperyalizm teorisinin bir bölümünün başlığı da, "Kapitalizmin Asalaklığı ve Çürümesi"dir. Lenin, bu olguyu anlatmaya yaklaşık on sayfa ayırmıştır. Lenin, ayrıca, bu çürümenin sadece sermayeye değil toplumsal ve politik koşullarının bütününe sirayet ettiğini göstermiştir. Ve bunun mali sermaye ile olan dolaysız bağına dikkat çekmiştir. Kautsky'nin ipe sapa gelmez teorilerinin ardında da bu çürümenin olduğunu ısrarla vurgulamıştır.

A. Çelebi'nin Lenin'e neden suikast düzenlediği, şimdi daha anlaşılır hale gelmiştir umarız.

SAHNE BEŞ: AÇIK KAPI SİYASETİ

Tüm bunlar karşısında A. Çelebi'nin ne diyeceğini tahmin ediyoruz. "Biz zaten emperyalizm tespitini reddetmedik ki. Onun zemini üzerinde yükseldik. Tıpkı Lenin'in serbest rekabetçi kapitalizm zemini üzerinde yükselirken yaptığı gibi. Biz, emperyalizm döneminde beliren olguların emperyalist küreselleşme ile belirleyici, egemen hale geldiğini söyledik" diyecek. Tam olarak A. Çelebi'nin cümleleri ile ifade

edersek, "... Emperyalizm aşamasında mali araçlarla birikim önem kazandı. ...Emperyalist küreselleşme döneminde mali araçlarla birikim hızlanmaya ve EGEMEN olmaya başladı" diyecek. Yani mali sermaye, Lenin'in tahlilini yaptığı dönemde ÖNEM kazanıyordu, bizim tahlilini yaptığımız dönemde EGEMEN oldu iddiasında bulunacak. Böylece A. Çelebi, yöneltilecek eleştirileri savuşturabileceği bir kapı aralığı bıraktığını sanıyor.

Birincisi, siz Kautsky'nin emperyalizm teorisinin ekonomik içeriğini sahiplenerek ve kabaca 20. yüzyılın başından itibaren egemen olan emperyalizmi bu teoriyle açıklayarak, Lenin'in emperyalizm teorisini kökten reddetmiş durumdasınız. Dolayısıyla, Lenin'in açıkladığı emperyalizm olgusunun üzerinde yükseldiğinizi söyleyemezsiniz. Ancak Kautsky'nin zemini üzerinde yükseldiğinizi söyleyebilirsiniz ki, bu zeminin nesnel gerçekliği yok. Dolayısıyla "emperyalist küreselleşme" teoriniz de tarihsel gerçekliğe karşılık gelmiyor.

İkincisi, az önce aktardığımız alıntılar hatırlarsanız göreceksiniz ki, Lenin'in emperyalizm teorisinde (dolayısıyla kapitalizmin son aşaması olan emperyalizmde) mali sermaye önem kazanan bir olgu değil, karakteristik olan bir olgu olarak ifade edilmiştir. Daha açık ve net olarak ifade edilmiştir. Ve Lenin bunu tespit edip defalarca ifade etmiştir. Aktaralım.

Lenin bir burjuva iktisatçının söylediklerini aktarıp şöyle devam eder;

"İnsanların konuştuğu dile çevrildiğinde bu şu anlama gelir: Kapitalizmin gelişmesi öyle bir noktaya varmıştır ki, meta üretimi hâlâ 'egemenliğini' korumakla ve ekonomik yaşamın temeli sayılmakla birlikte, aslında sarsılmıştır ve esas kârlar mali dolaplar çeviren 'deha'lara akmaktadır..." (Seçme Eserler, C-5, sf. 33)

Lenin burjuva iktisatçının söylediklerini anlaşılır hale getirirken iki kelimeyi tırnak içine alarak bunlara katılmadığını göstermiş olur. Lenin, burjuva iktisatçının sanayi sermayesinin egemenliğine dair belirlemesine katılmamaktadır. Yazarın, gelişmenin mali sermaye yönünde olduğunu tespit etmesini -kendisine göre yetersiz bir tespit olsa da- önemsemıştır. Lenin'in katıldığı asıl tespit, karların mali dolaplar çevirenlerin kasasına akmasıdır artık. Ve elbette, bunların 'deha' olduğunu da düşünmemektedir.

Siz Kautsky'nin emperyalizm teorisinin ekonomik içeriğini sahiplenerek ve kabaca 20. yüzyılın başından itibaren egemen olan emperyalizmi bu teoriyle açıklayarak, Lenin'in emperyalizm teorisini kökten reddetmiş durumdasınız.

Bu topraklarda, eğitim sisteminden kaynaklı olarak okuduğunu anlama oranının çok düşük olduğunu biliyoruz. Ama en azından biraz dikkat gösterilse, Lenin bütünlüklü ve devrimci tarzda anlaşılmaya çalışılsa, bu durum yine de rahatlıkla anlaşılabilir diye düşünüyoruz.

Ama gerçekten teori heveslisi A. Çelebi'de bir sıkıntı olduğu açık. Böyle dediğimiz için kusura bakmayın. Ama gerçek bu. Lenin'in Emperyalizm kitabını okuyup, Lenin'e ait olmayan iki belirlemeye sahip çıkmasını başka nasıl ifade edeceğimizi bilemedik. Kautsky'nin emperyalizm teorisine sahip çıktığı gibi, bu burjuva iktisatçının sözlerine de sahip çıkmış.

Hatırlayalım, "Kapitalizmin

serbest rekabetçi aşamasında birincisi yani artı-değer üretimi belirleyiciydi. Emperyalizm aşamasında mali araçlarla birikim önem kazandı, fakat birincisi halen egemendi" demişti. Yani burjuva iktisatçının dediğinin aynı. Sanayi sermayesi halen egemen. Bu arada Kautsky'nin emperyalizm teorisi ile bu burjuva iktisatçının söyleminde bütünlüklü olduğu görülüyor. Bu birbirini bütünleyen iki söyleme sahip çıkması sizce de sıkıntılı bir durum değil mi? A. Çelebi'nin, Lenin'in kitabında eleştirdiği düşünceye sahip çıkması neye işaret? Teorisyen A. Çelebi, Marksist-Leninist, komünist olduğunuza emin misiniz?

Biz Lenin'e dönelim. Mali sermayenin egemenliğini bize anlatmaya devam ediyor.

"Modern kapitalist toplumun birkaç finans kralı arasında sistematik bir şekilde bir çeşit iş bölümü ortaya çıkarıyor..." (age, sf. 47)

"Böylece 20. yüzyıl eski kapitalizmden yeni kapitalizme, genel olarak sermaye egemenliğinin mali sermaye egemenliğine dönüştüğü bir dönüm noktasıdır..." (age, sf. 51)

"Ne var ki mali oligarşinin korkunç egemenliğiyle ilgili korkunç gerçekler öylesine göze batmaktadır ki..." (age, sf. 53)

"Birkaç elde toplanmış ve fiilen tekelci olan mali sermaye, şirket kuruluşlarından, emisyonlardan, devlet borçlarından vs. çok büyük ve gittikçe artan kârlar elde etmekte ve bütün toplumu tekelleşen yararına haraca keserek finans oligarşisinin egemenliğini sağlamlaştırmaktadır..." (age, sf. 58)

"Demek ki 20. yüzyılın başı sadece daha önce sözünü ettiğimiz tekelin (kartel, sendika ve tröst) değil, mali sermayenin de gelişmesinde bir dönüm noktasıdır..." (age, sf. 64)

"... emperyalizm ya da mali sermayenin egemenliği; bu ayrımın muazzam ölçülere ulaştığı kapitalizmin yüksek aşamasıdır. Mali sermayenin, sermayenin öteki çeşimlerinin tümü

üzerindeki üstünlüğü, rantiyenin ve mali oligarşinin üstünlüğü, mali açıdan güçlü birkaç devletin üstünlüğü anlamına gelmektedir..." (age, sf. 64)

"Böylece mali sermaye, sözcüğün tam anlamıyla, ağlarını dünyanın bütün ülkelerine yaymaktadır... Sermaye ihraç eden ülkeler, dünyayı sözcüğün mecazi anlamında aralarında paylaşmışlardı. Mali sermaye dünyanın doğrudan paylaşılmasına yol açtı..." (age, sf. 70)

"Dolayısıyla, dünya sömürge politikasının, 'kapitalizmin en son aşaması' olan mali sermayeyle sıkı bir bağ içinde bulunan özel bir dönemini yaşıyoruz..." (age, sf. 80)

"Mali sermaye, bütün ekonomik ve uluslararası ilişkilerde öylesine önemli, hatta diyebiliriz ki öylesine tayin edici bir güçtür ki, tam politik bağımsızlığa sahip ülkeleri bile boyunduruk altına alabilir ve almaktadır..." (age, sf. 84)

Anlaşılaçağı üzere, Lenin o kadar açık, kesin ifade etmiş ki, teori meraklısı A. Çelebi'ye hiçbir hareket alanı bırakmamış. A. Çelebi'nin sıkışınca tüymek için açık bırakmaya çalıştığı kapıyı, Lenin tamamen kapamış. Gördüğünüz gibi, sizin tahlilinizin, kapitalizmin tarihsel evrimine ilişkin tahlilinizin Lenin'le ve gerçeklikle ilgisi yok. Üzgünüz!

SAHNE ALTI: FİNAL

En başa geri dönebiliriz artık.

2000 yılında yeni evreye dair teorik çalışmaya başladığımızda demiştik ki, "Yeni Evre Gerçekliğini Herkese Kabul Ettirecek". Öyle de oldu. Sadece A. Çelebi gibi devrimci çizgide tutunmaya çalışanlar değil, Aydın Çubukçu gibi yeminli sosyal-reformistler bile, devrimler döneminin geri geldiği yeni bir çağdan bahsetmeye başladı.

Yeni toplumun eskiyi yıkıma götüren saldırıları o kadar belirgin ve kesintisiz bir hal aldı ki, bunun inkarı

ya da görülmemesi imkansızdı artık. İş bu noktaya gelince de, herkes bu dönemi tanımlamaya, açıklamaya ve kendi meşrebince politikalar önermeye başladı. A. Çelebi gibi, enteresan tahliller yapanlar aldı başını yürüdü.

2000 yılında yeni evreye dair teorik çalışmaya başladığımızda demiştik ki, "Yeni Evre Gerçekliğini Herkese Kabul Ettirecek". Öyle de oldu. Sadece A. Çelebi gibi devrimci çizgide tutunmaya çalışanlar değil, Aydın Çubukçu gibi yeminli sosyal-reformistler bile, devrimler döneminin geri geldiği yeni bir çağdan bahsetmeye başladı.

Böyle dönemlerin sıkıntısı da budur. Tıpkı 1905'de olduğu gibi. Lenin, devrim kendini o kadar dayatıyor ki, liberal burjuvalar bile devrimden bahseder hale geldi der, İki Taktik'i kaleme alırken. İşte bugünkü durum da böyle. Herkes yeni bir çağdan, devrimlerden ve ne yapılması gerektiğinden bahseder hale geldi.

Dolayısıyla yeni bir çağdan ve devrimlerden bahsetmenin, bu saatten sonra, proleter devrimci olmak, bilimsel konuşmak anlamına gelmediğini göstermemiz gerekiyordu. Ki, bu söylemlere dayanılarak üretilen her politikanın da devrimci bir öz taşımadığı, gerçekliği yansıtmadığı anlaşılmalı. Ve açıkçası bunun için A. Çelebi'yi kendimize kurban seçtik.

Burada küçük bir parantez açalım. A. Çelebi'nin sadece kendi adına değil, kendini Marksist-Leninist, ko-

münist diye tanımlayan bir siyasal çizgi adına konuştuğunu hem biliyoruz hem de kendisi de söylüyor. Dolayısıyla, A. Çelebi'ye yönelttiğimiz eleştiriler, kişiye değil, bir siyasal anlayışa yönelik olarak görülmesi daha doğru olacaktır. A. Çelebi'yi kurban olarak seçtik ama yeni evreye dair Leninistlerin teorik çalışmasını tırtıklamanın ötesine geçip ilhak etme çabasında bulunarak, bizi buna kendisinin zorladığını söylememiz lazım. Parantezi kapatıp, devam edelim...

Ele aldığımız örnekle de görüldüğü üzere, "Kapitalizmin Varoluşsal Krizi ve Toplumsal Devrimler Çağı" gibi güzel, devrimci kavramlar kullanmak yeterli değildir. Dediğimiz gibi, koşullar Aydın Çubukçu'yu bile bu noktaya getirmiştir. Önemli olan, bunların bilimsel zemin üzerinde yükselmesidir. Aksi takdirde, ayaklarının altındaki zemin çekilip alınca tüm bu güzel sözler de kumdan kaleler gibi yıkılıp gider. Bizim A. Çelebi'ye yaptığımız gibi. Ve böyle olunca da "kapitalizmin varoluşsal krizi ve toplumsal devrimler çağına dair söylenmiş tüm 'güzel' sözler de bu yıkıntıların altında kalır.

Yine başta da dediğimiz gibi, bizi bu eleştiriyi kaleme almaya iten asıl neden de buydu. Yeni Evre'ye dair kavram ve argümanların ilhakı ile oluşturulan çürük yapıların şu veya bu zamanda; şu veya bu yandan gelecek eleştiriler karşısında kaçınılmaz olarak yıkılacağını biliyoruz. İşte bu çürük temelden dolayı, "nesnelliğin toplumsal devrim" yönünde ilerlediğine dair devrimci proletaryada ve geniş devrimci kitlelerde gelişen inanç ve bilincin sarsılmasına izin veremezdik. Bu yüzden, güzel sözler söyleyen ortalama solun, nesnel gerçekliğin sağlam zeminini üzerine ayaklarını basmadıklarını. A. Çelebi örneğiyle gösterme zahmetine girdik. Devrimci proletaryayı, bu türden teorilerin zaten bilimsel olmadığı konusunda şimdiden uyarmak istedik.

Leninistlerin Yeni Evre'ye dair teorik çalışmasıyla dönemi anlatmaya çalışan ortalama solun arasındaki en temel fark da buradadır. Yeni Evre'ye dair teorik çalışma (Yeni Evre) bilimsel yönteme dayanır ve somut gerçekliğin üzerine yükselir. Dolayısıyla hiçbir saldırı onu sarsamadığı gibi her yeni toplumsal gelişmeyle daha da güçlenmektedir.

Yeni Evre'yi güçlü kılan, Lenin'in emperyalizm teorisinin sağlam zemini üzerinde yükselmesidir. Lenin'in ortaya koyduğu ekonomik ve toplumsal koşulların 21. yüzyılda ulaştığı olgunlaşma düzeyini ve sonuçlarını somut olgularla açıklanmasıdır. Marksizm-Leninizmin bütünlüklü ve devrimci kavranılmasının bir ürünü olarak;

"Kapitalizmin emperyalizm aşaması toplumsal devrim çağını başlattı. 21. yy bu çağın bütün ulusları, halkları, proleter kitleleri kapsayacağı bir çağ olacaktır" diyebilmesindedir.

Evet, doğru kavram ve tespitler kullanılsa da bunlar Marksizm-Leninizmin bilgi teorisiyle bütünleşmediği taktirde nasıl kumdan kaleler gibi yıkılacağı üzerinde yeteri kadar durduk. Şimdi işin diğer yanına gelelim. Lenin;

"İnsan bilgisi düz bir çizgi değildir (ya da oluşturamaz), tersine bir dizi daireyle bir spirale sonsuz yaklaşan bir eğridir. Bu eğrinin her kıvrıntısı, her kıymığı, her parçacığı, (ağaçlardan orman görülmediği taktirde) (egemen sınıfların sınıf çıkarlarıncı sağlam kazığa bağlandığı) bataklığa, klerikalizme götüren bağımsız, düz bir çizgiye dönüştürülebilir (tek yanlı dönüştürülebilir). Düzlük ve tek yanlılık, kabalık ve kemikleşme, sübjektivizm ve sübjektif körlük, idealizmin bilgi teorisinin kökleridir. Ve elbette klerikalizmin (felsefi idealizmin) de bilgi teorik kökleri vardır, zeminsiz değildir, o hiç kuşkusuz meyvesiz bir çiçektir, fakat canlı, sevimli, gerçek güçlü, her şeye kadir, nesnel, mutlak insan bilgisinin canlı

ağacında büyüyen bir meyvesiz çiçek"-tir der. (Seçme Eserler, C-11, sf. 100)

Yeni evreye dair teorik çalışmanın kavram ve tespitlerinin, doğru olmayan ellerde, felsefi idealizmin elinde ne tür fecaatlere alet edildiğine; yeni evrenin canlı ağacında büyüyen bir meyvesiz çiçeği besler hale getirildiklerine bakmaya geldi sıra.

Felsefi idealizmin bilgi teorisiyle hareket ederek emperyalizm teorisini oluşturan Kautsky'nin bu teori eliyle burjuva işbirlikçiliğine giden yolu düzlediğini hepimiz biliriz. Bakalım teorisyenimiz A. Çelebi, savunduğu emperyalizm tahlili ile kendini nereye götüreceği yolu düzlemiş. Değinecek çok şey var. Sıkıldığımızda bırakırız artık.

ELVEDA PROLETARYA

Yazarın kitabında, bu başlığı taşıyan bir bölüm var. Bölümün sonlarına doğru şöyle diyor.

"Proletarya ancak proleter varlığına son vererek kendini kurtarabilir."

İlk bakışta bu anlatım, insana hepimizin bildiği bir şeye işaret ediyor gibi geliyor. Peki ama yazarımız, acaba, ilk aklımıza gelen şeyi mi kastediyor. Proletaryanın, proletaryanın da varlığına son vereceği yani komünizme geçileceği bir tarihsel döneme girdiğimizi mi söylüyor. Yoksa, insanlığı komünizme götüreceği sınıfın proletarya olmaktan çıktığını mı söylemek istiyor. Ne diyordu Öcalan:

"Proleterleşme denilen en terbiye edilmiş bir köleliği meşrulaştırarak toplumsal habitata ölümcül bir darbe daha vurulmuştur. K. Marx'ın en büyük hatalarından birini, hakikatin yitirilmiş bir ögesi olan proleterleri baş özne sanma gafletine düşmesidir... Kapitalizm, proleterlerdeki tüm insani toplumsal özellikleri öldürmeden onu işine koşturamaz. Hem köle olarak kalmak hem de hakikat payesi taşımak Marksizmin büyük bir çarpıtmasıdır."

(Demokratik Ulus, 30 Haziran-7 Temmuz 2015)

Yani A. Çelebi de Abdullah Öcalan gibi elveda proletarya mı diyor. Olur mu böyle şey demeyin, bu topraklarda Marksizm-Leninizm, komünizm adına biz neler gördük, neler işittik. Daha yakından bakalım öyleyse.

EĞİK DÜZLEMDE İLK ADIM: PROLETARYANIN TARİHSEL MİSYONUNU REDDEDİŞ...

Yazarımız, sermayenin varlığına kim son verecek sorusunun peşinde şöyle diyor.

“İşçi ile nesnesi, emek ve sermaye her ne kadar birbirlerinin karşısında dursalar da bu karşıtlık bir varoluşsal bağlantı olarak kalır.” (A. Çelebi, Kapitalizmin Varoluşsal Krizi, sf. 126) ve ekliyor,

“Bunlar, birbirleriyle sürekli çatışma halindedir. Ama içinde hareket ettikleri koşullar, onların varoluşsal bağlantısını sürdürmeye elverişli olduğu müddetçe, İSTESELER DE BİRBİRLERİNİ YOK EDEMEZLER.” (age, sf. 126)

Yazar, konuyu soyutlama yöntemi ile ele almış. Marx da, “Kutsal Aile” adlı çalışmasında bu yönteme başvurarak emekle sermaye ilişkisini tahlil eder.

Soyutlama, düşünme süreci boyunca bir nesnenin, olgunun, sürecin bilgisinin edinilmesinde çok önemli bir yöntemdir. Soyutlama faaliyeti, belli bir bağlantıda aslı olanı ortaya çıkarır ve bunu en iyi yapanlardan biri de Marx’tır. Marx’ı, bu yöntemin en yetkinlerinden biri yapan, soyutlama yaptığı konunun bilgisine, gerçekliğe olan hakimiyetidir.

Lenin, “Kutsal Aile” kitabını okurken aldığı notlarda, -ki bunlar, Felsefe Defterleri adı altında yayınlanmıştır- Marx’ın bu çalışmayla proletaryanın devrimci rolüne dair görüşünü büyük bir özgülikle geliştirdiğini,

bu görüşün hemen hemen tamamıyla oluşmuş durumda olduğunu söyler. Marx, emek-sermaye ilişkisini soyutlama yöntemi ile şöyle anlatır bize.

“Proletarya ve zenginlik karşıtlardır. Bu karşıt oluş durumları içinde bir bütünlük meydana getirirler. Her ikisi de özel mülkiyet dünyasının oluşumlarıdır. Her birinin bu çelişki içinde hangi belirli yeri kapladığını bilmektir asıl sorun. Bunların bir bütünü iki yönü olduğunu söylemek yetmez.” ve ekler:

Soyutlama, düşünme süreci boyunca bir nesnenin, olgunun, sürecin bilgisinin edinilmesinde çok önemli bir yöntemdir.

“Özel mülkiyet olarak, zenginlik olarak özel mülkiyet, kendi öz varoluşunu sürdürmek zorundadır ve bundan dolayı kendi karşıtının, proletaryanın varoluşunu da sürdürmek zorundadır özel mülkiyet.

“Bunun tersine, proletarya, proletarya olarak kendi kendini yıkıp yok etmek ve dolayısıyla ...bağlı bulunduğu ve onu proletarya yapan karşıtını da, yani özel mülkiyeti de yıkıp yok etmek zorundadır.”

Görüldüğü üzere, Marx’la A. Çelebi’nin emek sermaye ilişkisine dair yaptıkları soyutlamayla ulaştıkları sonuçta tek ortak yan var; o da, emekle sermayenin “karşıt oluş durumları içinde bir bütünlük” oluşturdukları. Yani aralarında bağ olduğu. Yani Marx’ın yeterli görmediği şeyi, A. Çelebi de tespit etmeyi başarıyor.

Ama, emek sermaye ilişkisine dair yaptıkları soyutlamanın sonucunda ulaştıkları aslı olgu tamamen farklı.

Bu farkı doğuran, hiç şüphesiz ki, gerçekliğin bilgisine sahip olmadaki derin uçurum ve diyalektiğe hakimiyetteki yetkinlik farkı.

A. Çelebi'nin belirlediği asli olgu, emekle sermayenin aralarında var olan bağdan kaynaklı, emeğin istese de sermayeyi yok edemeyeceğidir. Yazar, özenle bunu vurgulamaktadır. Yazar, tamam emekle sermaye arasında çatışma var ama, emek istese de bu çatışmayı sonuna kadar götüremez, sermayeyi yok etme noktasına kadar vardırılmaz demektir. O, emekle sermayenin çelişkili bütünlüğünde böyle bir özellik, olgu görüyor ve bunun emekle sermaye ilişkisinin asli özelliğini oluşturduğunu ileri sürüyor.

Soru şu; sermayenin emeği yok etmek gibi bir amacı, bir hedefi, bir isteği olabilir mi?

Oysa Marx, öncelikle, "her birinin bu çelişki içinde hangi belirli yeri kapladığının" belirlenmesinin önemi ne işaret etmekte ve aralarındaki uzlaşmaz çelişkiye vurgu yapmaktadır. Ardından, bu uzlaşmazlığın zorunlu olarak emeğe ne yaptıracağına işaret etmektedir. Marx, emekle sermayenin karşıt oluş durumları içinde bir bütünlük meydana getirmelerine rağmen, emeğin bu uzlaşmaz çelişkide bulunduğu yer nedeniyle, zorunlu olarak, yani isteyip istememesinden bağımsız olarak karşıtını ve kendini yok edeceğini tespit eder. Ve şöyle der,

"Gerçi, iktisadî hareketi içinde, özel mülkiyet kendi öz yokoluşuna doğru yol alır; ama o, bu işi, sadece ve sadece kendi iradesine karşı gerçekleşen ve işlerin doğasının koşullandırdığı kendinden bağımsız, bilinçsiz bir

evrim aracıyla yapar: sadece ve sadece proletarya olarak, yani bu tinsel ve fizik sefaletin bilinçli sefaleti, bu insandışılığın, bu bilinç sonucu, kendini aşarak kaldıran bilinçli insandışılığı olarak proletaryayı yaratarak [yapar -ç.] Proletarya, özel mülkiyetin proletaryayı yaratarak kendine karşı verdiği yargı kararını uygular; tıpkı ücretli emeğin, başkasının zenginliği ve kendi öz sefaletini yaratarak, kendine karşı verdiği yargı kararını da uyguladığı gibi. Eğer proletarya zaferi kazanırsa, bu hiç de toplumun mutlak yanı durumuna geldiği anlamını taşımaz, çünkü o bu zaferi ancak hem kendi kendini hem de kendi karşıtını kaldırarak kazanabilir. Öyleyse, onu içeren karşıtı olan özel mülkiyet kadar, proletarya da ortadan kalkmıştır." (Marx-Engels, Kutsal Aile, sf. 58)

Görüldüğü üzere gerçekliğin sağlam zeminine basan ve ona hakim olan Marx'ın, emekle sermaye ilişkisine dair soyutlama yöntemi ile ulaştığı sonucun en önemli, en asli olan yanı, emeğin, proletaryanın sermayeyi yok edecek güç olduğu tespitidir.

Şimdi yeniden A. Çelebi'nin anlatımına dönelim ve yaptığı tespitin bir diğer vurgusuna dikkat edelim: "İsteseler de BİR BİRLERİNİ yok edemezler."

Yukarıda, Marx, emeğin sermayeyi yok etmek isteyeceğini ve yok edeceğini göstermişti bize. Dolayısıyla, A. Çelebi'nin "birbirlerini" ifadesinin, proletarya açısından yanlış olduğunu da görmüştük. Peki bu iddia sermaye açısından doğru mu? Yani sermayenin emeği istese de yok edemeyeceği. Şaka gibi, ama ne yapalım.

Soru şu; sermayenin emeği yok etmek gibi bir amacı, bir hedefi, bir isteği olabilir mi?

Kapitalizm hakkında en ufak bir bilgisi olan biri bile, bu da sorulur mu diyecek ve kesinlikle böyle bir şeyin mümkün olamayacağını söyleyecektir. Öyleyse, kendini Marksist-Leninist,

komünist olarak tanımlayan biri böyle bir cümleyi niye kurar; kesin bilgiyi bulanıklaştırmak, yumuşatmak anlamına gelen varsayımsal yorumlar yapar? Bilim, fantastik konularla ilgilenmez.

Bunun tek nedeni olabilir: Emekle sermayenin karşıt oluş durumları içinde meydana getirdikleri bütünlükte kapladıkları yeri gözden kaçırma isteği. Yazarın, söylediklerinin bu noktaya çıktığını fark edememesi de bir olasılık olabilir elbet. Lakin bu, teori yapmaya kalkan birinin ne dediğini bilmemesi anlamına gelir ki, eğer böyleyse söz burada biter. Bu yüzden, biz, yazarın ne söylediğinin farkında ve bir amaç doğrultusunda söylediğini kabul ediyoruz. Dolayısıyla yazarın, emekle sermayeyi, aralarındaki çelişkinin çözümü noktasında aynı yere, çözüme yeteneğinden yoksunluk noktasına konumlandırmak arzusunu görüyoruz bu varsayımında. Proletaryanın, özel mülkiyet düzeninde kapladığı yer nedeniyle sermayeyi yok etmek zorunda kalacağını üstünü örtme çabasında A. Çelebi.

Bunları rahatlıkla söylüyoruz, çünkü, sermayenin emeği yok etmek istemeyeceğini bilmeyen birinin kendine komünistim demeyi bırakalım ekonomi-politiğin abecesinden anlıyorum demesi bile ayıptır açıkçası. Marksistler, sermayenin bu çelişkiyi çözmek istemediğini gayet iyi bilir ve anlatırlar. Marx'ın anlatımıyla,

"Mülkiyet sahibi sınıflar ... kendini kendi yerinde duymaktadır... kendisi için bir doğrulama bulmakta... kendi gücünü görmekte ve insani bir varoluşun görüntüsüne kavuşmaktadır... Öyleyse bu çelişkinin bağrında özel mülkiyet sahibi, koruyup sürdürücü, tutucu taraftır..." (age, sf. 57)

Tekrarlayalım. Sermaye bu çelişkiyi dolayısıyla emeği yok etmek istemez. "İstese de" diye bir varsayımında bulunmak, gerçeklikle ilgilenmemek, gerçekliğin yerine öznel arzuları, zihinde kurgulanmış şeyleri geçirmektir. Diyalektik materyalizmden uzaklaşmak,

idealizm yoluna girmektir.

Diyalektik materyalizmden, Marksist bilgi teorisinden uzaklaşınca, ortaya çıkan savrulmanın bu noktada kalmasına ise imkan yoktur. Eğik düzleme bir girilmeye görsün.

EĞİK DÜZLEMDE 2. ADIM: PROLETARYANIN 100 YILLIK PRATİĞİNİ REDDEDİŞ

Proletaryanın sermayeyi ortadan kaldırma gücü olmadığını ilan eden yazar, bunun devamını bakın nasıl getiriyor.

"Emperyalizm evresinde (yani 1900-1974 arası -bn) ... işçilerin burjuvaziye karşı ücret ve sosyal haklar eksenli sendikal mücadeleleri... öne çıkıyordu..." (A. Çelebi, Kapitalizmin Varoluş Bunalımı, sf. 249)

Yazara göre, sermayeye bağlı olduğu için onu yok etme gücü de olmayan proletarya, olsa olsa reform mücadelesi verebilirdi ve öyle de oldu diyor.

Yazar gerçeklikle bağlarını bir kere koparıncaya iyice ayakları yerden kesiliyor. Ekim Devrimini ve koskoca 20. yüzyıla damgasını vuran sosyalist devrimleri, tıpkı Lenin'in emperyalizm teorisi gibi buharlaştırıyor. Yok sayıyor. Anlaşılan, Ekim Devrimi ile emek, sermayeyi yok edememiştir yazara göre! Troçki, araladığı bu kapıdan el sallıyor A. Çelebi'ye.

Gelelim A. Çelebi'nin, proletaryanın, özel mülkiyet koşullarında kaldığı sürece sermaye ile çatışacağı ama bu çatışmayı istese de burjuvaziye yok etmeye kadar vardırılamayacağı safasasının yol açtığı bir başka garabete. Yazarın eğik düzlemde aldığı yolu izlemeye devam edelim.

EĞİK DÜZLEMDE 3. ADIM: YENİ BİR GÜÇ ARAYIŞI

Yazar, şunu dese anlaşılırdı: Proletarya, sermayeyi ortadan kaldırmak istiyorsa, özel mülkiyet düzenini

ortadan kaldırmalıdır. Özel mülkiyeti hedeflemeden sermaye ile gireceği çatışma, istese de sonuca ulaşmaz.

Bu cümleler, özellikle reformizme karşı mücadelede anlamlı olurdu. Ama gelin görün ki, yazarın tartıştığı konu bu değil. "İçinde hareket ettikleri koşullar onların (emekle sermayenin -bn) varoluşsal bağlantısını sürdürmeye elverişli olduğu müddetçe isteseler de birbirlerini yok edemezler" cümlesi ile anlatılmak istenen şey, aktardığımız ve aktaracağımız alıntılarda da görülüyor ki, bambaşka bir şey.

Önceki alıntılarda, yazarın bilinçli bir şekilde emekle sermaye arasındaki çatışmaya değil bağa dikkat çektiğini söylemiştik. Sonra da, "isteseler de" birbirlerini yok edemezler dediğine. Şimdi de sıradaki cümlesine bakalım.

"O halde ölümcül darbe, bu varoluşsal bağının içinden değil bu bağının yittiği ve böylece onun dışına çıkma, bağlantıdan özgürleşme imkanının oluştuğu zamanda, bağlantının dışında var olabilir..." (age, 126)

Görüldüğü gibi, yazarın derdi, "emek, sermayeyi yok etmek istiyorsa özel mülkiyeti hedeflemelidir" gibi bir şeyi anlatmak değil. O, emeğin sermayeyi yok edemeyeceğini kafaya koymuş bir kere. Arkasından kafasına taktığı şeyi ispatlayıp, sermayeyi yok edecek dıştan bir güç gerektiğini kanıtlama, bulma peşine düşmüş.

Yazara göre, emekle sermaye çelişmesini çözecek olan, ikisinin oluşturdukları çelişkili bütünlüğün dışında kalan, bu bağının yittiği yerden gelen, bu bağından özgürleşen bir güçtür. Yazar, bunun gerekliliğine okuru ikna edebilmek için, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, 20. yüzyıl devrimlerini bile buharlaştırıyor. Arif Çelebi'den devam edelim.

"Fakat ücretli emek, sermaye ile olan varoluşsal bağlantının dışına çıkmadıkça, bunu başaramaz. Diğer yandan da bu 'dışına çıkma' işi öznel değil,

nesnel bir koşuldur. Bu da proletaryanın sermayeden nesnel olarak özgürleşmesi demektir." (age, sf. 127)

Ama, proletaryanın sermayeden nesnel olarak özgürleşmesi mümkün değil kapitalizmde. Yazar, Lenin'in yöntemini de yeterli bulmuyor. Yani sınıfa bilinç taşımak ve sınıfın böylece ideolojik olarak özgürleşmesini, tarihsel görevinin bilincine vararak özgürleşmesini yeterli bulmuyor. Dolayısıyla ortaya şöyle bir soru çıkıyor: "Kim kaldıracak?" Emekle sermaye çelişmesine, emeğe ve sermayeye kim son verecek?

Yazarın kendisi de bu soruyu sorma noktasına geliyor. "Peki emeği kim kaldıracak? Proletarya ve burjuvaziden yeni sınıflar mı doğacak? Hayır, bu mümkün değil..." (age, sf. 127) diyor. Evet, yüz puanlık uzmanlık sorusu: Ne olacak şimdi? Yazar cevabı buluyor:

"Kronik aşırı emek fazlalığı..." (age, sf. 128)

Yani, herkesin anlayacağı dille söylersek, işsizler. Emekle sermaye çelişmesini çözecek, "emekle sermayenin arasındaki bağlantının dışına çıkmış gücü" buluyor, işsizler. Böylece yazar, girdiği eğik düzlemde yeni bir noktaya daha ulaşıyor.

Yazara göre işsizler de, "emekle sermaye arasındaki varoluşsal bağlantı nesnel olarak kopmuştur..." (age, sf. 128) İşsiz kalan kafa ve kol emekçileri, emeği ve sermayeyi yok edecek olan dışsal güçtür. Öyle ya, işsizlerin reform peşinde koşacak bir durumları da olmadığına göre, bu düzeni yıkmak dışında bir seçenekleri de yoktur. Sermayeden koparak özgürleşmiştir.

Ama işçiler böyle midir! Ne diyordu 20. yüzyılı anlatırken yazar, "işçilerin burjuvaziye karşı ücret ve sosyal haklar eksenli sendikal mücadelesi öne çıkar." Yani o, kölelik ilişkilerinin ötesine geçemez. Sermaye ile aralarında nesnel olarak kölelik bağları olduğu için, "kapitalizm, proleterlerdeki tüm insani toplumsal özellikleri öldürerek onu işine koştuğu için" (A.Öcalan) olsa

olsa, kölelik koşullarının iyileştirilmesi mücadelesini verebilir nesnel olarak. Çünkü daha fazlasını istemesini sağlayacak "insani toplumsal özelliklerini kaybetmiştir." (A.Öcalan)

Anlaşılan yazar, bizim 2003'te "Proletaryanın En Yaşamsal Sorunları Devrim Sorunu Haline Gelmiştir" adlı makalede yaptığımız, "sermaye birikimi işçi için artık üretim araçlarıyla birleşme olanaksızlığı demektir" tespitinden hareket etmiş. Ama bu tespiti, felsefi idealizmin bilgi teorisiyle işleyince, bambaşka yere çıkmış.

Kapitalizmde, işsizliğin yedeklik yapısı çökmüş ve kalıcı hale gelmiş olsa da, işsizlik, emekle sermaye arasındaki çelişkili bütünlüğün (yazarın deyimiyle, ikisi arasındaki varoluşsal bağlantının) bir parçası olmaktan çıkmaz. Kapitalist toplumda var olan her şey, emek sermaye çelişkinin bir ürünü ve / veya onun tarafından yeniden üretildiği için parçasıdır. Yani emekle sermaye arasındaki çelişkili bütünlüğün parçasıdır.

Adı geçen yazıda, sermaye birikimi işçi için artık üretim araçlarıyla birleşme olanaksızlığıdır derken, kapitalist sanayi büyüdükçe emek pazarından yeni işçiler çekse de, her yeni büyümede çektiğinden fazlasını üretim sürecinin dışına iter, yani işsiz bırakır ve dolayısıyla yedek sanayi ordusunun yedeklik yapısı çöker demekteyiz.

Bu, işsizlerin, ürünü oldukları emekle sermaye arasındaki çelişkili bütünlüğün dışına çıkarak, nesnel olarak özgürleşmeleri, bir dış güç haline gelmeleri anlamına gelmez. Eğer bir şeyin ürünüseniz, o şeyin varoluşsal olarak dışında değilsiniz demektir. Bir dış olgu değilsinizdir. İşsizler sorununa bu kısmın sonunda değinelim. Biz şimdilik, yazarın eğik düzlemde yol alışının izini sürelim.

Toparlayarak ifade edelim öyleyse. Yazar en son, "emeği kim kaldıracak" diye sormuş ve "kronik aşırı emek fazlalığı" yani işsizler diye yanıtlamıştı. Proletaryanın tarihsel rolünü, işsizlere

devretmişti. Ve biz de bunu, eğik düzlemde geldiği yeni bir nokta olarak ifade etmiştik.

EĞİK DÜZLEMDE 4. ADIM: PROLETARYANIN TARİHSEL GÖREVİNİ ANONİMLEŞTİRME

Ya, hiç bu kadar da olur mu, Marksizm-Leninizmi savunan bir komünist, proletaryanın tarihsel rolünü inkar eder mi, diyor olabilirsiniz. Öyleyse, bu soyutlama yönteminin dilinden çıkalım ve geleneksel pratik politikada kendini nasıl somutlayarak yazarı eğik düzlemde bir başka noktaya taşıdığına bakalım. Yazar, ayaklanma konusunu yani oldukça somut bir konuyu ele alıyor ve yakın tarihte yaşanan deneyimlerin ışığında "ayaklanmaların diyalektiği"ni anlatıyor bizlere. Orada şöyle diyor,

"Kapitalizmin emperyalizm evresinde (1900-1974 arası -bn) ezilen sınıf ve tabakaların kendine özgü sorunları ve talepleri vardı. İşçilerin (burjuvaziye karşı ücret ve sosyal haklar eksenli mücadelesi öne çıkıyordu) ...yoksul köylülerin... kırsal ve kent küçük mülk sahiplerinin... öğrenci gençliğin... Bunlar o gün de ezilen toplumsal sınıf ve tabakaları oluşturmuyordu, fakat istemleri farklıydı. Her birinin sınıf çıkarlarını savunan farklı sendikaları, örgütleri, partileri vardı..." (age, sf. 249)

Yazar, buradan kafasında kurguladığı yere varmak istiyor. Buna birazdan geleceğiz. Ama önce, zihnindeki kurgunun, bu cümlelerle onu nesnel gerçekten nasıl kopardığını görelim.

Bu cümleleri, Bolşevik Parti hangi döneme, Lenin hangi döneme, Ekim Devrimi hangi döneme, 20. yüzyıldaki başarılı başarısız devrimler hangi döneme karşılık geliyor diye bir kez daha sorarak ete kemiğe büründürelim. Yanıtı açık, elbette yazarın sözünü ettiği emperyalizm dönemine. Dolayısıyla yazara göre, örneğin Bolşevik Parti, işçi sınıfının partisi olarak, işçi sınıfının öz-

gün sorunlarını ve taleplerini savundu. Yani yazara göre, ücret ve sosyal haklar mücadelesini verdi. 20. yüzyıla dünyanın dört bir köşesinde verdiği sosyalizm mücadelesiyle damgasını vuran ve birçok yerde de bunu devrimle taçlandırılan işçi sınıfı, yazara göre ücret vs. eksenli bir mücadele verdi. Yazarın mantığının sunucu bu işte.

Yeni Evre'yi felsefi idealizmin bilgi teorisiyle ele alanlar, kısır ve zehirli çiçekler açmaktan başka bir sonuca varamıyor. Küçük burjuva sosyalizmi, Yeni Evreye dair teorik tespitlerimizi, kendi oportünist amaçlarına ulaşmak için araçsallaştırmaya çalışıyor. Proletaryanın tarihsel rolünü inkar için, araçsallaştırıyor.

Peki Bolşevik Parti köylülerle, küçük burjuvalarla, öğrencilerle, ulusal sorunla, kadın sorunuyla tüm bu kesimlerin sorunlarının çözümüyle ilgilenmedi mi? Bolşevik Parti önderliğinde proletarya, tüm bu kesimlerin sorunlarının çözümüne önderlik etmedi mi? Proletarya tüm bu kesimlerin sorunlarını kendi bayrağı altında toplayıp, proletaryanın nihai kurtuluş perspektifi doğrultusunda çözmedi mi? Yazara göre, hayır.

Nesnel gerçeklere bu kadar sırtını dönmüş olmasının tek nedeni vardır, o da, kendi zihninde kurguladığı sonuca ulaşmak istemesi ve tarihsel gerçeklerin buna ayak bağı olması. A. Çelebi, istediği noktaya ulaşmak için kurgulamaya devam ediyor.

"Emperyalist küreselleşme evresinde (yani 1976 sonrası -bn) ise,... kaçınılmaz olarak işçi sınıfı ile bunların

talepleri arasındaki fark giderek belirsizleşti, birbirlerine yaklaştı ve iç içe geçti..." (age, sf. 249)

Kullanılan kavramlara dikkat. "Belirsizleşti!" Proletaryanın çıkarları ile küçük burjuvazinin çıkarları arasındaki fark belirsiz hale gelebilir mi? "İç içe geçti!" Proletarya ile küçük burjuvazinin talepleri nasıl iç içe geçer? "Birbirlerine yaklaştı!" Proletaryanın çıkarları küçük burjuvazinin çıkarlarına nasıl yaklaşmış olabilir?

Bu söylemlerin nedeni de, zihinde kurgulanmış olanı haklı çıkarmak için zemin hazırlama. Öte yandan bu söylemler, eğik düzlemdeki kaymanın devamına da hizmet nitelikte. Ama bunlara değinmeden önce, bu söylemlerle gerçekliği bir kez daha nasıl çarpıttığına değinmemiz gerekiyor.

Belli ki yazar, Yeni Evre'ye dair teorik çalışmayla bilince çıkarılan Yeni Evre'nin bir olgusunu daha kendisi için araçsallaştırmak istemiş. Bu olguya, 2001 yılında kaleme alınan ve Yeni Evre kitabında da yer verilen, "Tekeller ve Proletaryanın Mücadelesi" başlıklı makalede değinmiştik. Orada şöyle demiştik.

"Küçük burjuvazi tekelci sermaye tarafından yok edilme tehdidi altında, kaçınılmaz olarak proletaryaya yaklaşmaktadır. Küçük burjuvazi, yaklaşmakta olan toplumsal devrimin bir parçasıdır..." (C. Dağlı, Yeni Evre, sf. 56)

A. Çelebi nesnel gerçekliğe dayanan bu tespiti alıyor ama yine felsefi idealizme ait düşünme yöntemi ile yorumlayarak, proletarya ile küçük burjuvazi arasındaki farkın "belirsizleştiği", "iç içe geçtiği", "birbirlerine yaklaştıkları" sonucunu çıkarıyor.

Oysa nesnel gerçekliğin gösterdiği ve bizim söylediğimiz bunlarla uzaktan yakından alakalı değil. Tekeller nedeniyle yok edilme tehdidiyle karşılaşan küçük burjuvazi, proletaryaya yaklaşıyor diyoruz. Proletarya, kendi sınıfsal çıkarlarının olduğu nok-

tadan küçük burjuvazinin çıkarlarının olduğu noktaya doğru hareket etmiyor. Proletarya, küçük burjuvaziye yaklaşıyor. Aynı şekilde iç içe geçmiyor, aralarındaki fark belirsizleşiyor. O yüzden devamında diyoruz ki,

“O, küçük burjuvazi, ancak proletaryaya bağlı olarak proletaryanın toplumsal devriminin bir parçası haline gelerek ileri bir rol oynayabilir... Sosyal dönüşümün motor gücü proletaryadır...” (age, sf. 56)

Görüldüğü üzere, Yeni Evre’yi felsefi idealizmin bilgi teorisiyle ele alanlar, kısır ve zehirli çiçekler açmaktan başka bir sonuca varamıyor. Küçük burjuva sosyalizmi, Yeni Evreye dair teorik tespitlerimizi, kendi oportünist amaçlarına ulaşmak için araçsallaştırmaya çalışıyor. Proletaryanın tarihsel rolünü inkar için, araçsallaştırıyor.

Yeniden yazarımıza dönüp bir önceki alıntıda söyledikleriyle son söylediklerine birlikte bakalım.

Yazarın ilk alıntıda, proletarya ile toplumun ezilen kesimleri arasında bir Çin Seddi örtüsünü görmüştük. İkinci alıntıda ise, proletarya ile toplumun ezilen kesimleri arasındaki ayrım noktalarını ortadan kaldırdığını, proletarya ile ezilen kesimlerin çıkarlarını eşitlediğini gördük.

Yazarın, gerçekliğin bu iki ucuna savrulması, proletaryanın tarihsel rolünü inkar etmesi ve bu inkarından da bu rolü anonimleştirmek istemesinden ileri geliyor. Tamam diyor, 1900-1974 arasında, yani emperyalizm döneminde, komünizmi dillendirecek, savunacak tek sınıf proletaryaydı. Gerçi onunki de dillendirme-savunma olmanın ötesine geçemezdi, çünkü sermayeden özgürleşmemiştir. Ve savunduğu şeyi sermayeyi ortadan kaldırmayı istese de yapamazdı. Ama olsun yine de savundu. Bu dönemde diğer toplumsal kesimler savunamazdı, çünkü onların talepleri henüz çok farklıydı. Ama 1974’den sonra, emperyalist küreselleşme evresiyle birlikte bu toplumsal

kesimlerin çıkarları proletarya ile eşitlendi. Dolayısıyla insanlığı komünizme taşıma görevi olduğu söylenen ama zaten nesnel olarak bunu yapma koşulu olmayan proletarya, bu tarihsel sorumluluğu tek başına taşımaktan kurtuldu. Proletaryanın, işsizlerin ve çıkarları proletarya ile eşitlenen diğer katmanların ortak sorumluluğu haline geldi.

Oysa ki, ne 1900-1974 arasında, Ekim Devrimi ve 20. yüzyıl devrimlerinin kanıtlandığı gibi, proletarya ile toplumun diğer ezilen kesimleri arasında iddia edildiği gibi büyük bir Çin Seddi vardı; ne de, bugün iddia edildiği gibi “iç içe geçmiş”lerdir.

Aslında bu uzun anlatıma hiç girmeyebilirdik. Çünkü yazar, görüldüğü üzere bu durumu da “emperyalist küreselleşme” safatasına dayandırıyor. Bunun bir safata olduğunu en başta gösterdik. Yazarın altından bu zemini en başta çektiğimiz için, bu söylemleri de yıkılıp gitmiş oluyor aslında. Ama yine de Yeni Evre’nin oportünist düşünceler için nasıl araçsallaştırıldığını görmek için ele aldık. Bu nedenle biraz daha bu karanlık labirentlerde dolanacağız. Çünkü yazarın durmaya niyeti yok. Geldiği noktadan daha ileriye gitmekte kararlı.

EĞİK DÜZLEMDE 5. ADIM: PROLETARYA PARTİSİNİ REDDEDİŞ

Yazar anlatmaya, “Ayaklanmala-ra Kim Önderlik Ediyor? Hiç Kimse ve Herkes” diyerek devam ediyor.

“Kendiliğinden ayaklanmaların öncü güçlerinde işçi sendikaları, öğrenci örgütleri ya da köylü birlikleri olmuyor ya da olamıyor.” Bu kısma kadar söylenen bir durum tespiti. Sorun bundan sonrası. “...çünkü bunların hiçbiri sınıfsal, cinsel ve ulusal ezilmişlikleri tek bir bayrak altında toplayamaz...” (age, sf. 252)

Yazar “işçi sendikaları” deyip işçi sınıfını kastederek, işçi sınıfının toplumun tüm ezilen kesimlerini ken-

di bayrağı altında toplayamayacağını, onları kendi hegemonyası altında birleştiremeyeceğini, onlara önderlik edemeyeceğini söylüyor. Yani yukarıda söylediğini, işçi sınıfının tarihsel rolü bitmiştir tespitini perçinliyor. Ve ekliyor, tüm ezilenler, sınıfsal bayrak altında toplanamaz. Bu, "proletaryanın bağımsız sınıf çizgisini ve politikasını temsil eden bir partiye de gerek kalmamıştır" demektir. Yazar anlatmaya devam ediyor.

Marx, bilimsel olarak proletaryanın nesnel konumunu tespit etmiş ve onun tarihsel görevini ortaya koymuştur. Bu Marksist-Leninist, komünistlerin yegane görüşüdür.

"Hiçbir kesimsel önderlik hareketi kapsayamaz, sevk ve idare edemez. Herkesin altında toplandığı o bayrak ancak bütün bu ezilenleri bir program etrafında birleştirecek bir örgüt... bir devrim partisi olabilir..." (age, sf. 252)

Şimdi soralım, bu parti, proletaryanın partisi mi olacak? Yazara göre hayır. Ne diyor, "Hiç bir kesimsel önderlik hareketi kapsayamaz!" Yani proletaryaya dayanan önderlik de hareketi kapsayamaz. Öyleyse yazarın öngördüğü parti de, proletaryanın partisi olmuyor. Peki kimin partisi olacak? Yazara göre, "ezilenlerin." Proletaryanın tarihsel rolünü anonimleştirmenin geleceği yer kaçınılmaz olarak burasıydı. Ezilenlerin sosyalist partisi fikri de işte buradan geliyor. Proletaryanın tarihsel rolünü reddetmekten. Bunu reddediş, yazarı eğik düzlemde proletaryanın devrimci sınıf partisini reddediş kadar getirmiş oldu.

Proletarya, ama özel olarak devrimci proletarya, işçi sınıfının en mücadeleci kesimleri bilmelidir ki, A. Çelebi ve siyaseti, sizin, insanlığın bütün yürüyüşüne önderlik edemeyeceğinizi düşünüyor. Bir proleter olduğunuz sürece, nesnel olarak sermaye ile bağınız olacağı için köle olmaya karşı çıkamayacağınızı, bu yetenekten yoksun olduğunuzu düşünüyorlar. Sizi, başka sınıflarla aynı partide örgütlenmeye çağırarak neredeyse 200 yıllık kazanımınıza sırt çevirmenizi istiyorlar. Sizi, sınıfsal çıkarlarını koruyacak bir partiden yoksun bırakmak istiyorlar.

İşte felsefi idealizmin bilgi teorisiyle gelinebilecek yer burasıdır. Lenin'den, Leninistlerden istendiği kadar tespit ve kavramlar alınarak düşünce oluşturulmaya çalışılsın. Eğer bunları doğru biçimde kullanacak bir bilgi teoriniz yoksa, "Kapitalizmin varoluşsal krizi ve toplumsal devrimler çağı" üzerine söylediklerinizle ancak kısır ve zehirli çiçekler açmış olursunuz.

Marx, bilimsel olarak proletaryanın nesnel konumunu tespit etmiş ve onun tarihsel görevini ortaya koymuştur. Bu Marksist-Leninist, komünistlerin yegane görüşüdür. Proletarya, devrimci sınıf partisinin önderliğinde insanlığı sınıfsız-sömürsüz bir topluma taşıyacaktır.

VE İŞSİZLER

Şimdi gelelim işsizlerin gerçek durumunu tespit etmeye; teorisyenimiz A. Çelebi'nin sırtlarına kaldırılabileceklerinden daha fazla yük yüklediği işsizleri bu durumdan kurtarmaya.

İşsizlik sorunu, kapitalizmin gelişen noktasında kronikleşmiş ve düzenin yıkılmasına hizmet edecek bir olgu haline gelmiş midir? Evet, gelmiştir. C. Dağlı 2001 Temmuzunda kaleme aldığı "Kapitalizmin Süreklilik Kazanan Ekonomik Krizi ve İşsizlik" başlıklı makalede -bu makale Yeni Evre kitabında da yer almaktadır -bunu ele alır. Bu, Leninistlerin bu konuyu ne kadar önemse-

diğini ve önemli olduğunu gösterir. Bu makalede, işsizlik olgusunun tarihsel evrimi anlatılır. Orada şöyle denir.

“İşten kovulmak, yaşamdan kovulmaktır. Çünkü işçi ancak çalıştığı sürece yaşam araçlarına sahip olur. İşçinin işten kovulması bu yüzden, onun vahşi insanlar gibi açlıktan öleceği koşullara mahkum edilmesi demektir. İşçiler, işsizler ya vahşiler gibi açlıktan ölecekler ya da kendilerine vahşiler gibi yaşam dayatan sermayeye ortaklaşa olarak el koyacaklardır. Uygarlığın geldiği nokta budur...” (C. Dağlı, Yeni Evre, sf. 165)

Leninistler bu nesnel olguyu tespit ederler, fakat bunun gerçekliğin tümü olmadığını da tespit ederler. Gerçeklik düz çizgi değildir. Gerçekliğin üzerinde yer alan bir parçacı düz bir çizgi, gerçekliğin tamamı haline getirmeyin yoksa bu sizi egemen sınıfların sınıf çıkarları sağlam kazığına bağlandığınız bir bataklığa götürür, diyen Lenin’in uyarısını dikkate alırlar. Yani felsefi idealizmin bilgi teorisi ile değil Marksist bilgi teorisiyle hareket ederler. Ve bu tespitlerini, gerçekliğin bir başka yanını da belirleyerek, yani gerçekliği bütünlüklü kavrayarak bilimsel kılarlar.

“İşsizler uzun süreli işsiz kalmaktan ya da sık sık üretim sürecinin dışına itilmekten ötürü, istikrarsız bir özellik kazanırlar. Belli ölçüde lümpen proletaryaya yaklaşırlar. Üretimin dışına düştükleri için dağınık ve örgütsüzdürler. Bütün bunlar bir araya gelince işsizler, ne kadar yoksul bir yaşam sürdürseler de, konumları itibarıyla devrim mücadelesine öncülük edemezler. Bütün ezilenlere yalnızca büyük üretim alanlarında toplu bulunan, dolayısıyla toplu olarak hareket eden, örgütlenmeye uygun konumda bulunan proletarya öncülük edebilir.

“İşsizler, proletarya hareketi içinde ele alınmalı, çalışan proleter kitlesiyle birlikte örgütlenmeli ve ortak harekete geçirilmelidir...” (age, sf. 166)

İşsizlik sorununu ele alan C. Dağlı, konunun tek yanlı ele alınma tehlikesi olduğunu gördüğü için daha o günden uyarılmış. Ama, A. Çelebi örneğinde görüldüğü üzere, felsefi idealizmin bilgi teorisiyle hareket edenleri durdurmaya bu uyarı bile yetmiyor.

C. Dağlı 2003 yılında işsizlik konusunu bir kez daha ele alır ve bu makaleye de Yeni Evre kitabında yer verilir. Bu makalede, reformlar yoluyla işsizlik sorununa çözüm arayanlar eleştirilir ve bunun için mümkün olmadığı anlatılır.

C. Dağlı işsizlik sorununa ilişkin olarak bu iki makalede şu olgulara değinir: “İşsizliğin yedek yapısı çöktü”, “sanayi... işsizleri öğütmeye, öğütülmeye çağırıyor”, “işten kovulmak yaşamdan kovulmaktır”, “Uygarlığın geldiği nokta budur”, “üretimin sürmesi için, üretim araçlarının ve emekçilerin birleşmesi gerekir”, “Artık işçi bu ilişkiden uzaklaştırıldı”, “Emek niceliği her zaman sermaye birikiminin önkoşuludur. Ne var ki, sermaye birikimi, işçi için, artık üretim araçlarıyla birleşme olanaksızlığı demektir” vd.

İşte bu tespitleri A. Çelebi alıp kullanmak istemiş (kitabının diğer kısımlarında yaptığı gibi), anlıyoruz. İşin açıkçası alıp kullanmasında da sıkıntı yok. Sorun tek yanlılığında, bütünlüklü kavramamasında. Söylenenlerin iskeletini alıp özünü bir kenara bırakmasında. Bu iskeleti, felsefi idealizmin bilgi teorisiyle doldurmaya kalkınca da, proletaryanın tarihsel misyonunu reddede kadar varıyor. Ve doğal olarak bu reddiyatın devamı da çorap söküğü gibi geliyor. Birazdan değineceğiz. Bizi ses yükseltmeye iten de, proletaryaya elveda diyenlerin, bunu, Marx, Lenin ve bizim istismarımız üzerinden yapması. Yoksa, isteyen istediği yola girmekte serbesttir.

Yeni evreye dair teorik çalışmada (Yeni Evre) ortaya konan kavram ve tespitler, pratik anlamında kendisi için varlık haline gelip nesnel hakikati ni-

Yeni evreye dair teorik çalışmada (Yeni Evre) ortaya konan kavram ve tespitler, pratik anlamında kendisi için varlık haline gelip nesnel hakikati nihai olarak ele geçirince, genel pratiğin içinde sürecin duyumlarla kavranabilir somut biçimine bürünmüş oldular.

hai olarak ele geçirince, genel pratiğin içinde sürecin duyumlarla kavranabilir somut biçimine bürünmüş oldular. Böylece, yalnızca genel olma onurunu değil, aynı zamanda yalın bir gerçek olma onurunu da taşır hale geldiler. Dolayısıyla, A. Çelebi ve çok daha geniş bir çevre Yeni Evre'nin kavram ve tespitlerine yönelmek zorunda kaldı. Aksi takdirde, nesnel gerçeğe dair hiçbir şey söyleyemez hale geleceklerdi. Ama ortaya konan çalışmanın bütünlüklü ve devrimci kavranılışına yönelmediler. Bunun yerine, felsefi idealizmin bilgi teorisi ile yeniden kurgulamaya giriştiler.

ELVEDA PROLETARYA

Proletaryanın tarihsel görevini reddetmenin kaçınılmaz olarak varacağı nokta, proletaryanın iktidarının reddidir. Lakin bu, proletaryanın tarihsel rolünü reddetmek kadar kolay ifade edilecek, daha tam bir ifadeyle perdelebilecek, saklanabilecek bir konu değildir.

Çünkü, sınıf savaşımının kabulünü, proletarya diktatörlüğüne kadar vardırılmayan hiç kimseye Marksist-Leninist, komünist denemeyeceği, bu topraklardaki her sosyalist bilinçli işçinin zihnine kazılıdır. Sosyalist bilinçli bir işçiye bunu söylediğinizde alacağı-

nız cevap, "eğer burjuvazinin iktidarını yıldıktan sonra bizim, proletaryanın iktidarını kurmayacaksak biz niye savaşıyoruz ki" olacaktır. Özcesi, kendini komünist olarak tanımlayan birisinin ne proletaryanın iktidarını reddetmesi ne de bunu sınıf bilinçli devrimci öncü işçilere, devrimci proletaryaya kabul ettirmesi olanaklıdır. Üstelik, bir siyasi hareket ya da Marksist teoriyle ilgilenen biri, proletarya diktatörlüğünü reddettiği takdirde, Kautsky ile aynı konuma düştüğünün bilineceğinin de farkındadır. Tüm bunlardan dolayı, kendini komünist olarak tanımlayan biri, örneğin A. Çelebi, eğer proletarya diktatörlüğünü reddedecekse, bunu, proletaryanın tarihsel rolünü reddederken yaptığından (savunur görünürken reddetme) daha incelikli yapması gerekir.

Öte yandan bunun, A. Çelebi'nin Kautsky'nin emperyalizm teorisini benimseyip savunurken yaptığı gibi yani çaktırmadan yapmasının da mümkün olmadığı açıktır. Çünkü, dediğimiz gibi, bu konu sosyalist bilinçli işçilerin bilinç altına yerleşmiştir. Kautsky'nin emperyalizm teorisini kimse ezbere bilmez ama proletarya diktatörlüğü konusundaki yaklaşımını bilir. Bu durumda tek yol kalıyor, Marksist teoriyi Marx ve Lenin eliyle alt etme!

Şimdi diyeceksiniz ki, Lenin proletarya diktatörlüğü aleyhine olan bir düşüncenin destekçisi yapılabilir mi? Lenin yaşasaydı şüphesiz o da buna şaşardı derdik, ama inanın ki şaşmazdı. Çünkü o da, Marksizmde revizyona girişenlerin Marx ve Engels'i kendilerine nasıl alet ettiklerini görmüş ve buna karşı mücadele etmiştir.

Tüm bu girizgahtan anlaşılacağı üzere, A. Çelebi, proletaryanın tarihsel rolünü inkardan sonra, proletarya diktatörlüğü düşüncesinden de kurtulmak için harekete geçiyor. Yazar diyor ki, ben, proletarya diktatörlüğünü geçersiz ilan etmek için bazı olgular sıraladım, lakin farkındayım, bu

sıraladıkların proletarya diktatörlüğü düşüncesinden kurtulmamıza henüz YETMEZ. AMA sıklamayın canınızı, ben başka bir yol buldum. Bu yol sayesinde, proletarya diktatörlüğünden kurtulmak için sınıfsız topluma ulaşmayı beklememize gerek kalmayacak. Yazar şöyle diyor

“Bu gerçekler, proletarya diktatörlüğünü geçersiz kılmaya YETMEZ. AMA komünizmin alt basamağı sosyalizme geçişin yüzyıl öncesine kıyasla çok hızlı olabileceğini kanıtlar...” (A. Çelebi, Kapitalizmin Varoluşsal Krizi, sf. 139)

Şimdi diyacaksınız ki, Lenin proletarya diktatörlüğü aleyhine olan bir düşüncenin destekçisi yapılabilir mi? Lenin yaşasaydı şüphesiz o da buna şaşardı derdik, ama inanın ki şaşmazdı.

Yazar, sosyalizmin inşasına daha hızlı başlanacağından bahsetse, sınıfsız topluma ulaşmanın daha hızlı gerçekleşeceğinden bahsetse, proletarya diktatörlüğü ile sosyalizm olgularını birbirinden ayırtmamış olsa itiraz etmezdik. Lakin yazar ayırtıyor ve bu ayırtırma, anti-marksist bir anlayışın tezahürü. Zaten, yazarın, proletaryanın tarihsel misyonunu ele alışı, proletarya ile diğer ezilen sınıf-kesimler arasındaki ayrımı ortadan kaldırışı ile sosyalizm ve proletarya diktatörlüğü ayırtırması bir bütünlük oluşturuyor.

Proletarya diktatörlüğünü komple çöp sepetine atmıyor. Yani Kautsky'nin yaptığını bire bir tekrarlamıyor. Peki ne yapıyor? Diktatörlük kavramından nefret eden Kautsky ile Marksizm arasında orta yol buluyor. Tıpkı proletaryayı komple çöpe atma-

yıp, Marksist görüşü revize ederek, proletaryanın yerine işsizleri koymas gibi. Tıpkı emperyalizm teorisini çöpe atmayıp, Kautsky'nin emperyalizm teorisine “emperyalist küreselleşme” adı altında uzlaştırdığı gibi. Proletarya diktatörlüğü için bulduğu formül ise geçerli ve gerekli olacağı yeni bir zaman dilimi yaratmak.

Yazar, Rusya'da burjuvazinin iktidardan devrilmesiyle yani proletaryanın iktidarı ele geçirmesiyle sosyalist kuruluşa başlanması yani siyasal devrimin toplumsal devrimle tamamlanması için gerekli adımların atılmaya başlanması arasında bir zaman aralığı olduğunu fark etmiş. İç savaş dönemini. Ve bu döneme, proletarya diktatörlüğü demeyi uygun görmüş. Yanlış anlamalara mahal vermemek için de, açık açık yazmış. Proletarya diktatörlüğü sınıfsız topluma geçince değil, sosyalizme geçince “geçersiz” hale gelecek diye. Dolayısıyla, yazara göre, işçi sınıfının iktidar oluşundan sınıfsız topluma varana kadar geçen süreç üç evreyi barındırıyor. Proletarya diktatörlüğü, sosyalizm ve komünizm.

A. Çelebi bunları söyleme cesaretini, bu özgüven patlamasını nereden buluyor dersiniz, kendince Lenin'den. Bu cümleyi kurmadan önce, Lenin'den bir alıntı aktarıyor. Şöyle diyor Lenin,

“Sosyalizmle kapitalizm arasında, proletarya diktatörlüğünün uzun, çok zorlu bir geçiş döneminin yattığını... görmeyen tek sosyalist yoktur...” (Seçme Eserler, C-7, sf. 281)

A. Çelebi, bu alıntıyı, devrimden bir yıl sonra, Lenin'in, Rusya'nın durumunu ele aldığı bir rapordan yapıyor. Ama A. Çelebi ne Rusya'da olup biteni ne Lenin'in bu olanlar karşısındaki yaklaşımını; ne proletarya diktatörlüğünü ne de sosyalizmi anlamış. Lakin, bu kadar şeyi birden anlamamak olası mı? Öte yandan, bunlardan sadece birini dahi anlayan birinin proletarya diktatörlüğünün sınıfsız topluma varmadan sonlanabileceğini sanmasına

da imkan yok. Dolayısıyla tek seçenek kalıyor, A. Çelebi'nin durumunu açıklamak için: Proletarya diktatörlüğünü gereksiz, geçersiz kılma isteği. Bu istek, yazarımıza gerçekliğe sırtını döndürüyor. Bu istek ona, "Devlet ve Devrim" gibi bir çalışmayı es geçip, bir rapordan medet ummaya kadar götürüyor.

Lenin'in bu raporundan aradığı cümleleri bulduğunu sanan yazar, sırtını sağlama aldığı düşünüyor ve bu alıntıya sığınarak hemen ekliyor.

"Lenin... kapitalizmle sosyalizm arasında zorunlu bir geçiş dönemi, proletarya diktatörlüğü öngörüyordu..." (Kapitalizmin Varoluşsal Krizi, sf. 138)

Lenin, Marksizmi revize edenleri anlatırken, onları, alıntı devriyeliğine soyunmakla eleştirir. Ve bu alıntı devriyecilerinin özelliğinin de, Marksizmi bütünlüklü ve devrimci anlamamaları, kavramamaları olduğunu altını çizer. Alıntı devriyeciliğine soyunanların diğer ortak yanı ise, doğal olarak, eklektik yöntemi benimsemiş olmalarıdır. Bu yöneme başvuranların, Marx ve Engels'ten istedikleri cümleleri bulabileceklerini ama bu cümlelerin eklektik bir şekilde ele alınmasıyla ulaşacakları şeyin Marksizm olmayacağını anlatır.

Evet, alıntı devriyeciliği hiç sonlanmadı. Marksizm-Leninizm bütünlüklü ve devrimci bir anlayışla kavramayan oportünizm, bu yöneme başvurmadan kurtulamadı, kurtulamayacak da.

A. Çelebi, bu alıntıyı Lenin'in 1918'de kaleme aldığı Halk Komiserleri Konseyi'nin Faaliyetleri Üzerine 3. Tüm Rusya Sovyetler Kongresine Rapor'dan yapıyor.

Çok ilginç. Oysaki Lenin'in, devlete dair düşüncelerini bütünlüklü olarak "Devlet ve Devrim" ile "Proleter Devrim ve Dönek Kautsky" adlı çalışmalarında açıkladığını bilmeyen yoktur. Ve konuya dair bir şey söylenecekse, ilk bakılacak yerlerin burası olduğunu bilmeyen de yoktur. Meseleyi daha ilginç kılan, bu iki çalışmanın da

yazarın alıntı yaptığı Seçme Eserler Cilt 7'de olmasıdır. Yazar, elinin altındaki kitabın bu kısımlarına bakıp, Lenin'in bu konuya dair düşüncelerine vakıf olacağına, başka bir vesileyle yazılmış bir yazıdan alıntı alma yoluna gidiyor. Gerçi yaptığı alıntı da, onu doğrulamıyor ama buna birazdan değineceğiz. Biz şimdilik, niye böyle bir tercihte bulunuyor sorusuna verdiğimiz cevabı (proletarya diktatörlüğünü gereksiz kılma isteğini) tartışmaya yer bırakmayacak şekilde gösterme peşindeyiz. Bunun için gelin, Lenin'in bu konuya dair düşüncelerini bütünlüklü olarak açıkladığı çalışmalarına bir göz atalım. Neden böyle bir tercihte bulunduğu kendiliğinden anlaşılacak.

Lenin, Marksizmi revize edenleri anlatırken, onları, alıntı devriyeliğine soyunmakla eleştirir. Ve bu alıntı devriyecilerinin özelliğinin de, Marksizmi bütünlüklü ve devrimci anlamamaları, kavramamaları olduğunu altını çizer

Lenin, Devlet ve Devrim çalışmasında 1848-51 yılları deneyimini ve bu deneyimlere Marx ve Engels'in yaklaşımını incelediği bir bölüm vardır. Bu bölümü şu cümlelerle bitirir.

"Baş... temsilcinin şahsında eski Marksist K. Kautsky'nin şahsında bugünkü oportünizm, ... sınıf mücadelesinin kabulünü, en ÖZSEL olana dek, kapitalizmden komünizme geçiş dönemine dek, burjuvazinin devrilmesi ve tamamen yok edilmesi dönemine dek götürmez..." (Seçme Eserler, C-7, sf. 45)

Lenin, en anlamak istemeyenlerin dahi anlayacağı kadar açık söy-

luyor. Sınıf mücadelesinin kabulü yetmez. Bunu bir devrim fikrine kadar vardiarmakta yetmez. ÖZSEL olan, bunu, komünizme geçişe kadar götürmektir. Burjuvazinin iktidarının devrilmesini savunmak yeterli değildir sınıf mücadelesini kabul için. Burjuvazinin yok edilmesi döneminde, yani sınıfsız topluma ulaşana kadar ki dönemde sınıf mücadelesi dönemi olduğunu kabul etmek gerekir. Lenin cümlesine devam ediyor,

"... bu dönemin devleti de, kaçınılmaz olarak, yeni bir tarzda (proleterler için ve bir bütün olarak mülksüzler için) diktatörsel olmak zorundadır..." (age, sf. 45)

Bu dönem, sınıflı toplumdan sınıfsız topluma geçiş dönemi. Bu dönemde sınıflar olacağına göre, sınıf mücadelesi de olacak. Zaten Lenin, bunu kabul etmeyi Marksist kabul etmiyor. Öyleyse bu dönemde proletaryanın varlığı ve dolayısıyla iktidarı sürecek. İktidarda olan proletaryanın devleti ise, Lenin'e göre "diktatörsel" olacak. Marksistler bu dönemi, komünizme geçiş dönemi, dolayısıyla komünizmin ilk aşaması, ilk basamağı olarak tanımlar ve sosyalizm olarak adlandırır. Demek ki sosyalist toplumun devleti diktatörsel tarzda bir devlettir. Lenin sözüne devam eder.

"Kapitalizmden komünizme geçişin... özü mutlaka aynı kalacaktır: Proletarya diktatörlüğü..." (age, sf.45)

Dikkat edelim. Kapitalizmden sosyalizme değil, sınıfsız topluma geçiş döneminin özü, proletarya diktatörlüğüdür. Lenin aynı çalışmasının 5. bölümünde "devletin sönüp gitmesinin ekonomik temellerini" ele alır ve bölümün 2. alt başlığı "Kapitalizmden Komünizme Geçiş"tir". Bu bölüme direkt Marx'tan alıntıyla girer.

"Kapitalist ve komünist toplum arasında birinin diğerine devrimci dönüşüm dönemi yatar. Bu döneme bir de politik geçiş dönemi tekabül eder ki, onun devleti proletaryanın devrim-

ci diktatörlüğünden başka bir şey olmaz..." (age, sf.92)

Kapitalist toplumdan komünist topluma gerçekleşecek dönüşümün yaşanacağı dönemin adı, sosyalizm idi. Bu dönemde, burjuvazi iktidardan indirilmiştir. Ama sınıflar henüz yok olmamıştır. Büyük burjuvazi yok edilmiş ya da kaçmıştır. Ama sınıflar hala vardır. Çünkü küçük meta üreticileri, küçük burjuvazi kırdı ve kentte hala vardır. Bunlar kovulmaz, ezilmez. Bunların değiştirilip dönüştürülmesi gerekir. Sönümlenmesi sağlanmalıdır. Sınıflı toplumdan sınıfsız topluma geçiş için gerekli olan sosyalizm döneminin en önemli görevlerinden biri de budur zaten. Küçük meta üreticileri "her günkü fark edilmeyen, elle tutulmayan sarsıcı faaliyetleriyle, burjuvazinin ihtiyacı olan burjuvaziyi restore edici sonuçlar yaratır." Dolayısıyla, bunlara ve bunların yarattıkları sonuçlara karşı kesintisiz mücadele ile komünizme varılabilir ve bu mücadelede proletaryanın elindeki en önemli araç, elinde tuttuğu iktidardır: Özü proletarya diktatörlüğü olan sosyalist devlet. İktidar olarak örgütlenmiş olan proletarya ancak bu araca dayanarak sınıfsız topluma yürüyüşü sürdürebilir. Koca bir çağı kaplayacak olan devrimci dönüşüm sürecini başarıyla sürdürebilir. Lenin de Marx'a katıldığını hemen ekler.

"Komünizme doğru gelişen kapitalist toplumdan komünist topluma geçiş, bir 'politik geçiş dönemi' olmadan olanaksızdır ve bu dönemin devleti yalnızca proletaryanın devrimci diktatörlüğü olabilir..." (age, sf.93)

Bu birkaç alıntı dahi, Marx ve Lenin'in sınıfların varlığı, sosyalizm, proletarya diktatörlüğü arasında kurdukları bütünlüklü ilişkiyi ortaya fazlasıyla koymaktadır. Bu yüzden yorumsuz bir şekilde Lenin'den bu bütünselliği gösteren alıntılar yapmaya devam etmek istiyoruz.

"Kapitalizmden komünizme geçişte baskı hala gereklidir." (age, sf.98)

"Son olarak, sadece komünizm, devletin tamamen gereksiz hale geleceği durumu yaratır, çünkü baskı altında tutulması gereken hiç kimse yoktur." (age, sf.97)

"Devletin sönüp gitmesi için tam komünizm gereklidir." (age, sf.101)

"Komünizmin 'üst' aşaması gerçekleşinceye dek sosyalistler, emek miktarı ve tüketim miktarı üzerinde toplumun ve devletin en katı denetimini talep ederler..." (age, saf.103)

"Marksistlerle anarşistler arasındaki fark şunlardan ibarettir. 1) Devletin tamamen ortadan kaldırılmasını hedefleyen Marksistler bu hedefi ancak sosyalist devrimle sınıfların ortadan kaldırılmasından sonra devletin sönüp gitmesine yol açan sosyalizmin kurulmasının sonucu olarak gerçekleştirebilir görürler..." (age, sf.119)

Marx'tan ve Lenin'den yaptığımız aktarımlarla gösterdiğimiz gibi, onlar proletarya diktatörlüğünü sosyalizm döneminin, (politik biçim olarak) devletin özü olarak görürler, savunurlar ve anlatırlar. Dolayısıyla, alıntı devriyeliğine soyunmayıp Marksizm-Leninizm bütünlüklü ve devrimci bir şekilde kavrayan herkes, Lenin'in "sosyalizmle kapitalizm arasında proletarya diktatörlüğünün uzun, çok zorlu bir geçiş döneminin yattığını" her sosyalist bilir derken, politik biçim olarak proletarya diktatörlüğü ile sosyalizmi birbirinden ayırmadığını bilir, anlar. Proletarya diktatörlüğünü sosyalizmden ayrı bir olgu, onun bir aşaması olarak görmediğini anlar. Yeter ki insanın proletarya diktatörlüğü ile bir sorunu olmasın.

Lenin ve Marx'ın proletarya diktatörlüğü konusuna yaklaşımlarını tartışmaya yol açmayacak şekilde gösterdiğimiz göre, yeniden yazarmızın yaptığı Lenin alıntısına dönelim. Lenin'in, "Sosyalizmle kapitalizm arasında, proletarya diktatörlüğünün uzun, çok zorlu bir geçiş döneminin yattığını... görmeyen tek sosyalist yok-

tur" dediğini bize aktarmış ve hemen ardından, bu alıntıyı nasıl kavradığını da söylemişti:

"Lenin... kapitalizmle sosyalizm arasında görece zorunlu bir geçiş dönemi, proletarya diktatörlüğü öngörüyordu." (Kapitalizmin Varoluşsal Krizi, sf. 138)

Eğer, Marx ile Lenin kendi kendileriyle çalışmıyorsa, A. Çelebi'nin dediğini diyor olamazlar. Çünkü aktardığımız sınırlı alıntılardan dahi, Marx ve Lenin'in, proletarya diktatörlüğünün sınıfsız topluma kadarki süreci kapsadığını açıkça belirttikleri görülüyor.

Marx ve Lenin, kendi kendileriyle çalışmıyor. A. Çelebi, kendi istediği sonucu çıkarabilmek için, Lenin'in sözlerini eğip büküyor. Yakından bakalım.

Lenin bu cümleleri, Tüm Rusya Sovyetler Kongresine yani kurulan yeni devletin organına sunduğu raporda kurmakta ve bu raporda, tarih sahnesine çıkan ilk işçi devletin somut durumunu tahlil etmektedir.

Rusya'da devrim gerçekleştireli bir yıl olmuş, iktidar alınmış, yeni devlet kurulmuştur. Ama iç savaş halen sürmektedir. Ekonomide ve hayatın diğer alanlarında, iç savaş nedeniyle, sosyalist dönüşüm için neredeyse hiç denecek kadar az adım atılmıştır. Bu yüzden, "kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemini sonuçlandırmaktan bile çok uzağız" demektedir Lenin. Kimileri bu duruma bakarak, kurulan devletin sosyalist olarak adlandırılmayacağını bile düşünmektedir. Lenin bu raporda buna da karşı çıkar. "Artık bir sosyalist cumhuriyetimiz var. Hayal kurmuyorum, sosyalizme geçiş dönemine henüz yeni giriştiğimizi, henüz sosyalizme varmadığımızı biliyorum. Fakat devletimizin sosyalist bir cumhuriyet olduğunu söylemekle doğru yaparsınız" der.

İşte bunları anlattığı raporda Lenin, Rusya'da kapitalizmden sosyalizme geçişte, proletarya diktatörlüğünün de zorlu bir geçiş dönemi yaşadığını

ve somut duruma (iç savaşa) bakılırsa, bunun uzun bir süre devam edeceğini söylemektedir. Yoksa A. Çelebi'nin çarpıtığı gibi, kapitalizmden proletarya diktatörlüğüne geçildiğinden ve bundan sosyalizme geçişin uzun ve zorlu bir dönemi kapsadığından bahsetmemektedir. Özü proletarya diktatörlüğü olan sosyalist devletin gelişim sürecini anlatmaktadır. Lenin'de, proletarya diktatörlüğü kapitalizmden komünizme kadarki bütün devletin özünü oluşturur çünkü. Yani 1917'de kurulan sosyalist sovyet cumhuriyetinin özünü.

Kesintisiz mücadele ile komünizme varılabilir ve bu mücadelede proletaryanın elindeki en önemli araç, elinde tuttuğu iktidardır: Özü proletarya diktatörlüğü olan sosyalist devlet.

Proletarya diktatörlüğünü, kapitalizmden sınıfsız topluma geçiş kadarki dönemin devleti, "bu geçişin özü" olmaktan çıkarmak isteyen yazar, araya araya bir alıntı daha bulmuş. Bu sefer de Seçme Eserler cilt-10'dan. Lenin'in "Sol Komünizm" çalışması. Bu çalışmanın her türden reformizme alet edildiğini biliyorduk da, proletarya diktatörlüğünün reddine alet edilmesine ilk kez şahit oluyoruz. Alıntı şu,

"Biz, Rusya'da, kapitalizmden, sosyalizme, ya da komünizmin alt aşamasına geçiş yolunda ilk adımları atmaktayız." (Seçme Eserler, C-10, sf. 99)

Yazar burada, Lenin'in, proletarya diktatörlüğünden sosyalizme geçişten bahsettiğini sanıyor. Oysa, hiç alakası yok.

Az önce aktardığımız iç savaş süreci, "burjuvazinin yıkılmasından üç yıl sonra" nihayet bitmiştir. Ve Le-

nin bunu belirterek, ekonomi dahil her alanda sosyalist inşa için gerekli adımları atmaya başlayacağız demektedir. Proletaryanın iktidarı ele geçişi ve iç savaş sürecinde bunu korumayı başararak sosyalist devleti ayakta tutması sayesinde, yine bu iktidara yani proletarya diktatörlüğüne dayanarak, ekonomik olan başta olmak üzere birçok alanda sosyalist inşaya başlamanın zamanının geldiğini söylemektedir.

Çok açık ve nettir ki, Marksizmi bütünlüklü ve devrimci bir anlayışla kavramış, Marksizme bağlı hiç kimse, sosyalizmle proletarya diktatörlüğünü birbirinden ayıramaz. Böyle bir şeye girişmek aklına bile gelmez.

Lenin, "Devlet ve Devrim"de, Kautsky'nin proletarya diktatörlüğünü reddetmesini eleştirirken der ki;

"Marksizmi tahrif edişini gizlemek için Kautsky doktriner biri gibi davranır: Bizzat Marx'tan bir alıntı öne sürer... Bu 'alıntı' Kautsky'e hiç yakışmıyor... Kautsky, Marx ve Engels'in Komün üzerine çok iyi bilinen görüşlerini atlayıp sorunla ilgili olmayan bir alıntı bulup çıkararak, tamamen bir sahtekar gibi davranıyordu." (Seçme Eserler, C-7, sf. 120)

Bize de, herkes, Lenin'in bu tepitinden payına düşeni alsın demek düşer.

Peki, Marx ve Lenin'e bunu yapan bize ne yapar? Proletarya diktatörlüğünden bir an evvel kurtulmak isteyen, bunun için proletarya diktatörlüğü ile sosyalizmi iki farklı tarihsel kesitin olgusuymuş gibi göstermeye çalışan, hatta bununla da yetinmeyip, "görece zorunlu bir geçiş dönemi" diyerek, iyice 'olmasa da olur'a getiren yazarın, Marksizmi revize etmek için giriştiği bu hummalı çalışmada, Yeni Evre'nin yaşamdan güç alan tespitlerini kendisi için araçsallaştırmaması düşünülebilir mi hiç.

Herkesin bildiği gibi 1900'lerin başındaki somut koşullardan hareket eden Lenin, proletaryanın iktidar olma-

sını görece kolay ama sosyalizm inşasının görece daha zor olduğu üzerinde durur. Özellikle de, dönemin gelişmiş kapitalist ülkelerinin dışında kalan yerlerde. Ve hatta, Rusya'da gerçekleşecek bir devrimin ayakta durabilmesi için, Avrupa'da gerçekleşecek devrimlerin önemine değinir sık sık. Çünkü Rusya'da üretici güçlerin gelişimi ve teknik ilerleme sınırlıdır henüz.

İşte, Yeni Evre'ye dair teorik çalışma, üretici güçlerin ve teknik gelişmenin ulaştığı düzey başta olmak üzere birçok gelişme sayesinde, 1900'lerin başındakinden daha farklı bir durumda olduğunu ortaya koyar. Tarihin içinde bulunduğumuz evresinde, iktidarın alınmasının görece daha zor hale geldiğini ama sosyalizmin inşasının görece daha kolaylaştığını gösterir. Bu, yeni evrenin bir başka özelliğidir.

2001 yılında yayınlanan ve Yeni Evre kitabında yer alan "Tekeller ve Proletaryanın Mücadelesi" başlıklı yazıda bu durumu şöyle anlatmıştık.

"Kapitalizmin yerini alacak olan sosyalist toplumun maddi ön koşulları kapitalizmin bağrında yeterince olgunlaşmıştır. Kapitalizmin evrimi politik bir devrimi zorunlu kılmıştır. Bu devrimi başaracak olan proletarya, maddi koşullara bağlı olarak militan, savaşkan, birikimli, bilinçli, örgütlü bir sınıf düzeyine ulaşmıştır. Tekelcilik, bankacılık, büyük sanayi, elektrik, iletişim, ulaşım vb. kapitalizmin teknik temeli, proletarya iktidarı ele geçirdiğinde, yeni toplumun kurulmasında büyük olanaklar sunuyor. Politik iktidarı ele geçiren proletarya, hazır üretici güçler ve hazır bir teknik temelle karşılaşacaktır. Bu olanakları elinin altında hazır bulan proletarya, yeni toplumun inşasına daha uygun koşul ve araçlarla başlamış olacak.

İktidara geldikten sonra, iktidarı sürdürmek, devrimi sürekli tutmak artık daha kolaydır. Proletarya hazır bir teknik temeli elinin altında bulundurduğundan, sosyalizmi inşa etme-

de daha rahat ve kolay davranacaktır. Böylece, ileri bir teknik temele dayanan sosyalizm, diğer ülkelere örnek olacak ve onların bu yolu izlemesini getirecektir." (C. Dağlı, Yeni Evre, sf. 56-57)

A. Çelebi, ortaya koyduğumuz Yeni Evre'nin bir özelliğini alıp revize ederek kendi amacına, yani proletarya diktatörlüğünü gereksiz kılma amacına ulaşmak için araçsallaştırmıştır işte.

Leninistler, tarihsel sürecin ortaya çıkardığı bu yeni olguları Marksist-Leninist teoriye bağlı kalarak ele alıp, içinde bulunduğumuz yeni evrenin bir özelliğini, sosyalizmin inşasının daha kolay olacağını, dolayısıyla komünizme geçişin daha hızlı yaşanacağını açığa çıkarırken; A. Çelebi, bu yeni olgular sayesinde 'proletarya diktatörlüğünden sosyalizme geçiş daha kolay olacak hatta proletarya diktatörlüğüne bile gerek kalmayabilir' sonucunu yani anti-marksist bir sonucu çıkarıyor.

"Bu gerçekler, proletarya diktatörlüğünü geçersiz kılmaz ama" derken ifade ettiği "gerekçeler" yeni evreye dair ve Yeni Evre çalışmasında görünür kılınan, bilince çıkarılan somut olgulardır.

Leninistler, tarihsel sürecin ortaya çıkardığı bu yeni olguları Marksist-Leninist teoriye bağlı kalarak ele alıp, içinde bulunduğumuz yeni evrenin bir özelliğini, sosyalizmin inşasının daha kolay olacağını, dolayısıyla ko-

münizme geçişin daha hızlı yaşanacağını açığa çıkarırken; A. Çelebi, bu yeni olgular sayesinde 'proletarya diktatörlüğünden sosyalizme geçiş daha kolay olacak hatta proletarya diktatörlüğüne bile gerek kalmayabilir' sonucunu yani anti-marksist bir sonucu çıkarıyor. Daha doğru bir ifade ile, kafasında kurguladığı Marksizmin revizyonunun bir parçası yapıyor.

Yeni Evre çalışması, komünizme yürüyüşün daha cüretkarca yapılmasına hizmet için olguların bilince çıkarılmasına çalışırken, A. Çelebi, proletaryayı, iktidarı başka sınıflarla paylaşmaya ikna etmenin aracı haline getirmeye çalışıyor bu olguları. Proletaryayı, diktatöryal iktidarından vazgeçirmeye, buna gerek kalmadığına ikna etmeye çalışıyor. Ve böylece, proletaryaya, nihai zaferini gerçekleştirmesini dolayısıyla insanal topluma ulaşmayı imkansız kılan bir yol çiziyor.

Yani sık sık tekrarladığımız durum. Ortalama sol, Leninistlerin devrimci düşüncelerini kendi reformist amaçları için araçsallaştırıyor.

Teorisyenimiz A. Çelebi'nin yeni evreyi ve yeni evreye dair teorik çalışmayı (Yeni Evre) kendi amaçları doğrultusunda araçsallaştırması bunlarla sınırlı değil. Lakin biz, son bir konuya, yazarın devrimci kitlelere, proletaryaya hangi taktik politikayı önerdiğine değinerek bitirmek istiyoruz.

TAKTİK POLİTİKAYA DAİR

Öncelikle "kapitalizmin varoluşsal krizi"nin içinde olduğunu tespit eden yazarın, bu tespitin devamı olarak sınıf mücadelesinin güncel durumunu nasıl değerlendirdiğine yani "toplumsal devrimler çağı" ifadesini cümlelere nasıl döktüğüne bakalım.

"Yüzyıl önce komünist dünya devrimi için cüret edilmişti. Ne ki, bugün anlıyoruz ki zemin her yerde henüz tam olarak kırılmamıştı. İşçi sınıfı henüz kapitalizmden bütünüyle umu-

dunu kesmemişti. Bugün böyle olmadığını az çok kestirebiliyoruz. Zemin her yerde ve her yerden çatırdıyor..." (Kapitalizmin Varoluşsal Krizi, sf. 194)

"Varoluşsal kriz içindeki burjuva toplumda kendiliğinden sınıf mücadelesi devrimi zorunlu ve gerekli kılıyor. Herhangi bir toplumsal sorundan başlayan kıvılcım kısa sürede bütün ezilenleri tutuşturan bir yangına dönüşebilir." (age, Krizi, sf.257)

"Ezilenlerin buna yanıtı kuşkusuz devrim olmalı ya da öyle olmak zorunda... sermayenin egemenliğini yıkmaktan başka kurtuluş yok." (age, sf.192)

Birkaç örneğini aktardığımız bu anlatımlar eksik ve kimi yanlışları barındırır da, mevcut durumu, uzun yıllardır Leninistler tarafından ifade edilen "Yeryüzü Mücadele Alanı" (Yeni Evre, sf. 99) olduğu gerçeğini ortaya koyan cümleler.

Lakin bu cümleleri ortalama soldan yeni duyuyor değiliz. Gazi ayaklanmasından bu yana, kitleler ne zaman sokağa çıksa, sınıf savaşı en sert biçimlerine doğru hızla gelişse, küçük burjuva sosyalistlerinin devrimci kesimlerinden bu sözleri duyduk. Ve olayların sıcaklığı geçtiğinde, bunları söyleyenler kendileri değilmiş gibi konuşmaya ve davranmaya başladıklarını da gördük. Bu yüzden dedik ki, bunları söylemek yeterli değil. Herkesin devrimi tanıdığı ve kabul ettiği bir zamanda devrimden bahsetmek, gerçekliğin kavranıldığını, kendiliğinden sürecin bilinçli sözcüsü haline gelindiğini göstermez. Sürecin bilince çıkarıldığını gösterecek olan, somut koşulların talep ettiği mücadele araç ve biçimlerine yaklaşım ve bu yaklaşımın tutarlı bir biçimde sürdürülmesidir ancak. Yani sürecin talep ettiği taktik politikada tutarlılık. Bu, devrimciliği oportünizmden ayırmaya yarayan turnusoldur bu topraklarda.

Yazarımızın söylediklerini anlamlandırmak içinde bu turnusola

başvuracağız. Üstelik, toplumsal devrimler çağından yani tekil bir olaydan değil de bir dönemden bahsediliyorsa, bunu diyenin taktik politikada çok daha tutarlı olması gerekeceği açıktır. Dolayısıyla biz de, yaşanmış tecrübelerin ışığında, yazarın söylediklerinin ne kadar bilincinde olduğunu anlamak için, düne oranla daha fazla bakacağımız yer de, proletaryaya hangi taktikleri, çalışma biçimlerini önerdiği olacaktır. Taktik politikasının özü olacaktır.

Yazar, bu konuya dair yaklaşımını ifade etmek için birçok cümle kurmuş. Taktik politikasının özünü ifade ettiği cümleleri aktaralım.

“Olayların gidişatı bu kadar açıkken korona virüs salgını ile ilgili ilerici-devrimci partilerin, ezilenleri düzene yapıştırıcı değil kopuşu hızlandırıcı politikalar izlemesi gerekir.

“Evde kal’ çağrılarını yerine ‘isyan et’ olmalıdır. İşçilerin yoksulların virüsten korunmasının biricik yolu, kapitalizme savaş açmaktır.” (Kapitalizmin Varoluşsal Krizi, sf. 45)

Taktik politikanın düzene yapıştırıcı değil kopuşu hızlandırıcı olması ve çağrılarının isyan et, sokağa çık yönünde olması gerektiğine dair vurgular önemli. Değerli.

Peki, yazar taktik politikaya dair bu yaklaşımını tutarlı bir biçimde pratiğe geçiriyor mu? Önemli olan burası. Örneğin pandemi nedeniyle ortalığa atılan servet vergisi önerilerine karşı aldığı tutuma bakalım.

“Servet vergisi gibi önlemler için dahi sermayenin politik iktidarını devirmek gerekir, bunun bir seçim değil, devrimle olabileceğini söylemeye gerek var mı.” (age, sf. 42)

Yazarın, ortaya koyduğu taktik politikanın özünü, servet vergisi önerileri karşısında koruduğu, kitleleri düzene yapıştırıcı değil, kopuşu hızlandırıcı bir tavır sergilediği görülüyor. Güzel. Yazarın, bizim ısrarla üzerinde durduğumuz “proletaryanın en yaşamsal sorunları devrim sorunu haline

Ortalama soldan gelen her şeye karşı ihtiyatlı olmak gerektiğini söylerken haksız mıyız?

gelmiştir” tespitimize yakın bir değerlendirme yaptığını da geçerken belirteyim. Bu başlıklı makalede, “devrim, iş, ekmek, sağlık, eğitim, barınma, ulaşım, haberleşme, temiz bir çevrede yaşam için bir zorunluluktur. Bu istemlerin gerçekleşmesi bir devrim sorunu olmuştur” demiştik. Yeni Evre kitabında yer alan söz konusu makaleye bakılabilir.

Yeniden A. Çelebi’ye dönelim. Yazar tüm bunları söylüyor, ama, ortalama solun, devrime dair o bildik umutsuz hali, ehveni şerci hali o kadar kökleşmiş ki içinde, tüm bunları söyleyen A. Çelebi,

“Servet vergisi, halkın ihtiyaçları doğrultusunda para basmak çözüm değil derken, bu tip reform taleplerine mutlak biçimde karşı çıktığımızı söylemiyoruz... Belli koşullar altında... krizin yükünün halka değil sermayedarlara yıkılmasını isteyebiliriz. Burada kastettiğimiz bunun ancak geçici çözüm olabileceği.” (age, sf. 42)

Ne diyelim şimdi. Ortalama soldan gelen her şeye karşı ihtiyatlı olmak gerektiğini söylerken haksız mıyız? Bırakalım birkaç sayfa ileride ifade ettiği taktik politika çizgisiyle uyumlu olması, alt alta yazdığı iki paragrafta bir tutarlılık yok. “Servet vergisi için dahi iktidarı devirmek gerekir” ve “servet vergisi ancak geçici çözüm olabilir” diyen, hem de peş peşe diyen aynı kişi.

Devrimci partiler, ezilenleri düzene yapıştırıcı değil, kopuşu hızlandırıcı politikalar izlemeli diyen yazar, sayfa 292’de ise,

“Ezilenlerin buna yanıtı kuşkusuz devrim olmalı ya da öyle olmak zo-

runda... başka kurtuluş yok" diyor ve şöyle devam ediyor,

"...tüm ezilen emekçi tabakaların kazanımlarını korumak, sermayenin saldırılarını durdurmak ve karşı saldırıları için mevzilere ihtiyaç var. Boşaltılmış fabrikalara işçilerce el konulması, toprak işgalleri, kamusal ve kooperatifsel halk işletmeleri kurulmasın da bu temelde mevzi kazanımları olarak değerlendirilmelidir..." Başka bir yerde ise:

"...Bir devrime girişmek dışında kapitalizmi aşmanın yolu yoktur. Peki bu, kapitalist düzen altında her türlü halkçı ekonomik politikaları ya da kooperatifleşme girişimlerini reddetmek anlamına mı gelir. Elbette hayır." (age, sf. 289) diyecektir. "Teorisyen"imiz, bir sarkaç gibi, bir o yana bir bu yana salınıp duruyor.

Örnekler çok. Ama hepsi şu yalın gerçeği ortaya koyuyor. Küçük burjuva sosyalistleri, toplumsal devrim çağından bahsetse de, devrimi ve komünizmi tarihsel bir zorunluluk olarak görme ama güncel görmeme noktasının ötesine geçemiyor. Ortalama sol için, devrim ve komünizm olanaklıdır ama bu olanak soyuttur. Onlar için devrim, somut, gerçekliği algılanabilir bir olanak değildir. Dolayısıyla taktik politikada ileri, devrimci bir şey söyledikleri her yerde, hemen geriye, reformizme doğru koca bir adım atıyorlar. Bir oraya bir buraya sığıyorlar.

SON SÖZ

Yazarın Yeni Evrenin etkisi ve baskısı altında düşünce oluşturduğu ve dolayısıyla yeni evreye dair Leninistlerin teorik çalışmasına başvurduğu açık. Bunu kimi örneklerle gösterdik. Kadın sorunu, kitlelerin bilincinde yaşanan dönüşüm, kapitalizmin çöküşü vb. daha birçok konuda durum böyle. Her birinde Leninistlerin görüşlerini, sığ ve oportünist görüşleri için araçsallaştırıyor. Açıkçası yazar, "Kapitalizmin

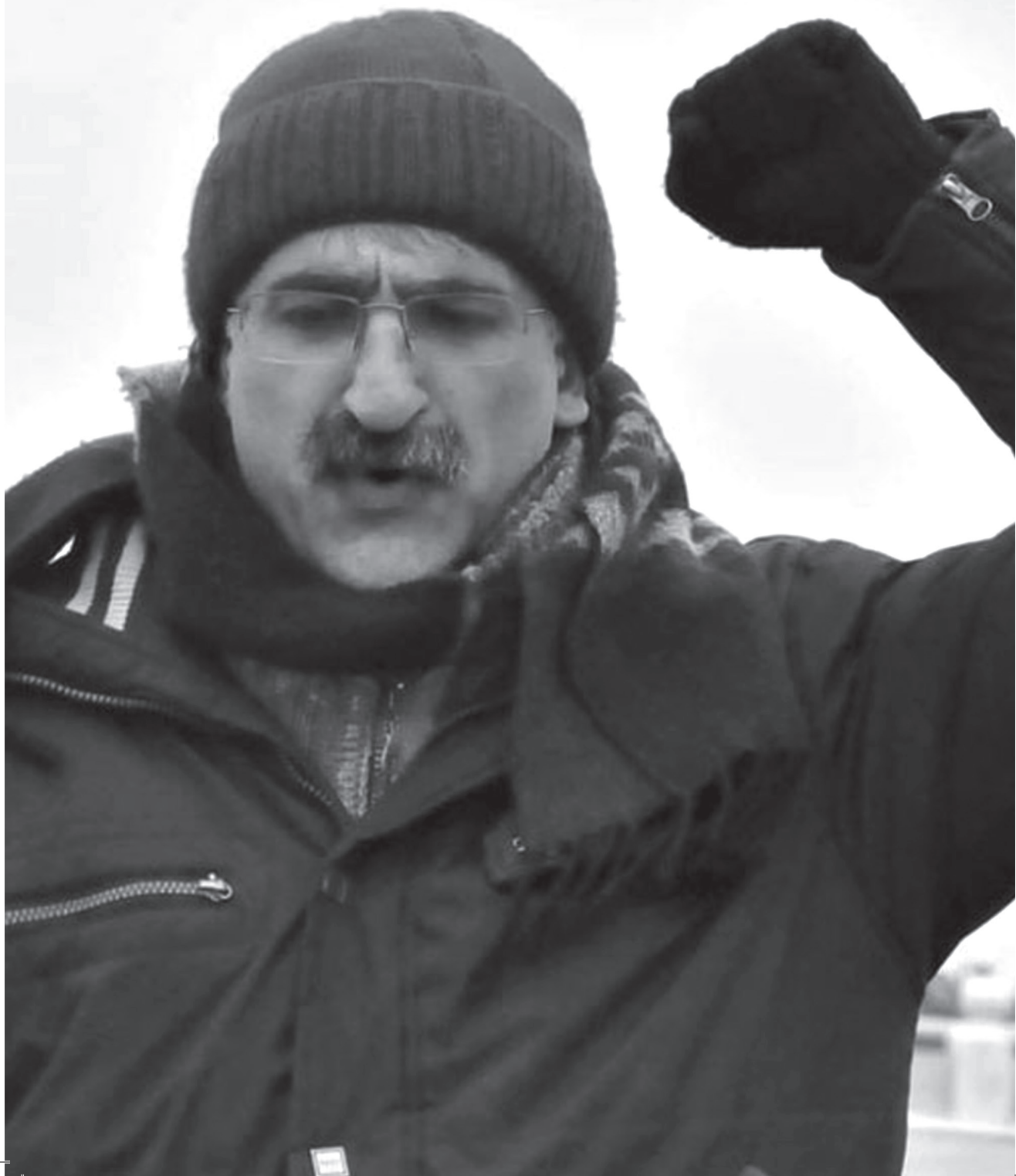
Varoluşsal Krizi ve Toplumsal Devrimler Çağı" adlı çalışmasıyla meyvesiz bir çiçek açmış. Canlı, verimli, gerçek, güçlü, nesnel insan bilgisinin canlı ağacında büyüyen meyvesiz ve zehirli bir çiçek.

Proletaryayı ve emekçi kitleleri aldatmayın. Tutarlı olun.

Ama biz tüm bunları bir kalemde geçebiliriz. Yeter ki yazar, "kapitalizme karşı çıkılmadan emperyalizme karşı çıkılmaz bugün aksi her tutum aldatmacadır..." (age, sf. 41) ve "Anti-emperyalist mücadele anti-kapitalist mücadeleyi içermeden, emperyalizmden kurtuluşun imkansızlığı giderek daha çok anlaşılacaktır, ya da anlaşılacaktır." (age, sf. 279) tespitlerinin gereğini yapma, önümüzde duran demokratik halk devriminin karakterinin aynı zamanda anti-kapitalist olacağını, olması gerektiğini açıklama cüretini gösterebilir.

Anti-kapitalist olmadan anti-emperyalist olunamayacağını daha yeni mi anladınız demeden, yeni evreye dair tüm kısır fikirlerinizin zaman içinde düzeltilebileceğini umarak, sizi, göstereceğiniz bu cüretten dolayı alkışlamaya da hazırız. "Anti-faşist, anti-emperyalist, anti-sömürgeci, cins örgütlükçü" olarak ilan ettiğiniz "demokratik devrim programı"nızı, kapitalizme karşı çıkılmadan emperyalizme karşı çıkmak bir aldatmacadır, anti-emperyalist mücadele anti-kapitalist mücadeleyi içermeden emperyalizmden kurtulmak imkansızdır sözleriniz doğrultusunda düzeltmeye davet ediyoruz.

Proletaryayı ve emekçi kitleleri aldatmayın. Tutarlı olun.

Vefa Yoldaş ile Çalışmalarda

..... a. aydın .....

TARIK YOLDAŞTAN
DUYDUĞUM HABER

1993 yılının son günlerinde İstanbul Silivri'ye Tarık Ziya Yıldırım yoldaş ve başka bir yoldaşla düzenli olarak yaptığımız görüşmeleri yapmak için gitmiştim. O sırada Komsol içerisinde çalışma yapan yoldaşlarla yapılan işleri, teorik konuları ve gelişmeleri konuşuyorduk. Konuşmalar sırasında Tarık yoldaş Milliyet gazetesinde bize yönelik Ankara'da bir operasyon haberi okuduğunu söyledi. Hemen gazeteyi bulalım dedim. Tarık yoldaş kahvehaneden bir gün önceki gazeteyi bulup getirdi. Ankara'da çok sayıda yoldaşımızın gözaltına alındığı haberi vardı. Bilgisayar, teknik malzemeler, dokümanlar ve daha birçok araç-gereç, materyal yakalandığı sergilendikleri masa üzerinde görülüyordu. Vefa yoldaşın ismi de gözaltına alınanların arasında geçiyordu. Gözaltına alınanların isimlerinden bizim için örgütsel çalışmaları dağıtacak bir

operasyon olduğu anlaşılıyordu.

1 Nisan 1993'te Ankara'da silahlı çatışma olmuş ve bu çatışmada üç yoldaşımız yakalanmıştı. Devamında operasyonlar yapılmış ancak polis Ankara örgütlülüğümüzü ele geçirememişti. Bu çatışmadan sonra Ankara'da yoldaşlarımıza yönelik takipler yoğunlaşmış ve hareket alanları daralmıştı. Tedbirler alınmaya çalışılırken polisin organize takipleri yoğunlaşmıştı. Bu takipler sonucu Aralık ayında yapılan operasyonda Vefa yoldaş tutsak düşmüştü.

Vefa yoldaşı Cemal adıyla tanınıyordum. Ankara'daki yoldaşların hepsini farklı isimlerle tanınıyorduk. Gerçek isimlerini öğrenmek için değil öğrenmemek için çabalardık. O yıllarda bizim mahkeme dosyalarına Halkın Hukuk Bürosu bakıyordu. Bir dosya için gittiğimde Ankara'dan gelen yoldaşın dosyasını almıştım. İstanbul Aksaray'da avukatların bürosundan çıkıp Devrimci Emek Dergisi bürosuna giderken elimdeki dosyanın

ilk sayfasındaki isim gözüme çarpmıştı. Vefa Serdar yazıyordu. İsim gözüme çarpınca dosyayı çevirip görmeyeceğim şekilde tutmaya başladım. İstmeden de olsa Cemal yoldaş ile Vefa Serdar isimlerinin aynı yoldaşa ait olduğunu fark etmiştim. Tarık yoldaşın söylediği gazete haberindeki ismi daha önce böyle öğrenmiştim.

12 EYLÜL KARANLIĞINDA YEŞEREN FİDANLAR

Vefa yoldaş faşist darbe yapıldığında ve sonraki yıllarda ilkokulu bitirip ortaokul ve lise okuyan kuşak içindeydi. Faşizmin kendi geleceğini sürdürmek için en çok yöneldiği alanlardan birisi de hayatı ve dünyayı daha yeni tanımaya, kavramaya çalışan kuşağın okuduğu ortaokul ve liseler olmuştu. Devrimci, demokrat öğretmenler görevlerinden alınmaya başlanmış, sürülmüş ya da zindanlara atılmışlardı. Okul yönetimleri ve Milli Eğitim Müdürlükleri'ne gericiler, yobazlar, cemaatçiler, faşistler getirilmeye başlanmıştı. Öğrencileri faşizmin oluşturduğu kalıplara sokarak bir robot gibi yetiştirmeye çalışıyorlardı.

Vefa yoldaş bu ortamda çevresindeki devrimcilerden etkilenerek büyürken yine onun gibi şanslı olanlar çevrelerindeki devrimcilerden bazı bilgileri alıyorlardı. Ağır baskı koşullarında yetişen bu kuşak üniversiteye gitmeye başladığında içlerinden mücadeleye başlayanlar faşizmin karanlığını yırtan bir kuşak oldular. Faşizmi yıkmak, sosyalizmi kurmak için kavgaya atıldılar. Vefa yoldaş THKO'nun kuruluşunda bir üs olarak kullanılan, Sinan Cemgillerin ve birçok devrimci önderin çıktığı ODTÜ'de Deniz Gezmişlerin mücadelesini omuzlayanlardandı.

Vefa yoldaş 12 Eylül sonrası yıl-

gınlığın, ihanetin, kaçkınlığın yaygın olduğu yıllarda umutsuzluğu umuda çevirmekten vazgeçmeyen, kesintisiz olarak mücadele eden Denizlerin yoldaşlarıyla birlikte yürümeye başlayan genç kuşak devrimcidir.

Vefa yoldaş bu ortamda çevresindeki devrimcilerden etkilenerek büyürken yine onun gibi şanslı olanlar çevrelerindeki devrimcilerden bazı bilgileri alıyorlardı. Ağır baskı koşullarında yetişen bu kuşak üniversiteye gitmeye başladığında içlerinden mücadeleye başlayanlar faşizmin karanlığını yırtan bir kuşak oldular. Faşizmi yıkmak, sosyalizmi kurmak için kavgaya atıldılar.

12 Eylül ile bastırılan mücadelenin yükselişi sokaklarda duyulan devrimci sloganlarla geliyordu. Ankara ve İstanbul başta olmak üzere birçok büyük kentte meydanlar, cadeler ve kampüsler slogan atan gençlerle aydınlanıyordu. 12 Eylül'den beri sessizce bekleyenler bu sloganlarla kabuklarını kırıyor, seslerini gençlerin seslerine katıyordu. Kürt halkının yükselttiği devrimci mücadele Türkiye ayağında da yükseliyordu. 89 Bahar Eylemleriyle işçi sınıfı 12 Eylül faşizminin yarattığı suskunluğu sonlandırıyor. Bu başkaldırı yıllarında Vefa yoldaş mücadele içerisinde devrimci kavgada bileniyor, güçleniyordu.

Ankara'daki yoldaşların Leninist saflarda mücadele etme kararları reformizmle ayrışma döneminde bize

güç verdi. İstanbul dışından en güçlü katılımı gençlik olarak katılan yoldaşlarımız sağlamışlardı. Diğer şehirlerle ya biz bağ kuramamış ya da tekil ilişkiler olarak bağ kurmuştuk. Vefa yoldaşların reformizme karşı çıkma kararı bize güç ve moral vermişti. Deniz fırtınasını estiren saflarımızı güçlendirmişti.

VEFA YOLDAŞLA İSTANBUL SOKAKLARINDA

Ankara'dan Cemal yoldaşla gençlik, parti, yayın konuları, kimi zaman da Sovyetler Birliği'nin dağılması üzerine, sosyalist ülkelerde yaşanan karşı-devrimci gelişmeler konuşup tartıştığımız önemli gündemleri oluşturuyordu. Bizim çalışma alanımız gençlik olduğundan, gençlik örgütlenmesi asıl görüştüğümüz konuyu oluşturuyordu. Cemal yoldaşla saatler boyu yürüyüp konuşuyorduk. İstanbul'un sokaklarını, Fatih, Kocamustafapaşa, Zeytinburnu'ndan Sümer ve Çapa'ya kadar uzanan yürüyüşler kimi zaman daha başka semtlere doğru olurdu. Cebimizde paramız olduğunda gittiğimiz semtlerin ucuz esnaf lokantalarına girmek bizim için çoğu zaman lüks olurdu. 2011 yılında hapisneden tahliye olduğumuzda bugünleri ve yürüyüşleri hatırlatan Vefa yoldaş beni vapurla Kadıköy'e götürmüş ve balık ekmeğe ısmarlamıştı.

Ankara'daki yoldaşların yayınlar için, başta Genç Yoldaş ve Devrimci Emek için yazdıkları yazılar örgütlülük ve birikim olarak çok hızlı geliştiklerini gösteriyordu. Biz, İstanbul'daki aynı kuşak genç yoldaşlar olarak onların bu durumuna özendiğimiz zamanlar oluyordu. Vefa yoldaş, Ankara'daki yoldaşlar içinden Genç Yoldaş, Devrimci Emek ve diğer yayınlar için haber, yorum ve teorik yazıları yazan

yoldaşlarımızdandı.

1993 yılına girerken, yılbaşında televizyonlarda gösterilen İstanbul'daki yoldaşlarımıza yapılan operasyon haberlerinin sarsıntısını yaşadık. Ancak bu dönem, faaliyetlerin yaygınlaştığı, güçlendiği bir dönemdi. Vefa yoldaş 1993 yılında Tokat ve Sivas'ta da çalışmalar yapmıştı.

VEFA YOLDAŞLA TOKAT'TA BAŞLAYAN ÇALIŞMALAR

1980 öncesinde Tokat bölgesi genleşimimizin etkili olduğu bölgelerden biriydi. 1990 yılındaki ayrışma sonrası Tokat'taki örgütlü ilişkilerle bağımız kopmuştu. Ancak İstanbul'daki Tokat'lı yoldaşlarımızın aracılığıyla ilişkiler kuruyorduk. Ayrışma sonrasında zorlukları aşılab toparlanma yaşanana kadar tekil ilişkiler sürdü. Özellikle Turhal'da ilişkiler etkiliydi. Kimi zaman özel sayı dağıtımı, bildiri dağıtımı gibi çalışmalar yapılıyordu, dergilerimiz ulaşıyordu. Diğer ilçelerde geçmişten gelen potansiyel vardı.

Tokat'ta düzenli olarak çalışma yapma kararı alınca Vefa yoldaşla 1993 yılı Mayıs ayı sonlarında kurban bayramı tatilinde çalışmayı başlatmak için Tokat'a gittik. İstanbul'dan tanıştığımız bir yoldaş bizi Niksar'da Kuyucak mahallesindeki eve götürdü. Daha sonra tanışacağımız Sibel yoldaşların komşularında kalıyorduk. Benim çocukluğum bu bölgede Emeğin Birliği, Birlik Yolu isimleri parti ismi ve Fabrikalar Tarlalar Siyasi İktidar Her Şey Emeğin Olacak sloganını yazılamalarda görerek ve konuşmalarda duyarak geçmişti. Vefa yoldaş buraya ilk kez gelmişti. Heyecanla, bir çalışma içine giriyordu.

Niksar'da ilk gün konuştuğumuz liseli gençlerden ertesi gün Ayvaz Parkı civarında toplanacak-

larını öğrendik. Biz de ertesi gün bu toplantıya katıldık. 30'a yakın genç katıldı hatırladığım kadarıyla. Vefa yoldaşın orada yaptığı konuşmalar çok etkileyiciydi. Devrimci kararlılık, fedakarlık, kapitalist sistemin gençler için iyi bir gelecek oluşturamayacağı, gençlerin devrimci mücadeleye neden katılmaları gerektiği Vefa yoldaşın etkileyici, heyecanlı konuşmasıyla anlatıldı. Bu konuşma beni de etkilemişti. Gençler üzerinde çok etkili olmuştu. Bu toplantı sonrasında bazı gençlerle konuşma ve tartışmalarımız devam etti. Bizim geleneğimiz dışında başka devrimci örgütler de bölgede çalışmalar yapmaya başlamışlardı. Gençlerden bu örgütlere sempati duyanlar vardı. Vefa yoldaşın diğer siyasetler konusundaki eleştiri ve yaklaşımları ikna ediciydi. Çok sık rastlanan kişilere yönelen ya da "sen şunu yaptın, ben bunu yaptım" tarzındaki tartışmalar yerine Marksist-Leninist birikimle düşüncelerimizi, hedeflerimizi, mücadelemizi ortaya koyan konuşmalar yapıyordu. Ayvaz Parkı'nda yapılan toplantının bir dernek kurma hazırlığı için yapıldığını toplantıyı örgütleyenlerin konuşmalarından öğrendik.

KUYUCAK KÖYÜ'NDE BİROL'UN ÖLÜMÜ

İstanbul'da Niksar'ın Kuyucak Köyü'nden olan yoldaşlarımız vardı, onlarla önceden görüşüp köye gitmek için anlaşmıştık. Bayramda Kuyucak Köyü'nde göl açılışı ve şenlik için program hazırlanmıştı. Akşamdan yoldaşlarla köye gittik. 12 Eylül öncesinde Emeğin Birliği'nin olduğu köylerden biriydi. Akşam köyde gençlerle görüşüp konuştuk. Öğretmenler, öğrenciler, köyde yaşayanlar, İstanbul'dan gelenler bir araya gelmişlerdi. Vefa yoldaş köy kahvehanesinde

yaptığı konuşmalarda onlar üzerinde güçlü bir etki bırakıyordu. Ankara'da 1 Nisan tarihinde silahlı çatışmada yakalanarak tutsak düşen gerilla yoldaşlarımızdan birisinin babası da bu köyde yaşıyordu. İki ay kadar yakın bir zaman önce yaşanmış olan bu olaylar nedeniyle kızgın olduğu için görüşemedik.

Vefa yoldaşın kimi zaman coşkulu, kimi zaman duygu yüklü, bazen de şüire iç içe geçen ama devamlı etkileyici ve bilinçlendirici konuşmaları ile ortam çok canlı oluyordu. Sibel yoldaş ile ilk konuşmamız da bu şekilde oldu.

Gece İstanbul'dan gelen yoldaşlarımızın yakınlarının evinde kaldık. Sabah evden çıkmadan önce köyde feryatlar, bağırılmalar duymaya başladık. Koşarak aşağıya doğru yönelirken gölde bir gencin boğulduğunu öğrendik. Koşarak göle indik. Görenler Birol adlı gencin gölde yüzerek karşıya geçtiği sırada boğulduğunu anlattılar.

Vefa yoldaş hemen giysilerini çıkarıp Birol'u aramak için göle girdi. Dibe doğru dalıyor, çıkıp nefes alıp yeniden dalıyordu. Birol'un son görüldüğü bölgede defalarca dalıp çıktı. Bir süre dinlendikten sonra göle tekrar girip aramayı sürdürüyordu. Gölün dibine doğru inilirken su giderek soğuyordu. Suyun dibi buz gibiydi. Uzun süre buz gibi suda devam etmesi mümkün değildi. Aradığı bölgede bulamayacağı anlaşılınca aramaya

son vermek zorunda kaldı. Birol'un İstanbul İkitelli'de kuaförlük yapan ve oradaki yoldaşlarımızla sempatican ilişkisi olan bir genç olduğunu öğrendik.

Kuyucak köyündekiler köyün alt tarafındaki çukura su bağlayıp doldurarak orayı göl haline getirmişler ve oranın açılışı planlanmıştı. Köyde yaşayanlardan fazlası İstanbul'da yaşıyordu demek abartı olmaz. Köye geldiklerinde eğlenmek için şenlik planlamışlardı. İstanbul'da kurulan köy derneği açılış ve şenliği organize etmişti.

Birol'un boğulduğu haberini duyan köylüler göl kenarına toplanmıştı ve kadınların ağıtları yürekleri parçalıyordu. Bu sırada daha ilkokul son sınıfa geçmiş ya da yeni bitirmiş olan Serbülent Sürücü yanımıza gelmiş, daima yanımızda duruyor, bizden ayrılmıyordu. Birol'un boğulmasının jandarmaya bildirilmesi ve arama yaptırılması gerekiyordu. Vefa yoldaş ve ben aranır durumda olduğumuzdan artık köyde kalamazdık. Gençlerle konuşup ayrılacağımızı söyledik. Şenlik için gidilen köyde artık yas vardı. Akşam saatlerinde köye gelen dalgıçların Birol'un cenazesini bularak sudan çıkarttıklarını Niksar'da öğrendik.

SİBEL YOLDAŞLA TANIŞMA

Niksar'ın Kuyucak Mahallesi, yeni adıyla Kültür Mahallesi devrimcilerin, solcuların mahallesi olarak bilinirdi. Şimdi aydın, demokrat, ilerici kesimler çoğunlukla bu mahallede oturuyor. Sibel yoldaşın ailesi bu mahallede oturuyordu. Vefa yoldaşla İstanbul'dan aldığımız isimlerin bazıları ve kalacağımız ev Sibel yoldaşların komşusuydu. Bayram nedeni ile ge-

lenin gidenin çok olduğu bugünlerde kaldığımız evde birçok kişi ile görüşüp konuştuk. Hem evde hem dışarda gençlerle konuşuyorduk. Akşamları evde canlı bir konuşma ortamı oluşuyordu. Vefa yoldaşın kimi zaman coşkulu, kimi zaman duygu yüklü, bazen de şiirle iç içe geçen ama devamlı etkileyici ve bilinçlendirici konuşmaları ile ortam çok canlı oluyordu. Sibel yoldaş ile ilk konuşmamız da bu şekilde oldu. Evde gençlerle konuşurken Sibel yoldaş da merak ettiği bazı konularda sorular sormaya başlamıştı. Sibel yoldaşla yıllar boyu sürecek olan konuşmalarımız Vefa yoldaşın etkileyici olan bu konuşmalarıyla başlamıştı. Sibel yoldaşın ortaokulu yeni bitirdiği, yaz tatilinin yeni başladığı aylarda Vefa yoldaşla ben gençlerle yaptığımız konuşmaları Sibel yoldaşla da yapıyorduk.

NİKSAR'IN KÖYLERİNDE

Önceden belirlediğimiz programın bir ayağı Ormancık Köyü idi. 12 Eylül öncesi Emeğin Birliği'nin köylerinden biri olan ve 12 Eylül sonrası cunta döneminde örgütlü çalışmaların sürdüğü, defalarca baskın yapılan ve 12 Eylül Anayasasına hayır oyu kullanan bu köydeki gençlerle tanışmak için Vefa yoldaşla birlikte gittik. 1990 yılı başlarında İstanbul'da bir eylem sonrası kuşatmada ölümsüzleşen Turan Demir yoldaş 12 Eylül sonrası yıllarda köye gelen illegal (köylülerin deyimle kaçak) yoldaşlar arasındaydı. Bu köyde politik tartışma yapabileceğimiz gençler ve köylülerle görüşmeler yapmaya başladık.

Köyde gece kaldıktan sonra sabah saatlerinde görmek istediğimiz gençlerden birinin tarlada olduğunu öğrenince Vefa yoldaşla yürüyerek tarlaya gittik. Çapalama yapıyorlardı.

Merhabalaşıp konuşmaya başladık. Köylüler ellerindeki çapalarla otları kesiyor, toprağı kazıyor ve bitki filizlerini seyrekleştirerek bırakıyorlardı. Vefa yoldaş nereye gitse oradaki işe el atan, işe girişip birlikte yapan, girişken ve paylaşımcı bir yoldaşımız olduğundan orada da “Biz de çalışalım” diyerek otların kazıldığını gördüğü için çapalanmış olan yerde gördüğü süpürge filizini ot olduğunu düşünerek eğilip kopardı. “Yoldaş, bu süpürge” dememiz üzerine başka zamanlarda da gördüğümüz mahcup gülümsemesiyle “Hakikatten mi?” dedi. Konuşmamıza devam ettik.

Ormancık Köyü bizim için sürekli olarak güvenle gidebileceğimiz ilişkilere sahip köylerden biriydi. Köylülerin bazıları Emeğin Birliği döneminden beri devrimci eğitimden geçmiş gibi illegaliteden insan ilişkilerine birçok konuda bilgiliydiler. Burada da birçok kişi ile görüşüp konuştuk. Bu köydeki insanlar ilk görüşmelerinde kolay kolay konuştukları kişiyle ilgili güven dolu olumlu sözler söylemezler. Vefa yoldaş nadir olarak ilk günlerde güven duyup olumlu sözler söyledikleri yoldaşlardan biri oldu.

GÜZEL YAYLA KÖYÜ

Niksar’ın köylerinin büyük çoğunluğunun asıl adı bir de resmi adı vardı. Devlet köylerin isimlerini değiştirdiği için resmi isimler yeni isimlerdi. Kızıldere Köyü’nün adını Ataköy yapmışlardı. Abdal Damı Köyü ise Güzelyayla adını almıştı. Asıl adı Şadoğlu olan Ormancık Köyü’nden Vefa yoldaşla Güzelyayla Köyü’ne doğru yürümeye başladık. Bu köye doğru yürürken Alevilik üzerine konuşmaya başladık. Bu köyler hakkında konuşurken Alevilik hakkında bildiklerimi Vefa yoldaşa aktarıyor-

dum. Güzelyayla Köyü’nden bir gencin ismini almıştık. Bu genç Devrimci Emek Dergisi’nin ilk sayısı çıktığında İstanbul’da dergi almış otobüsle yola çıkarken yolda çevirme yapan polisler Devrimci Emek Dergisi’ni bulunca genci gözaltına almışlar. Biz bu durumu 1993 1 Mayıs’ı için İstanbul’a tekrar geldiklerinde öğrenmiştik. Tokat çalışmasına Güzeelyayla Köyü’nü de eklemiştik.

Yürüyerek köye ulaştığımızda aradığımız ismi köylülere sorduk. Köy kahvehanesinin yeri tarif edilince kahvehaneye gittik. Kahvehanede doğal olarak köylülerin meraklı bakış ve soruları ile karşılaştık. Ormancık köyünden olduğumu söyleyip köyden kimlerden olduğumu isimler vererek anlatınca ortam daha samimi bir hal almaya başladı. Aradığımız genç ile buluştuk. Kahvehanede sohbet etmeye başladık. Akşam, tek başına kaldığı evinde biz de misafir olduk. Köyden iki genç daha geldi ve gece birlikte konuştuk. Konuşmamız sırasında Vefa yoldaşın örgütçülüğünün de ne kadar iyi olduğunu bir kez daha gördüm.

Yaklaşık bir ay sonrasında Vefa yoldaşla tekrar geldiğimizde bu genci çalışmalara katılması için İstanbul’a götürmemiz gerektiğine karar verdik. İstanbul’a götürmek için randevular oluşturuldu. Sonrasında bu genç İstanbul’a geldi, Vefa yoldaşın örgütçülüğündeki başarısı daha ikinci kez bölgeye gitmemizde bir gencin örgütlü çalışmalar için İstanbul’a gelmesini sağlamıştı.

DEPEDİBİ KÖYÜ

Niksar Ovası’nın kenarındaki bu köyde yaşayan, 12 Eylül öncesi saflarımızda mücadele içine girmiş olan yoldaşlardan bir isim öğrenip görüşmeye gittik. Akşam gittiğimiz evde

uzun uzun konuşup tartıştık. 1990 yılındaki ayrışmaya ilişkin bilgiler ve düşünceler üzerine tartışıyorduk. Ben ayrışma sürecinde İstanbul'da sıcak tartışmaların içinde olduğum halde Vefa yoldaş düşüncelerimizi benden daha etkili anlatıyordu. Oysa Vefa yoldaş Ankara'dan İstanbul'a gelip randevulu görüşmelerle tartışmıştı. Bu konuşmada sonuç alamadık, görüştüğümüz arkadaşı ikna edemedik. Bu görüşme sonucunda, bu bölgede Emeğin Birliği döneminden kalan ilişkilerin durumunu daha iyi anladık. 12 Eylül öncesinde bu bölgede mücadele etmiş, burada örgütlenme yapmış, bölgede eylem ve çatışmalara katılmış, 12 Eylül sonrası buralarda çalışma yapıp kendini kabul ettirmiş olan eski yoldaşlara güveniyorlardı. Onların hala aynı devrimci çizgide olduklarını düşünüyorlardı. Bizler, onların gözünde yeni ortalığa çıkan, kendisini kanıtlaması gereken gençlerdik. Sorunun asıl önemli yanının mücadele ile güven verme sorunu olduğunu anlıyorduk. Her şeye karşın bizi ilk kez görüyorlar, kararlılığımızı ve iddialı olduğumuzu görmeye ve anlamaya başlıyorlardı.

TURHAL'DA

1990 yılındaki ayrışma sonrası Tokat bölgesinde en çok Turhal ile bağ kurmuştuk. Turhal'da ilişki kurduğumuz gençler bir bilardo salonunda bir araya geliyorlardı. Vefa yoldaşla birlikte Turhal'a gittiğimizde bilardo salonuna gidip gençlerle konuşmaya başladık. Birlikte bilardo oynadık. İkimiz de aranır durumda olduğumuz için görüşmelerimizi bilardo salonu dışında sürdürmeye başladık. Bilardo salonu Turhal'da devrimci çalışmanın aktif bir merkezi gibi işlev gördü. Vefa yoldaş diğer yerlerde olduğu gibi

buradaki görüşmelerde de gençler üzerinde iyi bir etki yapıyordu. Turhal'daki yoldaşlarımızın gençlerle çok güçlü bağları vardı.

, Vefa yoldaş teorik olarak ikna edici, iletişim kurma açısından çok girişkendi. Konuşmalarıyla ilgi uyandırıp ikna edici oluyordu. Güven oluşturmaya ise çoğu zaman örgütlenme yapmamız için kapıların açılmasını sağlayan anahtar rolü oynuyordu.

Turhal'daki yoldaşlardan Tokat'taki üniversiteden bir öğrencisinin bizim dergiyi aldığını öğrendik. Bu öğrenci ile görüşmek üzere hemen harekete geçtik. Vefa yoldaşın ODTÜ'de ve Ankara'daki öğrenci hareketi içindeki birikimleri, benim İstanbul öğrenci hareketi içindeki deneyimlerim Tokat'taki üniversitede çalışma yürütme isteğimizi körüklüyordu. Turhal'daki yoldaşlardan biri ile Tokat'a gittik. Şehir merkezinde öğrencilerin gittiği kafeterya ve kahvehanelere bakıp aradığımız öğrencinin arkadaşlarına ulaştık. Turhallı yoldaşımızın tanıdığı devrimci öğrenciler, aradığımız ismi sorduğumuzda kendi yoldaşları olduğunu söylediler, görüşme çabamız, isteğimiz sonuçsuz kaldı. Gençlerle politik konularda konuşmalarımız sürerken 30'lu yaşlarda bir arkadaşları sarhoş olarak gelip konuşmalara katılınca biz konuşmayı sonlandırmak istedik. Arkadaşlarının alkolün etkisinde kalmayan, güvendikleri bir arkadaşları olduğunu söylüyor ve konuşmayı sürdürmek

istiyorlardı. Biz başka bir yerde ya da alkol almış arkadaşın olmadığı ortamda konuşmanın doğru olacağını, arkadaşına özel bir tavır olmadığını, alkol almış olanlarla siyasi tartışma, konuşma yürütmediğimizi ısrarla söyledik. Vefa yoldaşın kararlı ikna edici konuşmaları kimi zaman gergin ortamın rahatlamasını sağlıyordu. Tokat merkezde o gün aradığımız arkadaşın ulaşamasak da öğrencilerle konuşmuş olduk. Turhal'dan gelen yoldaşımız da bu tartışmaları dinleyip deneyim kazanıyor, görüşlerimizi daha iyi öğreniyordu. Burada konuştuğumuz gençlerden birisinin yıllar sonra Tokat-Sivas bölgesinde bir grup gerilla içerisinde, çatışmada ölümsüzleşenler arasında ismini ve resmini görecektik.

Bu çalışmalarda Vefa yoldaştan sürekli bir şeyler öğreniyordum. Aynı kuşaktan olduğumuz halde, İstanbul'da olduğumdan kaynaklı örgütlü ilişkilerde daha çok ve yoğun yer almış, daha fazla çalışmış olmama karşın, Vefa yoldaş teorik olarak ikna edici, iletişim kurma açısından çok girişkendi. Konuşmalarıyla ilgi uyandırıp ikna edici oluyordu. Güven oluşturmaya ise çoğu zaman örgütlenme yapmamız için kapıların açılmasını sağlayan anahtar rolü oynuyordu.

2 TEMMUZ'DA SİVAS'TA

Tokat bölgesine ikinci kez gidip görüşmelerimiz bitince Vefa yoldaş Sivas'ta ben ise İstanbul'da çalışma yapmak için ayrıldık.

Vefa yoldaş Sivas'taki etkinliklere katılıp, orada çalışmalarına devam edecekti. Sonradan anlattıklarından hatırladığım kadarıyla Sivas'ta ilk saldırı öğleden sonra oluyor. Cuma namazı sonrası toplanan gerici-faşistler, o sırada etkinlik için kültür merkezi ya da benzer bir yerin salonunda

Madımak Oteli'nde akşam gerçekleşen katliamdan anlaşılıyor ki gündüz saatlerinde yapılan saldırının püskürtülmesiyle bir katliamın önüne geçilmiş. Vefa yoldaş bu saldırının püskürtülmesine önderlik eden kişi ya da kişilerden biri olarak devrimci önderliğin ve inisiyatifin kimi zaman tarihsel gelişmeleri nasıl etkileyeceğini göstermiştir.

toplanmış olan kitleye saldırıyorlar. Salonun etrafındaki kalabalık taş, sopa ne varsa saldırıyor. Vefa yoldaş bu sırada saldırıya karşı harekete geçiyor. ODTÜ ve Ankara'da çok sayıda öğrenci eylemi ve kitle gösterisine katılmış olmanın deneyimleri, öğrenci hareketine önderlik edenlerden olması, ODTÜ'de jandarmayla girilen çatışmaların deneyimlerini kararlılık ve cüret ile birleştiren bir komünist olarak oradaydı Vefa yoldaş saldırı karşısında kitleyi yönlendirmeye, harekete geçirmeye çalışıyor. Barikatlar kuruyor, faşistlere karşılık veriliyor. Faşistlerin bu saldırısı boşa çıkartılıyor, kitleye zarar vermeleri engelleniyor. Akşam saatlerinde Vefa yoldaş şehir merkezinden çıkıp, önceden planladığı, görüşeceği eve gidiyor.

Madımak Oteli'nde akşam gerçekleşen katliamdan anlaşılıyor ki gündüz saatlerinde yapılan saldırının püskürtülmesiyle bir katliamın önüne geçilmiş. Vefa yoldaş bu saldırının püskürtülmesine önderlik eden kişi ya da kişilerden biri olarak devrimci önderliğin ve inisiyatifin kimi zaman tarihsel gelişmeleri nasıl etkileyeceğini göstermiştir.

SİBEL YOLDAŞ

Niksar'da Vefa yoldaş ile gitmişim evin Sibel yoldaşın ailesiyle komşu olması, çevre olarak aydın, devrimcilere yakın bir çevre olmaları tanışmamızı kolaylaştırdı. Vefa yoldaşın o ilk günlerde büyük bir coşkuyla yaptığı konuşmalar, hatta şiir okuması, devrimci kararlılığı, Sibel yoldaşla tanışmamız ve bize sempati duymasında etkili oldu. Bundan sonra 1995 yılında ailesiyle İstanbul'a taşınana kadar Niksar'daki çalışmalarımız Sibel yoldaşın etrafında yoğunlaştı ve en öne çıkan yoldaşımız oldu. Vefa yoldaşın o ilk çalışmaları başlatmasından sonra Tokat bölgesine çok sayıda yoldaşımız çalışma yapmak için gitti.

AYSUN YOLDAŞ'IN
TOKAT'TA ÇALIŞMASI

Vefa yoldaşın Ankara'daki çalışmalarının güçlenmesi Adana'da Aysun yoldaşın bizimle tanışmasını sağlamıştı. 1994 yılında yaz ya da sonbahar aylarında Aysun Bozdoğan yoldaş Tokat bölgesinde çalışma yapmak için gitmişti. Sonbahar ve kış aylarında çalışma yaptı. Vefa yoldaşla başlayan çalışmayı ve etkiyi devam ettirmeye, Turhal ve Niksar'daki çalışmaları örgütlü güce dönüştürmeye çalışıyorduk. Aysun yoldaş Tokat merkez, köyler ve Almus köyleri ile ilişkiler kurmak ve örgütlenmek için yapılan çalışmaların içinde oldu. Sibel yoldaşların Niksar'da çalışma yaptığı bu dönemde Aysun yoldaş bu bölge çalışmasına katılmış oldu. Aysun yoldaş bölgedeki son iki haftasını ise Niksar Ormancık köyünde geçirmişti.

Vefa yoldaş tutsak düşüp zindan cephesinde mücadeleye devam ederken onun dışarıda yürüttüğü çalışmaları Sibel ve Aysun yoldaş-

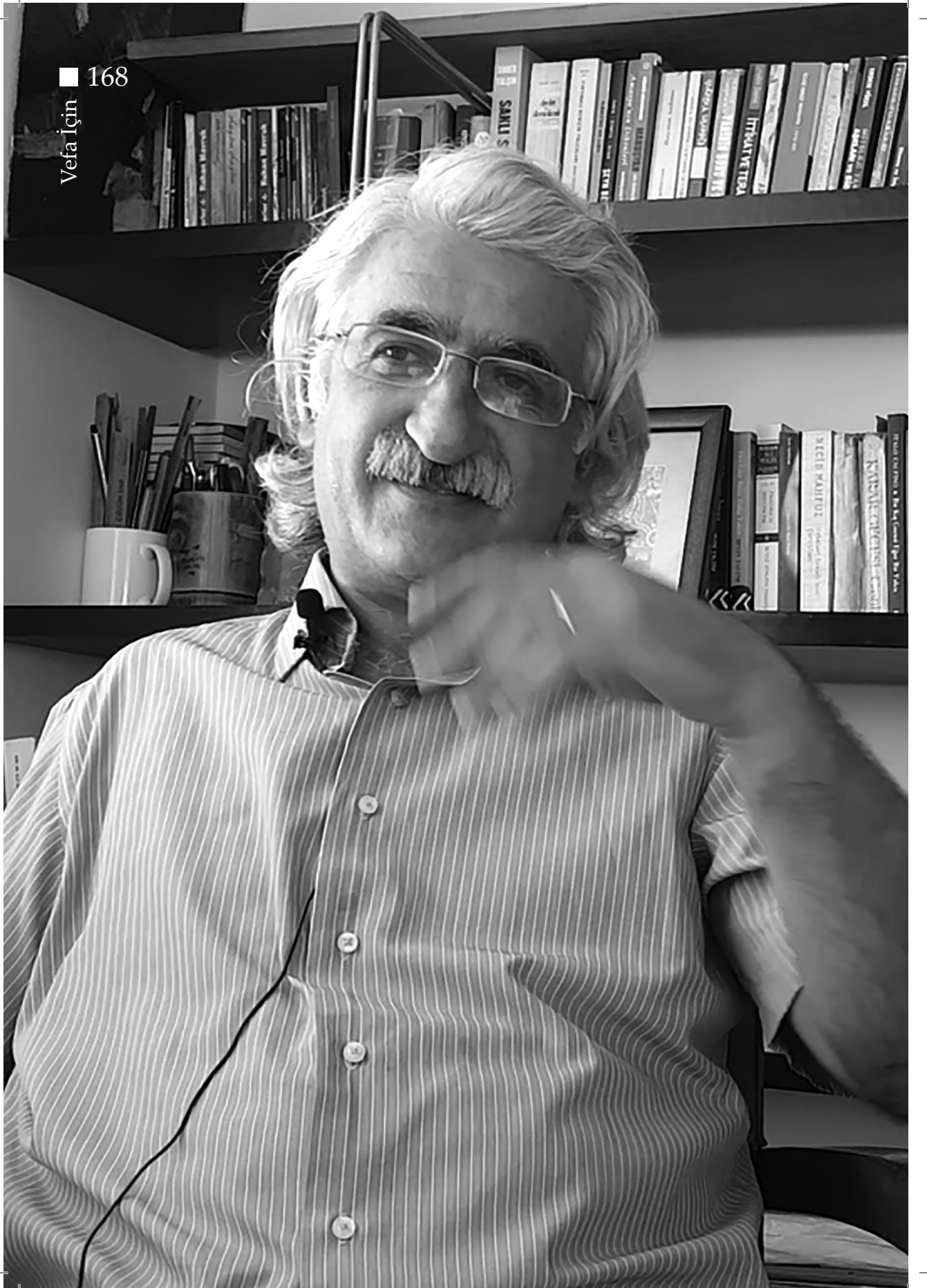
larımızın da içinde bulunduğu yoldaşlarımız tarafından ilerletiliyordu. Aynı yerlerde çalışıp aynı yollardan geçen, her biri büyük emekler veren, emekleri birleşerek bizim davamızı bugünlere taşıyan, devrim bayrağını hep yükseklerde dalgalandıran yoldaşlarımızın adları, kahraman ölümsüz yoldaşlar olarak tarihe geçti. Vefa yoldaş Deniz Fırtınası'nı estiren yoldaşlarımızın içinde komünist önderlerden oldu.

Her zaman insani yönü, şairliğinde görülen duyarlılığı ile komünist kararlılığı birlikte yürüterek yeni insan örneğini yaşamıyla gösterdi. Haksızlıkları kabul etmedi. Yoldaşları da yapsa haksızlığı, yanlışların karşısında durmayı bildi. Ve benim için ilk etkileyici, hayran olduğum yanı sosyal olması, insanlarla dostça, samimi ilişkiler kurabilmesiydi.

Ostrovski'nin Ve Çeliğe Su Verildi diyerek anlattığı yaşamı Vefa yoldaş da yaşadı.

Vefa yoldaşımız ilk olarak mücadeleye içinde yılmayan, çelikleşen, ömrünü gözünü kırpmadan mücadeleye, sınıfsız, sömürsüz bir dünya kurmaya adanmış bir yoldaştır. Ostrovski'nin Ve Çeliğe Su Verildi diyerek anlattığı yaşamı Vefa yoldaş da yaşadı. Kolunun kopmasından sonra sol koluyla yazmaya başlaması, kaldığı evlerde yemek yapmaktan bulaşık yıkamaya, eylemlerde pankart ve bayrak taşımaya, polis saldırılarında en önde durmaya ve mücadelenin, yaşamın gerektirdiği her işi engel tanımadan yapmaya devam etmesiyle hep örnek oldu.

Vefa Serdar'ın Ardından

..... mehmet yeşiltepe .....
konuk yazar

*Bir dost omuz daha düştü omuz başımızdan...
Bir kelebek kanatlandı sonsuzluğa doğru
En derin yerinden böldü uykumu.
Anlatmak şiire sığmaz içinde kopan fırtınayı
Ah ne zordur yaşanmışlığın söze sığmazlığı...
O, gönlü kelepçe tutmaz bir kuşaktandı
İnsanlığın mahkum edildiği kışa
cemre düşürenlerdendi.
Şiirleşme yolculuğundaki dizelerini
Yüreğinin kapısından alırdı.
Ardında, tanımaktan onur duyulacak bir
yaşam pratiği
Tüm mimikleriyle ve yüreğiyle
gülümseyebilme güzelliği bıraktı...*

Çeyrek asrı aşan bir süredir tanıdığım, aradaki kimi fikrî farklara rağmen her an yoldaş olarak gördüğüm, aklını, yüreğini ve yaşam pratiğini sevdiğim Vefa Serdar'ı ölümsüzlüğe uğurladık. Ölüm sözcüğünü zaten sevmem, Vefa'ya ise hiç mi hiç yakıştırmam. O sadece yaşam coşkusuyla, yüksek enerjisiyle değil, değerlerini içselleştirmiş duruşuyla, yüzündeki anlam haritasıyla, sanatla-şiirle kurduğu özel bağlarla, hemen her konuda derinleşebilme kabiliyetiyle ve tüm niteliklerini özetleyebilecek aşk insanı olmasıyla, zaman aşımına uğramayacak derin ve güzel izler bıraktı.

ONUN İÇİN DEVRİMCİLİK BİR YAŞAM BİÇİMİYDİ

O, devrimciliği bir yaşam biçimi, yaşamı bir aşk biçimi olarak kavrayan, şiiri hayata içeren, hayatı şiirselleştirmeyi başaran, şarkı söyleyen, aşık olan ama bu nitelikleri kavgaya engel değil motive edici nitelikler olarak gören bir devrimciydi. Motivasyonunda Hasan Hüseyin'in de Ruhi Su'nun da Deniz Gezmiş'in de izlerini görmek mümkündü.

Onun için aşk, Che'den ve Marx'tan bildiğimiz içerikteydi. Marx, sevgiyi yalnızca bir insana bağlılık olarak değil aynı zamanda bir tutum, bir kişilik yapısı olarak tanımlar ve yalnız bir tek kimseyi sevip, başka her şeye karşı ilgisiz kalmanın "genişletilmiş bencillik" doğurmasına dikkat çekerken, Che Guevara aşkı, bir devrimcinin sahip olduğu en önemli özellik olarak tanımlar.

Vefa'nın Che'ye, Castro'ya, Lenin'e ve hatta yaşamı "devrim devrim" solumuş tüm örnek kadrolara olan ilgisi, devrimciliği kavrayışıyla ilintiliydi. Bilinir ki devrimcilik içselleştirilemediğinde bir yaşam biçimine dönüşmüyor. Hatta bu zeminde insanların en çok zor-

landığı meselelerden biri de değerlerle anın, siyasal gerekliliklerle yaşamın en sıradan kesitlerinin ilişkilendirilebilmesidir. Vefa'nın devrimcilikte ayrı, işte-evde vb. kesitlerde ayrı bir yaşamı yoktu. Onun kişiliğindeki tutarlılığı, kavgada olduğu gibi sevdada da evde de sokakta veya işte de ölçmek mümkündü.

O TÛM DEVRİMCİLERİN YOLDAŞIYDI

Bir insanın devrimi ve devrimciliği kavrama biçimi, sadece en genel anlamıyla ittifakların niteliğini ve boyutunu değil aynı zamanda yakınlık ve mesafeleri de belirler. Vefa için yakınlık-uzaklık, kişisel veya psikolojik nedenlere değil sınıfsal nedenlere dayanırdı. Halk saflarında olmak yakınlık, karşı saflarda olmak uzaklık sebebiydi. Dostlarıyla ve yoldaşlarıyla programatik-stratejik sohbetleri de severdi ama geleceğe dönük düşsel tasarımlar dahil sosyalizm ufkunu renklendirip derinleştiren, ölçüleri estetize eden, ilişkileri sıcaklaştıran sohbetlerde de söyleyecek sözü ve buna uygun duruşu vardı.

İlkelerde sert, taktiklerde esnekti; hem ilke hem duygu insanıydı. Dostluk halesi genişti; yoldaşlık, yürüdüğü yolda ortaklaştırıcı ve çoğaltıcı niteliklerin toplamıydı. Saint Exupery'nin "Küçük Prensi"te kullandığı, "Sevmek, insanların birbirinin yüzüne bakmaları değildir, birlikte aynı yöne doğru bakmalarıdır." biçimindeki ifadesini doğrulayan bir duruşu vardı. Bu nedenle o kapitalizmin insan çölünde hiçbir zaman yalnız değildi; çoğalır ve çoğaltırdı.

YABANCILAŞMANIN ANTİ-TEZİ, ÖZGÜRLEŞMENİN HABERCİSİYDİ

Marks, özel mülkiyetin bozucu etkisine dikkat çekerken, insanın insan olarak yoksullaştığını söyler. Kolunu kaybettiğinde gördük ki Vefa'nın kendi kolu bile özel mülkiyeti değildi. Tavizsiz/ölümüne direnmek, kolunu da

canını da alabilirdi. O bunun bilincinde kolunu verdi. Veya kolunu alanlarla bu bilinç içinde mücadele etti.

Bugüne dek yapılan sınıfsal değerlendirmeler gösteriyor ki yabancılaşma, birey-toplum ilişkisinde bireyi toplumsal ve kolektif olandan uzaklaştırır, kendi içine kapanma, daralma ve bir çeşit hapisaneyeye dönüşecek şekilde bireysel kabuklarını kalınlaştırma sonucunu doğurur; anlam ve içerik yitimi yaşanır. Halbuki yaşamı aşkla karşılamak ve devrimin değiştirici rolünü bugünden yaşayabilmek, bireysel sınırların dışına taşmayı gerektirir. Bu bağlamda yabancılaşma ne denli kırılabilirse, özgürleşme yolu o denli açılır; yaşam, anlam ve içerik kazanır.

Oscar Wilde, "Değil mi ki insan hapiste bile bir kuş kadar özgür olabilir. Ruhu özgür olabilir. Kişiliği dupduru kalabilir. Huzur içinde olabilir." der. Vefa'nın, tutsaklık koşullarında duvarların dışına taşabilmesine ve özgürleşme yolunda yol alabilmesine imkan tanıyan nitelikleri, yabancılaşmaya koyduğu mesafeyle ve taşıdığı içsel karşıtlıklarla doğrudan ilintiliydi. Onu, duvarlara rağmen özgür, kolunu yitirmesine rağmen mutlu ve güçlü hissettiren niteliklerdi bunlar.

Victor Hugo, "Nehirlerin geri akmaması gibi, düşünceler de geri gitmez" demiş ve "geleceği istemeyenler şunu düşünsün. İlerlemeye hayır diyerek, mahkûm ettikleri gelecek değil, bizzat kendileridir" diye eklemiştir. Vefa, yaşam pratiği ve değerleriyle böyle bir duruşun, antiteziydi; düşleri de pratiği de uzun menzilliydi.

SOHBETLERİMİZ VE VEFA'YA KARŞI SORUMLULUĞUM

Onunla aşk üzerine, sosyalizm üzerine, gelecek düşü ve ütopya üzerine, Lenin üzerine, devrim ve devrimcilik üzerine yaptığımız sohbetler, benim için çok değerli ve derinleşebilmeye imkan tanıyan çok özel sohbetlerdi; aramızdaki farkların mesafe oluşturucu niteliğini

silen, yoldaşlaştırıcı bir paylaşımdı.

Gidenlerin ardından ayrıntılara girerek anı yazmak, öznelleşebilme ihtimali sebebiyle genellikle kaçındığım bir durumdur. Vefa için yazarken de buna özen göstermeyi, ona karşı bir sorumluluk olarak görüyorum. Benzer şekilde, bir devrimciyi, uğrunda bedel ödediği değerler üzerinde anımsamak da bir sorumluluktur. Bu nedenle, yazdıklarımı içerik anımsamaları düzeyinde tutmaya çalıştım. Aşağıdaki notlar, onunla yaptığımız sohbetlerin türüne/niteliğine dair genel tutulmuş, örnek niteliğinde kısa bir özet olarak görülebilir.

Bugünün en önemli tartışmalarından biri de birey-toplum, birey-örgüt hatta birey-aile ilişkisidir. Toplumsallık veya örgütlülük bireyin baskılanması değil birey olma özelliklerinin daha özgürce, içi dolu yani anlam yitimine uğramadan yaşanmasıdır.

Sevgili ilişkisinde bile rastlanan "ben" olma, asimile olmama tartışmaları, ilişkiye bir dirençten çok ilişkinin törpüsüne dirençtir.

Gerçekte en büyük teslim alma ve asimilasyon aracı devlet/iktidar ise de yaşamın tüm kesitlerine sinmiş halde olan ve bir çeşit mikro iktidar olarak karşımıza çıkan sistemin lokal düzeydeki yeniden üretimi de özgürlükler açısından bir sorundur; kapitalizmin yeniden üretimini sağlayarak devamlılığına yardımcı olur.

İşte sosyalizm, bu yolda ne denli ilerlenmiş olduğuna yani nasıl bir bozulma, çürüme vb. yaşanmış olduğuna bağlı olarak geliştirilmesi gereken bir alternatif dünyadır. Bu, "Ezber"e sığacak bir kapsam değildir; yaşamda sanatçı olmayı, yaratıcılığı gerektirir.

George Lukács'ın, sanatın yeni bir toplum düzeni için gerekli olan nitelikleri bulup çıkarmayı temel aldığı söylemesi, sosyalizmin bugünkü niteliklerinin nerede ve nasıl aranması gerektiğine dair temel önemde bir ipucudur.

Bugün sosyalizme dair alternatif zeminlerde rastlanan düşsel ve düşünsel zayıflık, ufuk yetersizliği veya sos-

yalizm denilen muhtemel "toplumsal cennetin" tasvirindeki problem, içinden geçilmekte olan döneme özgü sorunların çözüm yöntemine de yansımakta, anın sosyalizmi olarak somutlanması gereken devrimcilik, tarihsel olarak hak ettiği sonuçları/başarıları elde edememektedir. Bu nedenle, umudu politikleştirip ortaya koyacağımız ütopya, bugünün kazanılmasında da önemli bir işlev görecektir.

Bugün en büyük sorunlardan biri, insanların hiçliğe çağrışım yapacak boyutta anlam yitimine uğramasıdır. Çünkü hiçlik, geleceğe dair umudu öldürür. Bu ölüm, itirazın ve mücadelenin de ölümüdür; teslimiyettir.

Mücadelenin sorduğu kimi sorular var ki yanıtları mevcut tüm kitapların (yazılı ürünlerin) kapsamını aşar. Burada soyutlayarak biriktiren ve biriktirdiğini hayatın ve kavganın en özel kesitlerinde test eden öznelere (öznelerin zihinlerine) ihtiyaç vardır.

Oscar Wilde, Sosyalizm ve İnsan Ruhu adlı kitabında sosyalizmi estetik bir hayatın yolunu açacak bir sistem olarak görür. Hatta Wilde sosyalizmi, insanın kendini özgürce geliştirebilmesi için gerekli zeminin hazırlanması olarak da görür.

Vefa, bir devrimcinin aynı zamanda bir sanatçı olması gerektiğinin bilincindeydi. Son sözü bu bağlam içinde söylemek gerekirse; "Kalbin konuşması sonsuzluktan gelir" diyor Morgan. Yüreğimizle konuşup gelecek düşü kurmalı, ütopyalar oluşturmalıyız. Yüreğimizle konuşmak için umutsuzluğa düşmemek durumundayız. Pandemi dahil en zor koşullarda umudu büyütme mümkün; Vefa gibi...

Vefa'nın devrimcilikte ayrı, işte-evde vb. kesitlerde ayrı bir yaşamı yoktu. Onun kişiliğindeki tutarlılığı, kavgada olduğu gibi sevdada da evde de sokakta veya işte de ölçmek mümkündü.

**ŞİMDİ
DEVİRİM
ZAMANI
MÜCADELE BİRLİĞİ**

Sevgili Vefa'ya Vefa ile..

..... nurettin erenler .....
konuk yazar

Vefa'yı 95-97 sürecinde Bursa Hapishanesindeyken tanıdım. Bu süreçte en belirgin dönem, '96 Ölüm Orucu dönemidir diyebilirim. Zira, Vefa ile beraber Ölüm Orucuna (ÖÖ) yattık, omuz omuza hücre hücre eriyerek birlikte bu zorlu yolu aldık. Hem zorlukları hem de zaferi birlikte, engin duyguları paylaşarak tattık...

Söylemeye gerek var mı bilmiyorum, ama herkes bilir ki 19 Aralık 2000 yılı öncesi dönem, hapishaneler için çok farklıydı. Yoldaşlığı, siper yoldaşlığını, omuz omuza, aynı idealler için beraber yürümeyi çok güzel başardı insanlarımız o dönemde. Üzerinde yaşadığımız toprakların devrim tarihinde, belirli konular için öne çıkan belirli dönemler vardır. Siper yoldaşlığı içinde durum bundan farklı değildir. Siper yoldaşlığının en güzel örneklerini Mahirler ve Denizler yaratmıştı. Onlar mücadele içinde aynı

idealler için, sosyalizm için, üniversite kampüslerinde, kentlerin cadde ve sokaklarında ve kırlarda beraberce, siper yoldaşlığının en güzel örneklerini yarattılar.

Maltepe firarı ve Kızıldere, bu güzel örneklerin en somut şekilde ete kemiğe büründüğü olaylardır / eylemlerdir. THKO ve THKP-C militan ve önder kadroları, omuz omuza yüklediler, bu süreçlerin yüklerini. Ve ortak amaçları devrimin çıkarları, hedefleri ise Denizlerin idamını engellemkti. THKP-C ve THKO militanları, Kızıldere Destanı'nı omuz omuza yarattılar ve siper yoldaşlığının nasıl ve ne olduğunu canları pahasına somutlayarak geleceğe çok değerli bir miras bıraktılar.

Sonraki süreçlerde, bu siper yoldaşlığı mirası ne kadar sahiplenildi ne derece korundu herkesin malumu! Ancak, bir dönem var ki, özellikle ha-

pishanelerde, Mahirlerin, Denizlerin yarattığı bu değerli miras sahiplenildi ve değer katıldı. Bu süreç 1993-2000 sürecidir. Bu sürecin belirgin hatları ise '95 Buca (ve açlık grevi süreci), '96 ÖO, Ulucanlar ve Burdur hapisaneleri direnişleridir. Ancak, sadece pratik olarak değil, dönemin ihtiyaçlarına cevap verir bir mantalite de vardı / mevcuttu, bu birlikteliklerde ve siper yoldaşlığında... Bu süreçlere damgasını vuran anlamsız rekabet değil, fedakarlık ve sosyalizm için birliktelik ruhuydu.

Vefa'yı anlamak ve tanımak istiyorsak, örnek devrimci kişiliği ile beraber, işte bu ruhu iyi tanımak ve anlamak gerekiyor. Çünkü, Vefa, yoldaşlığın ve siper yoldaşlığının en güzel örneklerinden biriydi. Fedakarlıklarıyla, hesapsızlığıyla, devrimci saflığı ve temizliği ile tanıdım Vefa'yı.

Vefa'nın en belirgin özelliği nedir diye sorsalar, ölçülülüğü, dürüstlüğü, kararlılığı, çalışkanlığı ve örnek devrimci kişiliği derim. Devrimci kişiliği, görev bilinci ile çalışkanlığı ile anlam kazanıyordu. O, aynı zamanda bir şairdi. Nazım'ın, Hasan Hüseyin'in şiirlerini okurken, tüm hücreleriyle yaşardı şiirin içindekileri. Şiir de yazıyordu bildiğim/hatırladığım kadarıyla... O, şair ruhlu bir devrim neferiydi; aynı zamanda, devrimi de öyle yaşardı ve eminim ki son nefesini de öyle vermiştir. Onda, bu şiirsel karakterin yarattığı devrimci bir estetik vardı. Ondandır ki, yaptığı her şey sempatiyle karşılanır takdir edilirdi. Zira o, tek kişilik bir devrim ordusu gibiydi. Bursa hapisanesinde kendi örgütünden kendisinden başka hiç kimse yoktu. O süreçleri yaşayan herkes bilir ki, anma-kutlama programlarını örgütlemek öyle kolay değildi. Çünkü sayı kalabalıktı ve ona göre ikramlar, tiyatro, şiir, metin vb. örgüt-

Vefa'yı anlamak ve tanımak istiyorsak, örnek devrimci kişiliği ile beraber, işte bu ruhu iyi tanımak ve anlamak gerekiyor. Çünkü, Vefa, yoldaşlığın ve siper yoldaşlığının en güzel örneklerinden biriydi. Fedakarlıklarıyla, hesapsızlığıyla, devrimci saflığı ve temizliği ile tanıdım Vefa'yı. Vefa'nın en belirgin özelliği nedir diye sorsalar, ölçülülüğü, dürüstlüğü, kararlılığı, çalışkanlığı ve örnek devrimci kişiliği derim.

lenmeliydi ve bu, tek kişinin yapabileceği bir iş değildi. Vefa, tek kişilik bir örgüt gibi, kollarını sıvar 30 kişinin yapabileceği pek çok işi kendisi bizzat yapardı. Yetemediği yerlere bizler yardımcı olurduk. Ama esas iş onun omzundaydı ve sonuçta, o, bu işleri yapar, işin içinden çıkardı. Bu anlamda da örnek gösterilirdi daima.

96 ÖO gelip çatmıştı. Bursa hapisanesinde biz 16 kişi başladık ÖO'na. Elbette bu 16 kişi, ÖO'na katılan tüm örgütlerin toplam sayısıydı ve onlardan biri de Vefa idi. İnanç ve kararlılıkla, yoldaşlık ve siper yoldaşlığı ruhuyla omuz omuza yattık ölüme; hiç tereddüt etmedik. 16 kişiyi de sarıp sarmalayan en önemli duygu, inanç kararlılık ve fedakarlık ruhuydu. Geniş alan olmadığı için üçer, dörder gruplar halinde ayrı odalarda sürdürüyorduk ÖO'nu. Ama tüm ÖO eylemcileri yürüyebildikleri sürece, diğer ÖO eylemcilerini ziyaret ettiler. Biz, Vefa ile aynı odada değildik; ancak sonuna kadar ziyaret ettik

birbirimizi. Son günlerde, Vefa artık yataktan çıkamıyordu, sık kusma nöbetlerine tutulmuştu. Onu, son güne kadar ziyaret etmeye devam ettim. Sonuçta taleplerimizi kabul ettirdik, ÖO zaferle sonuçlandı. Hiçbir kazanımın bedelsiz olmadığı gibi, biz de 12 yoldaşımızı ÖO'da şehit verdik. Bursa hapishanesi özelinde ise, Hicabi Küçük, Ali Ayata ve Hayati Can yoldaşımızı şehit verdik. Anıları önünde saygı ile eğiliyorum.

Hastanede 24 gün kaldık. Vefa, ben ve 6 arkadaşımız daha... Vefa'nın, ilk günlerde bilinci pek yerinde olmasa da, ki bu geçici bir durumdu, sonraki günlerde hızla toparladı ve ayağa kalktı, yürümeye başladı. Benim fiziksel durumum biraz daha iyi olduğum için, bacakları güçlensin ve açılınsın diye, koluna girip onu yürüyüşlere çıkarıyordum, hastanenin bize ayrılan bölümün koridorunda. Hapishaneye geri döndüğümüzde her şey çok daha güzeldi. Kimi yoldaşlarımız sakat kaldı, bizde de ÖO'nun fiziksel ve hafızasal etkileri kaldı. Vefa da hızla toparladı, ama hala eskisi gibi değildi; sonraları düzeldi. Yoldaşları Çanak-kale hapishanesinde olduğu için, bir süre sonra oraya sevke gitti.

19 Aralık yaşadığında, Çanak-kale hapishanesindeki direnişte, Vefa'nın bir kolunu kaybettiğini duydum ve elbette çok üzüldüm. Ama benim tanıdığım Vefa için, kol değil, o kolu harekete geçiren bilinç önemliydi. Ve o da yerli yerindeydi; olmayan kolu fazlasıyla telafi ederdi bilinciyle, kişiliğiyle...

Bursa hapishanesinde bazen temsilciler olarak, toplanır futbol oynardık. Tabii ki iddialı... Bu maçların gözdelelerinden biri de Vefa idi. Kıran kırana geçerdi maçlar. Bursa hapishanesi "özel tip" olduğu için havalandırmaları büyüktü, bundan dolayı

seyircilerimizde bol olurdu. Maçı kaybedenler baklavaları alırdı...

Ve bir de, Vefa, kültür komisyonlarının başat elemanıydı, korolara, şiir dinletilerine, tiyatrolara mutlaka katılırdı, refakat ederdi. Küçük ya da büyük bir görev aldığımda, ciddiyetle üzerine eğilir, mutlaka sonuçlandırır-
dı.

Ama benim tanıdığım Vefa için, kol değil, o kolu harekete geçiren bilinç önemliydi. Ve o da yerli yerindeydi; olmayan kolu fazlasıyla telafi ederdi bilinciyle, kişiliğiyle...

Sonra tahliye olduğunu duydum, sonra yeniden tutuklandı, yeniden tahliye oldu. Ama Vefa her seferinde mücadelenin orta yerindeydi. Dışardan selamlarını alıyordum. Evlendiğini duyduğumda sevinmiştim.

Geçenlerde vefat haberini aldığımda çok üzüldüm, bir parçamızı kaybederiz ya, öyle işte. Ve bu ölüm şekli ona hiç yakışmadı. Lanet olası virüs onu almıştı aramızdan.

Vefa ile dostluğumuz, yoldaşlığımız, siper yoldaşlığımız sıcak kavganın içinde, çeliğe su verilircesine şekillendi ve bir başka güzellikteydi. Onu asla unutmayacağım/unutamam, yüreğimde ve bilincimde yaşayacak.

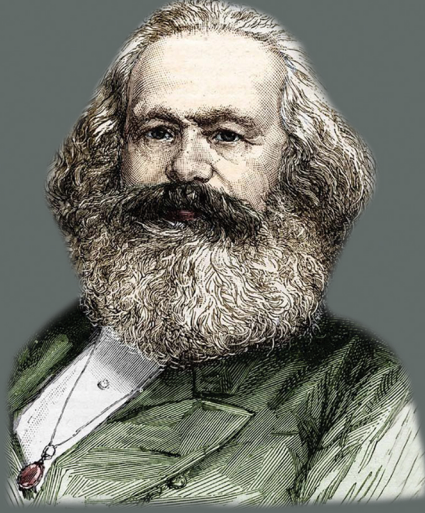
O, ölmedi, yoldaşlıkta, iyi bir devrimcilikte, siper yoldaşlığında, görev bilincinde ve ille de şiirde, daima yaşayacak. Ve bu değerleri fedakarlığı taşıyarak...

Anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Tüm ezilen halkların başı sağ olsun.

“Komünistlerin artık bütün
dünyanın yüzüne karşı
görüşlerini, amaçlarını, niyetlerini
açıkça ortaya koymalarının ve
bu komünizm hayaleti masalının
karşısına partinin kendi
manifestosu ile çıkmalarının
zamanı çoktan gelmiştir.”

Karl Marx & Friedrich Engels

ISBN 978-605-70149-4-8

9 786057 014948 >